

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HEDEF SÖZ VARLIĞI

VE TÜRKÇE SÖZLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdem AKSOY

TOKAT

Ağustos, 2018

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI**

**5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HEDEF SÖZ VARLIĞI
VE TÜRKÇE SÖZLÜĞÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdem AKSOY

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Sami BASKIN

TOKAT

Ağustos, 2018

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Erdem AKSOY'un "5. Sınıf Öğrencilerinin Hedef Söz varlığı ve Türkçe Sözlüğü" adlı çalışması 15.08.2018 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

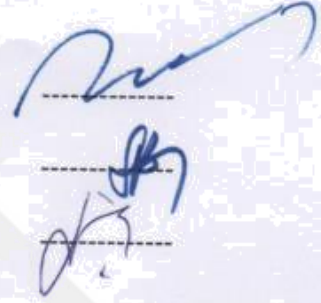
Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Nuh Doğan

Üye (Danışman): Dr. Öğretim Üyesi Sami Baskın

Üye: Dr. Öğretim Üyesi İzzet Şeref

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../201...

Doç. Dr. Uğur AKIN

Enstitü M¼d¼r¼

ÖN SÖZ

Sözlüklerin kelime dağarcığımızı yeni kelimeler eklemekte önemli rol oynadığı herkesçe bilinmektedir. Bu yüzden Türkçe sözlük kullanımı Türkçe öğretim müfredatında ısrarla durulan konulardan biridir. Fakat gerek derslerde karşılaşılan durumlar gerekse araştırmalar sözlük kullanımında ihtiyaçların karşılanmadığını göstermiştir. Özellikle aranan kelimelerin bulunmaması, sınıf düzeyine uygun olmayan kelimelerin sözlükte yer alması gibi sorunlar başta gelmektedir. Buradan hareketle sınıf temelli sözlük ihtiyacının hissedildiği kanısına varıldı ve 5. sınıflara ait Türkçe sözlüğü oluşturmaya karar verildi. Bu durum da araştırmamızın amacını teşkil etti.

Bu amaç doğrultusunda araştırmamız altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayılılar ile sınırlılıklar bulunmaktadır. İkinci bölümde, kavramsal çerçeve başlığı altında sözlük ve eğitimin tanımı yapılmıştır. Üçüncü bölümde, araştırmanın yönteminin tarama modeli olduğu, araştırmanın evreninin MEB tarafından son üç yılda yayınlanan 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları olduğu, bu kitaplardaki kelimelerin tek tek belirlenerek çeşitli sözlüklerden anlamlarının bulunduğu ve örnek cümlelere yer verildiği vurgulanmıştır. Dördüncü bölümde ise, 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarındaki sözcüklerin yer aldığı bulgulardan bahsedildi. Beşinci bölümde ise, alanla ilgili kaynaklar belirlenip düşüncemiz tartışılmıştır. Son bölümde ise araştırmamızda elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışma, sınıf temelli bir çalışma ve öğrencilerin kitaplarını, yani onların karşılaşacağı kelimeleri esas alması bakımından alanında ilk olduğu, sınıf temelli sözlük olması açısından öğrencilerin aradıkları sözcüklere ulaşmasını daha rahat sağlayacağı, öğrencilerin kalabalık madde başları içinde boğulmayacakları, Türkçe eğitiminin daha nitelikli hale getireceği için faydalı olacağı düşüncesinden hareketle yapılmıştır.

TEŞEKKÜR

Araştırma s¼recinde tez danışmanım değerli hocam **Sayın Dr. Öğretim Üyesi Sami Baskın'ın** bilgi, görüş ve destekleriyle çalışmanın planlanması ve yürüt¼lmesi aşamasında sağladığı hoşgör¼lü katkılarına,

Yüksek lisans boyunca benden desteğini esirgemeyen değerli hocam **Sayın Prof. Dr. Adem İŐCAN' a,**

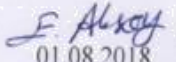
Bu günlere gelmemde hiç şüphesiz en büyük payı olan kıymetli **anneme, babama ve ablama,**

Her daim yanımda olan, bilgisiyle ve tecr¼beleriyle çalışmamı destekleyen eşim **Hilal AKSOY'a** ve varlığıyla güç veren oğlum **Ata AKSOY'a** teşekkür ederim.

Erdem AKSOY

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

01.08.2018
Erdem AKSOY

İçindekiler

ÖZET	ii
ABSTRACT	v
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	2
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Sayıtlar	3
Sınırlılıklar	3
BÖLÜM II	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
Sözlük	4
Eğitim	5
BÖLÜM III	8
YÖNTEM	8
Araştırma Modeli	8
Evren ve Örneklem	8
Veri Toplama Süreci	8
Verilerin Çözümlemesi	9
BÖLÜM IV	10
BULGULAR	10
BÖLÜM V	299
TARTIŞMA	299
BÖLÜM VI	330
SONUÇ VE ÖNERİLER	330
KAYNAKÇA	386
ELEKTRONİK KAYNAKÇA	387

ÖZET

5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HEDEF SÖZ VARLIĞI VE TÜRKÇE SÖZLÜĞÜ

Aksoy, Erdem

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tez Danışmanı: Dr.

Öğretim Üyesi Sami Baskın

AĞUSTOS 2018, vii+388 sayfa

Sözlükler ve dil eğitimi arasında büyük bir bağ vardır. Onlar dil eğitiminin bilinen en eski araçlarıdır. Örneğin Asurların, Babillerin dilini öğrenmek için yazdıkları kil tabletler bir çeşit iki dilli sözlüktü. O günden bu zamana kadar gerek ana dili eğitimi gerekse de yabancı dil öğretiminde bu eserler yaygın biçimde kullanılmaktadır. Bir dil öğrencisine “En gerekli kaynaklar hangisidir?” diye sorulsa hiç şüphesiz vereceği cevaplardan biri de sözlük olacaktır. Çünkü sözlükler, dil ile ilgili bir sorunla karşılaşıldığında ilk akla gelecek başvuru kaynaklarının başında gelmektedir. Özellikle kelimenin anlamı, kökeni, türü, söz dizimsel özellikleri gibi özel durumlarda sözlükler kurtarıcı role sahiptir ve insanlar hemen onlara başvurmak isterler. Sözlüklerin bu yüklendiği misyonu yerine getirmesi ve kullanıcılarının beklentini karşılması için hedef kitlelerinin beklentilerine uygun olarak hazırlanmış olmaları gerekmektedir. Bu beklentinin daha azını sunmak hayal kırıklığı, daha fazlasını vermek ise kullanım zorluğu doğurur. Bu yüzden 1970’lerden sonra sözlük kullanıcılarının beklentilerini ölçen, ortaya çıkaran araştırmaların sayısında büyük bir artış olmuştur. Bu araştırmalardan elde edilen verileri dikkate alan eserler üreilmeye başlanmıştır. Ancak Türkiye’de hem kullanıcı beklentilerini ölçen araştırmalar, hem de kullanıcıları dikkate alarak hazırlanmış sözlükler neredeyse yok denecek kadar azdır. Türkiye’de sözlük hazırlama faaliyetleri saha araştırmalarından ziyade yazarlarının sezgilerine ve dilsel becerilerine dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Yani başvuru kaynağının aranılan durumu içermesi ve beklentileri karşılması göz ardı edilmektedir. Bu gerçeğin en somut gözlemlenebildiği kaynaklar, okul sözlükleridir. Türkiye’de özellikle okul sözlükleri gerçek saha verilerine yani öğrencilerin hedef söz varlığına dayanmamaktadır. Bu sözlükler belli bir eğitim kademesini (ilkokul sözlüğü, ortaokul sözlüğü) esas almakta, ortalama bir söz varlığını ve tutarsız madde içi bilgileri sunmaktadır. Oysa okul sözlükleri, öncelikle öğrencilerin ders durumunda iken karşılaştıkları sözcüklerden oluşan madde başlarını, bu derslerde öğrendikleri kelimelere ait anlam, tür, köken ve söz dizimi bilgilerini içermelidir. Ancak bunu

sağlamak kolay değildir. Öğrenci kitaplarını taramak ve onların içerdiği kelimelerden bir derlem oluşturduktan sonra, öğrenci kazanımları doğrultusunda bu derlemi sözlükleştirmek gerekmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin her sınıfta sözlük ihtiyacının farklı olduğu göz önünde bulundurulmuş ve 5. sınıfların kullanımına uygun bir sözlük hazırlanması amaçlanmıştır. Bunun için son üç yılda 5. sınıflarda okutulan Türkçe ders ve çalışma kitapları temel kaynaklar olarak kabul edilmiş ve söz varlıkları taranarak listelenmiştir. Bu listede toplam 8996 söz varlığı unsuru bulunmaktadır. Bu söz varlığının unsurlarının 940'ı özel isimlere aittir. Dolayısıyla sözlük kapsamından ilk çıkarılan grup bu 940 özel isim olmuştur. Geriye kalan 8056 söz varlığı unsurunun hepsi öğrencilerin hedef söz varlığı değildir. Zira önceden sahip oldukları sözler, onların arayacağı bilgiler olmayacaktır. Bunun için daha önce öğrenilmiş söz varlığı unsurlarının tespit edilmesi ve yeni karşılaşılabilecek kelimelerin ortaya çıkarılması gerekmiştir. Bu veriler de son üç yılda 4. sınıflardaki Türkçe ders ve çalışma kitaplarının taranması ile elde edilmiştir. Böylece hem 4. sınıfta hem de 5. sınıfta ortak olan söz varlığı unsurları da hazırlanan sözlüğe dâhil edilmemiştir. Elde edilen bu yeni liste 5. sınıf öğrencilerinin öğrenmeleri gereken hedef söz varlığı olarak kabul edilmiştir. Bu hedef söz varlığının tümü 3347 söz varlığı unsurdur ve hepsi madde başı yapılmıştır. Bu sayıya ünlemler, kısaltmalar, deyim ve atasözleri dâhil değildir. Ünlemler ve kısaltmalar, sözlüğün ana metninde değil, son bölümünde kullanılmıştır. Deyim ve atasözleri ise başka bir sözlük türünün unsurları olarak değerlendirilmiştir. Arka kısımdaki ünlem ve kısaltmalar da dâhil edildiğinde ortaya 3402 madde başı içeren sınıf temelli bir öğrenci sözlüğü ortaya çıkmıştır. Madde içleri ise Türkçe Öğretim Programında belirtilen kazanımlar ve okullarda okutulan ders ve çalışma kitapları doğrultusunda hazırlanmıştır. Örneğin bir madde başına ait anlamlar yazılırken sadece metinlerde geçen anlam sayısı ile yetinilmiştir. Bu anlamların tanımlanmasında genellikle *TDK Güncel Türkçe Sözlük*'ten yararlanılmıştır. Tanıklayıcı örnekler de metinlerden hareketle hazırlanmıştır. Ancak metinlerden elde edilemeyen tanımlamalar için *TDK Güncel Türkçe Sözlük* başta olmak üzere diğer kaynaklara başvurulmuştur.

Sonuç olarak öğrencilerin aradığı bilgiyi kolay bulmaları, aradıklarına hızlı ve doğru bir şekilde ulaşmaları için her sınıf düzeyine uygun sözlüklerin üretilmesi gerekmektedir. Ortaokul sözlüğü, öğrenci sözlüğü gibi genel ifadeler ve sözlükler yerine gerçek verilere dayanan ve hedef kitlenin ihtiyaçlarına göre inşa edilmiş sözlükler olmalı ki okullardaki Türkçe eğitiminin niteliğini olumlu destekleyecek kaynaklar

ortaya çıkarılmış olsun. Bu alışma, Türkçe eğitiminin niteliğini olumlu destekleyecek sözlükler adına atılmış önemli bir adımdır.

Anahtar Kelimeler: 5. sınıf, sz varlığı, Türkçe sözlük.

ABSTRACT

TARGET VOCABULARY OF FIFTH GRADE STUDENT AND THEIR TURKISH DICTIONARY

Aksoy, Erdem

Master Graduate, Turkish Language and Social Studies Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Sami Baskin

AUGUST 2018, vii+388 pages

There is a great link between dictionaries and language education. They are the oldest known tools of language education. For example, the Assyrians, clay tablets they wrote to learn Babylon's language are some kind of bilingual dictionary. Until then, these works have been extensively used both in mother tongue education and foreign language teaching. When asked to a language learner, "Which is the most necessary resources?", one of the answers will undoubtedly be a dictionary. Because dictionaries are one of the first sources of reference when it comes to language problems. Especially in special cases such as the meaning, origin, type, syntactic features of the word, dictionaries have a role of savior and people want to apply to them immediately. The dictionaries need to be prepared in accordance with the expectations of the target groups in order to fulfill this mission and meet the expectation of the users. Presenting less of this expectancy is disappointing, giving more is a difficulty to use. Therefore, there has been a large increase in the number of researches that have measured and predicted the expectations of dictionary users since the 1970s. Works that take account of the data obtained from these researches have begun to be produced. However, both researches which measure the expectations of users, as well as dictionaries which is prepared taking into account the users are almost none in Turkey. In Turkey, dictionary preparation activities are carried out on the basis of linguistic skills and intuition of the authors rather than field research. In other words, the reference source does not contain the desired situation and is ignored in terms of meeting expectations. The most concrete observable sources of this fact are school dictionaries. In Turkey, especially school dictionaries is not based on actual field data in other words students' target vocabulary (lexicology). These dictionaries are based on a certain level of education (primary school dictionary, secondary school dictionary), provide an average vocabulary and inconsistent entry information. However, the school dictionaries should first include the headword of the items that the students meet while they are in the classroom, and the meaning, genre, origin and syntax of the words they learn in these classes. But it is not

easy to achieve. After scanning student books and creating a compilation of the words they contain, it is necessary to lexify this compilation in the direction of student outcomes.

In this study, it was considered that students need different dictionary for each class and it is aimed to prepare a dictionary suitable for use of 5th classes. For this, Turkish lesson and workbooks, which were taught in the 5th grade in the last three years, were accepted as the main sources and their vocabulary was listed by being scanned. There are a total of 8996 vocabulary elements in this list. 940 of these vocabulary elements belong to the private name. Therefore, the first group to be excluded from the dictionary became 940 private names. The rest of the 8056 vocabulary elements are not all the target vocabulary of the students. Then the words they already have, they will not be the information they seek. For this, it has been necessary to identify previously learned vocabulary elements and to uncover new words to be encountered. This data was obtained by scanning the Turkish lesson and workbooks in the 4th grade in three years. Thus, vocabulary elements common to both the 4th and 5th grades are not included in the prepared dictionary. This new list was accepted as the target vocabulary that 5th grade students should learn. All of this target vocabulary is an element of 3347 vocabulary, and they are all made headword. This number does not include exclamations, abbreviations, idioms and proverbs. Exclamations and abbreviations are used in the last part of the dictionary, not in the main text. Idioms and proverbs are regarded as elements of other dictionary types. When the exclamation and abbreviations in the back are included, a class-based student dictionary with 3402 item headwords emerged. The entries are prepared according to the outcomes stated in the Turkish Curriculum and the lesson and workbooks taught in the schools. For example; while the meanings per headword are written, only the number of meanings in the texts is satisfied. In describing these meanings, *TDK Up-To-Date Turkish Dictionary* is generally used. Examples of testimony were also prepared by moving from the texts. However, for the testimonies that can not be obtained from the texts, mainly *TDK Up-To-Date Turkish Dictionary* and other sources have been consulted.

As a result, it is necessary to produce dictionaries suitable for each grade level so that the learners can easily find the information they seek, and quickly and accurately reach out to them. There should be dictionaries that are based on actual statements rather than general expressions such as the secondary school dictionary, the student

dictionary, and built according to the needs of the target group so that resources that will positively support the quality of Turkish education in the schools have been uncovered. This study is an important step taken in the name of dictionaries which will positively support the quality of Turkish education.

Key Words: 5th grade, vocabulary, Turkish dictionary

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sözlüklerin var oluş sebeplerine bakıldığında iki temel nedenin ağırlık kazandığı görülür: bir dilin kültürel kaynaklarının muhafaza altına alınması ve dil eğitim-öğretimi. Bu iki temel neden bilinen ilk sözlüklerden günümüze değin sözlüklerin değişen şartlara uyum sağlamasını, kil tabletten papirüse, kâğıttan sanal ortama geçişin mimarı olmuştur. Şartlar değiştikçe kendini yenileyen sözlük ve sözlük hazırlayıcıları, nitel anlamda benzer bir gelişimi tam anlamıyla sağlayamamışlardır. Günümüz sözlüklerinde hala eskicil biçimlerin varlığına sıkça rastlamak mümkündür. Değişen koşullar toplumun beklentilerini ve anlayışını da değiştirdiğinden sözlüklerin de “toplumun ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmasını” (İlhan, 2009: s. 544) zorunlu kılar. Oysa eğitim amacıyla kullanılan sözlükler başta olmak üzere Türkçe sözlüklerin hazırlanmasında çoğu zaman beklentilerin çok uzağında kalınmakta, gerek nitelik gerekse nicelik olarak öğrenci ihtiyaçları karşılanamamaktadır (Baş, 2013: s.30- 31). Bu sorunu aşmak için sunların yapılmasında fayda vardır:

1. Öğrencilerin ve Türk halkının Türkçeyi daha iyi öğrenmesi, günlük hayatında doğru kullanmasına katkıda bulunmak,
2. Özellikle ilköğretimin ilk yıllarında öğrencilerin sözlük kullanmayı öğrenerek bir iş başarmış olmanın sevincini yaşamalarını sağlamak; daha başka işler başarabileceği öz güvenini oluşturmak,
3. Sözlük kullanma yeteneğinin bilgi kazanmaya etkisini sezdirerek öğrencileri yardımcı ders kitaplarını kullanmağa alıştırmak ve özendirmek; yardımcı kaynakların yararına inandırmak,
4. Türkçenin öğrenilmesinde karşılaşılan zorlukların kolayca aşılmasını sağlamak; doğru öğrenme ve öğrenilenlerin yerinde kullanımını sağlamak,
5. Sözlüklerin baş kısmına temel ve pratik bilgilerin konulmasıyla her Türk ferdinin Türkçeyle ilgili önemli bilgi ve kuralları öğrenmesini sağlamak,
6. Kelimelerin kullanımını bir yapı içinde göstermek için verilen örnekler vasıtasıyla öğrencinin ve halkın şiir, hikâye, roman... gibi türlerle, Türk dilinin inceliğini ve etkileyici güzelliğini tanımalarını sağlamak,
7. Bilmediği bir şeyi nereden ve nasıl öğreneceğini (kaynak eser kullanımını) öğrenen öğrencinin problem çözme yeteneğini geliştirmek. Karşılaştıkları problemleri çözebilecek anlayışa eriştirmek (Göçer, 2001).

Göçer'in bu tespitlerinin ve amaçlarının gerçekleştirilmesi için yapılması gereken

en önemli husus sözlüklerin söz varlığının öğrencilerin hedef söz varlığı ile uyumlu hale getirilmesidir. Bu da ancak sınıf sözlüklerinin hazırlanması anlamına gelir. Zira bir her sınıf düzeyinde öğretilecek kelime listeleri ve sözlüksel unsurları farklıdır. Ayrıca tüm sınıfları ya da birkaç sınıfı göz önünde bulundurarak hazırlanan sözlükler hacimli olmakta, aranılan bilginin bulunmasını zorlaştırmakta, doğal olarak kullanışlı ve kullanıcı dostu olmamaktadır.

Sınıf seviyesine uygun sözlük hazırlamak yapılandırmacı yaklaşımın da bir gereğidir. Türkçe dersi okuma, yazma, konuşma ve dinleme basamaklarından oluşur. Bu dil becerilerinin gelişimi insanın kelime dağarcığı ile yakından ilgilidir. Okuduğunu ve dinlediğini anlamayan bir öğrenci yazma, konuşma ve dinleme becerilerini yerine getiremez. Okuduğunu anlama becerisi ise öğrencinin kelime haznesi ile bağlantılıdır. Öğrencinin kelime haznesi ne kadar geniş olursa okuduğunu o kadar iyi anlar ve kendini yazılı – sözlü olarak o kadar iyi ifade eder. Bunun sağlanmasında en temel araçlar ders metinleri ile Türkçe sözlükleridir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinler, metinlerden hareketle oluşturulan etkinlikler ve Türkçe sözlükler kelime öğretiminin en temel araçlarıdır. Bu araçlar kelime öğretimi amacı için ne kadar uygun olursa dil eğitiminin amacı da o kadar çabuk ve mükemmel bir şekilde gerçekleşir (Çakır, 2016). Bu yüzden sınıf sözlüklerinin hazırlanması gerekmektedir.

Problem Durumu

Öğrencilerin sözlük ihtiyacını ders kitaplarında veya ders ortamlarında karşılaştıkları kelimeler ile sınırlamak mümkündür. Bunun dışında, özellikle okul ortamının dışında sözlüksel ihtiyaçlar elbette vardır. Ancak bir okul sözlüğü okul dışı durumlara odaklanmaz. Okul sözlükleri öğrenme ortamındaki durumu dikkate alır. Türkiye’de var olan okul sözlükleri gerçek ihtiyaçlara dayanmamaktadır. Bu öğrenme ortamı için büyük bir yardımcı kaynak olan sözlüklerin işlevini zedelemektedir. Bu yüzden okuldaki öğrenme durumlarını esas alan sözlüklere, özellikle sınıf sınıf hazırlanmış sözlüklere ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma, 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde sözlük ihtiyaçları dikkate alınarak ve şu temel problem cümlelerine cevap niteliğinde hazırlanmıştır: “5. sınıf öğrencilerinin hedef söz varlığı nedir?” “5. sınıf Türkçe sözlüğü hazırlanabilir mi?” ve “5 sınıf sözlüğü hazırlanabilirse bu nasıl olmalıdır?”.

Araştırmanın Amacı

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe derslerinde kullanabilecekleri, kendilerine özgü bir sözlüğün hazırlanması bu araştırmanın amacıdır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de var olan okul sözlükleri genellikle bir eğitim kademesini esas alarak hazırlanmıştır. Üstelik bu sözlükler, o kademenin ihtiyaçlarını çoğu zaman yansıtmaz. Zira alanda yapılan bir araştırmaya dayalı değildir. Daha çok yazarlarının tahminleri doğrultusunda hazırlanmışlardır. Bu yüzden kullanışlı değildir. Yapılan araştırmalar da bu sözlüklerin okul çağındaki öğrencilerin sözlüksel beklentilerini karşılamaktan uzak olduğunu göstermiştir (Baskın, 2018). Biz araştırmamızı yaparken MEB’in son üç yılda 5. sınıflarda okuttuğu Türkçe ders ve çalışma kitaplarındaki kelimeleri dikkate aldık. 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitabındaki kelimelere yer vermedik. Bundan dolayı bu çalışma sınıf temelli bir çalışma yani sadece 5. sınıf öğrencilerine yönelik bir çalışmadır ve öğrencilerin kitaplarını, yani onların 5. sınıfta karşılaşacağı kelimeleri esas alması bakımından alanında ilktir. Bu yüzden diğer çalışmalardan farklıdır ve Türkçe eğitimine olumlu katkıları olacağından önemlidir.

Sayıtlar

Türkiye’de öğrenciler için yayımlanmış bir hedef kelimeler listesi bulunmamaktadır. Bu yüzden son üç yılda okullara dağıtılmış olan Türkçe ders kitapları ile öğrenci çalışma kitaplarında geçen kelimeler o sınıfın hedef kelimeleri olarak varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Çalışma sınıf temelli olduğu için sadece 5. sınıf ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca son üç yılın MEB tarafından okullara dağıtılan Türkçe ders ve çalışma kitaplarındaki söz varlığını esas almaktadır. Diğer olası durumları göz önünde bulundurmamaktadır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sözlük

Kullanıcılar bilgi edinmek amacıyla çoğu zaman kitap benzeri matbu yayınlar veya onların elektronik eş değerlerine başvururlar. Bunlar, kullanıcıların iletişim halindeyken, herhangi bir eylemde bulunurken, bir durumu yorumlarken veya bilişsel süreçlerini zenginleştirirken ihtiyaç duydukları verileri sağlamak için tasarlanan yapıtlardır (Fuertes-Olivera ve Bergenholtz, 2011). Ansiklopediler, sözlükler, tekyazılar (monografi) ve rehberler en yaygın kullanılan kaynak yapıtlardır. Bunların içinde sözlüklerin kullanım alanlarından kaynaklanan ayrı bir önemi vardır. Sözlükler, ilkokuldan lisansüstü eğitime, çeviri gibi profesyonel alanlardan hukuk, tıp gibi uzmanlık alanlarına kadar geniş bir yaş aralığına ve kullanım durumuna hitap ederler. Sözlüklerin bu kadar geniş bir kullanım alanı elde etmesinin temelinde kullanıcıların metin alımlama, metin üretimi ya da çeviri vb. esnasında ihtiyaç duyduğu duruma uygun çözüm sunmalarındadır. Ayrıca bir sözcüğün bileşenleri hakkında bilgi edinmek için başvurabilecek birer kaynak yapıt (Bergenholtz, 2012: 27) olması, sözlüklerin kullanım alanının genişlemesine katkı sağlamıştır.

Sözlüklerin ne olduğuna dair kaynaklarda pek çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımların çeşitliliği, tanımı yapanın bakış açısından ve hangi sözlüğü kastettiğinden kaynaklanmaktadır. Örneğin Güncel Türkçe Sözlük'te bulunan *“Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat”* (Güncel Türkçe Sözlük) tanımı birden fazla sözlük göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Örneğin *“Bir dilin bütün kelime ve deyimlerini içeren”* ifadesi genel sözlük, *“belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini içeren”* ifadesi dönem veya tarihi sözlük, *“alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan”* ifadesi alfabetik sözlük, *“başka dillerdeki karşılıklarını veren”* birden çok dilli sözlük temel alınarak oluşturulmuş bir tanımlama biçimidir. *“Geleneksel olarak bir dilin sözvarlığını genelde alfabetik olarak aynı dilde anlam açıklamalarıyla veya başka bir dildeki çeviri karşılıklarıyla sunan kitap”* (Nielsen ve Fuertes-Olivera, 2013: 325) biçimindeki sözlük tanımı ise genel, alfabetik, tek dilli veya çok dilli sözlükleri esas almaktadır. Sözlük çeşitlerini esas alan bu tanımlamaların yanında sözlüğün içeriğini esas alan ve tanımlayanlar da mevcuttur. Örneğin sözlük, *“sözlüksel birimlerle ilgili yazım bilgisi, dil bilgisi, köken bilgisi, anlam bilgisi, kullanım bilgisi vb. kapsamlı, kesin ve güvenilir bilgiler veren kaynaktır”*

(Dash, 2007: 228) diyen Dash, sözlüğün parçacıl yapısını dikkate almıştır. Ancak ister çeşitleri isterse içeriği esas alınsın bir sözlüğü tanımlamak çok güçtür. Zira pek çok çeşidi ve içerik düzenleme biçimi mevcuttur. Bunların hepsini kapsayan bir tanım yapmak neredeyse olanaksızdır. Bu güçlüğü gören Jackson, sözlüğü “bir dilin kelime deposu” (2002: 1) olarak tanımlamıştır.

Her bilgi veren eser, sözlük değildir. Bir yapıtın sözlük olarak adlandırılabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekir. Bu özellikler, biçimsel ve işlevsel olmak üzere ikiye ayrılabilir. *Biçimsel özellikler*, kullanıcıların sözlükleri eline aldıklarında karşılaştıkları durumdur. Örneğin madde girdileri alfabetik veya kavram alanına göre olarak sıralanmış olması, parçacıl yapıdaki bilgi türleri veya sayıları, bütüncül yapı düzeni gibi durumlar biçimsel özelliklerle ilgilidir. *İşlevsel özellikler* ise sözlükler sadece kaynak yapıtlar değil, mevcut ve daha önce dilde var olan sözcüklerle ilgili bilgi sağlayan dilin kelime deposudur. Dille ilgili konularda kural koyucudur. Bölgesel, tarihi ya da toplumsal değişiklikleri kabul ya da reddeder. Toplumun ya da konuşma topluluğunun ahlaki ve ideolojik değerlerinin koruyucusu ve dille ilgili doğru kullanımı gösteren birer yasa koyucudur (Sterkenburg, 2003: 3-8). Yani kullanıcıları bilgilendiren ve onları yönlendiren birer işleve sahiptir.

Eğitim

Geleneksel anlamda eğitim bir toplumun genel-geçer değerlerini yeni kuşaklara benimsetme etkinliği olarak tanımlanmaktadır (Dinçer, 2003: 102). Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır. Eğitim yalnızca dört duvarla çevrili ve üzerinde çatısı olan ve bilgi kaynaklarına giden yolları öğrencilere aktaran bir sistem/yapı değil, ayrıca kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, onu yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir (Tezcan, 1996: 4).

Genel olarak eğitimin dört işlevi vardır: sosyo-kültürel, siyasal, ekonomik ve bireysel yönlendirme işlevi. Eğitimin sosyo kültürel işlevi, toplumun kültürel birikimlerinin genç kuşaklara aktarılması, bireyin toplumsal değişime hazırlanması, yenilikçi ve toplumsal değişimi sağlayabilecek bireylerin yetiştirilmesi ile ilgilidir. Siyasal işlev anayasayla belirlenmiş siyasal sisteme bağlı bireylerin yetiştirilmesi ve bu sayede toplumsal dayanışma ve birlikteliğin sağlanmasına ilişkindir. Sisteme bağlı, onu koruyup kollayacak nesillerin yetişmesi toplum açısından yaşamsal bir önceliğe sahiptir. Eğitimin ekonomik işlevi ise ekonomik kalkınmayı hızlandıracak ve eğitim sisteminin

ekonomik kalkınma amaçlarına hizmet edici biçimde düzenlenmesini öngörmektedir. Ekonomik kalkınmanın ön şartı olan bilgi ve becerilerle donatılmış insan gücünün yetiştirilmesi eğitimin en önemli amaçlarından biridir. Dördüncü işlevse yönlendirmedir. Bu işlev bireyin ilgi ve kabiliyetlerinin desteklenmesi ve mevcut potansiyelini yeterince geliştirebilmesi için sisteme sorumluluklar yüklemektedir. Eğitim sisteminin her bir öğrenciyi yetenek, ilgi ve kabiliyetlerine göre belli programlara yönlendirecek biçimde yapılandırılması gerekmektedir (Uluğ, 1998: 155). Eğitim sistemi bu işlevleri aşamalı bir biçimde örgütlenmiş kurumları ile gerçekleştirir. Bu yüzden okul öncesi eğitimi sayılmazsa Türkiye’de her birey için 12 yıllık kesintisiz eğitim zorunludur. Bunun yanında yükseköğretim de dahil edildiğinde bireylerin çok daha uzun yıllar eğitim aldığı görülür. Tüm eğitim aşamalarında ise ana dili dersleri (Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili) zorunludur. Bireylere verilen bu dil “öğretiminin amaçlarını yazılı ve sözlü iletişimde yetkin bir düzeye ulaşmak, görüşlerini akıcı ve tutarlı bir şekilde ortaya koymak, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek ve bu becerileri işlevsel olarak kullanabilmek (Göçer, 2009: 1029) olarak sıralamak mümkündür.

Ana dil eğitiminde hedeflenen amaçların gerçekleşmesi öğrencilerin sahip olduğu kelime dağarcığıyla yakından ilişkilidir. Öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirme ve zenginleştirme mevzusu söz konusu olduğunda akla gelen ilk araçlardan biri de hiç şüphesiz sözlüklerdir. Zira sözlükler, dil eğitiminde ders kitaplarının yanında öğrenmeyi destekleyici önemli birer yardımcı materyal olarak işlev görmektedir. Bu nedenle sözlükler her eğitim kademesindeki öğrencilerin ihtiyaç ve beklentileri temel alınarak oluşturulmalıdır (Melanlıoğlu, 2013: 266). Ülkemizde ana dil eğitiminde kullanılan ve eğitim kademelerine göre farklılaşan Türkçe sözlükleri mevcuttur. Öğrenciler buldukları eğitim kademesine göre seviyelerine uygun Türkçe sözlükleri kullanmaktadır. İlk ve ortaokullardaki öğrencilerin çokça tercih ettiği sözlüklerden bazıları şunlardır:

- İlk Sözlüğüm (Ema Yayıncılık),
- İlkokul Resimli Türkçe Sözlük (Yuva Yayıncılık),
- İlkokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları),
- İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük (Diyanet Vakfı Yayınları),
- İlköğretim İçin Türkçe Sözlük (Mavi Göl Yayınları),
- İlköğretim Okulları İçin Renkli Türkçe Sözlük (Ecem Yayıncılık)
- İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (TDK Yayınları),

- İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük (Yuva Yayınları),
- İlköğretim Orta Sözlük (Özyürek Yayınevi),
- İlköğretim Türkçe Altın Sözlük (Altın Kitaplar),
- İlköğretim Türkçe Sözlük (Bilgi Yayınevi),
- İlköğretim Türkçe Sözlük (Bordo Siyah Yayıncılık),
- İlköğretim Türkçe Sözlük (Kare Yayınları),
- Ortaokul Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları),
- Renkli Türkçe Sözlük (Şenyıldız Yayınevi),
- Resimli Türkçe Sözlük (Arkadaş Yayınları),
- Resimli Türkçe Sözlük (Çocuk Gezegeni Yayınları),
- Resimli Türkçe Sözlük (Özyürek Yayınevi),
- Türkçe Sözlük (Karatay Yayınları),
- Türkçe Sözlük (Mercan Okul),
- Yeni Türkçe Sözlük (İnkılap Kitabevi).

Bu sözlüklerin hiçbiri öğrencilerin hedef söz varlığı, ders kitaplarını veya sınıflarını esas almamaktadır. Bu eksiklik sözlüklerin kullanılabilirliğini, aranan bilgiye ulaşımı olumsuz etkilemektedir. Bunun için sınıf düzeylerine göre hazırlanmış, öğrencilerin ders kitaplarında ve sınıf ortamlarında karşılaştıkları olası kelimeleri esas alan sözlükler hazırlanmalıdır

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma modeli, bir araştırmanın amacına uygun hareket ederek sistemli bir şekilde verilerin toplanması ve bunların çözümlenebilmesi için gerekli koşulları düzenlemektir (Karasar, 1984: 79). Koşulların düzenlenmesi iki biçimde gerçekleşebilir: tarama modeli ve deneme modeli. Bu çalışmada tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli, araştırılan konu hakkında üretilmiş olan her türlü belge veya kaydı inceleyerek durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasında olası ilişkileri ortaya çıkarma amaçlı yapılır. Böyle, ele alınan durumu etraflıca tanımlama ve açıklama olanağı doğmuş olur. Bu çalışmada sözlük bilimi ile ilgili üretilmiş olan dokümanlar incelenmiş, konu ile ilgili durumlar saptanmış ve elde edilen veriler sistemli bir şekilde birleştirilerek sözlük biliminin mahiyeti ve onun eğitim ile ilişkisi ortaya konmuştur.

Evren ve Örneklem

Türkiye’de okullarda hangi ders kitaplarının okunacağını MEB belirlemektedir. Öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılan bu ders araç gereçleri bazen iller bazında bazen de yıldan yıla değişebilmektedir. Bu çalışma sadece son üç yıl ile sınırlandırılmıştır ve bu süre zarfına dâhil olabilecek olan tüm evren dikkate alınmıştır. Örneklem yoluna gidilmemiştir. Son üç yılda MEB’in okullara gönderdiği 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları şunlardır:

- Mustafa Aldı, Mustafa Kaçalın, Melike Günyüz, Mehmet Ali Özkan, İbrahim Hakan Karataş, Ümit Uncu, Cemil Duran, Ali Gündoğdu (2015). *Türkçe 5 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı*. Ankara: Cem Veb Ofset San. Tic. Ltd. Şti.
- Nagihan Tetik, Nevin Zorlu, Hilal Türker, Zeynep Polat (2016). *Ortaokul Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı Türkçe 5. Sınıf*. Ankara: MEB Yayınları.
- Hülya Ağın Haykır, Hüseyin Kaplan, Ali Kıryar, Rasim Tarakcı Ercan Üstün (2017). *Ortaokul Türkçe 5 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.

Veri Toplama Süreci

Son üç yıla ait okullarda okutulması için MEB tarafında onaylanan 5. sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitapları belirlendi. Belirlenen kitaplar bakanlığın web adresinden temin edildi. Temin edilen kitaplar Microsoft Word programına aktarıldı. Microsoft Word ortamına aktarılan kitaplardaki kelimeler tek tek incelenerek sözcük grubu şeklinde olan deyimler, atasözleri, ikilemeler aralarında boşluk kalmayacak

şekilde birleştirildi. Bu şekilde yeniden oluşan metinler Ceval Kaya tarafından geliştirilen Cibakaya2.0a programına yüklendi ve alfabetik sıralı olarak listelendi. Listelenen bu kelimeler, çekim ekleri çıkarılarak kök veya gövde hâline getirildi. Daha sonra aynı olan kelimeler tek kelime kalana kadar silindi. Bu sayede 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarının söz varlığı elde edildi. Fakat 5. sınıf öğrencilerinin geçmişten getirdikleri kelime dağarcıkları düşünüldüğünde bazı kelimeleri bilmeleri gerektiği varsayımından hareketle 4. sınıfta öğrenmiş oldukları kelimelerin 5. sınıfta öğrenecekleri kelimelerden çıkarılması gerektiği kanısına varıldı. Bu noktada son üç yılda MEB tarafından onaylanmış 4. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları belirlenerek yukarıda belirtilen yöntemle 4. sınıf söz varlığı tespit edildi. Sınıflara ait tespit edilen söz varlıkları birleştirilerek

4. sınıfta ve 5. sınıfta ortak olan kelimeler belirlendi. Belirlenen bu kelimeler ve 4. sınıfta öğrenmiş oldukları diğer kelimeler çalışmamızdan çıkarıldı. Bu sayede çalışmamızda öğrencilerin 5. sınıfta ilk defa karşılaşacağı kelimeler bulunmuş oldu. Bu kelimeler de çalışmamızın verisini oluşturmaktadır.

Verilerin Çözümlemesi

Madde başı olan kelimenin önce metindeki anlamı tespit edildi. Sonra bu anlamın tanımı *TDK Güncel Türkçe Sözlük*'te varsa oradan alındı ve olduğu gibi kullanıldı. Eğer anlamın tanımı *TDK Güncel Türkçe Sözlük*'te yoksa *Kubbealtı Lugati*, *Atletizm Terimleri Sözlüğü (TDK)*, *Biyoloji Terimleri Sözlüğü (TDK)*, *Derleme Sözlüğü (TDK)*, *Gitar Terimleri Sözlüğü (TDK)*, *Kişi Adları Sözlüğü (TDK)*, *İlaç ve Eczacılık Terimleri Sözlüğü (TDK)*, *Su Ürünleri Terimleri Sözlüğü (TDK)*, *Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü (TDK)*, *Google Sözlük*'te varsa buradan alındı. Burada da yoksa internet sitelerinden yararlanıldı. Bulunan sözcüklerin türleri ise geçtikleri cümlelere göre belirlendi. Ayrıca sözlüğü oluşturan kelimelerin örnek cümleleri kullanıldıkları metinden alındı. Eğer örnek cümle ders kitabında belirgin olarak anlaşılmıyorsa *TDK Güncel Türkçe Sözlük* ve diğer sözlüklerden alıntılandı. Bu eserlerde de uygun örnek yoksa duruma uygun bir cümle üretilme yoluna gidildi.

BÖLÜM IV BULGULAR

a vitamini: *isim* Yağda çözünen bir vitamin türüdür. Bazı balıkların karaciğerinde, sütte ve yumurtada bulunur. Gözdeki çubuk ve koni hücrelerinin ışığa duyarlı pigmentinin öncüsüdür.

A vitamini karanlıkta görmenize yardımcı olur.

abajur: *isim* Işığı bir yere toplamak, doğrudan doğruya gözlere vurmasını önlemek için kullanılan, kâğıt, kumaş, maden veya renkli camdan yapılmış lamba siperidir.

İşin ustasına, tümüyle bitmiş, fişe takılmaya hazır, yumurta kabuğundan bir abajurun ne kadar sürede tamamlandığını soruyoruz.

abdest: *isim* Müslümanların belli ibadetleri yapabilmek için bir düzen içerisinde bazı organları yıkayıp bazılarını da mesh etme yoluyla yaptıkları bir temizlik çeşididir.

Bir pınar başında eğleşip bu tazelenmiş sudan bir güzel abdest alınız.

abdest almak: *fiil* Müslümanların belli ibadetleri yapabilmek için bir düzen içerisinde bazı organlarını yıkaması, bazılarını da mesh etmesidir.

Müslümanlar ibadete başlamadan önce abdest alıyorlar.

abes: *sıfat* Gereksiz, yersiz, boş demektir.

Eğer Hak bilmez isen /Abes yere yelmektir.

abi: *isim* Büyük erkek kardeşe denir. Ağabey...

Benim abim de, erkek kardeşlerim de hep bununla oynadılar çocukken.

acayıp: *sıfat* Sağduyuya, göreneğe, olağana aykırı olan durum veya olaya denir. Garip, tuhaf...

Taa, burunlarının dibine kadar gelmiş acayıp gözlü yaratıklar merakla kendilerine bakmıyorlar mı?

aceleci: *isim* Tez iş gören, çabuk davranan kişiye denir. Sabırsız, tez canlı, telaşlı...

Çok heyecanlı ve aceleciymiş üstelik.

acep: *zarf* Merak, kararsızlık veya kuşku anlatan bir sözdür. Acaba...

"Şu kuşlar nasıl olup da uçarlar acep?" diye soruyormuş kendi kendine.

acımasızlık: *isim* Başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzülmeme durumuna denir. Katı yürekli, merhametsiz...

İçinden atamadığı hırs, tamah, acımasızlıkla / Yetmemiş, taşımış sırtında huzursuzluğu yüzyıllarca.

acilen: *zarf* Vakit geçirmeden anlamına gelen bir sözdür. Çabucak...

Siz bence acilen bir doktora gitmelisiniz

aciz: *sıfat* Alçak gönüllülük gösteren kimsenin kendisinden söz ederken söylediği sözdür.

Aciz ve fakir kulun Mehmed'e bu günleri gösterdiğin için sana şükürler olsun Rabbim!

aça aç: *zarf* Devamlı olarak bir nesneyi yontmak veya ucunu sivriltmektir.

Kalemıraşla aç aç boyumu kısalttı.

açıcı: *isim* Bakış açısını zenginleştirerek hafızayı güçlendiren veya açan anlamına gelen sözdür.

Arkadaşlar İnternet'te bir ilaç reklamı gördüm, zihin açıcıymış.

açık oturum: *isim* Seçilmiş bir konuşmacı grubu tarafından güncel, siyasal, sosyal ve bilimsel konuların veya sorunların herkesin izleyebileceği bir biçimde açık olarak tartışıldığı toplantıdır. Panel...

Televizyonda açık oturumlar, özel programlar, röportajlar, meydanlarda toplantılar, konvoylar...

açık göz: *sıfat* Uyanık davranarak çıkar sağlayan, imkânlardan kurnazca yararlanmasını bilen kişiye denir. Cingöz, uyanık, kurnaz...

O aralık açık gözün biri de ayağımdan çıkan potini almış, savuşmuş.

açıklanabilmek: *fiil* Anlaşılır bir duruma getirilme ihtimali veya imkânıdır.

Sadece kuşların resmini yapan bir ressamın bu tutkusu sizce nasıl açıklanabilir?

açıklayıcı: *zarf* Bir sorunu gerekli açıklığa kavuşturan belge ve bilgidir.

Görselle aktarılan bilgiler yeterince açıklayıcı olmuş mu?

açılım: *isim* Bir kısaltmanın neyin kısaltması olduğunu belirtmektir.

Aşağıda kısaltmaları verilen kelimeleri açılımlarının yazılışıyla eşleyiniz.

açıp aç: *zarf* Genellikle kuşlarda ağzın bir uzantısı durumunda olan, biçim ve büyüklüğü değişik, boynuz yapısında, katı ve çıkıntılı organın her iki tarafından sürekli olarak aralanmasıdır.

Yem bekleyen yavru kuşlar ağızlarını açıp açıp kapattı.

ad verme töreni: *isim* Eski Türklerde çocuğun göstermiş olduğu bir kahramanlık sonucu toplumun ileri gelenleri ya da aile büyükleri tarafından çocuğa adının verildiği esnada yapılan kutlamalar veya merasimlerdir.

Türklerin gösterdiği kahramanlıklar, savaşlarda kazandıkları zaferler, gelenek ve göreneklere hatta çocuklara ad verme törenleri anlatılır.

ada çayı: *isim* Ballıbabagillerden, yurdumuzda çok yetişen tüylü ve beyazımtırak yaprakları olan güzel kokulu bir bitkidir. Dağ çayı...

Ihlamur, papatya, hatmi, adaçayı toplayıp kurutun.

adale: *isim* Tellerden oluşan ve kasılarak vücut hareketlerini sağlayan organ ve bu organın telse dokusudur. Kas...

Mehmet'in üstüne atılmak, kollarına alıp bağrına bastırmak, istediği hâlde, karşı karşıya gelince donup kalmış, bütün adaleleri kaskatı kesilmişti.

adaletsizlik: *isim* Belli bir toplumda, belli bir tarihsel dönemde bir toplumsal olayın haksız sayılarak kınanması tutumudur.

Bir memleket yalnız adaletle ebedileşir, adaletsizlikle yıkılır.(Alman atasözü)

adamotu: *isim* Patlıcangillerden, geniş yapraklı, mavi çiçekli, meyveleri sarı, çok yıllık bir bitkidir. Kankurutan, adamkökü...

Bazıları çok komikti doğrusu: Sinameki, adamotu, ayvadana, havlıcan, hıthıt, oğulotu...

adaptör: *isim* Makinenin kullanabileceği düzeye göre elektrik akımını ayarlayan alettir. Uyarlayıcı...

Ürünle birlikte verilen AC adaptörü ve AC güç kablosu dışında bir güç kablosu kullanmayın.

adil olmak: *fiil* İnsanların herkese eşit davranması değil, hak ve hukuka uygun davranarak herhangi bir konuda karar vereceği zaman tarafsız olmasıdır.

Her vatandaş vergisini zamanında, eksiksiz ödemeli ve bunun adil olması gerekiyor.

adlandırmak: *fiil* Çağırarak veya anmak için bir canlıya, bir yere, bir şeye ad vermektir. Ad koymak, isim vermek...

Klasik kemeç ile karıştırılmasını önlemek amacıyla Karadeniz kemeçesi ya da Laz kemeçesi olarak da adlandırılmaktadır.

adsız: *sıfat* Tanınmayan kimse ya da nesnedir. Bilinmeyen, isimsiz...

Yavrum adsız bir çeşme ol.

afak: *isim* Düz arazide veya açık denizde gökle yerin birleşir gibi görüldüğü yer anlamındaki ufuk kelimesinin çoğuludur. Ufuklar...

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar...

afallamak: *fiil* Şaşkınlıktan ne yaptığının farkına varmamak anlamına gelir.

Çocukların afalladığını gören baharatçı iyice keyiflenmişti.

afet: *isim* Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım anlamındadır.

Yaşadığınız bölgede en çok hangi afetler yaşıyor?

affedici: *sıfat* Bir suçu, bir kusuru veya bir hatayı bağışlayan kişiye denir. Bağışlayıcı...

Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar.

affedilmek: *fiil* Herhangi bir kötü davranış için ceza almaktan kurtulmaktır.

Bağışlanmak, affolunmak...

Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün bu kusurların affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız.

agu: isim Süt çocuklarının neşelendikleri zaman çıkardıkları sestir.

Bizimkiler sessiz sessiz bakarken beşikten agu sesi gelmez mi?

ağaçkakan: isim Serçegillerden, gagasıyla ağaçları oyabilen ve ağaç kurtlarını yiyerek beslenen uzun gagalı bir kuştur.

Ağacın kovuğundaki yuvasında nöbet tutan ağaçkakan, konuşulanları duymuştu.

ağdalaştırmak: sıfat Aşırı veya yoğun bir hale getirmektir. Ağırlaştırarak, yoğunlaştırmak...

Küçük Ağa'nın kafasında buhranını ağdalaştıran soru çengelleniverdi.

ağırbaşlı: sıfat Davranışları ölçülü olan kişiye denir. Olgun, ciddi...

Büyüdükçe sabırlı, ağırbaşlı bir insan oldu.

ağırbaşlılık: zarf Davranışlarında ölçülü olmaktır. Ciddiyet...

Sultan Mehmet benim ama o da benim hocamdır, diyor ve ağırbaşlılıkla gülümsüyordu.

ağırlıksızlık: isim Ağırlığın yokluğudur. Yerçekimin olmadığı bir alanda nesnelere ağırlığının hissedilmemesi ve boşlukta gezinebilmesi durumudur.

Bir süre sonra, astronotların kemikleri ve kasları ağırlıksızlık yüzünden zayıflayabilir.

ağız dolusu: zarf Bir sözün ya da durumun birçok kez ve uzunca bir süre sürmesidir. Birbiri ardınca olan, bol bol...

Düştüğü yerden, ağız dolusu gülererek sordu.

ağrı kesici: isim Vücuttaki ağrı duyusunu ortadan kaldıran, acıyı dindiren maddelerdir.

Çok ağrıyor ki bir tek sendeki ağrı kesici keser bu ağrıyı.

ağrılı: sıfat Ağrıyan, acı hissettiren veya ağrısı olana verilen addır.

Kaslarda ve özellikle eklemlerde kendini gösteren ağrılı hastalıkların genel adına romatizma denir.

ağustos böceği: isim Eş kanatlılardan, erkeği yazın karnının altındaki özel bir organdan kesik ve sürekli ses çıkaran bir böcektir. Orak böceği...

Karınca, ağustos böceğine çalışmasını öğütüyormuş.

ahali: isim Aralarında aynı yerde bulunmaktan başka hiçbir ortak özellik bulunmayan kişilerden oluşan topluluktur. Halk...

Şehir ahalisi için biraz masraflı olacak ama reçeteyi yazalım bari.

ahbaplık etmek: fiil Kendisiyle ilişki kurulup sevilen, sayılan kişilerle samimiyet kurmaktır. Dostluk, arkadaşlık etmek...

Onlardan ancak istediklerinizle ahbaplık edebileceğinizi göz önünde tutarsanız kendilerini dost grubuna sokabilirsiniz.

ahenk: isim Bir bütünün parçaları arasında bulunan uygunluk anlamındadır.

Fırçayı vuruşundaki ahenk, ustalığıyla birleştiğinde tüm gizli duyguları suyun üzerinde bir

anda görünür oluyordu.

ahlaklı: *zarf* Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış kurallarına bağlı olmaya ve bunlara uygun davranmaya denir.

İnsan olarak iyi, dürüst ve ahlaklı olmak değil midir?

ailecek: *zarf* Bütün bir aile ile yapılan etkinliklerdir. Ailece...

Dük'ü, kimi zaman ailecek, kimi zaman baba kız akşam gezmesine çıkarıyorlardı.

akademik: *sıfat* Genellikle yükseköğrenim kurumlarında bilim, sanat, edebiyat alanında verilen bilgilerdir. Bilimsel nitelikte olan bilgiler...

Padişah oluncaya kadar sadece Molla Gürani değil, devrin en meşhur bilginlerinden dinî ve fennî ilimleri akademik düzeyde tahsil etti.

akarat: *isim* Kendisinden yararlanılmak üzere vakfedilen bina ve kurumların yaşaması ve topluma hizmet sunabilmesi için bağışlanan gelir kaynaklarıdır. Gelir getiren mal, gelirler...

Vakfın iki önemli ögesi vardır: Hayrat ve akarat.

akasya: *isim* Baklagillerden, sıcak iklimlerde birçok türü yetişen ve tanen, zamk, boya vb. maddelerin yapımında kullanılan bir ağaçtır.

Güneş hafifçe çocuğun kollarına inerken bahçe şaşırdı, karıncalar şaşırdı, ceviz ağacı, kiraz ağacı, akasya ağacı şaşırdı, serçeler şaşırdı, papatya şaşırdı.

akbaba: *isim* Akbabagillerden, başı ve boynu çıplak olan, dağlık yerlerde yaşayan, leşle beslenen, çok yüksekten uçarak keskin gözleriyle çok uzakları görebilen, iri ve yırtıcı bir kuştur.

Dedenin odası akbaba dergileriyle doluydu

akılcı: *sıfat* Mantıklı harekete ya da mantıklı hareket edene denir.

Yeri geldiğinde hazırcevap oluşu, karşılaştığı sorunlara akılcı, pratik çözümler bulması zeki olduğunun kanıtıdır.

akıllanmak: *fiil* Karşılaşılan olayların sonuçlarından yararlanarak davranmaktır.

Akıllandım artık gideceğim doktora.

akıllılık: *isim* Aklını gerçeğe uygun olarak kullanma durumudur. Uyanıklık...

Onun akıllılığını kısıkanıyorlarmış.

akıllı mandal: *isim* Üzerinde ısı, ışık ve nem algılayıcıları bulunan, havadaki sıcaklığı ve nem oranını ölçerek kullanıcıya çamaşır yıkamak ve kurutmak için en ideal zamanı bildiren, çamaşır kurduğunda ve yağmur yağma ihtimali olduğunda çamaşırın toplanması için akıllı telefonda uygulamasına bildirim gönderen bir cihazdır.

Günlük yaşantımızda kullandığımız birçok ürünün akıllanmaya başladığı şu günlerde

teknoloji dünyası yepyeni bir ürünle tanıştı: Akıllı Mandal.

akım: isim Hava, su vb. akışkan maddelerin veya elektrik yüklerinin belli bir yönde akışı, yer değiştirmesidir.

Bu titreşimin mıknatıslı çubukta oluşturduğu elektrik akımı aradaki hatla diğer aygıtta iletiliyordu.

akın: isim Düşman topraklarına tedirgin etme, yıldırma, çapul vb. amaçlarla toplu olarak yapılan baskındır.

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

akıtılmak: fiil Birbiri ardına sıralı nesnelere hızlı bir şekilde hareket ettirmek, bir yerden ötekine geçirmektir.

Resimler hızlı olarak akıtılarak karakterin hareket ettiğini sandığımız görüntüler elde edilir.

aklanmak: fiil Beyaz renge dönüşmek anlamındadır.

Aklanacağı yerde cilalanmış gibi daha bir parlaklaştı.

akort: isim Bir çalgıda doğru ses vermesi için yapılan ayar veya düzenin adıdır.

Ses çeşitlerine yani akorduna göre neylerin isimleri değişir.

ak sakallı: sıfat Yüzündeki sakalları beyazlaşmış olan insandır. Yaşlı...

Caminin kenarında oturan ak sakallı dededen aldıkları kuş yemlerini havaya savurunca, güvercinler başlarına üşüşüverdi.

aksaklık: isim İşlerin gerektiği gibi işlememesidir. Düzensizlik, arıza, pürüz...

Bu seçimlerde yaşadığımız sorunlar ve aksaklıklar nelerdir?

aksatmak: isim İşin gecikmesine, düzenli yürümemesine sebep olmak anlamındadır. Kesintiye uğratmak...

Vergi ödememenin kamu hizmetlerini aksatacağını biliyor musun?

aksesuar: isim Konunun gerektirdiği ölçüde kullanılan, bir sahne içinde yer alan veya oyuncunun dekor gereği kullandığı çeşitli eşyalardır.

Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konulan eserin yazıldığı yerin ve geçtiği çağın özelliklerini belirleyen aksesuar vb. öğelerin bütününe dekor denir.

aksırmak: fiil Burun zarlarının gıcıklanması ile solunum kaslarının birdenbire kasılması üzerine, ağız ve burundan hızlı, gürültülü soluk boşaltmaktır. Hapşirmek...

Aksıranların tıksıranların sayısı her geçen gün artıyor.

akşamki: sıfat Akşam olan şeylerdir. Akşam yapılan...

Bu akşamki kismetimiz ne güzel, ne lezzetli çorba bu, diye iltifat eder.

aktar: isim Baharat veya güzel kokular satan kişi veya bunları satan dükkândır.

Nereden bulduğunuzu sorarsa, Mısır Çarşısı'ndan Aktar Niyazi Amca'nın selamı var deyin.

aktarılmak: *zarf* Bir maddenin su dolu bir kaptan kağıda geçirilmesidir. Taşınmak, nakledilmek...

Su üzerine damlatılan boyaların kâğıda aktarılmasıyla yapılan eski bir kâğıt boyama sanatına ebru denir.

aktarım: *isim* Yazılı ya da sözlü bir metnin belli bir bölümünün başka bir yazıya kaydırılmasıdır. Alıntılama...

Şiirden aktarımlar...

aktör: *isim* Sinema veya tiyatrodaki rol alan erkek oyuncudur.

Biz, veremli bir aktörü Büyükkada mezarlığına daha yeni gömmüştük, biri de sanatoryumda tedavi edilecekti.

akülü araba: *isim* Çocuklara yönelik hazırlanmış eğlencelik araçlardan biri olan ve gücünü aküsünden alan oyuncak araba tipidir.

Doğum günü partisinden sonra hediye olarak gelen akülü araba ve uzaktan kumandalı uçakla oynadı durdu.

al: *sıfat* Kanın rengi anlamındadır. Kızıl, kırmızı... *Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak...*

al bayrak: *isim* Türk bayrağı anlamındadır.

Karaya çıkan bölükler, ellerinde al bayrak, kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı.

ala ala: *zarf* Bitkilerin topraktan kendisi için gerekli mineralleri, vb. edinmesidir. *Henüz küçüktüm ama besinimi ala ala büyüyecektim.*

alabilme: *isim* Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırma ihtimalinin veya imkânının bulunmasıdır.

Sadaka taşı, cami vb. yerlerde ihtiyaç sahiplerinin alabilmeleri için para vb. nin bırakıldığı özel yerdir.

alabildiğine: *zarf* Sınırsız anlamındadır. Uçsuz bucaksız bir biçimde...

Deniz önümüzde masmavi alabildiğine uzanıyordu

alaca: 1. *isim* Herhangi bir nesnenin çekiciliğidir. Albeni...

Bir yandan zahmeti, bir yandan da renklerin alacası ağır bastı.

2. *sıfat* İki veya daha çok renkli hayvan veya eşyadır.

Alaca Güvercin'in minicik yüreği hop hop etti.

3. *isim* Güneş doğmadan önceki veya battıktan hemen sonraki aydınlıktır. Yarı karanlık, akşam karanlığı...

Tüy kalemini masaya bırakır, yorgun gözlerini kırıştıtararak akşam alacasında arkadaşını görmeye çalışmış.

alaka: isim İki şey arasında bulunan herhangi bir bağıllık anlamındadır. İlgî...

Hanımefendi bu istediğiniz ilacın sizin ağrıyan bölgelerinizle hiçbir alakası yok.

alakadar: sıfat Önem vermek anlamındadır.

İçindeki elemeleri, sevinçleri, muhabbetleri veya nefretleri sizi alakadar edecek bir veya birkaç insanla tanışacaksınız.

alamet: isim Bir olayın ya da durumun anlaşılmasına yardım eden şey anlamındadır.

Belirti, işaret...

Hacı Bayram Veli'nin, İstanbul'un fethinin oğluna nasip olacağına dair manevi alametleri bildirmesinin bundaki etkisi büyüktü.

alay etmek: fiil Bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapmaktır.

Alay etme anne ya!

alazlanmak: fiil Alev halinde yanmaktır. Alevlenmek, tutuşmak...

Ateş birdenbire alazlanarak her yeri kapladı.

alçak: isim Bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan anlamındadır. Aşağılık, soysuz, namert, rezil...

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.

alçak gönüllülük: isim Büyüklük iddiasında olmama durumudur.

Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol.

alçaltmak: fiil Sesi hafifletmek anlamındadır.

Sesimi nerede yükseltip alçaltmalıyım?

aldatmak: sıfat Karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamaktır.

El âlemi aldatanlar, bu masal size: Bir gün sizi de sokarlar, kurduğunuz kafese.

aldırmayıcı: sıfat Hiçbir şeye önem vermeyen kişidir. Tasasız, kayıtsız, ilgisiz...

Olgun insanlar yalnız çocuklara değil, herkese affedici, kusura pek aldırmayıcı bir yüzle bakarlar.

alerji: isim Birtakım yiyecek, ilaç, toz, koku vb.ne hastalık derecesinde gösterilen aşırı tepkidir.

Aşağıdakilerden hangisine alerjisi bulunan bir insan, bu ürünü tüketmekten kaçınmalıdır?

alev alev: zarf Vücut ısısı herhangi bir sebeple artmış bir biçimde ve bu sebeple tende

kızarıklık oluşarak anlamındadır. Alaz alaz...

Başım serin yastığa gömülürken yanaklarımın alev alev yandığını hatırlıyorum.

algı: isim Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varmadır. İdrak...

Tabaktaki dumanı üstünde makarnadan yayılan sıcak hava, güzel kokuların yayılmasına katkıda bulunur ve koku algısını artırır.

algılanmak: zarf Bir şeyin varlığının beyin tarafından anlamlandırılmasıdır. İdrak edilmek...

Hoşumuza giden bir şey yediğimiz zaman, dil ve burun tarafından algılanıp beyne iletilen yiyeceğin tadı zevk duygusu yaratır.

algılayıcı: isim İnsanların çevrelerinde olup bitenleri duyu organlarıyla anlamasına benzer biçimde; ortamdaki, sıcaklıktaki, basınçtaki, hızdaki ve benzeri değerlerdeki değişimleri elektrik sinyallerine çevirerek makinenin anlamlandırmasını sağlayan sensörlerdir.

Kendi kendine yönlenebilen bu robot çeşitli algılayıcılarla donatıldı.

alıkoymak: sıfat Birini yapmakta olduğu veya yapmak istediği işten geri tutmak anlamındadır. Mani olmak, engel olmak...

Küçük Ağa 'yı bütün bu işkenceleri bir neticeye bağlamaktan alıkoyan bir şey vardı.

alımlı alımlı: zarf Çekici bir şekilde anlamındadır. Cazibeli, albenili, cazip...

Erkenden gelmişler, alımlı alımlı gezinerek tüylerini parlatıyorlardı.

alıngan: zarf Çabuk gücenme anlamındadır. Kırılma, darılma...

Alıngan olduğu için arkadaşları onunla sık sık bozuşur.

alıntı: isim Bir yazıya başka bir yazarın yazısından alınmış parçadır. Aktarma...

Metinden alıntı yaparak tablodaki ilgili alana yazın.

alıp alıp: zarf Sürekli veya devamlı olarak kullanmaktır. Yutmak...

Artık evde bulunduracağım, alıp alıp içeceğim.

alışma: isim Herhangi bir ortama uygun duruma gelmektir. İntibak etmek...

Alışmaları gereken ilk şey, yer çekiminin yokluğu nedeniyle yaşanan ağırlıksızlıktır.

alt alta: zarf Birbirinin altında olarak anlamındadır.

Harfler yan yana, alt alta...

alternatif: isim Seçme durumunda bulunan bir kimseye göre seçilmesi mümkün olan iki veya daha fazla yol veya tutumdan her biridir. Seçenek, şık...

Jules Verne 1889 yılındaki aynı öyküde gazete haberciliğine alternatif olarak, haberlerin bir şekilde insanlara haberciler ve devlet adamları tarafından sözlü olarak aktarılabilceğini yazdı.

altı ay: *isim* Yılın ayrıldığı on iki bölümden yaklaşık otuz günlük bir bölümün altı katıdır. Yılın yarısı...

Bu yarayı, gecesi altı ay süren bir adada savaşıırken almıştı.

altıgen: *isim* Açık oluşturacak şekilde altı kenardan oluşan kapalı şekildir. Altı kenarlı çokgen...

Eserlerdeki hiçbir üçgen ya da altıgen oraya sırf desen olsun diye konulmamıştır.

altyapı: *isim* Bir yerleşim yeri veya bir yapı için gerekli olan yol, kanalizasyon, su, elektrik vb. tesisatın tümüdür.

Halkın güvenliği için şehirlerin etrafı surlarla çevrilirken günlük yaşamda insanların yaşamını kolaylaştırmak için çeşmeler, su kanalları ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri sunulmaya başlanmıştır.

amaçlamak: *fiil* Bir hedefe ulaşmayı istemektir.

İnsanlar hep havacılığa ilgi duydular, uçmayı amaçladılar.

amaç-sonuç: *isim* Eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiğinin belirtildiği cümlelerdir.

Aşağıdaki cümlelerin başına amaç-sonuç bildiriyorsa, neden-sonuç bildiriyorsa, koşul-sonuç bildiriyorsa yazınız.

amansız: *sıfat* Acıma duygusu olmayan anlamındadır. Zalim...

Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin...

ambalaj: *isim* Eşyayı sarmaya yarayan mukavva, kâğıt, tahta, plastik vb. malzemedir.

Kapak güvenlik düğmesi atmış ve sızıntılı ambalajları satın almayınız.

ambalajlamak: *fiil* Bir eşyayı, dış etkilerden zarar görmeyecek ve kolay taşınabilecek şekilde paketlemektir. Sandıklamak ...

Bu ürünleri tasarlamak, üretmek, ambalajlamak, tüketiciye ulaştırmak, tanıtmak ve satmak için binlerce insan ve makine çalışır.

ameliyat etmek: *fiil* Bir doktorun tedavi veya teşhis maksadıyla hastanın vücudundaki herhangi bir yeri kesmesi ve dokular üzerinde gereken işlemi yaptıktan sonra dikmesi suretiyle gerçekleştirilen müdahaledir. Operasyon...

İtalya'dan dönüşte burada Ekrem Bey ameliyat etti beni.

amiral: *isim* Kara ve hava kuvvetlerinde albaylıktan sonra gelen ve mareşalliğe kadar olan yüksek rütbeli subaylara verilen general rütbesi ile aynı olan deniz subayının unvanıdır.

İngiliz Amiral yenilgiyi kabul etti, geri çekilme emri verdi.

amma: *bağlaç* Yanına getirildiği kelimenin anlamına aşırılık katarak şaşma veya

hayranlık anlatan bir sözdür.

Tepe üstü yürüyen insanların arasına çıkmak amma tuhaf olur!

ana fikir: *isim* Bir yazının temeli olan asıl düşüncedir. Ana düşünce...

Ana fikir metnin hangi bölümünde ve hangi cümlelerinde yer almaktadır?

ana hat: *isim* Bir şeyin asıl veya en belirgin özelliğidir.

Sıra basit çizgilerle karaktere ana hatların yerleştirilmesindedir.

ana dili: *isim* Çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dildir.

Ülkenin ana dili nedir?

anatomi: *isim* Bir şeyin oluşumunda göze çarpan özel yapıdır. Vücut yapısı, beden yapısı...

Daha sonra karakter için bir anatomi düşünülür.

anayasa: *isim* Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasadır.

Anayasa'mızın 56. Maddesi'nde "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

anıt: *isim* Önemli bir olayın veya büyük bir kişinin gelecek kuşaklarca tarih boyunca anılması için yapılan, göze çarpacak büyüklükte, sembol niteliğinde yapıdır. Abide...

Savaş alanlarına, şehitliklere, anıtlara bir göz atalım mı?

animatör: *isim* İnternet, bilgisayar gibi ortamlarda çeşitli varlıklara hareketler yaptırarak canlandıran kişidir. Canlandırıcı...

Animatörler, düşleyebileceğiniz her türlü sanal varlığı tasarlayabiliyorlar.

animatronik: *isim* Programlanarak ya da mekanik olarak hareket ettirilebilen kuklaların hazırlanması ile ilgili sinema alanıdır.

Ejderha, dinazor, Anka kuşu gibi hayali yaratıkların inşa edilmesine yarayan özel efektler animatroniğin alanına girer.

anlama: *isim* Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramadır. Akıl erdirme...

Bir yandan seviniyor diğer yandan da bu garip olayı anlamaya çalışıyordu.

anlamca: *zarf* Bir kelimedenden, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey bakımından anlamındadır. Mealen, manaca...

Karışık olarak verilen kelimeleri anlamca ilişkilendirin.

anlaşılabilirlik: *fiil* Bir mesele üzerinde anlaşmaya varılma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Her zaman anlaşılabilir, bir şey saklamaz, komşulara gösterdikleri kalpleri gibi

berraktır.

anlaşılma: *isim* Bir şeyin ne olduğunu bilmektir. Kavramak...

Yazınızda genel olarak, genellikle, her zaman, ama, fakat, özellikle, açıkçası, çünkü, bunun nedeni” gibi ifadeler kullanırsanız anlattıklarınızın kolay anlaşılmasını sağlamış olursunuz.

anlaşmazlık: *isim* İki veya daha çok tarafın düşünce ve amaçları arasında ayrılık olmasıdır. Uyuşmazlık, ikilik, sürtüşme...

Aramızda bir anlaşmazlık oldu, yiğitlerimiz bunu onur meselesi yaptılar.

anlat anlat: *fiil* Bir konu üzerinde sürekli bilgi vermektir.

Yarısı hayat,/ Aynı nakarat,/ Anlat anlat.

anlatılma: *isim* Bir konunun anlaşılmasının sağlanmasıdır.

Anlatılması kolay ancak yapılması veya katlanması çok güç.

anlayabilme: *isim* Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavrama durumudur.

Beden dilini konuşup anlayabilmemiz için iki temel öğeye gerek duyarız: jestler ve mimikler.

anonim: *isim* Yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyendir. Laedri...

Genellikle anonimdir.

anonimleşmek: *fiil* Yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen bir duruma gelmektir.

Türküler böylelikle anonimleşirler.

anten: *isim* Uydudan gelen boşluktaki dalgaları toplayarak bu dalgaların televizyon, radyo vb. aletlerin içerisinde görüntü vermesini sağlayan cihazdır.

Dawei bir televizyon anteni kurarken, Lev ve Attiya da, Mars toprağına Dünya Gezegeni'nin bayrağını dikiyorlar.

antika: *isim* Belli bir tarihsel döneme ait olan eşyalardır.

O antikalar Barış Manço için gerçekten yaşayan şeylerdi.

antipati: *isim* Hoşa gitmeme anlamındadır. Soğukluk, iticilik

Onlar antipatiler olmalı!

antrenörlük: *isim* Çalıştırıcılık anlamındadır. Çalıştırıcının mesleği, sporcuları çalıştırma ve yetiştirme işi...

Antrenörlüğünü, ünlü şampiyon atletimiz Cahit Önel yaptı.

apar topar: *zarf* Telaş ve acele ile yapılan işlerdir.

Babamlar, Erinç'i apar topar doktora götürdüler.

apayrı: *sıfat* Bütünü ayrı anlamındadır. Bambaşka...

Mehmetçik öyle bir askerdir ki onu dostun övmesi ayrı, düşmanın övmesi ise apayrı bir güzelliştir.

aptalca: *zarf* Davranışlarını kontrol edemeyen, zekâsı kıt kimseye yaraşır nitelikte olandır. Budalaca, zekâsı kıt gibi...

Gerçi kek yiyenlerin boyu uzar diye bir kural yoktu ama Alis olağanüstü şeylere öylesine alışmıştı ki olayların normal olarak gelişmesini aptalca ve can sıkıcı bulmuştu.

arabesk: *isim* Arap müziğini andıran genellikle karamsarlığı konu edinen bir müzik türüdür. *Türkiye arabeskten popa; ondan halk müziğine uzanan bir çizgide çok renkli bir müzik yelpazesine sahiptir.*

ara bulucu: *isim* Bir anlaşmazlıkta tarafları uzlaştıran kimsedir. Aracı, uzlaştırıcı...

Yaşlı amca ile küçük çocuk arasındaki iletişim sorunu düzeltmekle görevli bir ara bulucu olduğunuzu düşünün.

aracı: *isim* İki şey arasında bağlantı kuran vasitalardır.

Çevredeki basit şeyler öğrenme ve öğretme aracı olabilir.

aracılığıyla: *zarf* Çeşitli şeylerle bağlantı kurularak anlamındadır. -nın yardımıyla, vasıtasıyla, eliyle, yoluyla, marifetiyle, tarafından...

Görme, işitme, dokunma, koku ve tat alma duyuları aracılığıyla, çevremizdeki dünyanın farkına varırız.

aralama: *isim* Mola verme anlamındadır.

Bazen de pek az uyku aralaması ile okumaya devam ederdi.

araştırılmak: *fiil* Araştırma yapılmasıdır. Gözden geçirilmek...

İşte bu nokta araştırılmak ister.

arayış: *isim* Birini ya da bir şeyi bulma durumunda olmadır. Talep hâlinde bulunma...

İnsanın uzayda ya da Dünya dışı başka bir gezegende yaşamsal kaynak arayışına gideceği kesindir.

ardınca: *zarf* Hemen peşinden anlamındadır. Arkası sıra, peşi sıra, takiben...

Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelimelerin arasına konur.

ardından: *isim* Peşinden anlamındadır.

Rüzgâr nereye eserse bizimki ardından koşturuyor.

arı kuşu: *isim* Arı kuşugillerden, Güney Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Asya'da az ağaçlıklı, açık yerlerde yaşayan, sırtı sarı, karnı mavimsi yeşil bir kuştur.

Tukanlar, cennetkuşları, arı kuşları cıvı cıvı renkleriyle göz kamaştırıyordu.

arındırılmak: *fiil* Temizlenmek anlamındadır.

Tüm su ve atıklar arındırılıyor ve geri dönüştürülüyor.

arınma: isim Ruhun tutkularından, isteklerden temizlenmesidir.

Hindular ruhlarının arınmasını sağlamak için kutsal saydıkları Ganj nehrinde yıkıyorlar.

arka arkaya: sıfat Birbirinin arkasından anlamındadır. Peş peşe, art arda...

Hala arka arkaya sıralanmış arabalar oy toplamak için şehri dolaşıyordu.

arkeolojik: sıfat Eski çağlardan kalan, kazılarla ortaya çıkarılan eşya ve eserlerle alakalıdır.

Yazılı kaynaklar ve arkeolojik bulgular, oyuncakların eski çağlardan beri yapıldığını göstermektedir.

armalı: sıfat Üzerinde bir devletin, bir hanedanın, bir şehrin simgesi olarak kabul edilmiş resim, harf veya şekil bulunan anlamındadır.

Yiğitler gelir güreş tutmaya göğsü armalı.

aromasız: sıfat Bitkilerden yayılan ve koku alma duyusunu etkileyen hoş ve keskin kokunun bulunmaması anlamındadır.

Kızılıctan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara not ediniz.

arpacık: isim Tüfek, tabanca vb. ateşli silahlarda namlunun en ileri bölümünde bulunan ve nişan alırken gezle birlikte göz ile hedef arasında aynı çizgi üzerine getirilen küçük çıkıntıdır. *Gez, göz, arpacık deyip güvercini ha vurdu, ha vuracak.*

aslan (arслан): isim Gürbüz, cesur ve yiğit adam anlamındadır.

Kara Memiş, o vakit gençleşmiş bir arslan gibi doğruldu.

arş: isim İslam inanışına göre göğün en yüksek katı anlamındadır.

O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

arşınlamak: isim Amaçsız, geniş adımlarla dolaşmaktır.

Siz ki samyeli, bahar yeli, fırtına demeyip yel kovalayan yelkovan kuşlarıyorsunuz; bilirim ki dala bata, döne dura tüm denizi bir boydan bir boya arşınıyorsunuz.

arşiv: isim Ferman, berat, evrak, defter gibi tarihî ve resmî belgelerin saklandığı yerdir. Belgelik...

Bilgisayarlarda kullandığımız katalogları onların hafızalarında Sümerlere ait kil tabletleri muhafaza edildiği arşivler dünyanın ilk kütüphane örnekleri olarak kabul edilir.

artış: isim Çoğalma işidir. Fazlaşma, yükselme, artım...

Hızlı nüfus artışı, çevre sorunlarına önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

arttırmak: fiil Şiddetlendirmek anlamındadır. Daha etkili duruma getirmek...

Bir de bana şey demez mi, o verdiği ilaç ağrılarımı daha mı arttırdı.

arz etmek: *fiil* Saygı ile bildirmektir

Önemli bir hususu size arz etmek istiyoruz, diyerek beni tanıştırdı.

arzu: *isim* Bir şeye duyulan eğilim, şevk anlamındadır. Dilek...

Nihayet bir gün, artık hayatının en büyük arzusu hâline gelen karşılaşma oldu; Mehmet'ini, üvey ağasının yanında yakaladı.

asabiyet: *isim* Sinirlilik anlamındadır. Öfke...

Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.

asık suratlı: *sıfat* Hoşnutsuzluğunu, kızgınlığını yüzüne sert bir anlam vererek belirten, öfkeli yüzü olan kişidir.

Asık suratlı insanlardan hoşlanır mısınız desem tabii bana gülersiniz.

asılı: *zarf* Yüksek bir yerden sallandırılmış bir biçimde olan anlamındadır.

Üstelik bir helikopter gibi havada asılı kalabiliyor ve kendi eksenini etrafında dönebiliyor.

askercik: *isim* Orduda görev yapan erden generale kadar herkesie sevgi bildiren bir sözdür.

Geçer, götürür ana, çocuk mermisini askerciğin, /Koma yollarda beni, kulun köpeğin olayım.

asude: *sıfat* Rahat anlamındadır. Sakin...

Yoğun bir günün ortasında asude ve dingin bir iklime çağırır insanı.

aşağı yukarı: *zarf* Tama yakın anlamındadır. Yaklaşık olarak...

Gündelik hayatımızda aşağı yukarı üç türlü tanıdıkla çevrili bulunuyoruz.

aşağılanmak: *fiil* Hor görülme anlamındadır. Seviyesini düşürmek...

Kimse kendi rızası olmadan aşağılanmaz.

aşağılık: *sıfat* Niteliği düşük anlamındadır. Adi...

Benim yünlerimi dünyanın en aşağılık boyalarıyla boyadı.

aşhane: *isim* Parasız yemek verilen yerdir. Aşevi...

Ülkemizi baştanbaşa sayısız camiler, mescitler, medreseler, kemerler, köprüler, saraylar, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.

aşlamak: 1. *fiil* Birtakım düşünce veya duyguları başkasına benimsetmektir. Telkin etmek, etkilemek...

Etrafındakilere inanç ve umut aşlamış, zorlukların üstesinden tebessümle gelinebileceğini herkese göstermiştir.

2. *fiil* Elde edilmesi istenilen herhangi bir ağacın bir parçasını anaç üzerine

kaynaştırarak üretmektir.

Fidanlarına çok iyi bakıp aşlamıştır.

aşılı: *sıfat* Bir ağacın dalı veya gövdesi üzerine, aynı familyanın daha iyi bir türünden alınan dal, göz, tomurcuk vb. parçaları kaynaştırma işi yapılmış (bitki) anlamındadır.

Aşılı ağaçları büyüyünce her mevsim meyve vermiştir.

aşılmak: *sıfat* Geçilmektir. Kat edilmek...

İnsanoğlu ucu bucağı görünmez denizleri aştı aşmasına da, aşılan her yol ayrılık getirir.

aşınma: *isim* Bir dış etkiyle veya sürtünme sonucunda incelmedir. Oyulma, düzleşme...

Kamışın her iki ucuna paravane denilen ve aşınmayı engelleyen metal parçalar yerleştirilir.

aşınmak: *fiil* Eskimek anlamındadır. Yıpranmak...

Büyük usta mektubunda, 'Bu notu bulduğunuza göre kemerlerden birinin kilit taşı aşındı ve nasıl değiştireceğinizi bilmiyorsunuz.' diyordu.

aşkın: *sıfat* Belli bir süre geçmiş demektir. Ötesine geçmiş...

10 yılı aşkın süredir onlarca astronot ile bilim insanı uzay istasyonunda görev yapmıştır.

aşmak: *fiil* Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmektir.

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

aşrı aşrı: *sıfat* Çok ötede olan demektir. Bir şeyin ötesinde...

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar / Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler...

ata binmek: *fiil* Yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmaktır.

Gündüzleri ata biniyor, ok atıyor, her türlü savaş tekniğini talim ediyor, akşamları da hocasının önüne diz çöküp ders görüyordu.

atabilmek: 1. *fiil* Yürümek için ayağını öne doğru uzatıp basma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Dilediği kadar adım atabilir, dilediği yere gidebilirdi.

2. *fiil* Yazarak koyabilme becerisi bulunmaktır.

İmzanı atabilirsın artık.

atanıvermek: *fiil* Hızlı bir şekilde bir göreve getirilmektir. Tayin edilmek...

Hemen bir şüircibaşı atanıvermiş.

atanmak: *fiil* Bir göreve getirilmektir. Tayin edilmek...

19. Tümen Komutanlığına atandı.

ata sporu: isim Orta Asya Türklerinden itibaren Anadolu'ya göç edildikten sonra ve günümüzde de bahsedilen iki coğrafyada yaşayan Türkler tarafından yapılan sporlardır. *Güreş gibi, cirit de millî ve geleneksel bir "ata sporu" sayılır.*

ateşlenmek: 1. fiil Bir aracın hareket etmesi için gerekli mekanizmasının çalıştırılmasıdır.

Ares'in itici roketleri ateşleniyor ve uzun Mars yolculuğu başlıyor.

2. fiil Vücut ısısının artmasıdır.

Geçen akşam kardeşim birden ateşlendi.

atıcılık: isim İyi nişan alma yeteneği anlamındadır.

Çeviklik, iyi binicilik, güçlü atıcılık, cesurluk, bu oyunun hünerleri arasındadır.

atıf: isim Bir konuyu aynı konuyla ilgili başka bir yerle bağlantılı kılma, orayı işaret etme, oraya bakılmasını isteme anlamındadır. Gönderme...

ABD, Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi'nin(NASA) ve Avrupa Uzay Ajansı'nın(ESA) ortak projesi olan Hubble Uzay Teleskobu'ndan elde edilen veriler kullanılarak bugüne kadar yaklaşık 13 bin bilimsel makale yayımlandı ve bu yayınlara 550 binden fazla atıf yapıldı.

atışma: isim Karşılıklı söz söylemedir.

Karagöz, sanatçının performansına dayalı bir gölge oyunu olup Karagöz ve Hacivat arasında geçen karşılıklı komik diyaloglar ve atışmalara dayanır.

atışmak: fiil Bir konu üzerinde, birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmak anlamındadır. Tartışmak.

Evvela yünlerin boyanması, sonra da bu yeni bellediği nakışlar yüzünden kaynanası ile ilk defa atıştılar.

atıştırmak: fiil Yağmurun veya karın ince ince yapması anlamındadır. Serpiştirmek...

Gökte güneş var, hafiften ince ince yağmur atıştırıyor.

atıvermek: fiil Ansızın, çabucak bir yerden ayrılmak anlamındadır.

Milletvekilleri, şiirin üçüncü defa okunmasını da hep bir ağızdan "Bir daha! Bir daha!" diye çığlık çığlığa isteyince, artık orada bulunması imkânsız hâle gelmiş olan bu adam, neredeyse iki büklüm bir vaziyette ve sessizce aralarından süzülüp dışarıya atıvermişti kendini...

atik: sıfat Çabuk davranandır. Çevik...

Çevik kelimesi kolaylık ve çabuklukla davranan, atik anlamına gelir.

atlama: isim Belirli bir yerden gerilip hız alarak yapılan sıçrama ile vücudu yerden kesip daha uzak bir yere konurma veya belli bir yükseklikten aşırma anlamındadır.

Sen de paraşütle atlamayı öğrenmek ister misin, diye sordu.

atlatmak: *fiil* Kötü bir durumu geçiştirmek, savmak anlamındadır.

Buradan ayrılırsak bu tehlikeyi de atlatmış olabiliriz.

atletizm: *isim* Beden gücünü, çevikliği, yetenekleri geliştirmeye yarayan koşu, atlama, ağırlık kaldırma, atma vb. tek başına yapılan bireysel sporların genel adıdır.

1948-1968 yılları arasında milli atletizm takımımızda yer aldı.

atlı: *isim* Ata binmiş askerdir. Süvari...

Hemen yola atlılar çıkarıldı ve Mimarbaşı getirildi.

atlı polo: *isim* At üzerinde sopayla oynanan bir tür top oyunudur. Çevgen...

Atlı polo oyunu atla yapılan sporlar arasındadır.

atlı savaşı: *isim* Savaşlarda ata binen zırhlı askerdir. Sipahi, şövalye...

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

atlı spor: *isim* At üzerinde yapılan bütün sporların genel adıdır.

Cirit oyunları, bir eğlence, bir yiğitlik ve çeviklik gösterisi, aynı zamanda bir atlı spordur.

atölye: *isim* Zanaatçıların veya resim, heykel sanatlarıyla uğraşanların çalıştığı yerdir. İşlik...

Yaptığı işe duyduğu sevgi, sabah erken saatlerde atölyeye sürüklüyor yumurta oyma ustasını.

atta: *isim* Çocuk dilinde gezme anlamındadır. Gidilecek yer...

Attaya gidelim, der.

aval aval: *zarf* Aptal bir biçimde anlamındadır. Aptal aptal...

Herkes birbirinin suratına aval aval bakıyordu.

avantaj: *isim* Üstünlük anlamındadır.

Uzay teleskoplarının sahip olduğu avantajlar sayesinde Hubble(Habl) Uzay Teleskobu evrenle ilgili önemli keşiflerin yapılmasına imkân sağladı.

avaz: *isim* Yüksek ses anlamındadır. Nara...

Birden avazım çıktığı kadar bağırmağa başladım.

avaz avaz: *zarf* Yüksek sesli olarak anlamındadır.

Bariş Manço tekrar başlayınca kadar Ali avaz avaz bağırırdı.

avcıbaşı: *isim* Avı kendine iş edinen kimselerin başıdır.

Birkaç hafta içinde, okcubaşısı, nişancıbaşısı, avcıbaşısı olmuş.

avlama : *isim* Bir av hayvanını ölü veya diri olarak ele geçirmek, yakalamaktır.

Bu sevimsiz, çirkin yüzlü avcı galiba beni avlamaya gelmiş.

avuç içi: isim Elin parmak dipleri ile bilek arasındaki iç bölümdür.

Diz kapakları ve avuç içleri kanyordu ama sızı yaralarından değil daha derinlerden geliyordu.

avutmak: fiil Bir kimsenin acısını veya sıkıntısını yatıştırmaktır. Teselli etmek...

Bilgin Kalan'lar bitkilerin sorunlarını öğrendikçe öyle şaşırıyorlardı ki, insanı savunacak ya da bitkileri avutacak tek bir söz bulamıyorlardı.

ay başı: isim Ücret veya maaş alınan gündür.

Ay başı geldiğinde; kira, faturalar, borçlar, şu bu derken scootera, babasının deyişyle "tornete" bir türlü sıra gelmiyordu.

ay yıldızlı forma: isim Öğrencilerin, sporcuların giydikleri üzerinde ay ve yıldız motifi olan tek tip giysidir. Türkiye milli forması...

Aycan Onur Önel, 1960 Roma Olimpiyat Oyunları'nda da ay yıldızlı formayı giydi.

ayakkabıcıbaşı: isim Ayakkabı yapmayı kendine iş edinen kimselerin başıdır.

Padişah, istediği zaman istediği ayakkabıyı giyip çıkaramıyor, ayakkabıcıbaşıyı çağırıp onun fikrini almak zorunda kalıyormuş.

ayarlanmak: fiil Birbirine uygun duruma getirilmek anlamındadır.

Görev, Dünya ve Mars'ın Güneş etrafındaki yörüngelerinde birbirlerine en yakın durumda olacağı bir zamana ayarlandı.

ayaz: isim Duru, sakın havada çıkan kuru soğuk anlamındadır.

Bir ustura gibi ayaz ...

aydın: 1.sıfat Kutlu anlamındadır. Hayırlı...

Sabah sabah seni görenin günü nasıl aydın olur?

2. sıfat Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli (kimse) anlamındadır. Entelektüel...

Üstün zekalı bir örgütçü, büyük bir asker, gerçek bir aydın, bir dahi her olasılığı düşünüyor.

aydınlattılmak: fiil Işıklandırılmak anlamındadır.

Yumurtalar bir fanusa koyularak aydınlattılıyor.

ayet-i kerime: isim Kur'ân-ı Kerim'deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biridir. Ayet (Kur'ân-ı Kerîm'e duyulan saygı sebebiyle âyet kelimesi "büyük, ulu" anlamına gelen bu kelimelerle birlikte söylenir)...

İslam dininin ilk emri oku olduğu için okuma ile ilgili birçok ayeti kerime var.

ayıklanmak: fiil Bir şeyin işe yaramayan kötü ve zararlı kısımlarının atılması anlamındadır.

Adam gelir de önüne bir tabak ayıklanmış nar koymazsak, gönlünüzü kırarım," dedi,

durdu.

ayılmak: *fiil* Akli başına gelip gerçeği görmektir.

Kargaşada ayılan Hoca, acıyan belini tutarak; Bırakın münakaşayı. Çabuk bana daha önce damdan düşmüş birini bulun, demiş.

ayıp: *isim* Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan davranıştır. Utanılacak durum veya davranış...

Ayıp Hoca, ayıp, der. Benden utanmıyorsan şundan utan! Şu başındaki koca kavuğundan.

ayıplı: *sıfat* Kusuru olan anlamındadır.

Bilinç sayesinde parasının tam karşılığını alır, hileli, ayıplı malları fark eder.

ayırt edebilmek: *fiil* Birkaç şeyi birbirinden ayıran niteliği anlayabilmektir. Temyiz edebilmek...

Dinlediklerimde duygusal ve abartılı sözleri ayırt ederim.

ayın: *isim* Dinî törendir. Ritüel...

Hristiyanlar yeni doğan çocukları, vaftiz ayini denilen bir törende yıkıyorlar.

aynalı: *sıfat* Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı camı olan anlamındadır.

Çanakkale içinde aynalı çarşı...

aynalık: *isim* Bir durumun, bir niteliğin zihinde canlanmasına, gözler önüne serilmesine yarayan şeydir.

İnsan aklımdan dökülenleri aynalık yaptığında paha biçilemez bir mahiyete kavuşur.

aynı aynı: *sıfat* Benzer demektir. Yine o, hep o...

Aynı nakarat / Hey aynı aynı...

ayrıştırmak: *fiil* Birleşik bir maddeyi çeşitli etkilerle kendisini meydana getiren daha basit maddelerine veya atomlarına ayırmaktır.

Oralarda üreticiler değerli hammaddeyi ayrıştırır ve yeni ürünler üretir.

aysız: *sıfat* Ay ışığı olmayan (gökyüzü, gece) anlamındadır.

Bu göktaşı yağmuru sırasında aysız gecelerde birçok göktaşı görebilirsiniz.

ayvadana: *isim* Yüksekliği 15-70 santimetre, sık tüylü, soluk sarı çiçekli, çok yıllık ve otsu bir bitkidir.

Bey hadi gel, ayvadanası kaynattım sana.

az sonra: *zarf* Kısa bir süre sonra anlamındadır. Birazdan...

Az sonra gelir.

azar azar: 1. *zarf* Bol bol kelime grubunun zıttıdır.

Ne istiyorsan al sen de azar azar.

2. *zarf* Yavaş yavaş anlamındadır.

Sert bir şeyi dişleriyle azar azar koparmak.

azarlanmak: *fiil* Paylanmaktır. Kötü sözle karşılaşmak...

Üstelik, kediyi ürküttüğü için azarlandı.

azgın: *sıfat* Öfkeden gözü dönmüş olan kimse anlamındadır. Azılı, saldırgan...

Sakarya'da durdurduk /Azgın düşman selini...

azıtmak: *fiil* Çığırından çıkmak veya çıkarmaktır. Ölçüyü kaçırmak...

İnsanoğlu son zamanlarda iyice azıttı.

azmak: *fiil* Taşkınlıkta ileri gitmektir.

Dediler ki, bugün pazar, şeytanlar azar.

b vitamini: *isim* Suda erime özelliğine sahip olup hayvansal ürünlerde, yeşil sebzelerde, kuru meyvelerde ve süt ürünlerinde bol miktarda bulunan bir vitamin türüdür.

Tahıllı yiyecekler, süt ürünleri ve et B vitamini bakımından zengindir.

babayiğit : *sıfat* Güçlü kuvvetli (kimse) demektir.

Yarışma günü gelince bir de bakmışlar, ülkenin babayiğit gençleri arasında Keloğlan da durmuyor mu?

bacak bacak üstüne atmak: *fiil* Bir bacağını ötekinin üstüne koyarak oturmaktır. Bununla da kalmayıp bacak bacak üstüne atmaya kalkışınca, popoüstü oturuverdi.

bacakçibaşı: *isim* İnsanların bacak bakımı ile uğraşan kimselerin başıdır.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçibaşı, gırtlakçibaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçibaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

bağımlılık: *isim* İçki, uyuşturucu madde vb.ne aşırı derecede düşkün olma durumudur. Tutkun...

Bağımlılık; bilgisayar, tablet ve cep telefonlarıyla İnternet'e, televizyona ve başka bir oyun cihazına olabilmektedir.

bağırsak: isim Sindirim organının mideden anüse kadar olan, ince bağırsak ve kalın bağırsaktan oluşan bölümüdür.

Lifli yiyecekler yediğinizde bağırsaklarınız daha iyi çalışır.

bağış: isim Karşılıksız olarak verilen şeydir. Yardım... *Türk Kızılayı'na üye ol, bağış yap sen de.*

bağışlama: isim Bir şeyi yarar gözetmeden karşılıksız olarak verme anlamındadır.

Bir kişinin malının bir kısmını halkın ihtiyacını gidermek üzere bağışlamasına denir.

bağışlanmak: sıfat Karşılıksız olarak verilmiş demektir.

Vakfedilen kurumların yaşaması ve topluma hizmet sunabilmesi için bağışlanan gelir kaynaklarına denir.

bağlantılı: sıfat Aralarında ilişki bulunan kavramlardır. İrtibatlı...

Art arda gelen, birbiri ile bağlantılı cümleleri ayırmak için konur.

bağlatmak: fiil Bir şeyi bir yere tutturmak işini başkasına yaptırmaktır. Düğümlemek...

İpi, üçüncü şerefenin üstünden minareye sıkıca bağlattı.

bağrıışmak: fiil Birlikte veya karşılıklı yüksek ses çıkarmaktır.

Yazık emeklere yazık diye bağrıışlırdı.

baharat: isim Yiyecek ve içecekler hoş koku ve tat vermek için kullanılan tarçın, karanfil, zencefil, karabiber vb. maddelerdir.

İkiz Gezinler'in adını hiç duymadığı rengârenk baharatlar ve şifalı otlarla doluydu.

baharatçı: isim Baharat alım satımıyla uğraşan kimsedir. Baharcı...

Anneleri bu çarşının baharatlarıyla ünlü olduğunu söyleyerek, onları bir baharatçı dükkânına soktu.

bahçıvanlık: isim Bir bahçenin düzenlenmesi ve bakımıyla ilgilenen kimsenin yaptığı iştir.

Kimi zaman geçimini sağlamak için çiftçilik, bahçıvanlık hatta pazarcılık yapan Hoca böylece halkla iç içe yaşadı.

bahis: isim Görüşünde veya iddiasında haklı çıkacak tarafa bir şey verilmesini kabul eden sözlü anlaşmadır.

Phileas Fogg(Şlis Fog), arkadaşı Stuart(şutuart)'la girdiği bir bahis üzerine yollara düştü.

baht: isim Gelecekteki olayları kaçınılmaz bir biçimde belirleyen ilahi iradenin insan ve toplum için çizdiği yaşayış biçimidir. Kader, talih...

Bizim eğlencemiz kara trenler, şimdi bahtımızı karartmaya niyet etmiş düşman askerlerini getirecekti, öyle mi?

bahtiyar: *sıfat* Mutlu anlamındadır.

Aldığı on kitaptan yalnız bir tanesi iyi olan adam bahtiyar sayılır.

bakabilmek: *fiil* Görüp inceleme ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Güçlük çekerseniz okuduğunuz metne bakabilirsiniz.

bakanlık: *isim* Hükûmet işlerinden birini yönetmek için, genellikle milletvekilleri arasından, cumhurbaşkanı tarafından seçilerek işbaşına getirilen yetkili olma durumudur. Vekillik... *Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimseye vezir denilirdi.*

bakış açısı: *isim* Bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yöne denir. Görüş açısı, açılım...

Tarafsız bir bakış açısıyla gerçekleri dile getirir.

bakışlı: *sıfat* Herhangi bir biçimde bakma şekli olan kimseye denir.

Büyücek bir kayanın üzerine sert bakışlı bir kartal tünemişti.

bakkal: *isim* Yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimsedir.

Aliciğim neyin var? yüzünden düşen bin parça, diye seslendi bakkalımız Salim amca.

bakma: *isim* Gözleri bir noktaya çevirme işidir.

Aynı yere bakmaya başladı.

balata yakmak: *fiil* Kontrolsüz hale gelmek anlamındadır. Deliye dönmek, kafayı sıyırmak, delirmek, saçmalamak...

Biri balataları yakarken, öteki derler toparlanır.

balgam: *isim* Solunum organlarının salgıladığı, ağızdan dışarı atılan sümüksü maddedir.

Safralarınızdan, balgamlarınızdan, içinizin düğümlerinden, karabasanlarınızdan kurtulacaksınız.

balık adam: *isim* Deniz dibine inilebilecek özel donanımla su altında çalışmayı meslek edinen kimse demektir. Dalgıç...

Balık adam Yunus'u eski günlerinden anımsamıştı.

balıkçık: *isim* Omurgalılardan, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanları çeşitli sebeplerde küçük göstermek için kullanılan bir sözdür.

Günlerdir bir tek balıkçık bile yiyememiş.

balıkçıl: *isim* Uzun bacaklılardan, boynu ve gagası uzun, su kıyılarında yaşayan, balık yiyerek beslenen büyük bir kuştur.

Üzölmeye değmez, diyerek uçtu gitti balıkçıl.

balık-ekmek: *isim* Tahıl unundan yapılmış hamurun fırında pişirilmesi ile yapılan

yiyeceğin arasına suda yaşayan hayvanları kızartarak koyduğumuz bir çeşit yemek türüdür.

Kıyadaki sandallarda balık-ekmek satan balıkçılar, “Çıtır çıtır bunlar” diye bağırarak simitçiler, iskelenin yanında balık tutan insanlar, rengârenk kovalardaki suların içinde oynayan gümüş rengi balıklar, seyyar kasetçilerin tezgâhlarından yükselen arabesk feryatlar ve daha neler neler...

balkonlu: *sıfat* Bir yapının genellikle dışarıya doğru çıkmış, çevresi duvar veya parmaklıkla çevrili bölüme sahip olmasıdır.

İkinci katta, küçük balkonlu, üç odalı evleri var.

balta: *isim* Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araçtır.

Güzelim ağaçları baltayla yere deviren bitki katilleri!

baltalamak: *fiil* Bir işi veya durumu bilinçli ve kasıtlı olarak bozup zarara yol açan davranışta bulunmaktır. Sabote etmek...

Zararlı işler yaparak bitkilerin yaşamını baltalamaktan vazgeçsinler.

bam teli: *isim* Bazı sazlarda kalın ses veren tel veya kırıdır.

Genellikle altta iki çelik ile bir sırma bam, ortada iki çelik ve üstte bir çelik ile bir sırma bam teli olmak üzere toplam 7 tellidir.

bambaşka: *sıfat* Bütünü farklı anlamındadır. Apayrı, değişik...

Çevremize dikkatlice bakacak olursak, her gün çöpe attığımız birçok nesnenin yeni ve bambaşka bir biçimde değerlendirilebileceğini görebiliriz.

bando takımı: *isim* Türlü üflemeli ve vurgulu çalgılardan oluşan ve genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğu veya takımıdır. Mızıkacı...

Ben İngiltere'ye yaptığım bir gezide, her mahallede bir bando takımı gördüm.

bandocu: *isim* Türlü üflemeli ve vurgulu çalgılardan oluşan ve genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğunda görevi olan kimsedir. Mızıkacı...

Sekiz ay sonra hepimiz birer bandocu olmuştuk.

bandosuz: *sıfat* Türlü üflemeli ve vurgulu çalgılardan oluşan ve genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğuna sahip olmamaktır.

Bandosuz ilçe, kanatsız serçeye benzer.

banknot: *isim* Kâğıt para anlamındadır.

Kitabın yazarı ve çizeri olan Antoine de Saint Exupéry (Antuan dö Sent-Egzüperi) ile kitabın başkışisi Küçük Prens'in resimleri Fransa'da 50 franklık banknotlara basılmıştır.

banko: *isim* İş yerlerinde üzerine eşya koymaya elverişli, iş takibi için gelen kişiyle

görevli arasına konulmuş tezgâhtır.

İriyarı bir adam, oda anahtarını almak için bankonun arkasına dolanıyor.

bant: isim Elektrik yardımıyla dönen bir şerit üzerinde yürüyüş veya koşu yapılabilen araçtır. Yürüyüş bandı...

Lavlar ayaklarımın altından yürüyen bantlar gibi akıp gidiyordu.

bardak bardak: sıfat Çok fazla anlamındadır.

Türkiye'de günün her saatinde bardak bardak çay içebilirsiniz.

barınak: isim Sığınılacak yer anlamındadır.

Bebeğine beşik, aşına kaşık, başına barınak oluyoruz.

barındırmak: 1. fiil Yaşamak anlamındadır.

Her biri bambaşka bir yaşam barındırır içinde.

2. fiil Yaşamasını, yerleşip oturmasını sağlamak anlamındadır.

Müzik kültürü ile yetişmiş ve birçok yetenekli müzisyeni barındıran bir ülkedir Türkiye.

barınma: isim Doğa etkilerinden korunmak için kapalı bir yere sığınma işidir.

Kuş evleri, kuşların barınmaları için evlerin ön yüzlerine özel olarak yerleştirilen yapılardır.

barınmak: fiil Yerleşmek, yaşamak için uygun şartlar bularak oturmak anlamındadır.

Kara Memiş, bir kulübede barınıyor; yurdunu, oğlunu düşünüyordu.

barışçı: sıfat Barışsever anlamındadır.

Adil, barışçı, bencil, başkalarını düşünmektedir.

barışçıl: sıfat Barışsever anlamındadır.

Türk çayı barışçıldır.

bari: zarf Hiç olmazsa anlamındadır. O hâlde, öyleyse...

Bari şu kenara kıvrılıp çalışayım, dedim.

barometre: isim Hava basıncını ölçmeye, hava değişikliğini önceden belirlemeye ve bulunan yüksekliği tespiti yarayan âlettir.

Adeta çıkacak kasırgayı bir barometre hassasiyetiyle sezen cahil bir denizci gibi...

barut: isim Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına yarayan, patlayıcı maddedir.

Ok ve yay yetmemiş, barut eklemiş savaşlarına insanoğlu.

basabilmek: fiil Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koyma becerisi bulunmak anlamındadır.

Baksın, kim kimin gölgesine basabiliyor.

basamaklı: sıfat Ondalık sayı sisteminde bir sayının sağdan sola doğru rakamlarının

derecelerine göre her birinin bulunduğu yere sahip olma durumudur.

Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen bin, milyon, milyar ve trilyon sözleri yazıyla yazılabilir.

basılı: *sıfat* Basımevinde basılmış (kâğıt, kitap vb.) olma durumudur. Matbu...

Tören, gösteri, gezi vb.nin öngörülen ayrıntılarını gösteren basılı kâğıda program denir.

basınç: *isim* Bir yüzey üzerine etkide bulunan gücün yüz ölçümü birimine düşen miktarıdır. Tazyik...

Silindirlerin arasına giren kâğıt basınç ve sıcaklıkla inceltiliyor.

basitleştirmek: *fîl* Gereksiz ayrıntılardan arıtarak sade duruma getirmektir.

Mısırlılar, bu resimlerle yazının her iki şeklini de genişletip basitleştirdiler.

basitlik: *isim* Yapılması kolay olma durumudur.

Oyuncaklarının az ve zamanın çocuklarına hitap etmeyecek basitlikte olması işlerinin iyiden iyiye bozulmasına neden olmuştu.

baston: *isim* Yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metalden yapılan araçtır.

Bir sargı, üstüne bir çorap, daha üstüne de bir terlik, eline de bir baston aldı, sokağa çıktı.

bastonlu: *sıfat* Yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metalden yapılan araca sahip olan anlamındadır.

Kasketli, şık giyimli, bastonlu, sevimli bir amcaydı.

baş ağrısı: *isim* İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölümün ağrmasıdır. Kafada oluşan rahatsızlık...

Adamın budunda bir çıban çıkıyor da bir hafta baş ağrısından kurtulamıyor.

baş belası: *sıfat* Sıkıntı, üzüntü, eziyet veren kimse anlamındadır. *İster teknolojik isterse mikrobik olsun hiç fark etmez, hepsi baş belası.*

başka başka: *sıfat* Her biri değişik anlamındadır. Farklı...

Her okuyuşta başka başka anlamlar yüklenmişler.

başkaldırma: *isim* İsyân anlamındadır. Ayaklanma...

Yeryüzünde gözlem yapan Bilgin Kalan'lar, bitkilerin birdenbire başkaldırmasına anlam veremediler.

başkişi: *isim* Başkahraman anlamındadır.

Kitabın yazarı ve çizeri olan Antoine de Saint Exupéry (Antuan dö Sent-Egzüperi) ile kitabın başkişisi Küçük Prens'in resimleri Fransa'da 50 franklık banknotlara

basılmıştır.

başköşe: *isim* Bir yerde en saygın kişinin veya büyüklerin oturması için ayrılan yerdir.

Annem ise, başköşeye kurulmuş soğanları gördükçe burnundan soluyor, ama ses çıkarmıyor.

başkumandan: *isim* Savaşta bir devletin bütün kara, deniz ve hava kuvvetlerini yöneten büyük komutandır. Başkomutan...

Başımızda bütün dünyanın saydığı Başkumandan'la anayurdu dört baştan demir ağlarla ördük.

başlatılmak: *fiil* Bir işe girişilmesini sağlamak anlamındadır.

Mimar Sinan'ın 'çıraklık eserim' dediği Şehzadebaşı Camii'nin zedelenen kemerleri için restorasyon çalışmaları başlatıldı.

başöğretmen: *isim* İlkokullarda yönetimden sorumlu olan öğretmendir. Müdür, başmuallim...

Yaşadığı sürece bir başöğretmen, bir milli eğitim bakanı gibi çalıştı.

başörtülü: *sıfat* Başını kadınların saçlarını örtmek için kullandıkları örtü ile örtmüş olan kadın anlamındadır.

O kitaplarda temiz giyimli köylüler, babalar, başörtülü analar vardı.

başpare: *isim* Ney üfleyen sanatkarın dudaklarına temas eden ve ses çıkarmaya yarayan alettir.

Başpare denilen, icra eden sanatkârın dudaklarına temas eden bir araç yardımıyla ses çıkartılır.

başpehlivan: *isim* Birçok pehlivani yenerek gücünü kabul ettirmiş pehlivandır. 655.Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nde Recep KARA başpehlivan oldu.

baştanbaşa: *zarf* Başından sonuna kadar anlamındadır. Bir uçtan bir uca...

Ülkemizi baştanbaşa sayısız camiler, mescitler, medreseler, kemerler, köprüler, saraylar, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.

baş ucu: *isim* Yatılan bir yerin kafa konulan yönü veya yakınıdır.

Gözlerimi açtığımda başucumda annemi gördüm.

başvuru: *isim* Bir işe girmek, bir sınava katılmak vb. konularda müracaatta bulunmak işi anlamındadır.

Başvuru tarih aralığı nedir?

bata çıka: *zarf* Herhangi bir birikintinin içerisine girip daha sonra belirerek istemsiz hareket etme anlamındadır.

İki keçi, ırmakta bata çıka sürüklenmeye başlamışlar.

bataklık: *isim* Çok derin olmayan sularla örtülü bataklık bölgesidir. Azmak...

Koyu kahverengini elde etmek için, yaşına, başına bakmadan bilmem hangi dağın doruğuna çıkar, oradaki bataklıktan çamur alır.

batıcı: *sıfat* Sert bir maddenin vücudun herhangi bir yerine zarar verme özelliğine sahip olma durumudur.

Sert, batıcı çıkıntıya diken denir.

batma: *isim* Bir gök cisminin (ay, güneş, yıldız vb.) ufkun altına inmesidir.

Ufukta güneş batmaya başladı.

battal ebru: *isim* Büyük boy kağıtlara yapılan ebrulara verilen addır.

Hepsinin yeri farklıydı onun için. Ama ille de battal ebru.

bayağı: *zarf* Oldukça anlamındadır. Epey...

Önce Nermin abla, sonra Necati amca, Dük'ün bayağı büyüdüğünü fark etti.

bayıltmak: *fiil* Gözlere yarı açık bir halde hüznü bir hava vermektir.

Tevfik Efendi yatağa uzanmış, bu tatlı yaşayışı sanki yudum yudum içiyor, inleyerek, gözlerini bayıltarak nasıl düştüğünü anlatıyor.

baykuş: *isim* Başında, kulak yerinde iki sorgucu bulunan, yırtıcı gece kuşlarının genel adıdır. Görkemli kuyruklarını açmış tavus kuşları, yavrularını besleyen bir sığırcık, havanın kararmasını bekleyen bir baykuş...

bayrak koşusu: *isim* Bayrak sopasını aktarma alanında elden ele geçirme yoluyla, aşamalı olarak her atletçe bir bölümü koşulan takım yarışıdır.

Üç kez de 4x100 metre bayrak koşusunda rekorlar kıran takımlarda yer aldı.

bayram günü: *isim* Bayrama rastlayan, bayramın kutlandığı gündür.

Çanakkale'deki Avustralyalı askerler bayram günlerini neşe ve eğlence içinde geçirmek için Türk askerleriyle nasıl bir anlaşma yapıyor?

beceriksiz: *sıfat* Yeteneği olmayan kimse anlamındadır. Usta olmayan, maharetsiz...

Bize beceriksiz derler.

becermek: *fiil* Güç görünen bir iş veya duruma çözüm bulmaktır. Üstesinden gelmek...

Ahmet Efendi, aklını kurcalayan bu soruya mutlaka bir yanıt bulmak niyetindeymiş, yani ne yapıp edecek, çabaları ve araştırmalarıyla kuş gibi uçmayı becerecekmiş.

beğeni: *isim* Herhangi bir konuda güzeli çirkinden ayırma yetisidir.

Sosyal bir varlık olarak yaşayan aşık (saz şairi) toplumda gördüğünü, işittiğini, yaşadığını, sanat kabiliyeti ölçüsünde, sazı eşliğinde dile getirir; toplumun beğenisine sunar.

Behçet hastalığı: *isim* Ağızda, gözde ve döl yolu çevresinde oluşan yaralarla seyreden,

ayrıca deri, göz, eklemler, damarlar başta olmak üzere vücuttaki tüm organ ve dokuları tutabilen bir hastalıktır.

Hulusi Behçet, tüm dünyada kendi adı ile anılan “Behçet hastalığı”nı ilk kez tanımlamıştır.

bekleme: *isim* Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak işidir.

Kırk yıllık bir beklemenin verdiği son kuvvetle davrandı.

beklenme: *isim* Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalınmak, durulmak durumudur.

Kırmızı ışıktaki beklenmesi ve yeşil ışıktaki geçilmesi gerektiğini anlamıştı.

beklenti: *isim* Gerçekleşmesi istenen şeydir.

Mehmet Âkif Bey, bu ısrarlı beklentilere bir türlü olumlu cevap vermiyordu.

bekleyebilmek: *fiil* Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Kuş bazen çabuk gelir, ama uzun yıllar bekleyebilir de.

bel fitiği: *isim* Bel omurları arasındaki diskin içinde yer alan çekirdeğin diske baskı yaparak dışarı doğru kabarmasına denir.

Bir tarihte İtalya’da görevliyken de bel fitiği derdi çıkmıştı başıma.

belirginleştirici okuma: *isim* Önemli gördüğümüz yerlerin altını çizerek okumaya denir.

Öğrenciler belirginleştirici okuma yöntemine uygun bir okuma yaptılar.

belirginleştirilmek: *fiil* Açık bir biçime getirilmektir.

Daha sonra karakter renklendirilip yüz ve beden ayrıntuları belirginleştirilir.

belirginleştirmek: *fiil* Belirli duruma getirmektir.

Paragrafın en önemli cümlesini altını çizerek ya da cümlenin yanına bir yıldız koyarak belirginleştiriniz.

belirleyebilmek: *fiil* Belirli duruma getirme becerisine sahip olmaktır.

Medya araçlarında ya da İnternet sitelerinde sunulan bilgilerin size uygun olup olmadığını nasıl belirleyebilirsiniz?

belirsiz: *sıfat* Belli olmayan anlamındadır. Belgisiz...

Ucu bucağı belirsizdi uzunluğumuzun.

belletmek: *fiil* Öğrenmesini sağlamaktır. Öğretmek...

Ötekine berikine yalvararak da, yayla köylerine yün göndermek, götürecek adama boyaların adlarını birer birer belletmek çok zordu.

benimsemek: *fiil* Bir şeyi kendine mal etmektir. Sahip çıkmak, kabullenmek...

Başkalarının düşüncelerinde neleri benimsemediğimi, neleri yanlış bulduğumu tespit ediyorum.

benimsenmek: *fiil* Kabul edilmek anlamındadır.

Hoşgörü, dayanışma, dostluk ve barış da olimpiyatlarda sporcular ve izleyenler tarafından benimsenen amaçlardır.

benimsetmek: *fiil* Birinin bir düşünceyi kabul etmesini sağlamaktır.

Amacını halka açıkça anlatıyor, benimsetiyor.

benzeme: *isim* Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunma anlamındadır.

Robotun bacak mekanizmasına, gerçek bir kangurunun bacaklarındaki yapıya benzemesi için yaylar yerleştirilmiş.

benzersiz: *zarf* Başka bir şeyle ortak nitelikleri olmayan anlamındadır. Eşsiz...

Ben de senin için eşsiz, benzersiz olurum.

beraberce: *zarf* Birlikte anlamındadır. Beraber olarak...

Allah iyi tarafından vermişse komşunuz en yakınınızdan daha yakın bir insan olarak size hayatın zahmetlerini unutturur; onları beraberce paylaşır, acı günleri tatlıya onunla beraber çevirirsiniz.

berber: 1. *isim* Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimsedir. Erkek berberi...

Berber canlandırması çok meşhurdur.

2. *isim* Saç ve sakalın kesildiği, tarandığı ve yapıldığı dükkân, erkek berberi...

Babasıyla birlikte berbere giderek saçlarını kestirdi.

beri: *edat* -den bu yana anlamındadır.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.

beriki: *zamir* Yakın olan şey veya kimse anlamındadır.

Padişah, gerisinde duran danışman başına bakmış, beriki "doğru söyler, haklıdır" gibilerden başını sallamış.

besleyici: *sıfat* Besin değeri yüksek anlamındadır.

Yediğiniz yiyeceklerde, vitamin ve mineral adı verilen, sizin için gerekli başka besleyici maddeler de bulunur.

besmele: *isim* "Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adı ile" anlamına gelen ve bir işe başlarken söylenen bismillahirrahmanirrahim sözüdür. Bismillah...

Besmeleyle üçüncü bir mermiyi alıp çıktı.

beste: *isim* Bir müzik eserini oluşturan ezgilerin bütünüdür.

Müzik eseri yaratan, besteleyen ve besteleri çalan kimseye müzisyen denir.

beş on: *sıfat* Az sayıda anlamındadır. Biraz...

Beş on çuval da kömür aldım.

beşer: *sıfat* Her bir gruba beş kişi yada nesne paylaşmak anlamındadır. Her defasında beşi bir arada...

Her takım beşer oyuncudan oluşuyor.

beştaş: *isim* Beş tane taşla oynanan bir çocuk oyunu türüdür.

Birdirbir oynardık, beştaş oynardık, köşekapmaca oynardık, uzuneşek oynardık.

beyaz beyaz: *sıfat* Çok fazla beyaz renk içeren anlamındadır.

Ardında kuğu gibi, beyaz beyaz köpükler.

beyaz ekmek: *isim* Tahıl unundan yapılmış hamurun fırında, sacda veya tandırda pişirilmesiyle yapılan yiyecektir.

Odayı, tatlı, sıcak bir kızarmış ekmek kokusu bürümüş.

beyazlamak: *fiil* Saç veya sakalların renginin siyahtan beyaza dönmesidir. Yaşlanmak...

Saçı sakalı beyazlamış, gözlüklü ve leylekgagasına benzeyen burnu olan Affan Efendi, dinine çok bağlı bir Mevlevi dervişidir.

beyazlaşma: *isim* Beyaz hale gelme işidir.

Karga, bu addan kurtulmak için beyazlaşmayı düşündü.

beyazlık: *isim* Beyaz olma durumudur.

Kâğıdın istenilen beyazlıkta olması sağlanıyor.

beyefendi: *isim* Saygı belirtmek için erkek adlarının sonuna getirilen veya bu adların yerine kullanılan sandır.

Beyefendi ben bu ilacı istiyorum.

beyin fırtınası: *isim* Kişilerin bir araya gelip herhangi bir konuyla ilgili düşüncelerini tartışmaksızın açıklayarak birbirleriyle fikir alışverişinde bulunmalarıdır.

Öğretmeninizin yönlendirmesi ile beyin fırtınası yapınız.

bez bebek: *isim* Kumaş, pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma oyuncak bebeklerdir.

Bugün Soğanlı, köyün simgesi haline gelen bez bebekleri ile ünlüdür.

bezemek: *fiil* Süslemek anlamındadır.

Dişçilerin dolgu yaparken kullandığına benzer bir el matkabıyla âdeta bir cerrah titizliğiyle çalışarak kabukların üzerini çiçek ve hat motifleriyle beziyor Eygören.

bezmek: *fiil* Bıkıp usanmak anlamındadır.

Susuzluktan pek bezdiler.

bırakma: isim Tutmaktan vazgeçme işidir.

Sinan, adamlarına ipi bırakmalarını söyledi.

bıyık: isim Üst dudak üzerinde çıkan kılların adıdır.

Onun fıkralarını anlatan minyatürlere bakıldığında, büyükçe horasani sarığının altındaki hafif çekik gözlü, uzunca burunlu ve yuvarlak yüzünü, kesik bıyıkları ile ince uzun beyaz sakalı tamamlar.

bıyıkçıbaşı: isim Üst dudak üzerinde çıkan kılların bakımında sorumlu olan kişidir. *Sakalcıbaşı, bıyıkçıbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçıbaşı, gırtlakçıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.*

bıyıklı: sıfat Üst dudak üzerinde çıkan kıllara sahip olan kimse anlamındadır.

Kara, pala bıyıklı, sırmalı elbisesinin üzerine çelik zırhlar giymiş bir adamın karşısında durdu.

biat: isim Bir kimsenin egemenliğini tanıma anlamındadır.

Kainat şükrünü, biatını, duasını tazeliyor.

biçimsel: sıfat Şekle dayanan anlamındadır. Biçimle ilgili, şekle ait...

Metnin biçimsel özelliklerini belirleyiniz.

biçme: isim Ekin, ot vb.ni orakla, tırpanla, makine ile kesme işidir.

İlk insanlar ekip biçmeyi üretim yapmayı bilmediklerinden, avcılık ve toplayıcılık geçiniyorlarmış.

bidon: isim İçine çeşitli maddeler konulan, sac, plastik veya çinkodan yapılmış kaptır.

O da çöp bidonlarını dolanıp, kedilerden kalan kırıntılarla idare etti.

biftek: isim Izgara veya tavada pişirilen, genellikle dana eti dilimidir.

"Salçalı biftek." Sonra taze balıktan, kanlı bir biftekten, fırında makarnadan mürekkep bir yemek...

bildirim: isim Yazılı olarak yapılan açıklama anlamındadır.

Wi-Fi bölümü, ısı, ışık ve nem algılayıcıları bulunan akıllı mandal, havadaki sıcaklığı ve nem oranını ölçerek kullanıcıya çamaşır yıkamak ve kurutmak için en ideal zamanı bildiriyor, çamaşırlar kuruduğunda ve yağmur yağma ihtimali olduğunda çamaşırların toplanması için akıllı telefondaki uygulamasına bildirim gönderebiliyor.

bildirme: isim Herhangi bir şeyi haber verme işidir. Beyan...

Hacı Bayram Veli'nin, İstanbul'un fethinin oğluna nasip olacağına dair manevi alametleri bildirmesinin bundaki etkisi büyüktü.

bile bile: zarf İsteyerek anlamındadır. Önceden tasarlayarak, düşünülerek, kasten...

Bile bile geciktim...

bilgi çağı: isim Teknoloji, haberleşme ve internetin etkisiyle ortaya çıkmış bilgi merkezli, 1990'lardan bugüne kadar olan yılları içine alan dönem için kullanılmaktadır.

Çağımıza kimileri Bilgi Çağı demektedir.

bilgiç: sıfat Bilgili (kimse) anlamındadır. Bilgisi çok olan...

Beyaz Yunus, bilgiç bilgiç anlatmaya başladı.

bilgilendirmek: fiil Bir konuda bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Haberdar etmek...

Bir işin, olayın veya kavramın özellikleri hakkında dinleyicilerimi bilgilendirmek istiyorum.

bilgince: zarf Bilgisi çok olan bir kişiye yakışır bir biçimde anlamındadır. Bilgin gibi...

Bu bilgince davranışını hayatları boyunca unutmayacaklarını söyleyerek saygıyla elini öpüp kucaklaştılar.

bilgisiz: sıfat Bilgi sahibi olmayan anlamındadır. Malumatsız, cahil...

Tedavi ile hastalara şifa verilebilir; terbiye ile kötüler iyi edilebilir; okumak yoluyla da bilgisizlere bilgi verilmiş olur.

bilhassa: zarf Özellikle anlamındadır.

Ben de sorumu sorarken bilhassa bunu öğrenmek istiyordum: Az okuyanlardan mısınız? Çok okuyanlardan mı?

bilim kurgu: sıfat Çağdaş bilim verileriyle düş gücünden oluşan film, roman vb. şeyler anlamındadır.

Yazı hayatına oyunlar yazmakla başlamış; ancak ilgi göremeyince bilim kurgu roman türüne yönelmiştir.

bilinçlenmek: fiil Bilinçli duruma gelmek anlamındadır. Şuurlanmak...

Tüm bu sorunları en aza indirmek için çevre konusunda bilinçlenmek, olumlu davranışlar kazanmak, çevre sorunlarına çözüm üretmek gerekir.

bilinçsiz: sıfat Sahip olduğu haklar konusunda bilgi sahibi olmayan anlamındadır. Şuursuz...

Haksızlığa karşı tepki vermeyen, kandırıldığı halde buna sessiz kalan bilinçsiz tüketici, hem kendine hem de ekonomiye zarar vermiş oluyor.

bilinçsizce: zarf Farkında olmadan yapılan anlamındadır.

Varlığımızı sürdürdüğümüz çevrede bilinçsizce yapacağımız her bir davranış bizi ve tüm insanlığı etkileyecektir.

bilirkişi: isim Belirli bir konudan iyi anlayan ve bir anlaşmazlığı çözümlmek için

kendisine başvuru kimse anlamındadır. Uzman, eksper...

Nitekim bilirkişi raporu da ...'nın suçluluğunu tespit etti.

bilirkişilik: *isim* Belirli bir konudan iyi anlayan ve bir anlaşmazlığı çözümlmek için kendisine başvuru kimse yaptığı iştir.

Her ne kadar asıl görevi imamlık olsa da kâtiplik, müderrislik, kadılık ve bilirkişilik yaptı.

bilşim: *isim* İnsanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesi bilimidir.

Bilşimin imkânlarını da kullanarak, fiyat ve kalite karşılaştırması yapabilmektir.

bilmiş bilmiş: *zarf* Her şeyi çok bildiğini sanma durumudur. Bilgiçlik taslamak...
Bilmiş bilmiş "Keman çalmak zor iştir," diyerek evde de egzersiz yapmasını istedi.

bin bir: *sıfat* Çok anlamındadır. Fazla, aşırı, değişik...

Sattıkları ürüne ihtiyacımız olduğu konusunda bizi ikna etmenin bin bir yolunu bilirler.

binebilmek: *fiil* Bir şeyi kullanma ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.
Arkadaşlarıyla oynarken onların scooterlarının peşinden koşuyordu bir tur binebilmek için.

binek: *isim* Sürmeye yarayan otomobil, at vb şeylerin genel adıdır.

Binek hayvanları yöneltmeye yarayan kayışa dizgin denir.

binici: *isim* Ata binen kimse anlamındadır.

Cirit oyununda tek hedef, atın sırtındaki binicidir.

binicilik: *isim* Ata binen kimse olma durumudur.

Çeviklik, iyi binicilik, güçlü atıcılık, cesurluk, bu oyunun hünerleri arasındadır.

bionic kangroo (biyonik kanguru): *isim* Kangurunun hayatını devam ettirmek için yaptığı hareket ve davranışları yerine getiren ve özellikle sinema gibi alanlarda faydalanılmak amacıyla yapılan robottur.

Bionic Kangroo (Biyonik Kanguru), kangurunun vücut yapısından ve sıçrama biçiminden esinlenilerek tasarlandı.

bir süre: *zarf* Belirsiz bir müddet anlamındadır. Bir müddet...

Az çok demeden biriktireceğin paralar bir süre sonra büyük bir miktara erişirler.

birdirbir: *isim* Oyuncuların birbirinin üstünden atlayarak oynadıkları bir oyundur.
Birdirbir oynardık, beştaş oynardık, köşekapmaca oynardık.

birebir: *isim* Etkisi kesin olan anlamındadır.

Taze inek mayısı olsa da sıcak sıcak üstüne vurulsa, birebirdir.

birinci: *isim* Zaman, yer, sıra bakımından başkalarından önce gelen kimse, şey anlamındadır.

Eseri birinci seçilecek şair için çok önemli bir para mükâfatı konmuştu.

birleştirilmek: *fiil* Tek bir bütün hâline getirilmektir.

Zamanla dinleme ve konuşma parçaları birleştirildi ve modern telefonlar yapıldı.

birleştirme: *isim* Bir araya getirme işidir. Kombinasyon...

Bir bütün oluşturmak için parçaları takıp birleştirme işi, montaj işine kurgu denir.

bisküvi: *isim* Un, süt, şeker veya tuzla yapılan ince, gevrek bir tür kuru pastadır. *Okula gider gelirken laf atıyor, okşuyor; kraker, cips, bisküvi ikram ediyorlardı.*

bitim: *isim* Son anlamındadır. Nihayet...

Öğretmeninizin belirleyeceği süre bitiminde grup sözcüleri konuşmalarını sırayla sunacaktır.

bitirivermek: *fiil* Çabucak sonlandırmak anlamındadır.

Normal kalınlıkta bir kitabı başkası iki günde okur bitirirse o bir gecede bitiriverirdi.

bitirme: *isim* Tamamlamak işidir.

Laflı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız.

bitişik eğik yazı: *isim* Harflerin kendine has yazımı olan ve belli bir eğiklikte yazılan yazı şeklidir.

Bitişik eğik yazı ile yazdın mı?

bitkin: *sıfat* Gücü tükenmiş olan anlamındadır. Çok yorgun, argın, dermansız...

Her yanım ağrıyor, kendimi çok bitkin hissediyordum.

bitkinlik: *isim* Gücü tükenmiş olma durumudur. Dermansızlık, zafiyet...

Biraz uyumazsam bitkinlikten mahvolacağım.

bitkisel: *sıfat* Bitkiden elde edilen anlamındadır. Nebati...

Kapak açıldıktan sonra 2 cm kadar bitkisel sıvı yağ ilave ederek buzdolabında saklayınız.

biyoloji: *isim* Bitki ve hayvanların köken, dağılım, yapı, gelişim, büyüme ve üremelerini inceleyen bilim dalıdır.

Bu deneylerin çoğu biyoloji, malzeme bilim, fizik gibi alanlar ve ağırlıksız ortamın insan bedenine etkileriyle ilgilidir.

blok: *isim* Birbirine bitişik yapılan büyük binaların her biridir.

Milli Kütüphane; İdari Blok, Okuma Salonları Bloğu ve Depo Bloğu olmak üzere 3 bloktan oluşmuştur.

bobin: *isim* Üzerine iplik, tel, filim, kâğıt gibi şeyler sarılan makara anlamındadır.

Bobine sarılan kâğıttan alınan numune kalite kontrol laboratuvara gönderiliyor.

bodur: *sıfat* Enine göre boyu kısa ve tıknaz anlamındadır.

Ben onların yanında daha bodur kalırım.

boğazlı: *sıfat* Bir şeyin ağza yakın olan dar kısmına sahip olan anlamındadır. *Dar boğazlı, upuzun bir çömlek içinde, tam leyleğin gagasına göre.*

boğmak: *fiil* Silik bir duruma getirmek anlamındadır. Bastırmak...

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar...

bohça: *isim* İçine çamaşır, elbise vb. koyup sarılan dört köşe kumaştır.

Yaşlı kadın bohçasını sıkı sıkı tutuyor, sanki gözleriyle “Onu Vermem.” diyordu.

bohçacı: *isim* Bohça içinde taşıdığı kumaş ve öteberiyi evlere götürüp satan kadındır.

Bohçacı kadının on yumurtaya verdiği toz boyalar ne güne duruyor.

bora: *isim* Genellikle arkasından yağmur getiren sert rüzgârdır.

Hiddetle fırtına olmuş sonra kasırga, sonra bora...

borç: *isim* Geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şeydir.

Ay başı geldiğinde; kira, faturalar, borçlar, şu bu derken scootera, babasının deyişiyle “tornete” bir türlü sıra gelmiyordu.

bordo: *isim* Mora çalan kırmızı renktir. Şarap tortusu rengi...

Sihirli bir değnek ağaçların yapraklarının yeşilini sarıya, bordoya, kırmızıya çevirmişti.

boş boş: *zarf* Bir şey yapmadan anlamındadır.

Alis ırmağın kıyısındaki çimenlerin üzerinde, ablasının yanında boş boş oturuyordu.

boşalmak: *fiil* Yer, memuriyet, makam vb. için açık duruma gelmek anlamındadır.

Babası vefat edince köyüne döndü ve bir süre babasından boşalan imamlık görevini yerine getirdi.

boşamak: *fiil* Kanunlara göre eşlerden birinin aile ilişkisini kesmesidir.

Küçük Ağa derhal anlatmaya başladı sonunda da: Git Çarıklı ile konuş, boşasın Emine'yi ben nikâhlarım.

boşanmak: *fiil* Bol bol akmak anlamındadır.

Her cerihamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşım...

boşu boşuna: *zarf* Boşuna anlamındadır.

Niçin savaşalım, boşu boşuna vuruşalım?

boy boy: *sıfat* Çeşitli büyüklük ve nitelikte anlamındadır.

Oyuncak tamircisinin vitrini rengârenk, boy boy oyuncak kuşlarla süslüydü.

boyakarıştırıcıbaşı: *isim* Boyaların karıştırılmasından sorumlu olan kişidir. *Padişahın boyakarıştırıcıbaşısı oluyor.*

boyama: *isim* Boyaya sürerek renk verme işi anlamındadır.

Su üzerine damlatılan boyaların kâğıda aktarılmasıyla yapılan eski bir kâğıt boyama sanatına ebru denir.

boylam: *isim* Yeryüzündeki herhangi bir noktanın meridyen çemberiyle başlangıç olarak alınan Greenwich gözlemevinin meridyen çemberi arasındaki açı değeridir. Meridyen...

Alis'in ne enlem ne de boylam hakkında hiçbir bilgisi yoktu.

boylamasına: *zarf* Boyu doğrultusunda anlamındadır.

Bir şey enlemesine veya boylamasına kesildiğinde ortaya çıkan yüzeye kesit denir.

boyuna: *zarf* Ara vermeden anlamındadır. Durmaksızın...

Gelin; bunun uzun ve masraflı olduğunu, zaten Duru Kadın'ın da seksen seneden beri sekiz boya bellediğini, boyuna onları tekrarlayıp durduğunu söyledi.

boyut: *isim* Durum anlamındadır. Nitelik...

Bir boyuttan başka boyuta yolculuk yapıyorlar, çok güçlü yaratıkları yok ediyorlar.

bozucu: *sıfat* Bir şeyin zarar görmesine, bozulmasına, yok olmasına, ortadan kalkmasına yol açan anlamındadır. Tahripkâr...

Virüslerin metalik sesi sinir bozucuydu.

bozulabilmek: *fiil* Sağlığımızı yitirme ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır. Çok fazla yağ, şeker ve zararlı madde içerdikleri için sağlığımız bozulabilir.

bozulma: *isim* İşlemez duruma gelme işidir.

Oyuncaklarının az ve zamanın çocuklarına hitap etmeyecek basitlikte olması işlerinin iyiden iyiye bozulmasına neden olmuştu.

böğür: *isim* İnsan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümüdür. Yan taraf...

Devrilmeyeyim diye bir de destek verdi böğrüne.

bölgeden bölgeye: *isim* Bazı benzer özelliklere ve üzerinde yaşayan insan topluluklarına göre ayrılmış bir çevreden başka bir çevreye anlamındadır.

Çağdan çağa, bölgeden bölgeye içeriğinde ve biçiminde zenginleşmelere, bozulmalara uğrayabilen, her zaman bir ezgi eşliğinde söylenen şairlerdir.

bölük: *isim* Takımlardan oluşan, üçü veya dördü bir tabur oluşturan ve öbür birliklerin temeli sayılan birliktir.

Karaya çıkan bölükler, ellerinde al bayrak, kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı.

bölünmek: *fiil* Belirli parçalara ayrılmak anlamındadır.

Okuma kitaplarım, aylara bölünmüştü.

börek: isim Açılmış hamurun veya yufkanın arasına, peynir, kıyma, ıspanak vb. konularak çeşitli biçimlerde pişirilen hamur işidir.

Annem mutfakta akşam için börek yapıyor.

börek çörek: isim Çeşitli hamur işleri anlamındadır.

Yan apartmanın zemin katında oturan yaşlı kadın da börek çörek parçaları veriyordu.

böylelikle: zarf Böylece anlamındadır.

Resimler böylelikle, bizlere de tatilin yaklaşmakta olduğunu müjdelemiş olurlardı.

böylesi: sıfat Böyle aşırı derecede anlamındadır. Bunun gibi...

Bu gidişin gönüllerde böylesine ürperti hâsıl etmesi ölüme en yakın gidiş olmasından kaynaklanıyordu.

bronz: isim Bakır, kalay ve çinkonun birlikte eritilmesiyle elde edilen tunçtan yapılan anlamındadır.

Macaristan'da yapılan Avrupa Veteranlar Şampiyonası'nda, yüksek atlama dalında bronz madalya kazandı.

bu yüzden: zarf Bundan dolayı anlamındadır.

Dinleyicinin bana inanmasını istiyorum. Bu yüzden düşüncelerimi gerekçeleriyle ve örneklerle dinleyicilere aktarıyorum.

budaklanmak: fiil Dal vermek anlamındadır. Dallanmak... *Durduğu gibi de kalmaz; değişir; dallanır, budaklanır.*

budala: sıfat Akli kıt anlamındadır. Bön...

Hah! Yeni sokağa atılmış budalanın biri daha.

budanmak: fiil Bakım için dalları kesilmek anlamındadır.

Budanmış nar dallarına, yapraklarına usul usul damlattı, döktü hepsini.

but: isim Vücudunun kalça ile diz arasındaki bölümüdür.

Adamın budunda bir çıban çıkıyor da bir hafta baş ağrısından kurtulamıyor.

buğu: isim Su buharı anlamındadır.

Kışın karlı günlerinde buğusu tüte tüte, pencere kenarına oturup bunlardan yapılan çayı içersiniz.

buharcık: isim Isı etkisiyle sıvıların ve bazı katıların dönüştükleri gaz durumunun küçüklüğünü vurgulamak için kullanılır.

Ben ve diğer buharcıklar sıkışıklıktan, yoğunluktan bir şey göremez olmuştuk.

buharlı: 1. sıfat Buhar gücüyle çalışan anlamındadır.

İlk zamanlar karayolu ile başlayan ulaşım daha sonra denizyolu, buharlı makinelerin icadı ile demiryolu ve ardından havayoluyla sağlanmış.

2. *sıfat* Buharı olan anlamındadır.

Buharlı kabinleri yalnızca çok zenginler kullanıyordu.

buhran: *isim* İç sıkıntısı anlamındadır. Bunalım, kriz...

O, bu sallantı içinde süzülüp dururken durumu büsbütün zorlaştıran bir değişiklik oldu ve haftalarca yolunu beklediği Mehmet günde iki defa sokağa çıkmaya başladı, böylece de Küçük Ağa'nın kafasında buhranını ağıdalaştıran soru çengelleniverdi.

bulamaç: *isim* Sulu ve cıvık hamur ve bu kıvamdaki karışım anlamındadır.

Bunun için taze fesleğen, çamfıstığı, taze kaşar, zeytinyağı, sarımsak ve bir tutam tuzu robota koyup -tamamen bulamaç hâline gelmeyecek- taneli kıvama gelecek şekilde çektik.

bulantı: *isim* Midede duyulan ve insana kusacak gibi bir duygu veren durumdur.

Gail ve Dawei ilk önce mide bulantısı ile uğraştılar ama eğitimleri sayesinde çabucak iyileştiler.

bulaşık makinesi: *isim* Kirli tabak, çatal vb mutfak eşyalarını yıkamaya yarayan alettir.

Yeni aldığım bulaşık makinesinin ön paneli kısa sürede sarardı.

bulaşmak: *fiil* Bir şeyden başka bir şeye geçmek anlamındadır. Sirayet etmek...

Küçükken disketlerimi temiz tutmazsam virüs bulaşır sanyordum.

bulgu: *isim* Var olduğu hâlde bilinmeyen bulup ortaya çıkarma işi ve bu işin sonunda elde edilen şeydir.

Yazılı kaynaklar ve arkeolojik bulgular, oyuncakların eski çağlardan beri yapıldığını göstermektedir.

bulgur bulgur: *sıfat* İri ve damlacık halindeki su anlamındadır.

Alından bulgur bulgur ter boşanıyormuş ama damlacıklar ateşin karşısında buharlaşıyor, uçup gidiyormuş; ustanın çırağa verdiği emek gibi...

bulunabilme: *isim* Bir yerde olabilmek anlamındadır.

Burada bulunabilmeniz için ya öğretmen ya da öğrenci olmanız gerekmektedir.

bulundurmak: *fiil* Eksik etmemek anlamındadır.

Dükkânında taş bebek, kurşun asker gibi suret namına bir şey satmaz, sadece çok yaygın olduğu için Karagöz sureti bulundurur, bunda da dinî anlamda herhangi bir sakınca görmezdi.

bulunuş: *isim* Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmaktır. Keşfetmek...

Bundan yedi bin yıl kadar önce yazının bulunuşu insanlık tarihinde bir dönüm noktası oldu.

buluşturmak: *fiil* Bir araya gelmelerini sağlamaktır. Bir araya getirmek... Her yeni

öğrenilen bilgi, insanı bir başka bilinmezle buluşturuyor.

bulutsu: isim Uzaydaki gaz ve toz bulutudur.

Evrinde çok sayıda gök ada ve onların içinde de çok sayıda bulutsu, yıldız, gezegen ve başka gök cisimleri bulunur.

buluvermek: fiil Çabucak işe almak anlamındadır.

Hemen bir fırçacı buluvermişler.

bunalım: isim Doğal bir süreçte insanı birdenbire etkisi altına alan iç sıkıntısının hakim olduğu ruh halidir. Bunluk, buhran, kriz...

Kimi her gün bunalım takılır...

bunaltmak: fiil Bunalmasına, sıkıntı ve çaresizlikten şaşkın duruma gelmesine sebep olmaktır.

Bize iyi gelen şey, karıncaları ânında bunalttı.

buram buram: zarf Duman, koku vb. çok etkili bir biçimde yayılarak anlamındadır. Ortada bir tahta sini, üzerinde buram buram tüten, tüttükçe iştah açan bir kâse çorba...

burgu: isim Delik açmaya yarayan ve döndüre döndüre kullanılan yivli alettir.

Tilki burnunu burgu etse nafile.

burmalı: isim Subaylarda rütbeyi göstermek üzere ya da süs olarak elbisenin omuzlarına takılan işaretli parçadır. Apolet...

Boyları yıldız döker, omuzları çifte burmalı...

burun buruna: zarf Birbirine çok yakın ve yüz yüze bir biçimde anlamındadır. Köşe başında, boz tüylü, koca kafalı bir köpekle burun buruna geldi.

buruncubaşı: isim İnsan organı burnun bakımından sorumlu olan kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşıntıcıbaşı...sarayın odalarını doldurmuş.

buyruk: isim Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı sözdür. Buyuru, emir, ferman...

Bana inanmıyorsanız, buyruk verin, biri otursun, başınızdaki saçları tek tek saysın.

büklüm büklüm: sıfat Çok büklümlü anlamındadır. Kıvrım kıvrım...

Ateş alsın büklüm büklüm pazındaki kudret.

bülten: isim Özel veya resmî kurum, kuruluş veya yetkili kişilerce herhangi bir durumla ilgili olarak süreli veya süresiz yayımlanan duyurudur.

Milli Kütüphane'deki kitap sayısı 1.217.018 adet olup, gazete, dergi, bülten, yıllık vb.

içeren 1.439.472 cilt/sayı sureli yayın koleksiyonu bulunmaktadır.

bürokratik: *sıfat* Devlet yönetimi ile ilgili anlamındadır.

1962 yılında, henüz 26 yaşındayken bürokratik işlemler iki yıl sürdüğü için gazetelere 28 yaşında diye geçse de, Yale Üniversitesinde “en genç profesör” unvanını aldıktan sonra “Yale’de Bir Harika Türk”, “Altın Çocuk”, “Bilimin Harika Çocuğu” manşetleriyle dünyaya tanıtılıyor.

büst: *isim* Heykelticilikte başı, göğsü, bazen de omuzları içine alan sanat ürünüdür.

Hilalin tam ortasına, Atatürk’ün büstü yerleştirilmiş.

bütün bütün: *zarf* Tamamıyla anlamındadır.

Kocabaş, çok yaşlıydı, çok zayıftı,/ Üzgündü bütün bütün Sarıkız, yanı sıra...

bütünleştirilmek: *fiil* Tamamlanılması sağlanılmaktır. Bir araya getirilmek...

Yapılan çalışmalar deprem mühendisliği, jeodezi ve jeofizik eğitimleriyle bütünleştirildi.

bütünsel: *sıfat* Bütün niteliğinde olan anlamındadır. Bütünle ilgili...

Gülpeşe, önce parça parça, kırık dökük yayılmaya başladı. Gitgide daha uyumlu ve daha bütünsel bir biçimde Ali'nin küçük odasından bütün eve...

büyücek: *sıfat* Diğerlerine göre daha az iri veya uzun anlamındadır. Büyüğe yakın...

Büyücek bir kayanın üzerine sert bakışlı bir kartal tünemişti.

büyücülük: *isim* Olağanüstü gizli güçlerin yardımı ile olaylara diledikleri sonucu elde edecek şekilde yön vermek isteyenlerin yaptığı işler. Efsunculuk, afsunculuk, sihirbazlık...

Asur kralına ait kütüphane 30000 civarında tabletten oluşturulmuştur, içinde yer alan kitaplar ise çoğunlukla tıp, astronomi, büyüculük ve edebiyatla ilgilidir.

büyükleşmek: *fiil* Diğerlerine göre daha iri veya uzun duruma gelmektir. Uzamak...

Gittikçe büyükleşen/ Gölgene dikilmekten/ Karardı gözlerimiz...

büyüyüp büyüyüp: *zarf* Aşırı iri veya uzun duruma gelmektir.

Bu koskocaman dünyayı görünce sanki büyüyüp büyüyüp sokağından dışarı taşan kendisi değilmiş gibi yeniden küçülüp bir nokta kadar kalıyor.

büzme: *isim* İnsanların ağlamaklı oldukları durumlarda dudaklarının almış olduğu durumdur.

Mehmet bir parça kendine gelmiş, dudaklarını büzmeye başlamıştı.

c vitamini: *isim* Eksikliği bağ dokusunda bozulmalara neden olan, meyve ve sebzelerde bulunan, suda eriyen bir vitamindir.

C vitamini sağlık ve vücut onarımı için yararlıdır.

cam fanus: *isim* Saat, mikroskop vb. araçları tozdan veya başka sebeplerden korumak

için üzerlerine kapatılan, yarım küre biçiminde cam kaptır.

Kırılmalarını önlemek için ise motiflendirilmiş kabukları cam fanuslarla korumaya alıyor, daha sonra led ışıklarla renklendiriyor.

canan: isim Gönülden sevilen, gönül verilmiş olan kadın anlamındadır. Sevgili...

Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda...

can havliyle: zarf Ölüm korkusundan doğan güçlü bir tepki ile anlamındadır.

Sivrisinek can havliyle bu çatıya atlamış.

can sıkıcı: zarf İçi sıkı an anlamındadır. Tedirgin eden...

Gerçi kek yiyenlerin boyu uzar diye bir kural yoktu ama Alis olağanüstü şeylere öylesine alışmıştı ki olayların normal olarak gelişmesini aptalca ve can sıkıcı bulmuştu.

can sıkıntısı: isim Yapılacak bir iş olmaması ve hiçbir şeyle oyalanma imkânı bulunmaması sebebiyle duyulan tedirginliktir. Bunalım...

Öfke veya küskünlükten ileri gelen can sıkıntısıyla suratı asıktı.

can yoldaşı: isim Yalnızlıktan kurtulmak için birlikte yaşanan kimsedir.

Can yoldaşı, dost, aileden biri olacağını sanmıştı.

canı gönülden: zarf İçtenlikledir. Çok isteyerek, canıyürekten... *Usta çırağa bildiklerini öğretmeyi canı gönülden diliyormuş.*

canlanma: isim Hayat bulmaktır. Dirilmek...

Doğanın canlanmasından doğan mutluluğu hisset.

cazgir: isim Güreşecek olan pehlivanları yüksek sesle izleyicilere tanıtan ve dua okuyarak onları alana süren kimsedir.

Cazgir meydanda çok güzel maniler okuyordu.

cehennem: isim Dinî inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yerdir.

Merhametsiz insanlardan oluşan toplum dünyadaki cehennem demektir.

celâl: isim Öfke anlamındadır. Kızgınlık...

Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?

cemiyet: isim Belirli bir düşünce ve amaç etrafında toplanan kimselerin kurduğu topluluk anlamındadır.

Bu düşünceyle 1925'te Kayseri'de ilk uçak fabrikası ve Ankara'da Türk Tayyare Cemiyeti kuruldu.

cenk: isim Kahramanca mücadele anlamındadır. Çarpışma, savaş...

Ben karaya cenk etmeye çıkıyorum.

cennet kuşu: isim Cennet kuşgillerden, tüyleri güzel renkli bir kuştur.

Tukanlar, cennet kuşları, arıkuşları cıvı cıvı renkleriyle göz kamaştırıyordu.

cep telefonu: *isim* Kişinin yanında taşıyabildiği, başka kişilerle konuşmayı sağlayan kablosuz alettir. Mobil telefon...

Ev telefonu, cep telefonu, internet, intranet derken mektuplar unutuldu.

cepheden cepheye: *isim* Üzerinde savaşın sürdüğü bölgeden başka bir bölgeye anlamındadır.

Cepheden cepheyi soranlarıdır...

ceriha: *isim* Yara anlamındadır.

Her cerihamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşıım...

cerrah: *isim* Ameliyat yapan uzman doktordur. Operatör...

Kabuğunu âdeta bir cerrah titizliğiyle oyarak, üzerine istediği motifi işledikten sonra, o kabuğu işlevsel hale getirmek gerektiğini düşünmüş Yusuf Eygören.

cesur: zarf Korkusuz bir biçimde anlamındadır. Yürekli...

Kim bilir bizimkiler beni ne kadar cesur bulurlar.

cesurluk: *isim* Korkusuz olma durumu anlamındadır. Gözü pek olma durumu...

Çeviklik, iyi binicilik, güçlü atıcılık, cesurluk, bu oyunun hünerleri arasındadır.

cevap vermek: *fiil* Karşılık olarak bildirmek veya söylemek anlamındadır. Yanıtlamak...

Doğrusu bu suale cevap vermek biraz güçtür.

cevaplayabilmek: *fiil* Sorulan sorulara yanıt verme ihtimali veya imkânı bulunmaktır. Yanıtlayabilmek...

Öğretmenimin sorduğu soruları kolaylıkla cevaplayabiliyorum.

cezalandırılmak: *fiil* Uygunsuz davranışlarda bulunanların sıkıntı ve acı verici işlemlere çarptırılması anlamındadır. Ceza verilmek...

Masalın sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.

cezve: *isim* Kahve pişirmeye yarayan, saplı, küçük kaptır.

Babaannem elinde tüten cezvesiyle ayakta duruyordu.

cıvıltı: *isim* Kuşların ötüşürken çıkardıkları sesin adıdır. *Kuş cıvıltıları bahçenin neşe kaynağıymış.*

cidden: zarf Gerçekten anlamındadır.

Padişah cidden sıkılmaya başlamış.

ciğer: *isim* Akciğerlerle karaciğerin ortak adıdır.

Hatta yaşınız elveriyorsa şöyle gök kubbenin altında sırtüstü yatıverip taze ot kokusunu ciğerlerinize çekiniz.

cihan: *isim* Dünya anlamındadır.

Olmaya devlet cihanda Atatürk'ü duymak gibi.

cihaz: *isim* Birçok parçadan yapılmış alet anlamındadır.

Bakıldığında uzakta nelerin olduğu görülebilen bir cihaz bulmuştu.

cila: *isim* Bir şeyi parlatmak için kullanılan kimyasal bileşiktir.

Temizlikte ya da boya, cila sürmekte kullanılan kıl ya da tellerle yapılan araçtır.

cilalı: *sıfat* Bir şeyi parlatmak için kullanılan kimyasal bileşiğe sahip olan demektir.

Cila sürülmüş, cila ile parlatılmış...

Daha bir karardı; yağlı, cilalı zifiri karanlığa kesti...

ciltius, altius, fortius: *sıfat* Üç kelimedenden oluşan bu sözcük grubu “daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü” anlamındadır.

Olimpiyatların, ilk yapıldığı tarihten beri, bir sloganı var: “Ciltius, Altius, Fortius.”

cinayet: *isim* Adam öldürme derecesinde ağır suçtur.

Ulusun yaşamı tehlikeyle karşı karşıya kalmadıkça savaş bir cinayettir.

cips: *isim* İnce, yuvarlak kesilerek kızartılmış patatestir.

Cips, çikolata ve gazlı içeceklerden olabildiğince kaçınmalıyız.

cirit: *isim* At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyundur. Cirit oyunu... *Cirit oyunları, bir eğlence, bir yiğitlik ve çeviklik gösterisi, aynı zamanda bir atlı spordur.*

ciritli: *sıfat* At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyunda atılan değneğe sahip olan anlamındadır.

Bugün yurdumuzun çeşitli bölgelerinde cirit oyunları oynanır, ciritli yarışmalar yapılır.

computer: *isim* Çok sayıda aritmetiksel veya mantıksal işlemlerden oluşan bir işi, önceden verilmiş bir programa göre yapıp sonuçlandıran elektronik araçtır. Bilgisayar...

Bilgisayarındaki disketi çıkarıyor, resimlerle birlikte büyükçe bir sarı zarfa koyuyor.

conta: *isim* Geçirmezliği sağlamak için sıkıştırılmış iki yüzey arasına yerleştirilen, genellikle kauçuk ve kurşundan yapılan ince parçadır.

Babam musluğun altında conta sıkarken tamamlamaz mı beni?

çoşkunluk: *isim* Heyecanlı bir şekilde yapılan iştir.

Bütün bu candan coşkunluğa katılmayan yalnız bir milletvekili vardı.

çoşturmak: *fiil* Duygu, düşünce ve fikirlerini kuvvetle ve heyecanla dışa vurmasını sağlamaktır. Heyecanlanmasına yol açmak, heyecanlandırmak...

Bir zamanlar köy düğünlerini, davulu ile zurnası ile çoşturan cirit oyunları Anadolu'nun kükrek sesi, yiğitlik, mertlik heyecanı, geleneksel seyirliğidir.

cömertlik: isim Kendine ait şeyleri kolaylıkla verebilen olma durumudur. Eli açıklık...

Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.

cumburlop: isim Ağır bir cismin suya düştüğü zaman çıkardığı sestir.

Cumburlop! Suda bulmuş kendini.

cumhuriyetçilik: isim Milletın egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli süreler içinde seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimine taraftar olmayı, bu yönetim rejimini benimsetmeyi amaçlayan Atatürk'ün ilkelerinden biridir.

Amacın gerçekleştirilmesi için Atatürk, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve inkılapçılık ilkelerini belirlemiştir.

cura: isim Mızrap ile çalınan iki veya üç teli olan halk sazıdır.

Yörelere ve boyutlarına göre kopuz, cura, çöğür, tambura, divansazı gibi değişikisimlerle tanınır.

cüce: isim Boyu, normalden çok daha kısa olan (kimse) anlamındadır.

Peri kızının büyüğü bozulur, devler cüce olur, cüceler dev...

cüda: isim Yurt, baba ocağı gibi çok sevilen şeylerden ayrılmış olan anlamındadır.

Uzak kalmış olan, ayırmak...

Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

çabukluk: isim Hızlı olma durumudur. Sürat...

Kolaylık ve çabuklukla davranmıştı.

çağdan çağa: isim Bir zaman diliminden başka bir zaman dilimine anlamındadır.

Çağdan çağa, bölgeden bölgeye içeriğinde ve biçiminde zenginleşmelere, bozulmalara uğrayabilen, her zaman bir ezgi eşliğinde söylenen şiiirlerdir.

çağırıvermek: fiil Çabucak davet etmektir.

Hadi, hava iyice kararmadan kuşlarımı çağırır.

çakan: sıfat Parıldayan anlamındadır. Işık veren...

Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan...

çakı: isim Açılıp kapanan bir veya birkaç ağızlı küçük cep bıçağıdır.

Küçük Ağa tam bir panik içinde ceplerini karıştırıyor, çakı, zincir, saat, para, yelek cebine kaçmış bir tabanca mermisi...

çakıl taşı: isim Deniz kıyılarında veya derelerde suyun aşındırması ile sivrilikleri kaybolmuş, toparlak veya badem biçiminde ufak bir taş türüdür. Çakıl...

Kafamın içinde sanki davullar, zurnalar çalıyor, boğazımdan çakıl taşları yuvarlanıyordu.

çakmak: fiil Açık bir kanıt olmaksızın olmuş ya da olacak bir şeyi anlamaktır.

Sezinlemek, farkına varmak...

Kafasının içinde yıldızlar çakıyor gibiydi.

çalak: isim Eline ayağına çabuk anlamındadır. Atik...

Köyün imrenilen delikanlısıydı. İri yapılydı. Çevik çalaktı. Düğün derneklerde güreşlerin olmazsa olmaz pehlivanlarındandı.

çaldırmak: zarf Hırsıza kaptırmak anlamındadır.

Musa Emmi bile bir tek bademini, cevizini çaldırıldığı zaman hırsız karganın arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, taş atıyor, silah patlatıyordu.

çalgı: isim Birtakım duygu ve düşünceleri belli kurallar çerçevesinde uyumlu seslerle anlatırken kullanılan alettir. Müzik aleti, enstrüman...

Nefesli ve vurmali çalgılarla oluşturulan ve geçit törenlerinde kullanılan mızıkta takımına bando denir.

çalılık: isim Böğürtlen, ahududu gibi küçük, dalları dibinden çatallanan ve saplari odunsu bitkilerin çok olduğu yerdir.

Hayvan çalılıkların arasındaki büyük bir deliğe girip kayboldu.

çalımsız: sıfat Karşidakini etkilemek amacıyla yapılan abartılı davranışı olmayandır. Gösterişsiz...

Yalnız irilerini, koca koca tüylülerini demek istemiyorum, en çalımsızında, hastalıklısında, sakatında bile bir zariflik vardır.

çalınivermek: fiil Aniden söylemek anlamındadır.

Gülpembe, nasıl olmuş da yıllar öncesinden kopup gelmiş ve bu beklenmedik konserde çalınivermişti?

çalıştırılmak: fiil Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamanın sağlanmasıdır.

Adada çalıştırılmak üzere insanları işe alacaksınız.

çalma: 1. isim Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmaktır.

Birlikte Gülpembe'yi çalmaya çalışıyorlardı.

2. isim Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek anlamındadır. Karıştırmak...

Ülkemizin ve dünyanın farklı yerlerinden gelen insanlar, bu şenliklerde oyunlar oynar, fıkralar anlatır ve Akşehir gölüne maya çalma töreni yapılır.

çam fıstığı: isim Fıstık çamının kozalak biçimindeki meyvesinden çıkarılan sert kabuklu, yağlı ve nişastalı tohumdur.

Çam fıstığının güzel kokulu bir yağ özü vardır.

çamaşır ipi: *isim* Kurutmak için üzerine pantolon, tişört, gömlek, iç giysisi asılan ip veya teldir.

Bahçedeki çamaşır ipinin üstünde bile kar vardı.

çarıkçı: *isim* İşlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı yapan veya satan kimsedir.

İstanbul Hoca'nın eşi ve çocuğu ortada kalmasın diye Emine, Çarıkçı Hasan ile evlendirilir.

çarıklı: *sıfat* Ayağına işlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı giymiş olan anlamındadır.

Toprak gülümserdi çarıklı ayaklarına.

çarşamba: *isim* Salı ile perşembe arasındaki gündür.

26 Nisan Çarşamba davet var.

çatallı: *sıfat* İki veya daha çok kola ayrılan değnek anlamındadır.

Bebeğin gövdesi ve bacakları, ağacın çatallı olan ince dalından; kafası, gazoz kapağındandır.

çatık: *sıfat* Çatılmış olan anlamındadır.

Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir.

çatır çatır: *isim* Sert bir şey kırılırken, yanarken, yerinden sökülürken veya sıkıştırılırken çıkan sestir. Çatır çatur...

Hızla estiğim, fırtına, kasırga olduğum zaman, en kuvvetli şeyler karşımda çatır çatır yıkılır.

çatırdama: *isim* Sert bir şey kırılırken, yanarken, yerinden sökülürken veya sıkıştırılırken oluşan sesin çıkmasıdır.

Kiraz ağacının dallarından birinin çatırdamasıyla çocuklardan biri yere düştü.

çatışma: 1. *isim* Savaş maksadıyla düşmana karşı ilerleyen bir birliğin karşı tarafın keşif ve güvenlik kollarıyla arasındaki ilk silahlı vuruşmadır.

Babamla Muhtar Emmi de düşmana ağır zayıat verdirilen bir çatışmadan küçük sıyrıklarla kurtulmuş.

2. *isim* Tartışmak anlamındadır. Zıtlaşmak...

Sevginin olduğu yerde çatışmalar olmaz.

çatışmak: 1. *fil* Karşılıklı vuruşmaktır.

Çatışsınlar, güçlerini, savaş hünerlerini, yiğitliklerini göstersizler.

2. *fil* Kavga etmektir.

İyilikle kötülük çatışır, kötüler yenik düşer masallarda.

çatlama: isim Parçaları ayrılıp dağılmayacak bir biçimde yarıma anlamındadır.

Açar açmasına da yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlama başlar.

çatma: fiil Kaşlarını birbirine yaklaştırarak yüze sertlik anlatımı vermek anlamındadır.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!

çattırmak: fiil Denk getirme işini yaptırmaktır. Karşılaştırma...

Sizi merhametlisine, cömerdine, saygılısına, kıskanç olmayanına çattırmış olsun!

çavdar: isim Buğdaygillerden, unlu tane veren bir bitkidir.

Buğday, pirinç, mısır, çavdar, yulaf gibi tahıllardan üretilen un, bulgur, ekmek, makarna, şehriye vb.

çaydaçıra: isim Elazığ ve çevresinde kına gecesi veya düğünlerde, ellerde yanan mum taşınarak oynanan türkölü bir halk oyunudur.

Elazığ halk oyunlarının incisi çaydaçıra oyunu, elde tabaklar ve tabaklara konan mumlarla oynanır.

çayhane: isim Çay, kahve vb. içeceklerin hazırlandığı ve içildiği yer anlamındadır. Çayevi... *Çın çın sesinin bütün Türkiye’de çayhanelerden, evlerden, vapurlardan, işyerlerinden, ülkenin her köşesinden yükseldiğini hayal ettiğinizde bunun ülkenin milli senfonisi olduğunu da söyleyebilirsiniz.*

çehre: isim Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölümdür. Yüz ...

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!

çekebilmek: fiil Düşünceleri üzerinde toplama ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Anlatıcı dinleyenlerin ilgisini çekebildiği ölçüde başarılı sayılır.

çeki: isim Odun, kireç vb. ağır ve kaba şeyleri tartmakta kullanılan, 225,978 kilogram olan ağırlık ölçü birimidir.

Beş on çeki odun aldım.

çekiç: isim Çivi çakma, madenleri dövme vb. işlerde kullanılan saplı bir el aletidir.

Körük çalışıyor, ateş harlanıyor, usta çekiç sallıyormuş.

çekik gözlü: sıfat Gözleri şakaklara doğru gerilmiş olan anlamındadır. Çekik göz...

Onun fıkralarını anlatan minyatürlere bakıldığında, büyükçe horasani sarığının altındaki hafif çekik gözlü, uzunca burunlu ve yuvarlak yüzünü, kesik bıyıkları ile ince

uzun beyaz sakalı tamamlar.

çekilivermek: *fiil* Çabucak veya ansızın geriye veya başka yöne doğru yürümek anlamındadır.

Ağaçkakan ise korkusundan kovuktaki yuvasına çekiliverdi.

çekişenlik: *isim* Her şeyden ürken anlamındadır.

Çekişenliğinden henüz kurtulamamış olan Tombul, yavaşçacık yaklaştı.

çekmece: *isim* Masa, dolap vb. şeylerin dışarıya çekilen bölümüdür. Göz, çekme...

Satıcı çekmecesinden çıkardığı gözlüklerini takıp çok önemli bir iş yapıyormuşçasına, büyük bir ciddiyetle saydı paraları.

çelebi: 1. *isim* Bektaşî ve Mevlevî pîrlerinin en büyüklerine verilen unvandır.

Ahmet Çelebi neyi merak ediyor?

2. *isim* Geriden ışıkla aydınlatılmış bir perde arkasında hareket ettirilen resimlerin gölgelerinden yararlanılarak oynatılan gölge oyunlarında bir karakterdir.

Oyunda Karagöz ve Hacivat dışında Çelebi, Tiryaki, Beberuhi, Laz, Kayserili, Kastamonulu, Rumelili, Çengi... gibi farklı karakterler bulunmaktadır.

çelik: *sıfat* Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımından yapılmış anlamındadır.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar...

çelik çomak: *isim* Çocukların, çomakla (sopa) çeliğe(değnek) vurarak oynadıkları oyundur. *Oyuncaklardan bazıları, çingirak, top, topaç, bebek, hayvan figürü, çelik çomak ve küçük arabalardır.*

çember: 1. *isim* Çocukların çevirip arkasından koştukları tekerlek biçiminde oyuncaktır.

Başlıca el yapımı Türk oyuncakları şunlardır: bebek, beşik, tel araba, çember, çingirak, düdük, at, eşek, ok, yay, topaç, uçurtma...

2. *isim* Merkez denilen sabit bir noktadan aynı uzaklık ve düzlemdeki noktalar kümesinin oluşturduğu kapalı eğridir.

Çember gibi kıvrırım...

çenecibaşı: *isim* İnsanların çenelerinin bakımından sorumlu olan kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkçıbaşı, çenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçıbaşı, gırtlakçıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşıntıcıbaşı...sarayın odalarını doldurmuş.

çengellenivermek: *fiil* Herhangi bir soru veya bir düşüncenin insan zihninde

belirmesidir.

O, bu sallantı içinde süzülüp dururken durumu büsbütün zorlaştıran bir değişiklik oldu ve haftalarca yolunu beklediği Mehmet günde iki defa sokağa çıkmaya başladı, böylece de KüçükAğa'nın kafasında buhranını ağıdalaştıran soru çengelleniverdi.

çengi: isim Geriden ışıkla aydınlatılmış bir perde arkasında hareket ettirilen resimlerin gölgelerinden yararlanılarak oynatılan gölge oyunlarında çalgı eşliğinde oynayan kadın karakterdir.

Oyunda Karagöz ve Hacivat dışında Çelebi, Tiryaki, Beberuhi, Laz, Kayserili, Kastamonulu, Rumelili, Çengi... gibi farklı karakterler bulunmaktadır.

çerçi: isim Köy, pazar vb. yerlerde dolaşarak çorap, mendil, eldiven gibi giyim ile kurdele, dantel gibi giysi süsüne yarar şeyler satan kimsedir.

Köye geçenlerde gelen Çerçi Remzi anlattı.

çeşni: isim Yiyeceğin ve içeceğin tadıdır. Tadımlık...

Bu yolla üretilen bitkiler doğal çeşnisini yitiriyor.

çeşnisiz: sıfat Yiyeceğin ve içeceğin kendine has tadının olmaması anlamındadır.

Hiçbirimiz öylesine iri, gösterişli ve öylesine tatsız, çeşnisiz olmak istemiyoruz.

çete: isim Ordudan olmayan silahlı küçük birliktir.

Kıvrak hareketleriyle, isabetli atışlarıyla tez zamanda çete reisinin gözüne girmiş.

çetin: sıfat Amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi, işlenmesi güç veya engeli çok olan anlamındadır. Güç, zor, müşkül...

Düşün ki, haşrolan kan, kemik, etin / Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin / Bir harbin sonunda bütün milletin / Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

çevre kirliliği: isim Doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanılması, tahrip edilmesi sonucunda çevrede dengenin olumsuz yönde bozulması ve birtakım sorunların ortaya çıkmasıdır.

Yapılan araştırmalar dünyadaki mevcut çevre kirliliğinin %50'sinin, son 50 yılda meydana geldiğini ortaya koymaktadır.

çevre mühendisliği: isim Fizik ve kimya ilimlerinden faydalanarak makine, taşıt, bina, yol, baraj, ilaç, boya vb. yapımı gibi faaliyetlerin planlanması, projelerinin hazırlanması ve yönetilmesiyle uğraşan meslek dalıdır.

Çevre mühendisliği alanında okuyordu.

çevrilme: isim Bir dilden diğer bir dile aktarılmasıdır. Tercüme edilme...

Küçük Prens kitabının 210 dile ve lehçeye çevrilmesinin nedeni ne olabilir?

çiban: isim Vücudun herhangi bir yerinde oluşan ve çoğu, deride veya deri altında

şişkinlik, kızartı, ağrı ve ateş ile kendini gösteren irin birikimidir.

Dilimde çıban çıktı, bu ne dikkatsizlik dilcibaşı, kafan vurulmak mı istenir? deyip onu azarlamış.

çığır: isim Yeni bir biçim, yöntem veya yoldur.

Oktay Sinanoğlu, dünyada bir Türk bilim adamı olarak kendini kabul ettirmenin ötesinde ürettiği teoriler, çözdüğü kuramlarla çığır açmış birisi.

çığlık çığlığa: zarf Bağırıp çağırarak anlamındadır.

Milletvekilleri, şiirin üçüncü defa okunmasını da hep bir ağızdan "Bir daha! Bir daha!" diye çığlık çığlığa isteyince, artık orada bulunması imkânsız hâle gelmiş olan bu adam, neredeyse iki büklüm bir vaziyette ve sessizce aralarından süzülüp dışarıya atıvermişti kendini...

çıkarabilmek: fiil Farklı anlamları algılama ihtimali bulunmak anlamındadır.

Farklı kişiler aynı karikatüre baktığında değişik mesajlar çıkarabilirler mi?

çıkarıcı: sıfat Yalnız kendi faydasını düşünen, menfaatini kollayan (kimse) anlamındadır. Menfaatçi, menfaat düşkünü...

Şair çıkarıcıdır.

çıkarılabilmek: fiil Gerektiğinde herhangi bir şeyi bulunduğu yerden ayırma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Uzay İstasyonu'ndaki bilimsel deneyleri gerçekleştirmek için gereken tüm malzemeler, istasyonun duvarlarına takılıp çıkarılabilen raflarda bulunur.

çıkartılmak: fiil Herhangi bir oyunda yer alan karakterlerin sahneye gelmesi anlamındadır.

Karagöz oyunundaki tipler, yöresel müzik ve danslar eşliğinde sahneye çıkartılır.

çıkıvermek: fiil Çabucak veya ansızın belirlemek anlamındadır.

Birdenbire karşısına üç ayaklı camdan küçük bir masa çıkıverdi.

çıkma: 1. isim Dışarıya varmaktır. İçeriden dışarıya doğru gitmek...

Onların evden çıkmalarını bekliyorum, dört gözle bekliyorum.

2. isim Kitap, gazete, dergi vb. şeyleri basmak ve dağıtmak anlamındadır..

İyi kitap yazılması için iyi dergi çıkması için kötülerinin de bulunması lazımdır.

3. isim Spor müsabakalarında bir üst tura yükselmektir.

Rakiplerini yenerek finale çıkma hakkını kazandı.

4. isim Yeni yetişip satışa sunulmaktır. Piyasaya sürülmek...

Ürünün ortaya çıkması ne kadar zaman alır?

5. isim Bir şeyin yukarısına doğru yürümektir.

Yaşlı adam merdivenleri çıkmaya başladı.

6.isim Osmanlı döneminde şehzadelerin devlet yönetimini öğrenmek amacıyla illerin yönetimine atanmasıdır.

Sancağa çıkma dönemi gelince Molla Gürani ile birlikte Manisa 'ya gönderildi.

çılgın: isim Aşırı davranışlarda bulunan anlamındadır. Deli, mecnun...

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!

çın çın: zarf Metal eşyaya vurulduğunda çıkan sese benzeyen bir ses çıkararak anlamındadır.

Çay bardağına kaşığın temasıyla çıkan çın çın sesi başka hiçbir şeye benzemez.

çingir çingir: zarf Çingirak sesine benzer ses çıkararak anlamındadır.

Kapıdaki zili çingir çingir öttürmüş.

çingirak: isim Çocuk oyuncuğu olarak kullanılan saplı bir oyuncak türüdür.

Başlıca el yapımı Türk oyuncakları şunlardır: bebek, beşik, tel araba, çember, çingirak, düdük, at, eşek, ok, yay, topaç, uçurtma...

çiraklık: isim Zanaat öğrenmek için bir ustanın yanında çalışan kimse olma durumudur. Yamaklık...

Meslek öğrenmenin yollarından biri de bir ustaya çiraklık etmektir

çırpma: isim Kuşların kanatlarını hareket ettirmesidir.

Korkuyla kanat çırpmaya başlamışlar.

çıtır çıtır: isim Kömür ve odun yanarken, ince tahta çubuklar vb. kırılırken, gevrek bir şey yenilirken çıkan sestir.

Tatlı üsluplarıyla uzun kış gecelerinde, ramazan ayında, evlerde, konaklarda, çıtır çıtır yanan sobaların başında, çocuklara masallarımızı anlatırlardı.

çıtırtı: isim Kömür ve odun yanarken, ince tahta çubuklar vb. kırılırken, gevrek bir şey yenilirken çıkan sesin adıdır.

Annemle babam akşam namazı sonrası çıtırtıyla alazlanan ocağın başında, neşelerini kaçıran konuşmalara durdu.

çiğ: sıfat Pişmemiş veya az pişmiş anlamındadır.

Çiğ bal sürmeli.

çiğnemek: fiil Herhangi bir şeyi altına alarak ezmek anlamındadır.

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

çikolatalı: sıfat Kakaonun içerisine şeker, süt, fıstık, fındık vb. katılarak yapılan bir tür tatlı yiyeceği olan anlamındadır.

Annem mutfakta çikolatalı kek yapıyordu.

çinicilik: isim Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha yapma sanatıdır.

Çinicilikte çok ilerilere girmiştik.

çinko: isim Atom numarası 30, atom ağırlığı 65,37, mavimsi beyaz renkte olan sert bir elementtir. Bu elementten yapılmış...

Eski İstanbul evlerinde ise mermer, taş, çini, çinko kaplı yıkanma yerleri vardı.

çiş: isim Çocuk dilinde böbreklerde kandan süzülerek dışarıya atılan sıvı olan idrarın adıdır.

Çiş eğitiminden geçtiği için önce o satıldı.

çit: isim Bağ, bahçe, bostan vb. yerlerin çevresine çalı, kamış, ağaç dalı gibi şeylerden çekilen duvar türüdür. Çeper...

Bahçenin sahibi çitleri sökmüştü.

çita: isim Etçil memeliler sınıfının etçiller takımının kedigiller familyasından bir hayvandır. Dünyanın en hızlı kara hayvanı olan ve saatte yaklaşık 110 kilometre hızla koşabilen çitalardan esinlenilerek Cheetah adlı bir robot geliştirildi.

çivi yazısı: isim Eski Farsların, Medlerin ve Asurluların kullandığı çiviye benzer hatlardan meydana gelen yazı türüdür.

Türkler, Müslümanlığı kabul etmeden önce, Orhun yazısı denilen bir çivi yazısını kullanıyorlardı.

çivili: sıfat İki şeyi birbirine tutturmak, bir nesneyi bir yere sabitlemek için çakılan, ucu sivri, başlı, metal veya ağaçtan yapılmış ufak çubuk manasındaki çivisi olan anlamındadır. *Bedevi kadınları altı iri çivili bir tür yarım çizme giyiyorlar.*

çizebilmek: fiil Resim yapma becerisi bulunmak anlamındadır.

Bilgisayar oyunlarını yaratan ekiplerin hikâyeler yazabilen, resim çizebilen, bilgisayar programlayabilen insanlara ve daha fazlasına ihtiyacı var.

çizer: isim İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim yapan karikatürcü anlamındadır.

Kitabın yazarı ve çizeri olan Antoine de Saint Exupéry (Antuan dö Sent-Egzüperi) ile kitabın başkişisi Küçük Prensin resimleri Fransa'da 50 franklık banknotlara basılmıştır.

çizgi karakter: isim Bir eserin sanal ortamında canlandırılması esnasında duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimsedir.

Bir şu gerçek var çizgi karakterler sanal dünyaya aitler.

çizik: sıfat Bir nesnede, üzerinde sert ve sivri bir şeyin sürtüp geçmesinden hâsıl olan

izdir.

Bir yerinde bir kırık çizik falan görürsem bu fiyatı da vermem.

çoban: isim Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimsedir.

Bir çoban çocuğuna, birkaç oğlak yavrusuna rastlayacaksınız.

çocuk felci: isim Genellikle çocuklarda görülen ateş, kırıklık, baş ağrısı, kas ağrıları, ense sertliği, bulantı ve kusma ile aniden başlayıp ileri durumlarda özellikle bacak kaslarında felce kadar gidebilen bulaşıcı hastalıktır.

Ülkemizde çocuk felci hastalığı gittikçe yaygınlaşmaya başladı.

çocuklu: sıfat Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlu veya kızını olan anlamındadır.

Üç çocuklu bir aileye bakıyor.

çoğaltılmak: fiil Sayısının artmasını sağlamak anlamındadır.

Kitapları çoğaltıldığını görüyoruz.

çoğu: zamir Bir şeyin büyük bölümüdür.

Düşleyerek yarattığı bilim kurgu romanlarının çoğu bugün gerçekleşmiştir.

çoğul: isim Sayı veya ölçü yönünden çok olma durumu anlamındadır. Çokluk, teklik karşıtı...

Sözcüklerin çoğullarını örnekteki gibi karşılıklarına yazınız.

çoklu: sıfat İçinde birden çok işlev barındıran anlamındadır.

Sizlerin de bildiğiniz gibi çoklu yaşamın gereği olarak bazı ortak ihtiyaçlarımız var.

çoklu medya: isim Metin, grafikler, animasyon, ses, müzik ve video gibi birden fazla medya ögesini kullanma şekline denir.

Masalınızı yazdıktan sonra dilerseniz çoklu medya ortamlarında paylaşabilirsiniz.

çoluğa çocuğa: isim Bir işte gereken deneyimi kazanmamış yaşça küçük kimselerdir.

Aletler, evde çoluğa çocuğa kesinlikle kurcalatılmayacaktır.

çorbacıbaşı: isim Çorbanın yapımından, lezzetinde, sıcaklığından sorumlu olan kimsedir. Sakalcıbaşı, bıyıkçıbaşı, çenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçıbaşı, gırtlakçıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşıntıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

çöğür: isim İri gövdeli, kısa saplı bir tür halk sazıdır.

Yörelere ve boyutlarına göre kopuz, cura, çöğür, tambura, divansazı gibi değişik isimlerle tanınır.

çömelmek: fiil Dizlerini bükerek topukları üzerine oturmaktır.

Çömelmiş, beyaz bir kediyi besliyordu.

çöp kutusu: *isim* Sokaklarda yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsinin içinde toplandığı büyük kaptır.

Kâğıdı, camı, plastiği ve metali ayrı ayrı çöp kutularına atmalıyız.

çöpçü: *isim* Evlerden yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeyleri toplayan veya sokakları süpüren temizlik işçisidir. Gübürçü...

Ona Çöpçü Martı desek, yeridir.

çöpçülük: *isim* Evlerden yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeyleri toplayan veya sokakları süpüren temizlik işçisinin yaptığı iş. Gübürçülük...

Çöpçülük yalnızca onların işidir.

çöplük: *isim* Evlerden yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin atıldığı veya biriktirildiği yerdir. Çöp tenekesi, küllük, süprüntülük, gübürlük...

Senin gibi bir deniz kuşunun, ne işi var çöplükte, diye sordu.

çörekotu: *isim* Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri sapının ucunda bulunan otsu bir bitki ve bu bitkinin hamur işlerine lezzet ve koku vermek için ekilen, susam iriliğindeki siyah tohumudur.

Çörek otu hamura ayrı bir güzellik katmıştı.

çözdürmek: *fiil* Verilen bir şifreli cümlenin anlamını bulma işini yaptırmaktır.

Telgraf memuruna cümleyi çözdürüp hemen eve geri dönüyormuş.

çözme :*isim* Herhangi bir sorunun bilinmeyen, gizli yanını bulmaktır.

Animatörlerin problem çözme becerilerinin yüksek olması, fizik kurallarını iyi bilmeleri gerekiyor.

çuf çuf: *isim* Tren gibi oyuncakların çalışırken çıkarmış oldukları sestir.

Torunum gibi böylesine çuf çuf diye işleyen elektrikli trenim, yatınca gözleri kapanan taş bebeğim, helikopterim, leğende patpat diye yüzen deniz motorum yoktu!

çuvaldız: *isim* Çuval vb. dokumalar dikmekte kullanılan, ucu yassı ve eğri, büyük iğnedir.

Barış iğneyi kendine batırır çuvaldızı başkasına.

çün: *zarf* Çok anlamındadır.

Çün okudun bilmezsin...

d vitamini: *isim* Balık karaciğerinde, yumurta sarısında ve sütte bulunan, normal diş ve kemik gelişmesi için gerekli olan, mor ötesi ışınlara maruz kalan deride öncü maddelerden oluşan, D2 vitamini, D3 vitamini ve D4 vitamini gibi tipleri bulunan yağda çözünen bir vitamindir.

D vitamini ise kemiklerinizi ve dişlerinizi sağlamlaştırır.

dadandırmak: *fiil* Bir kimsenin ayağını bir yere alıştırmaktır. Sık sık gitmesine sebep olmak...

Cıvı cıvı kuşlar dadandırdık yuvalarına.

dadanmak: *fiil* Çeşitli zararlı yazılımların elektronik bir cihaza zarar vermek amacıyla o cihaza sık sık saldırmasıdır.

Önce bilgisayarıma dadandılar, sonra da kardeşimle bana.

dağ taş: *isim* Her yer anlamındadır. Her taraf...

Mermi taşırdı öteye, dağ taş aşardı.

dağarcık: *isim* Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü anlamındadır.

Desene bilgi dağarcığını dolduruyorsun!

dağılım: *isim* Aralarında bölüşmek anlamındadır. Paylaşım...

Günümüzde bir gelir dağılımı dengesizliği yaşanmakta, bu da açlık ve sefaletle sebep olmaktadır.

dağita dağita: *zarf* Yaya yaya, saça saça ilerlemektir.

Rüzgâr; kırlardan, çiçeklerden, ormanlardan topladığı güzel kokuları dağita dağita gidiyor, tatlı tatlı esiyormuş.

dağıtılmak: *fiil* Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyin birisine verilmesidir. Gönderilmek...

Filmin kopyaları hazırlanarak ilgili yerlere dağıtılıyor.

dağıtım: *isim* Herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere verme işidir. Tevzi...

Çöp toplama ve ev posta dağıtım hizmetlerinin bile altyapı hizmeti ile gerçekleşeceğine, çocuklar ve gençlerin eğitim ve eğlence gibi ihtiyaçlarının geniş kapsamlı alanlarda sağlanacağını, sağlık hizmetlerinin kolay ulaşılabileceğini, güvenliğin yüksek olduğu şehirlerin planlandığını söylüyorlar.

daha daha: *zarf* Başka başka anlamındadır.

Bir başka gün, daha daha güçlü biri ortaya çıkararak hakları ele geçirecektir.

daha hızlı daha hızlı: *zarf* Çok hızlı anlamındadır.

Rüzgâr yüzüne estikçe sevinir, saclarını uçurdukça daha hızlı daha hızlı koşmak isterdi.

daim: *zarf* Her vakit anlamındadır. Daima

Disiplinli bir yaşamları olduğu için de her daim başarıya ulaşırlar.

dakikalık: *sıfat* Belli bir dakika süresince yapılan veya olan anlamındadır. *15 dakikalık karıştırmadan sonra kâğıt hamuru işlenmeye hazır.*

dalgalanmak: *fiil* Hareketli olmak anlamındadır. Kıpırdamak...

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!

dalgalı: *sıfat* Deniz veya göl gibi geniş su yüzeylerinde genellikle rüzgâr, deprem vb.nin etkisiyle oluşan kıvrımlı hareketleri olan anlamındadır.

Fırtınaya ve çok dalgalı sulara dayanıklı değillerdi.

dalgıç: *isim* Deniz dibine inilebilecek özel donanımla su altında çalışmayı meslek edinen kimsedir. Balık adam, kurbağa adam...

Nasıl ki denizlerin kaptanı martılarsa, en iyi dalgıçları da uzun gagalı yelkovan kuşlarıydı.

dallanmak: *fiil* Dal vermek anlamındadır.

Durduğu gibi de kalmaz; değişir; dallanır, budaklanır.

dalma: *isim* Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girme işidir.

Denizlere dalma düşüncesini kendisinden aldığı Jules Verne, bana kutlama dileklerini bildirdi.

damat: *isim* Padişah soyundan kız almış olan kimse anlamındadır.

En akıllı seçilen er kişi, ödül olarak sultan kızı alacak, saraya damat girecek.

damla damla: *zarf* Azar azar anlamındadır.

Siz, suyu damla damla getiriyordunuz.

damlama: *isim* Tane tane düşme işidir.

Yummuş gözüünü; damlamayı dinlemeye başlamış.

damlatılmak: *fiil* Yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı hâlinde akıtılmaktır.

Su üzerine damlatılan boyaların kâğıda aktarılmasıyla yapılan eski bir kâğıt boyama sanatına ebru denir.

damlatmak: *fiil* Çok küçük miktarda devamlı olarak sıvı akıtmaktır.

*Babam günlerdir şıp şıp diye su damlatan musluğu tamir ediyordu banyoda. **dana:** isim İneğin, sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusudur. Danalar gibi tepiniyordu.*

danışmak: *fiil* Bir iş için bilgi veya yol sormaktır. Görüş almak, istişare etmek, müracaat etmek...

Çevresinde çok sevilen, insanların her türlü konuyu danışmak için başvurduğu bir kişiydi.

danışmanbaşı: *isim* Bir iş için bilgi ya da yol sorulan kimselerin başı anlamındadır.

Padişah, gerisinde duran danışmanbaşına bakmış, beriki “doğru söyler, haklıdır” gibilerden başını sallamış.

darbeci: isim Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükûmeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işini yaparak yönetime el koyan kimsedir.

Kurtuluş Savaşı'nda, Maraşlı Sütçü İmam'ı, İzmir'i işgal edenlere ilk kurşunu sıkan gazeteci Hasan Tahsin'i çıkaran bu bereketli topraklar, 15 Temmuz gecesi de darbecilere karşı ilk kurşunu sıkan Ömer Halisdemir gibi kahramanları tanıdı.

dar hane çorbası: isim İçine tarhana katılarak yapılan çorbadır. Tarhana çorbası...

Dar hane çorbasıdır, kusura bakma Sultanım, der.

darılmak: fiil Hoşa gitmeyen bir tutum, davranış veya söz dolayısıyla gücenip görüşmez olmak anlamındadır. Gücenmek, küsmek, ilgiyi kesmek...

Dostunuzla darılmanız kabildir.

darülaceze: isim Çalışma gücünden yoksun, kazancı olmayan yoksul kimselerin barındırıldığı toplumsal bir yardım kuruluşudur. Bakım yurdu, düşkünlerevi...

Darülacezenin kurulmasında ilk teşebbüsün II. Abdülhamid tarafından alındığını o zamanki gazetelerin neşriyatından öğreniyoruz.

davalı: sıfat Korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvuran (kimse) anlamındadır.

Hem davacı hem de davalı haklı olur mu?

davet etmek: fiil Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek anlamındadır. Çağırarak...

Kahveye değil, yemeğe gelin, diye ısrarla davet etti.

davet ettirmek: fiil Birisine başka birini çağdırtmaktır.

Atatürk, Başbakan İsmet Paşa'yı davet ettirdi.

davetkâr: sıfat Çekici anlamındadır. Cazibeli (bakış, davranış, ses vb.)...

Banyoda, yatak odasında, salonda ya da okulda bu davetkâr seslerden kurtulmak imkânsızdı.

davetli: isim Bir yere çağırılmış olup orada misafir olarak bulunan kimsedir.

Davetliler coşar, eğlence devam eder.

davranılmak: fiil Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınılmaktır.

Kendilerine kötü davranılır.

davranma: isim Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak işidir.

Tombul'la hiç ilgilenmiyormuş gibi davranmanın yararını öğrendiği için yine aynı yolu seçti.

davulcu: *isim* Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değnekle çalınan çalgıyı çalan kimsedir.

Gerçi biz de arkadaşlarımızın ardından koşup iş aramıştık ama davulcuyla zilciye iş yoktu.

davullu: *isim* Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değnekle çalınan çalgıya sahip olan anlamındadır.

Cümle âlem birikmiş işte davullu, zurnalı.

dayandırma: *isim* Birinden, bir şeyden güç almasını, güvenmesini sağlama anlamındadır. İstinat ettirme işi...

Türkler hakkındaki her işittiğine gerçek gözü ile bakmayıp kanıtlarını bilimsel temelli incelemelere dayandırmaya önem vermeleridir.

dedektif: *isim* Suç sayılan bir işi veya bu işi yapanı ortaya çıkarmakla görevli kimsedir. Hafiyeye, polis hafiyesi...

Bu uzun yolculuk boyunca Dedektif Şx (Şks) de onların peşini bırakmayacaktı.

defolmak: *fiil* Bulunduğu yerden aceleyle ayrılmak anlamındadır. Çekilip gitmek...

Çocukları korkutan küpeli köpeklerle, kuşkulandığı yabancılara, "Haydi! Defolun benim mahallemden!" diye havlıyordu.

değdirmek: *fiil* Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmasını, dokunmasını, temas etmesini sağlamaktır. Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmasına, dokunmasına, temas etmesine yol açmak...

Ne zaman boyalara elini değdirse, etrafındakiler hemen onu da engelliyormuş.

değerbilirlik: *isim* Kıymeti olan şeyleri, kimseleri koruma veya sayma durumudur. İyilikbilirlik...

Genç padişah ise hocasının bu davranışına, büyük bir değerbilirlikle cevap veriyordu.

değerlendirilebilmek: *fiil* Bir şeyi yerinde ve yararlı bir yolda kullanma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Çevremize dikkatlice bakacak olursak, her gün çöpe attığımız birçok nesnenin yeni ve bambaşka bir biçimde değerlendirilebileceğini görebiliriz.

değerlendirilme: *isim* Bir şeyi yerinde ve yararlı bir yolda kullanma işidir.

Kıymetlendirilme...

Geleneksel yapma bebekler, eldeki artık parçaların değerlendirilmesiyle ortaya çıkmıştır.

değersiz: *zarf* Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçüdür. Bir şeyin değdiği karşılığı, kıymeti olmayan veya değeri çok az olan, önemsiz, kıymetsiz...

Bir iyiliği değersiz görüp de vazgeçmemeliyiz.

değişe değişe: *zarf* Sürekli bir şekilde yenilenmektir.

Resimle yazı, binlerce yıl içinde değişe değişe yazıya döndü.

değmek: *fiil* Dokunmak anlamındadır. Temas etmek... *Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.*

dehşet verici: *isim* Bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntüye sebep olan şeyler anlamındadır.

İnsanların bin bir emekle yaptıkları son bomba gerçekten dehşet vericiydi.

dekor: *isim* Tiyatro, sinema ve televizyonda sahneye konulan eserin yazıldığı yerin ve geçtiği çağın özelliklerini belirleyen perde, aksesuar vb. öğelerin bütünüdür.

Sahne, perde, dekor kullanmadan halkın ortasında oynanan Türk halk tiyatrosuna orta oyunu denir.

deliksiz uyku: *isim* Uyanılması güç uyku anlamındadır.

Deliksiz bir uyku çekti.

delil: *isim* İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek izdir. Emare...

Sonucu herkes tarafından bilinen durumlar için onu ispat edecek bir delile gerek yoktur.

demin: *zarf* Az önce demektir. Demincek...

Deminden beri hiç kıvıldamadan onu seyrediyordu.

demir tozu: *isim* Esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli elementin tozlarıdır.

Çamurun içinde bir demir tozu turşusu kurar, fıkır fıkır kaynamasını bekler.

demir yolu: *isim* Lokomotif, vagon vb. demir tekerlekli taşıtların üzerinde hareket ettiği, paralel iki ray döşenerek yapılan bir yol türüyle, tren yoluyla, demir hat yoluyla yapılan taşımacılıktır.

İlk zamanlar karayolu ile başlayan ulaşım daha sonra deniz yolu, buharlı makinelerin icadı ile demir yolu ve ardından hava yoluyla sağlanmış.

denebilmek: *fiil* Ad verilmek ihtimali bulunmak anlamındadır.

Yardımlarına kuliste bulunan suflör yetişir. Bu kişiye hatırlatıcı da denebilir.

denetlemek: *fiil* Bir işin doğru ve usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemektir. Teftiş etmek, kontrol etmek...

Uluslararası iş birliği çerçevesinde nükleer patlamaları denetler.

deneyimli: *sıfat* Bir kimsenin belli bir sürede veya hayat boyu edindiği bilgilerin tamamıdır. Tecrübe, tecrübeli...

Değme gurmelere taş çıkartacak kadar bilgili ve deneyimlidir.

dengeşiz: *isim* Büyüme, gelişme ve sağlık durumlarının bozulması veya gereğinden çok besin alarak aşırı şişmanlama dolayısıyla ortaya çıkan sağlık bozukluğudur.

Yetersiz veya dengeşiz beslenmek sağlığımızı olumsuz etkiler.

dengeşizlik: *isim* Ekonomik hayatın uyumlu düzeninin bulunmaması durumudur. *Günümüzde bir gelir dağılımı dengeşizliği yaşanmakta, bu da açlık ve sefalete sebep olmaktadır.*

denilme: *isim* Ad verilmek işidir.

Her sanatın incelik gereken nazik kısmına da o günden sonra püf noktası denilmeye başlanır.

deniz kartalı: *isim* Kartallardan, su kıyılarında yaşayan, balıkla beslenen, beyaz, kahverengi çizgili yırtıcı kuştur.

Deniz kartalı, süzülerek kumsala yaklaştı.

deniz kıyısı: *isim* Kara ile suyun birleştiği yerdir.

Fırtınadan sonra hep böyle olur deniz kıyıları, dedi.

deniz kuşu: *isim* Su kıyılarında yaşayan, balıkla beslenen kuşların genel adıdır.

Senin gibi bir deniz kuşunun, ne işi var çöplükte, diye sordu.

denizci: *isim* Denizle ilgili işlerde çalışan kimsedir.

Denizciler eskiden, yaraların iyileşmesini engelleyen bir hastalık olan iskorbut hastalığına yakalanırdı.

denizcilik: *isim* Denizle ilgili işlerde çalışan kimsenin yaptığı işir.

Ülkeleri tarım bakımından yetersiz olduğundan denizcilik ve ticaretle uğraşmışlardı.

deniz yolu: *isim* Deniz taşıtlarının izlemek zorunda oldukları yoldur.

Kara Memiş, oğlu Turgut Bey ile beraber cenk ettikten sonra deniz yoluyla Malta Adası'ndan memleketi Edremit'e dönecektir.

densiz: *sıfat* Yakışksız ve saygısızca davranan (kimse) anlamındadır.

Kimi densiz, kimi denli.

depolanmak: *fiil* Korunmak, saklanmak veya gerektiğinde kullanılmak için bir şeyin bir yere konulmasıdır. Belli bir yerde biriktirilmek...

Kanguru sıçrayıp ayakları tekrar yere değdiğinde bu yaylar sıkışıyor ve bunun sonucunda bir miktar enerji depolanıyor.

derecelik: *isim* Ölçü aletlerinin ölçeğinde belirtilmiş bulunan başlıca bölümlerden her biridir.

Dünyada +2 derecelik bir ısı artışı olursa su sıkıntısı baş gösterecek, milyonlarca insan, hayvan ve bitkinin suya erişimi mümkün olmayacaktır.

derecik: *isim* Çok küçük akarsu anlamındadır.

Bir küçücük derecik mutlaka bulunuz.

derinleşmek: *zarf* Alçak gönüllük gibi ahlaki kurallara saygısında yoğunluk kazanmaktır.

O, dışarı çıktıkça, kenarda kaldıkça, tevazuda derinleştikçe gönüllere daha çok girmişti.

derlenme: *isim* Bir şeyi seçme yaparak toplamaktır.

Onların korunması, aktarılması ve derlenmesi konusunda çalışmalarda bulunmalı, bu geniş hazinemizden türküler öğrenip söylemeliyiz.

dernek: *isim* Belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluktur. Cemiyet...

En güçlü ulusal dernek olsun Kızılay'ımız.

dertleşmek: *fiil* Rahatlamak ve çözüm bulmak amacıyla sıkıntılarını karşılıklı anlatmaktır.

"Babasından haberi olan var mı?" diye dertleşiyoruz.

derviş: *isim* Bir tarikata girmiş, onun kurallarına ve törelerine bağlı kimse anlamındadır. Alperen...

Saçı sakalı beyazlamış, gözlüklü ve leylek gagasına benzeyen burnu olan Affan Efendi, dinine çok bağlı bir Mevlevi dervişidir.

desenlendirmek: *fiil* Tahta, çini, kumaş, kâğıt vb. yüzeylerin üzerine yapılan çizme işidir. Tüm malzemeleri hazırsa eğer, yumurtayı oyup desenlendirerek hazır hale getirmek iki – üç gün sürer.

destekleyici: *sıfat* Yapılan bir araştırmada ya da konuşmada konunun anlaşılmasını sağlayan örnekler anlamındadır.

Konuşmalarımnda destekleyici ve açıklayıcı örnekler veririm.

deşmek: *fiil* Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak anlamındadır.

Mermeri deşip geldim!

detaylı: *sıfat* Bir bütünün önemce ikinci derecede olan öğelerinden her birine sahip anlamındadır.

Basit bir yıkama işleminden tutunda beslenmeye kadar birçok basit iş, üzerinde detaylı düşünülmesi gereken bir eylem haline gelmektedir.

detoks: *isim* Vücudun ihtiyacı olmayan ve vücutta deformasyona neden olan toksinlerin ve yabancı maddelerin vücuttan atılması anlamındadır.

Arpanın detoks etkisi var.

devam edilmek: *fiil* Bir şeyin sürmesi anlamındadır. Sürüp gitme, kesilmeme, bitmeme...

Hayatının büyük bölümünü geçirdiği ve vefat ettiği Konya'nın Akşehir ilçesinde de 5-10 Temmuz tarihleri arasında Nasreddin Hoca Şenlikleri yapılmaya devam ediliyor.

devamlılık: *isim* Sürekli olma, bitmeme, kesintiye uğramama durumudur. Süreklilik...
Hizmetlerin sağlıklı yürütülmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için vergi geliri devlet için önemlidir.

devasa: *sıfat* Olağanüstü irilikte olan anlamındadır. Çok büyük...

Yemyeşil çimenlerin üzerinde, ciltleri parlayan devasa pehlivanları görünce çok şaşırdı.

deve kuşu: *isim* Kısa kanatları uçmaya elverişli olmayan fakat uzun bacaklarıyla çok hızlı koşabilen iri bir kuştur.

Esasında deve kuşu yumurtasıyla çalışmak daha kolay, çünkü kabuğunun kırılma riski çok az.

devirme: *isim* Bir yönetim organının veya başkanının yönetim gücünü zorla elinden alma işidir.

Millete ve seçilmiş hükûmete yönelik, zor ve silah kullanarak devirme girişimine darbe denir.

devirmek: 1. *fiil* Ayakta veya dik duran bir şeyi düşürmek, yatay duruma getirmektir.
Sonra yatağı devirdi.

2. *fiil* Dibinden ayırmak anlamındadır. Kesmek...

Güzelim ağaçları baltayla yere deviren bitki katilleri!

devlet adamı: *isim* Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlığın yönetiminde söz sahibi olan kişidir.

Jules Verne 1889 yılındaki aynı öyküde gazete haberciliğine alternatif olarak, haberlerin bir şekilde insanlara haberciler ve devlet adamları tarafından sözlü olarak aktarılabilceğini yazdı.

devlet memuru: *isim* Devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse anlamındadır. Görevli...
Yüksek öğretim elemanlarına, devlet memurlarına, ordu mensuplarına, odaya kayıtlı meslek sahiplerine, emeklilere ve araştırmacılara "Sürekli Kullanıcı Giriş Kartı" verilir.

devletçilik: *isim* Bir milletin yönetimle ve ekonomiyle ilgili işlevlerinin devletçe birleşik bir yönetim altında bütünleştirilmesi siyaseti ve öğretisi anlamındaki Atatürk'ün ilkelerinden biridir.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için Atatürk, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve inkılapçılık ilkelerini belirlemiştir.

devrik cümle: *isim* Yüklemi sonda olmayan cümledir. Devrik tümce...

Aşağıdaki devrik cümleleri, örnekteki gibi kurallı cümleler hâline getiriniz.

devrilmek: *fiil* Ayakta veya dik duran bir şeyin düşürülmesidir. Yatay duruma getirilme...

Düşman askerlerini taşıyan tren toprağa çakılarak devrilir.

devşirmek: *fiil* Bir araya getirmektir. Derlenmek, toplanmak...

Yukarıdan beri sayageldiğimiz şeyler, kâinat kitabından devşirilen maneviyat gıdalarıdır.

dezenfekte: *isim* Mikroplardan temizlenmiş anlamındadır.

Her on dakikada bir ellerimi dezenfekte ediyorum.

dingi dı dingi dı dı: *isim* Davul gibi nesnelere vurulduğunda çıkarılan ritmik sestir.

"Ey halk, ey insanlar!" diyormuş tellal, bir yandan da davulunu tokmağıyla dingi dı dingi dı dı diye habire dövüyormuş.

dışlanmak: *fiil* Bir yere veya topluluğa alınmamak anlamındadır.

Dışlanan Keloğlan'ın hissettiği duygular neler olabilir?

didinmek: *fiil* Çok güçlük çekerek sürekli çalışmak anlamındadır. *Doğa bunları yenilemek için milyonlarca yıl uğraşıp didindi.*

didişmek: *sıfat* El veya sözle birbirini hırpalamak anlamındadır.

İyi huylu, geçimli, sevecen bir adamın sürekli birbirleriyle didişen dört oğlu vardı.

dijital: *sıfat* Bilgileri mekanik olarak değil de ondalık sisteme çevirmek suretiyle çalışan âlet, düzenek vb anlamındadır.

Dawei ise Mars'ın güzel bir yakın görüntüsünü alabilmek için dijital fotoğraf makinesini pencerelerden birinden gezegene doğru yöneltiyor.

diken: *isim* Bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu vb. bölümlerinde ve bazı hayvanların derisinde bulunan sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biridir.

Dalları diken içerisinde...

dikey: *zarf* Dik olarak anlamındadır.

Döndüğünde bir mekanizmayı işleten bir eksene dikey olarak bağlanmış, iki veya ikiden çok kanattan yapılmış alete pervane denir.

dikilme: isim Ayakta durma işidir.

Küçük kapının yanında dikilmenin hiçbir anlamı yoktu.

dikkatsiz: sıfat İşinde özenli davranmayan anlamındadır. Dalgın, savruk, özensiz...

Dikkatsiz fırıncıya çıkışılar; (...) görmüyor musunuz, utanmazlar, önünüze arkanıza baksanıza, derler.

dikkatsizlik: isim İşinde özenli davranmama durumudur. Dalgınlık, savrukluk, özensizlik...

Saatlerce süren oyma işlemi, kimi zaman küçük bir dikkatsizlik veya yumurta kabuğunun mukavemetsizliği sonucu kırılıvermesiyle hayal kırıklığı ile neticelenebiliyor.

dikleştirmek: fiil Dik duruma getirmektir.

Kendimizi sıkıntılı hissettiğimizde omurgamızı dikleştirmeyi, yüz kaslarımızı gevşetmeyi ve gülmeyi denemeliyiz.

diktirmek: fiil Bir cismin dik olarak durdurulmasıdır.

Orhun Kitabeleri, Göktürklerin dört hükümdarına vezirlik yapan Bilge Tonyukuk tarafından diktirilmiştir.

dilci: isim Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracıyla ilgili araştırmalar yapan kimse anlamındadır.

Bu türetmeyi, genellikle dilciler değil, o bilimsel ya da teknik konuyu icat eden bilim adamı yapar.

dilcibaşı: isim İnsanların dil sağlığı ile sorumlu olan kimseye denir.

"Dilimde çıban çıktı, bu ne dikkatsizlik dilcibaşı, kafan vurulmak mı istenir?" deyip onu azarlamış.

dilden dile: zarf Sözlü bir biçimde anlamındadır.

Dilden dile, kuşaktan kuşağa anlatılan bir çeşit halk hikâyesidir masal.

dile kolay: sıfat Anlatılması kolay ancak yapılması veya katlanılması çok güç anlamındadır.

Bir değil iki değil, dile kolay tam 10 kıta! Toplam 41 mısra.

dilekçe: isim Bir dileği bildirmek için resmî makamlara sunulan, imzalı ve adresli, pullu veya pulsuz yazıdır. Arzuhâl...

Öğretmeninizin yönlendirmesi ile siz bir dilekçe yazınız.

dillendirmek: fiil Bir şeyi söz ile ifade etmektir. Söylemek... *Bir gülün kucaklara bırakıldığını dillendiren tarihler?*

dilsiz: sıfat Konuşma engelli anlamındadır. Konuşamayan, ahraz...

Kitapsız yaşamak; kör, sağır, dilsiz yaşamaktır.

din adamı: *isim* Mesleği Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştirmeye ilgili işler olan görevlidir.

En önemli kişiyse bazılarında göre din adamları, bazılarında göre savaşçılar, bazılarında göre hekimlerdi.

dindirmek: *fiil* Sona ermesini, bitmesini, durmasını sağlamak anlamındadır.

Gözyaşlarınızı dindiriniz.

dingin: *sıfat* Sakin anlamındadır. Durgun...

Yoğun bir günün ortasında asude ve dingin bir iklime çağırır insanı.

dinleyebilmek: *fiil* Okunuşunu işitmek ve öğrenmek için kulak verme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Gerektiğinde öğretmeninizden örnek bir okuma isteyebilirsiniz ya da farklı kaynaklardan şiirin okunuşunu dinleyebilirsiniz.

diploma: *isim* Bir kimseye herhangi bir okulu veya öğrenim programını başarıyla tamamladığını, bir derece veya unvanı kullanmaya hak kazandığını, bir iş, sanat veya meslek dalında çalışabilme yetkisi elde ettiğini belirtmek için bir öğretim kurumu tarafından düzenlenip verilen resmî belgedir.

İlkokul diploması var mı?

direkt: *zarf* Herhangi bir aracı kullanmadan doğrudan anlamındadır. Doğrudan doğruya...

Bazı satıcılar sattıkları gıdaları direkt açıkta satarlar.

direnme: *isim* Direnmek işidir. Direniş, mukavemet...

Bu işgallere karşı olanlar vatan savunması için Kuvayı Milliye çatısı altında birleşir ve direnmeye başlarlar.

diretmek: *fiil* Herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda inat etmek anlamındadır. Ayak diremek, ısrar etmek...

Adam ne kadar ısrar ettiyse de, bir kuruş fazla vermemekte diretiyordu.

dirileşmek: *fiil* Bitkin, pörsümüş veya solmuşken yeniden solmamış duruma gelmek anlamaktır.

Suya sabuna değince solmak laf mı, bir kat daha dirileşir.

diriliş: *isim* Güçlenip canlanma işi anlamındadır.

Balkan yenilgisi herkesi üzdü, utandırdı ama bir uyanış, bir diriliş oldu.

diriltmek: *fiil* Güçlenip canlanmasını sağlamak anlamındadır.

Uyumak ölüme eş, / Diriltin ruhunuzu.

dirsek: isim Kol ile ön kol arasındaki eklem arka yanındır.

Kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan, şişkince kas kütlelerine pazı denir.

disiplinli: isim Bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyan anlamındadır. Sıkı düzene sahip...

Disiplinli bir yaşamları olduğu için de her daim başarıya ulaşırlar.

disk atma: isim Atletizmde erkekler için 2, kadınlar için 1 kilogram ağırlığında, genellikle metal bir çember ile çevrelenmiş tahta ağırşak fırlatma yarışmasıdır.

Dahası, gülle atmada bir, disk atmada dört kez rekor kırdı.

disk atmak: fiil Atletizmde erkekler için 2, kadınlar için 1 kilogram ağırlığında, genellikle metal bir çember ile çevrelenmiş tahta ağırşak fırlatmak anlamındadır.

Uzun atlama, yüksek atlama, disk atma, gülle atma, pentatlon yapma, voleybol oynamış bir sporcu.

disket: isim Bilgisayardaki işlemlerin kaydedildiği manyetik araçtır.

Küçükken disketlerimi temiz tutmazsam virüs bulaşır sanıyordum.

diş ağrısı: isim Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlarda oluşan hastalıkta meydana gelen ağrıdır.

Zavallı, yosun çorbası içmek zorunda kaldığına mı üzülün, diş ağrısına mı?

diş doktoru: isim Diş, ağız bakımıyla ve hastalıklarıyla uğraşan hekimdir. Dişçi, diş tabibi, diş hekimi...

Kaçabildiği kadar kaçır diş doktorundan.

diş macunu: isim Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlar olan dişleri temizlemede kullanılan maddedir.

Dişlerini de yutulabilen bir diş macunuyla fırçalıyorlar.

divan: isim Arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen, oturmaya veya yatmaya yarayan ev eşyasıdır. Sedir...

Geçtim, divanın üstüne oturdum, vur Allah vur!

divan sazı: isim On iki teli olan, sesinin yüksekliği sebebiyle açık yerlerde çalınmaya uygun, halk ozanlarının kullandığı en büyük sazdır. Meydan sazı...

Yörelere ve boyutlarına göre kopuz, cura, çöğür, tambura, divan sazı gibi değişik isimlerle tanınır.

diyafram: isim Titreşerek ses meydana getiren veya ses dalgalarının elektrik akımına çevrilmesini sağlayan, mikrofon, telefon kulaklıkları ve hoparlörlerde kullanılan, çok ince madenî levhadır.

Mıknatıs, karşı taraftan gelen sesin titreşimleriyle oluşan akım değişikliğiyle diyaframı

hareket ettirir.

diyalog: *isim* Oyun, roman, hikâye vb. eserlerde iki veya daha çok kimsenin konuşmasıdır. *Karagöz, sanatçının performansına dayalı bir gölge oyunu olup Karagöz ve Hacivat arasında geçen karşılıklı komik diyaloglar ve atışmalara dayanır.*

dizdirmek: *fiil* Yan yana veya üst üste sıralama işini yaptırmaktır.

Masasının üzerine, çeşitli kitap ve lügatleri dizdirir ve karşısına bir saat koyardı.

dizilme: *isim* Yan yana veya üst üste sıralanma işidir.

Bitki liflerinin dizilmesiyle elde edilen Papirüs, kâğıdın ilk biçimi olarak kabul ediliyor.

doğa olayı: *isim* Evrende kendiliğinde oluşan yağmur, şimşek, dolu, deprem, heyelan gibi durumların genel adıdır.

Doğa olayları insanlara, hayvanlara, bitkilere ve binalara, eşyalara zarar verdiğiinden doğal afete dönüşür.

doğal afet: *isim* İnsan eliyle önlenemeyen sel, fırtına, deprem, dolu vb. felaketlerin her biridir.

Doğal afetlerin, adından da anlaşılacağı gibi, doğal ve kaçınılmazdır.

doğallık: *isim* Alışılmış olma durumudur. Tabiiilik...

Tek sesin arkasında işitemediğimiz öteki sesler zaten varmışçasına bir doğallıkla...

doğmak: *fiil* Var olup ortaya çıkmak anlamındadır. Zuhur etmek...

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...

doğrama: *isim* Keserek parçalama veya elle küçük parçalara ayırma işidir.

Kesme, doğrama, ezme ya da dövme işlemi sırasında, çeşitli malzemelerdeki uçucu maddeler havaya yayılır.

doğruca: *zarf* Hiçbir yöne sapmadan anlamındadır. Dolaylı olmayarak, dolaşmayarak...

Doğruca oraya gittik.

doğrudan doğruya: *zarf* Araya başka bir şey girmeden direk konuya girerek anlamındadır. "Siz! Bakar mısınız? Ben bir şey icat ettim." diyerek doğrudan doğruya söze girmenin imkânsız bir şey olacağını kesinlikle düşünmüyordu.

doğrulanmak: *fiil* Bir şeyin doğru olduğunu ortaya koyulmasıdır.

Desteklenilmesi, gerçekleştirilmesi, teyit edilmesi, tasdik edilmesi...

Hubble'ın elde ettiği veriler sayesinde evrenin hızlanarak genişlediği doğrulandı.

doğrultmak: *fiil* Bir şeye belli bir yön vermek anlamındadır. Yöneltmek...

Tüfeğini doğrultmuş, nişan almış.

doğum günü: *isim* Bir kimsenin doğduğu gündür.

Televizyondaki köpek gibi, biz de Dük'e doğum günü partisi yapalım.

doğumlu: *sıfat* Belirli bir yılda dünyaya gelmiş anlamındadır. Tevellütlü...

1933 Çorum doğumlu.

doktorluk: *isim* İnsanlardaki hastalıkları teşhis ve onları ilaçlarla veya bazı araçlarla tedavi eden kimsenin yaptığı işidir. Hekimlik...

Doktorluk bir şey yok.

dokundurmak: *fiil* Değmesini, el sürmesini, temas etmesini sağlamaktır.

Ayakkabıyı çıkaracak oldular, ben dokundurmuyorum ki adamlar çıkarsınlar.

dokunulmazlık: *isim* Bir oyunda ilişilmez, karışılmaz olma durumudur.

Gölgesini üç oyun boyunca yakalatmayan oyuncu bir oyun boyunca dokunulmazlık kazanıyordu.

dokunuvermek: *fiil* Çabucak temas etmektir.

Beyazkuş, gagasıyla ağacın tepesine dokunuverdi.

dolaşa dolaşa: *fiil* İnsanların ağzında söylenerek anlamındadır.

Türkünün asıl sahipleri unutulur ve sonraki nesiller tarafından halkın dilinde dolaşa dolaşa farklı coğrafyalara yayılır.

dolaşma: *isim* Bir yeri belli bir amaçla gezme işidir.

O sıralarda İngiliz ve Fransız gemileri Ege Denizi'nde dolaşmaya başlamıştı.

dolayısıyla: *bağlaç* Nedeniyle anlamındadır.

Birileri, bu büyük para için yarışmaya girerken Âkif Bey de "işin içinde para var!" diye dehşete düşüyor, dolayısıyla da yarışmaya katılmıyordu.

dolaylı: *sıfat* Doğrudan doğruya olmayan anlamındadır. Dolayısıyla olan, vasıtalı, indirekt...

Vergi doğrudan verilmediği için bu vergilere de dolaylı vergi deniliyor

dolaylı vergi: *isim* Tüketicinin satın aldığı mal dolayısıyla ödemiş olduğu vergidir.

Vasıtalı vergi...

Vergi doğrudan verilmediği için bu vergilere de dolaylı vergi deniliyor.

dolaysız: *sıfat* Araya herhangi bir araç girmeden anlamındadır.

Türk çayı sadedir, dolaysızdır.

doldurabilmek: *fiil* Bir yerin tamamını kapatma ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Gökyüzünü doldurabilir miydik gerçekten?

doldurma: *isim* Bir kağıt üzerindeki boş bilgileri yazılı duruma getirme işidir. *E-posta üzerindeki kime ve konu kısımlarını doldurmayı unutmayınız.*

doldurulmak: *fiil* İçi boş olmayan bir duruma getirilmektir.

Osmanlı Saray Kitaplığı başta Fatih Sultan Mehmet döneminde hazırlanmış olmak üzere çok önemli eserlerle doldurulmuş büyük bir hazinedir.

dolgunluk: *isim* Bir şeyin içerisine çeşitli şeyler koyarak biçimini yuvarlaklaştırmadır.

Bebek iskeletine, artık kumaş parçaları sarılarak vücut dolgunluğu kazandırılır.

dolu: *sıfat* Bir duygunun güçlü etkisinde olan anlamındadır.

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

domino taşı: *isim* Üzerleri noktalarla işaretli dikdörtgen biçiminde yirmi sekiz taşla masa üzerinde oynanan oyunda kullanılan metal, kemik, plastik veya tahta parçalardan her biridir.

Domino taşları gibi dizilmiş bilgisayarların üstünde epeyce uçtum.

domuz gribi: *isim* Bir virüsün sebep olduğu, solunum yolları enfeksiyonu ile meydana çıkan, bazen öldürücü olan hastalıktır.

Öğlene doğru uyandığımda annem, domuz gribi olduğumu söyledi.

donanım: *isim* Bir bilgisayarda bulunan fiziksel birimlerdir.

İnsanlar bilgisayar oyunlarını buldukları her yerde oynamak istediği için, bilgisayar oyunu yapanlar oyun oynanacak donanımları küçültmeye devam ediyor.

donanma: *isim* Bir devletin deniz kuvvetleridir. Armada...

Fatih, Osmanlı donanmasını karadan Haliç'e indirmeye karar verdi.

donatmak: *fiil* Birtakım katkılarla bir şeyin daha güzel, daha göz alıcı olmasını, daha hoş görünmesini sağlamak anlamındadır.

Ülkemizi baştanbaşa sayısız camiler, mescitler, medreseler, kemerler, köprüler, saraylar, kervansaraylar, aşhaneler, hastaneler, hamamlarla donattın.

dondurmacıbaşı: *isim* Dondurma yapımından sorumlu olan kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkçıbaşı, çenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçıbaşı, gırtlakçıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşıntıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

dondurulmak: *fiil* Soğukta bırakılıp donması sağlanmaktır. Buz hâline getirilmek...

Uzun süre dayanmaları için bunlardan bazılarının suyu alınmış, bazıları da dondurulmuş oluyor.

dopdolu: *zarf* Çok olan anlamındadır.

Çalışan kişi mutlu, huzurlu ve çalışma isteğiyle dopdolu olur.

doru: *sıfat* Gövdesi kıvılcık, ayakları ve yelesi koyu renkli olan, yağız (at) anlamındadır.

Ben de aldım bir doru at, yanında bir de bir çift kanat.

doya doya: *zarf* Doyasıya anlamındadır.

Pet şişeye girmemiş, klor karışmamıştır doya doya içiniz, yeni ve temiz hava ile su kılcal damarlarınıza kadar yayılsın.

doyuruvermek: *fiil* Hızlı bir şekilde açlığını gidermektir.

Mesleğine o kadar âşık ki, yer gibi yaparak karnını doyuruveriyor sanki.

doz: *isim* Bir ilacın bir defada veya bir günde alınması gereken miktarıdır. Dozaj...

Romatizmalı hastalıklarda doz, hekim tavsiyesi ile günde 4 defa 2 tablete çıkarılabilir.

dökülmek: *fiil* (Kan için) Akıtılmak anlamındadır.

Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.

döndüre döndüre: *zarf* Bir nesneyi kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında art arda hareket ettirmektir.

Pervanesini döndüre döndüre süzülüp yere iniyor.

döne döne: *zarf* Bir nesnenin kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin etrafında art arda hareket etmesidir.

Pır pır diye yelkovan kuşları dağıldı dört bir yana, başladılar denizin üstünde döne döne aramaya.

dönebilmek: 1. *fiil* Geri gelme, geri gitme ihtimali veya imkanı bulunmaktır.

Bazen pilotlar mini füzeyi alıp gezmeye giderler, füze ancak bir iki saat ya da bir hafta sonra geri dönebilir; duruma bağlı.

2. *fiil* Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Üstelik bir helikopter gibi havada asılı kalabiliyor ve kendi ekseni etrafında dönebiliyor.

dönem dönem: *zarf* Zaman zaman anlamındadır. Ara sıra...

Şansım yaver gitti ve Yale'e gitmeden önce, dönem dönem öğrencilerini takip etmek için ABD'ye gidiyor, onunla telefonla görüşerek randevulaştık.

dönemeç: *isim* Bir durum, tutum, davranış ve düşüncedeki aşamadır.

Dönence ile bilinmedik bir dönemecin gizemini solumuştuk.

dönme: 1. *isim* Kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etme işidir.

Bir süre sonra ihtiyar ağacın çevresinde dönmeye başladılar.

2. *isim* Geri gelme, geri gitme işidir.

Kalfanın ustasının yanına dönmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

dönüm noktası: *isim* Bir olayın yeni bir duruma geçme zamanıdır. Olay, medeniyet

tarihinde bir dönüm noktası oldu.

dönüştürebilmek: *fiil* Bir biçimden, bir durumdan başka bir biçime veya duruma geçmesini sağlama imkânı bulunmaktır.

Jules Verne, Seksen Günde Dünya Gezisi adlı romanında “Bir insan bir şey hayal edebiliyorsa başka bir insan bunu gerçeğe dönüştürebilir.” diyordu.

dönüşüvermek: *fiil* Aniden bir biçimden, bir durumdan başka bir biçime veya duruma geçmektir.

Ağaç yine bir anda kuş ağacına dönüşüverdi.

dörder: *sıfat* Dört sayısının üleştirme(paylaştırma) sayı sıfatıdır.

Dörder kişilik gruplara ayrılız ve grup içinde bir sözcü belirleyiniz.

dörtlü: *sıfat* Dört parçadan oluşan anlamındadır. Kendinde herhangi bir şeyden dört tane bulunan...

En önde kaymakam, onun ardında dörtlü sıralar, en arkada Cavit Bey ile ben...

dörtnal: *isim* Atın en hızlı koşma biçimidir.

Bu yüzden atlılar, kendilerini hedef alan ciritlerden korunmak için at üzerinde çeşitli hareketler yapar, gizlenir, dörtnal giden atın üzerinde türlü hünerler gösterirler.

döşek: *isim* Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya anlamındadır. Yatak...

Divanla döşek arasında bastırıldığı eski gazeteleri çıkardı, savurdu ortalığa.

dövme: *isim* Bir şeyi toz durumuna getirmek için ezme işidir.

Kesme, doğrama, ezme ya da dövme işlemi sırasında, çeşitli malzemelerdeki uçucu maddeler havaya yayılır.

dövülmek: *fiil* Ateşte ısıtılarak yumuşatılmış bir madeni, vurarak istenilen biçime getirme işine konu olmaktır.

Bu çamurun içine demir dövülürken tezgâhın önüne yığılan kıymıklardan kor.

drama: *isim* Sahnede oynanmak için yazılmış oyundur. Dram...

Grubunuzla birlikte aşağıdaki atasözlerinden birini seçiniz ve seçtiğiniz atasözünden hareketle bir drama metni yazınız.

dua etmek: *fiil* Tanrı'ya yalvarmaktır.

Seyit hem dua ediyor hem de ağlıyordu.

dudakçıbaşı: *isim* Bir kimsenin dudaklarının bakımından ve sağlığından sorumlu olan kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkçıbaşı, çenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakçıbaşı, gırtlakçıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı,

çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşıntıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

dulda: *isim* Yağmur, güneş ve rüzgârın etkileyemediği gizli, kuytu yerdir. Siper...

Bir gün köyün çocuklarıyla caminin duldasında oturmuş, konuşuyoruz.

dumanlı: *sıfat* Atmosferin alt tabakalarındaki küçük su taneleri veya buhardan oluşan bulutların çok alçalarak yeryüzüne kadar inmesiyle oluşan sise sahip anlamındadır. Sisle örtülü...

Her başı dumanlı dağ...

dura dura: *zarf* Bir işe yeniden başlamak üzere ara vermek anlamındadır.

Atatürk kitapları dikkatle dura dura okuyor, işaretliyor, yanına notlar alıyor, ders çalışır gibi.

durabilmek: *fiil* Bir kimseye karşı çıkma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Düşmana karşı dimdik ayakta durabileyim.

durmak: *fiil* Sona ermek anlamındadır. Kesilmek...

Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.

durulanma: *isim* İnsanın yıkandıktan sonra bir daha temiz su dökünme işidir.

Burada astronotlar saçlarını, köpürmeyen ve durulanması gerekmeyen özel bir şampuanla temizliyorlar.

duruş: *isim* Hareket halindeki bir şeyin hareketsiz duruma gelmesidir.

Uzanyorum yere; trenin gidişini, istasyonda duruşunu, sonra yeniden hareket edişini, arada bir lokomotiften “ düüt ” diye düdük sesi çıkarmasını seyretmek o kadar hoş oluyor ki...

duruvermek: *fiil* Ansızın hareketsiz duruma geçmektir.

Yemyeşil bir ovanın tam ortasında birden duruverdi.

duş: 1. *isim* Temizlik veya tedavi amacıyla suyu yüksekten üzerine doğru püskürtme yoluyla yıkanmaya yarayan alettir.

Duş hem banyoda az yer kaplıyor hem de yıkanmaya ayrılan zamanı kısaltıyor.

2. *isim* Temizlik veya tedavi amacıyla suyu yüksekten üzerine doğru püskürtme yoluyla yıkanmadır.

Evden çıkmadan önce duşta geçirilen beş dakika insanı toplumsal yaşama hazırlıyor.

duş almak: *fiil* Temizlik veya tedavi amacıyla suyu yüksekten üzerine doğru püskürtme yoluyla yıkanmaya yarayan aletin altında temizlenmektir.

Duş almak yerine de bedenlerini ıslak ve sabunlu bir havluyla silip kurulanıyorlar.

duvar ustası: *isim* Bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden

ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan veya örülen dikey düzlemi yapabilen kimsedir. *Bugün birçok şeyler mucitler tarafından değil, mühendisler ve teknikerler, mekanikler (tamirciler) hatta marangozlar, mimarlar ve duvar ustaları tarafından icat edilmekte fakat birçokları hiçbir şey icat etmiyor.*

duygulanma: isim Bir olay, bir görünüm karşısında birdenbire güçlü duyguların etkisinde kalma durumudur.

Bunca duygulanma yetmiyormuş gibi otobüs şoförünün tutumu da bizi pek etkiledi.

duyu: isim İnsanların ve hayvanların, dış dünyanın uyarılarını görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma organlarıyla algılama yeteneğidir. Duyum...

Tat ve koku alma duyuları birbirine sıkı sıkıya bağlı iki duyudur.

duyum: isim İnsanların ve hayvanların, dış dünyanın uyarılarını görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma organlarıyla algılama yeteneğidir. Duyu...

Duyumlar, tatları ve kokuları tanınmamıza imkân veren, beyindeki insula denen merkeze iletilir.

duyurulma: isim Bir durumu yayma işidir. İlan edilme...

Millî marş yazılması için yarışma açıldığının duyurulması.

düello: isim İki kişi, devlet, durum arasında, tanıklar önünde yapılan silahlı vuruşmadır. *Sabahın ilerleyen saatlerinde tabyalarla donanma arasında müthiş bir top düellosu başladı.*

düğüm: 1. isim Edebî eserlerde çapraşık olguların çözümlenmeden önce toplandığı en büyük merak unsurudur.

Hikâyende giriş, gelişme, sonuç (serim, düğüm, çözüm) bölümlerine yer verdin mi?

2. isim Anlaşılamayan, çözülemeyen karışık durumdur.

Safralarınızdan, balgamlarınızdan, içinizin düğümlerinden, karabasanlarınızdan kurtulacaksınız.

düğün dernek: isim Evlenme dolayısıyla yapılan kutlama töreni ve eğlencedir.

Düğün derneklerde güreşlerin olmazsa olmaz pehlivanlarındandı.

dülger: isim Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimsedir.

Çıksın Bekir, Osman, Mestanoğlu, Dülger Ahmet.

dümdüz: sıfat Çok düz anlamındadır.

Tavşan deliği bir tünel gibi dümdüz gidiyordu.

dünyaca: zarf Herkes tarafından bilinen, tanınan kimsedir.

Mimar Sinan, bugün bile dünyaca tanınmış mimarlara ders veriyor.

dürüstlük: isim Doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış

anlamındadır. Doğruluk...

Gerçek sanat dürüstlüğü gerektirir.

düşkünlerevi: *isim* Çalışma gücünden yoksun, kazancı olmayan yoksul kimselerin barındırıldığı toplumsal bir yardım kuruluşudur. Bakım yurdu, darülaceze...

Düşkünlerevinin diğer adı darülacezedir.

düşkünlük: *zarf* Bir şeye kendini aşırı vermiş anlamındadır. Çok bağlı, tutkun olma durumu...

Galiba dünyanın hiçbir devrinde vatandaşlar bugün olduğu kadar ev sahibi olmaya düşkünlük göstermemişlerdir.

düşleyebilmek: *fiil* Bir şeyi, bir kimseyi, bir durumu istenilen biçimde tasarlamaktır. Zihinde canlandırma ihtimali veya imkânı bulunmak...

Animatörler, düşleyebileceğiniz her türlü sanal varlığı tasarlayabiliyorlar.

düşme: *isim* Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inme işidir.

Sayfaların arasından bir yazının ya da yaprağın düşmesini ister gibi kitapları tek tek sallıyordu.

düşünceden düşünceden: *isim* Çok ve kaygılı bir şekilde düşünmektir.

Kahroldu Elifçik, düşünceden düşünceden...

düşüncesizce: *zarf* Fikirsiz bir biçimde anlamındadır.

Bizlerse bugün düşüncesizce zamanı harcıyoruz.

düşünme: *isim* Bir sonuca varmak amacıyla bilgileri incelemek, karşılaştırmak ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmedir. Zihinsel yetiler oluşturma, muhakeme etme işi...

Atatürk daha çocukluğunda okumaya, düşünmeye çok meraklıydı.

düşünmek: *fiil* Bir şeye karşı ilgili ve titiz davranmak anlamındadır. *Düşün* altındaki binlerce kefansız yatana.

düşünüme: *isim* Zihinde canlandırılmadır. Tasavvur edilme...

Basit bir yıkama işleminden tutunda beslenmeye kadar birçok basit iş üzerinde detaylı düşünülmesi gereken bir eylem haline gelmektedir.

düzenek: *isim* Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimidir. Mekanizma...

Kuş veya yaban hayvanlarını yakalamaya yarayan araç veya düzeneğe tuzak denir.

düzenleme: *isim* Belli yöntem, ilke veya yasalara göre kurulmuş olan durum oluşturmaktır. *Ne var ki cirit oyunlarının özelliğini yitirmeden, yeni bir düzenleme ve özendirme ile yaşatılması gerekmektedir.*

düzenlenme: *isim* Bir işi yapmak için her şeyin tamamlanmış olması anlamındadır. Tertip edilmek...

Zamanla kış sporlarının yer aldığı kış olimpiyatları da düzenlenmeye başladı.

düzenleyici: *isim* Herhangi bir işi, kuruluşu gerçekleştirip düzenli sonuç alınmasını üstlenen kimsedir. Organizatör...

Madalyalar, oyunların düzenleyicisi olan kent tarafından tasarlanıyordu.

ebat: *isim* bir cismin herhangi bir yöndeki uzantısıdır. Boyut...

Görsellerin ebatları iyi planlanmış mı?

ebedi: *sıfat* Sonu olmayan anlamındadır. Sonsuz, ölümsüz...

Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

ebedileşmek: *fiil* Sonu olmayan bir duruma gelmektir. Sonsuzlaşmak, ölümsüzleşmek...

Memleket yalnız adaletle ebedileşir ve adaletsizlikle yıkılır.

ebediye: *zarf* Sonsuzluğa kadar anlamındadır.

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl...

ebegümeci: *isim* Ebegümecigillerden, mor renkli çiçekleri ilaç, yaprakları sebze olarak kullanılan, kendiliğinden yetişen çok yıllık bir bitkidir.

Mahalline göre daha bir sürü faydalı bitki çeşidi vardır, ebegümeci dahi bunlardandır.

ebemkuşağı: *isim* Düşmekte olana yağmur damlacıklarında güneş ışınlarının kırılıp yansınmasıyla gökyüzünde oluşan yedi renkli, kemer biçimindeki görüntü anlamındadır. Gökkuşağı...

Kuyruğu ebemkuşağı renginde.

ebru: *isim* Kâğıt süslemeciliğinde kitre, kola vb. yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine, petrol yağı ile sulandırılmış yağlı boya damlatılarak yapılan ve kâğıda geçirilen süstür.

Ebrunun ortasına bir lale yaptı.

ebrucu: *isim* Kâğıt süslemeciliğinde kitre, kola vb. yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine, petrol yağı ile sulandırılmış yağlı boya damlatılarak yapılan ve kâğıda geçirilen süsleri yapan sanatçıdır.

Ebrucu, çok güzel ebrular yapıyordu.

ebrulu: *sıfat* Üzerine kâğıt süslemeciliğinde kitre, kola vb. yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine, petrol yağı ile sulandırılmış yağlı boya damlatılarak yapılan ve kâğıda geçirilen süs yapılmış (kâğıt, kumaş) anlamındadır.

Ebrulu kağıdı sererken,

– *Kurusun, bu senin, dedi yanındaki küçük kıza.*

ecza: *isim* Canlılardaki rahatsızlıkların bozuklukların ve çeşitli hastalıkların tanısı, önlenmesi veya tedavisi için yararlanılan doğal veya sentez yoluyla hazırlanmış maddedir.

Antibiyotiklerden bir kısmını ecza dolabımda saklıyorum ki yine hasta olursam kullanırım.

eczacı: *isim* Eczacılık fakültesinden mezun olarak ilaçların ve kozmetik ürünlerinin üretimi, çözümlenmesi, etkinlik ve güvenilirliği ile ilgili çalışmalarını yürüten, bu ürünlerin kullanıcılara iletilmesini sağlayan, ilaç ve sağlıkla ilgili danışmanlık hizmeti veren sağlık mesleğini yapmaya hak kazanmış kimsedir.

Eczacılar o kadar aradılar, bulamadılar.

eczane: *isim* İlaçların hazırlandığı veya hazır ilaçların satıldığı yerdir.

Buraya gelmeden önce eczaneye uğradım.

efekt: *isim* Radyo ve televizyon yayınlarında, tiyatro oyunlarında veya film seslendirmelerinde, hareketleri izlemesi gereken seslerin doğal kaynakların dışında, optik, mekanik, kimyasal yöntemlerle gerçekleştirilmesidir.

Bu efektler, bir filmde büyük bir patlama sonucunda yıkılan binanın, aslında gerçeğinin 50 cm'lik bir kopyası olması gibi bazı hileleri içeriyor!

efekt uzmanı: *isim* Senaryo gereği ve yönetmenin istekleri doğrultusunda çekilen bir filmin üzerinde ihtiyaç duyulan, patlama, yıkılma gibi olayların gerçek çekimi yapılmadan, bilgisayar grafikleri yardımıyla yapılmasını gerçekleştiren kişidir.

Animatörler ve görsel efekt uzmanlarının kullandıkları tekniklerde farklı özelliklere dayanıyor.

efsunlu: *sıfat* Bir kimseye ya da nesneye tabiat kanunlarına aykırı gizli işlem ve davranışlar yapılması anlamındadır. Büyülü...

Kapağını açsın diye okuyucusunu hasretle bekleyen kitapların tok bir sessizlikte bulunduğu hayal ülkesinin günümüzde biraz da unutulmuş efsunlu sarayıdır kütüphane.

egzersiz: *isim* Bir beceriyi kazanmak için yapılan alıştırmadır.

Burada bir mutfak tezgâhı, buzdolabı, egzersiz aletleri, uyku kabini, tuvalet ve banyo bulunuyor!

egzersiz yapmak: *fiil* Sağlıklı yaşam için spor yapmaktır.

Uluslararası Uzay İstasyonu'nda yaşayan astronotlar, günde en az iki saat egzersiz yapıyor.

egzersiz bisikleti: *isim* Ev gibi kapalı alanlarda yerinden hareket etmeden tekerlekleri

pedal aracılığıyla ayakla veya oturarak döndürülen formda kalmak ve formunu yeniden kazanmak isteyenler için aynı tempoda belirli bir süre kullanılabilceği gibi bir uzman tarafından düzenlenecek bir egzersiz programı dahilinde de kullanılabilen alettir.

Egzersiz bisikletine biniyor, koşu bandında koşuyor ve ağırlık kaldırıyorlar.

eğik: *sıfat* Dik veya düz olmayan anlamındadır. ...

Aşağıdaki cümlelerde farklı koyu, eğik vb. yazılması gereken kelimelerin altını çiziniz.

eğim: *isim* Bir yüzeyin yatay düzleme doğru yönelmesidir. Eğiklik, meyil...
Birdenbire dik bir eğimle aşağılara doğru kıvrılmaya başladı.

eğitilmek: *fiil* Hayvanı istenilen davranışları yapabilecek biçimde yetiştirme işine konu olmaktır.

Bu iş için önceden eğitilen güvercinler, ayaklarına bağlanan mektupları sahiplerine ulaştırıyorlardı.

eğitim durumu: *isim* Bir kimsenin mezun olduğu ortaokul, lise, üniversite vb gibi okul türleridir.

Röportajımda ilk bölümü röportaj yaptığım kişinin kişisel bilgilerine (kimlik bilgileri, eğitim durumu, kurumdaki pozisyonu vb.) ayırdım.

eğitimli: *sıfat* Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme işini görmüş anlamındadır. Terbiye görmüş...

Eğitimli erlere ihtiyacımız var.

eğlendirici: *sıfat* İnsanların hoşça vakit geçirmesini sağlayan programların niteliğidir.

Belli günlerde yapılan, coşku veren, eğlendirici gösterilerin tümüne şenlik denir.

eğlendirmek: *fiil* Neşeli, hoşça vakit geçirmesini sağlamaktır. Neşeli, hoşça vakit geçirmesine yol açmak...

Taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçıya meddah denir.

eğlenebilmek: *fiil* Neşeli, hoşça vakit geçirme ihtimali veya imkanı bulunmaktır.

Televizyon izlemeden eğlenebilirsin.

eğlenme: *isim* Neşeli, hoşça vakit geçirme anlamındadır.

Bence oyuncaklar çocuklar için bir oyun, öğrenme, eğlenme ve oyalanma aracıdır.

eğleşmek: *fiil* Herhangi bir yerde vakit geçirmektir. Durmak...

Bir pınar başında eğleşip bu tazelenmiş sudan bir güzel abdest alınız.

eğrilik: *isim* Yatay veya düşey olmama durumudur. Bütünüyle bir yana eğilmiş olma durumu...

Nasıl küçük, minarenin eğriliği düzeldi mi dersin?

eğrilmek: *fiil* Bükülmüş bir durum almaktır. Kıvrılmak...

Ormanın en büyük ağacı olmasına rağmen, ihtiyar ağacın tepesi yay gibi eğilmişti.

ekilmek: *fiil* Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atılmak veya gömülmektir.

Hele bir ekinler ekilsin de gör.

ekip: *isim* Görev bakımından birbirini tamamlayan kimseler topluluğu anlamındadır. Takım...

Bilgisayar oyunlarını yaratan ekiplerin hikâyeler yazabilen, resim çizebilen, bilgisayar programlayabilen insanlara ve daha fazlasına ihtiyacı var.

eklenebilmek: *fiil* Bir şeyi ekle tamamlama, ulama, ilave etme işi yapabilme ihtimal ve imkanı bulunmaktır.

Dilenirse biraz ceviz eklenebilir, taze kaşar yerine de beyaz peynir kullanılabilir.

eklenme: *isim* Bir şeye ekle tamamlanma anlamındadır. Ulanma, ilave edilme işi...

Bu nedenle tüketilmeden önce yiyeceklerin içlerine su eklenmesi ya da ısıtılması gerekebiliyor.

eksen: *isim* Merkezde yer alan bir cismin kendi çevresindeki bir hat üzerinde kurulmuş çizgi anlamındadır.

Üstelik bir helikopter gibi havada asılı kalabiliyor ve kendi ekseni etrafında dönebiliyor.

eksiklik: *isim* İhtiyaç duyulma durumudur. Noksan...

Basat'ı kendi yavrularından farklı görmeyen aslanlar onun eksikliğini yaşadığı ailesi gibiydi.

eksiz: *zarf* Kelime türetmek veya kelimenin görevini belirtmek için kullanılan, başa, sona veya kelimenin içine eklenebilen, bağımlı dil bilgisi öğelerinin olmamasıdır.

Aşağıdaki cümlelerde bazı kelimeler eksiz verilmiştir.

el âlem: *isim* Herkes anlamındadır. Yabancılar...

El âlemi aldatanlar, bu masal size.

el ilanı: *isim* El ile dağıtılan yazılı duyurudur.

Ellerinde çiçeklerle insanları kendi partilerine davet eden hanımlar, el ilanları...

el yapımı: *sıfat* Makine kullanılmadan el ile yapılan üretimdir.

Anadolu'da, el yapımı oyuncak üretimi, günümüzde de sürdürülmektedir.

el yazması: *isim* Basım tekniğinin gelişmediği dönemlerde elle yazılmış kitaptır.

Ayrıca afiş, harita, nota, ses kaydı (CD ve kaset), resim vb. gibi özel koşullarda depolanmış 207.307 eserden oluşan bir kitap dışı materyal koleksiyonu ve 27.312 adet

el yazması 56.242 adet Arap harfli basma eser mevcuttur.

ela: *isim* Gözde sarıya çalan kestane rengidir.

Bu kumral saçlı, ela gözlü kızın adı Sabiha'ydı.

elçi: *isim* Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimsedir.

Son çare olarak, Türklere bir elçi gönderip onlardan bugün olsun ateş açmamaları için söz aldık.

elde: *isim* Bir şeyi yapma durumudur.

Üzülmemek elde mi?

elde etmek: *fiil* Bir şeye sahip olmaktır.

Koyu kahverengini elde etmek için, yaşına, başına bakmadan bilmem hangi dağın doruğuna çıkar, oradaki bataklıktan çamur alır.

elden ele: *zarf* Bir kişiden ötekine anlamındadır.

Meşale, beş kıtada sporcular tarafından elden ele taşınır.

elektrik süpürgesi: *isim* Elektrikle çalışan bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz, toprak vb. şeyleri toplamaya yarayan alettir.

Bu aygıt bir yandan saçları keserken, bir yandan da tıpkı elektrik süpürgesi gibi kesilen saçları hortumundan içeri çekiyor.

elektronik mektup: *isim* Bilgisayarlar veya bir ağ içindeki belli gönderim merkezleri arasındaki bilgi iletişimidir. Elmek, e-posta...

Bu elektronik mektupta isimlerin yerini tutan kelimelerden bazıları kırmızıyla yazılmıştır.

elem: *isim* Herhangi bir dış etken dolayısıyla duyulan acı anlamındadır. Üzüntü, dert, keder...

Hiç durmadan açın, belki içindeki elemeleri, sevinçleri, muhabbetleri veya nefretleri sizi alakadar edecek bir veya birkaç insanla tanışacaksınız.

eleştiri: *isim* Bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işidir. Tenkit...

Tatlı dili, güler yüzü ve hoş görüsüyle kimseyi kırmadan eleştiriler yapmayı başarmıştır.

elif elif: *zarf* Arapça'daki elif harfine benzetilerek düzgün bir şekilde anlamındadır.

Sankim elif elif uzuyordu, inceliyordu.

ellemek: *fiil* Elle bir şeye temas etmektir.

Tam kulağını elleyecekken, sadrazam yanına gelmiş.

elma elma: *sıfat* Bir nesnenin elma gibi yuvarlak ya da kırmızı olma durumudur.

Elma elmaydı yanakları, üzüm üzümdü gözleri.

elmas: isim Mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taştır.

Atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

emeklilik: isim Belirli bir süre çalıştıktan sonra kanunlar gereği işi ile ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olma durumudur.

Yusuf Eygören, emeklilik hayatını renklendirmek için giriştiği yumurta oyma sanatıyla üç yılı aşkın bir süredir ilgileniyor.

emilim: isim Bir maddenin diğer bir maddenin içine alınmasıdır.

Suların buza göre yansıtma özelliğinin az olması güneş ışınlarının emilimini azaltmakta ve ısınmaya neden olmaktadır.

emir vermek: fiil Bir şeyin yapılmasını ya da yapılmasını kesin olarak söylemek anlamındadır. Buyurmak...

Yarbay Mustafa Kemal Bey tümenini kimseden emir almadan çünkü emir verecek olanlar görevleri başında değil Kocatepe ile Arıburnu arasına ilerletiyor.

emmi: isim Babanın erkek kardeşi anlamındadır. Amca...

Musa Emmi çevrenin en çalışkan insanıydı.

emniyet: isim Polis işleri anlamındadır.

Emniyet ve Güvenlik Koordinatörü...

emredici: sıfat Kesinlik, vazgeçilmezlik, emir ve yasaklamalar içeren sözlerdir.

Usta, sert ve emredici bir sesle,

– Anlamadın galiba, yeni ustan bu su damlaları!

emsalsizleşmek: fiil Eşsiz bir hale gelmektir. Bir benzeri daha bulunmama durumu...

Bu sebeple manevi yeri emsalsizleşti.

emzikli: sıfat İbrik, çaydanlık, testi vb. kapların, suyu azar azar akıtmaya yarayan içi delik uzantısına sahip olan anlamındadır.

Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kaba ibrik denir.

emzirmek: fiil Kadın veya dişi hayvanın memesindeki sütü yavruya vermesidir.

Kızını pist kenarında emzirerek çalışmalarını sürdürmüş bir anne o.

endişe: isim Dış dünyanın insan zihnine yansıması anlamındadır. Düşünce...

Ev sahibi olmak gündelik hayatımızda tek endişe gibi görünüyor.

enerjili: sıfat Maddede var olan ve ısı, ışık biçiminde ortaya çıkan güce ve erke sahip olma anlamındadır.

Yüksek enerjili yıldız patlamaları olan süpernova patlamaları gökadalardan uzaklıklarının belirlenmesinde kullanılıyor.

enfeksiyon: *isim* Organizmada hastalığa yol açan mikrop, virüs, parazit vb. etkenlerin genel veya yerel gelişmesidir.

Soğuk algınlığı, nezle ve grip gibi virüslerle oluşan enfeksiyonlar için antibiyotik almayın.

engel olmak: *fiil* Bir şeyin olmasını veya yapılmasını önlemek anlamındadır. Geciktirmek... *Padişah, Mimarbaşı'nın sevinçle yaptığı bu öneriye engel olmak istemedi.*

engin: *sıfat* Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş anlamındadır. Çok geniş...

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

enlem: *isim* Yer yuvarlağı üzerinde herhangi bir noktadan geçen paralel ile Ekvator arasındaki yay parçasının açısal değeridir.

Alis'in ne enlem ne de boylam hakkında hiçbir bilgisi yoktu.

enlemesine: *zarf* Eni boyuna göre daha fazla olarak anlamındadır.

Bir şey enlemesine veya boylamasına kesildiğinde ortaya çıkan yüzey.

ense: *isim* Boynun arkası anlamındadır.

Kel kafasından ensesine doğru terler damla damla yürüyordu.

enstitü: *isim* Bir üniversiteye bağlı veya bağımsız bir kuruluş olarak genellikle araştırma yapan ve bazı durumlarda öğretime de yer veren eğitim kurumudur.

Daha sonra rasathane, Boğaziçi Üniversitesinin bünyesinde bir enstitü hâline dönüştü.

enstrüman: *isim* Müzik aleti anlamındadır. Çalgı...

Büşra ile ben burada bir enstrüman kursuna başladık.

e-posta: *isim* Bilgisayarlar veya bir ağ içindeki belli gönderim merkezleri arasında elektronik bilgi iletişimidir. Elmek, elektronik posta...

Senin e-postanı sabırsızlıkla bekliyorum.

ependi: *isim* Günümüzde bey unvanından farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan ikinci derecede bir unvan anlamındadır. Efendi...

Farklı ülkelerde Ependi, Nasraddin Huca, Nasraddin Afandi, Molla Nasreddin, Milla Nasreddin gibi farklı isimlerle tanınır ve çeşitli fıkraları günümüzde bile farklı ülkelerde insanları düşündürüp gülümsetmeye devam eder.

er geç: *zarf* Erken veya geç anlamındadır. Her ne vakit olsa, sonunda, önünde sonunda...

Elimdeki bu iş zor da olsa er geç bitecek.

eren: *isim* Olağanüstü sevgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimsedir.

Bu adam vaktinin en büyük erenlerindendi.

erime: 1. *isim* Kendini çok fazla utanmış veya üzölmüş durumda hissetmektir.

O kadar ki tek başına ürettiği teoriler için dahi "biz"i kullanması kendini yaptığı işe vermesi ve onun içinde erimesinin de deliliydi.

2. *isim* Katı cisimlerin sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçme işidir.

Karıştırıcı sürekli dönerek selülozun suda erimesini sağlıyor.

erişilmek: *zarf* Bir şeye veya yere ulaşılmaq anlamındadır. Yetişilmek...

Bu sebeple manevi yeri emsalsizleşti, erişilemez derecede zirveleşti.

erişim: *isim* İnsanların belli başlı kavramlara ulaşma işidir.

Dünyada +2 derecelik bir ısı artışı olursa su sıkıntısı baş gösterecek, milyonlarca insan, hayvan ve bitkinin suya erişimi mümkün olmayacaktır.

erişkin: *sıfat* Beden gelişimi tamamlanmış olan anlamındadır.

Erişkinlerde günde 3 defa 1-2 tablet, tercihen yemeklerden sonra çiğnenmeden bir miktar sıvı ile yutulur.

erme: *isim* İnsan veya bitki büyüyüp gelişme ve yetişme işidir.

Duyduk duymadık demeyin, padişahımız efendimizin biricik kızı sultan kız, ermelere erdi, evlenmek ister.

erzak: *isim* Uzun süre saklanabilen yiyeceklerin genel adıdır.

Bir yandan bu işle uğraşırken bir yandan da cephedekilere erzak götüren delikanlılardan savaşın seyri hakkında taze bilgiler alıyorduk.

esas: *isim* Bir şeyin özünü oluşturan ana ögedir. Temel...

Metin, Hacivat'ın Karagöz'e incelik öğretmesi esasına dayanır.

esin kaynağı: *isim* İlhamın oluşmasını sağlayan anlamındadır.

Bir romanın ilk denizaltı gezisine esin kaynağı olacağı...

esinlenilmek: *fiil* Bir şeyden ilham alınmaktır.

Robot balık tasarlanırken somondan esinlenildi.

esinlenmek: *fiil* Bir şeyden ilham almaktır. İçine doğmak...

İnsanlar yıllardır yeni teknolojiler tasarlarken hayvanlardan esinleniyor.

eski çağ: *isim* Eski zamanlarda başlayıp yazının bulunuşuna kadar geçen süredir.

Eski çağ kütüphanelerinden en önemlisi İskenderiye Kütüphanesi'dir

eskiz: *isim* Mimari eserler ve resim için çizimlerle yapılan ön çalışmadır. Taslak...

İlk bakışta, bir mimarın projelerine benzeyen eskizler, yapılan çalışmanın ne kadar ciddi olduğunu gösteriyor.

esmaü-l hüсна: *isim* Allah'ın adlarıdır. Esmayışerife...

Esmäü-l Hüсна'yı yani Allah'ın 99 ismini yumurta kabukları üzerine işlemek istiyorum.

esna: *isim* Bir işin yapıldığı andır.

Her şeyi anlıyordu fakat hayret ediyordu; bu esnada neredeyse kendi icadını unutmuştu.

esnetilmek: *fiil* Bir şeyin etki alanının genişletilmesidir.

Karakterin hareket alanı da esnetilmiş olur.

esrarlı: *sıfat* Gizli yönleri bulunan anlamındadır. Ne olduğu anlaşılamayan, akıl erdirilemeyen, esrarengiz...

O derin, esrarlı ve anlaşılmaz biricik ismini...

eş anlamlı: *isim* Anlamları aynı veya birbirine çok yakın olan (kelimeler) anlamındadır. Anlamdaş...

“Görev” kelimesinin eşanlamlısı vazifedir.

eşik: *isim* Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamaktır.

Kral da yorgunluktan, eşikte uyuyakaldı.

eşitlik: *isim* İki veya daha çok şeyin nitelik ve nicelik açısından aynı olması durumudur. Denklik...

Böyle bir eşitlik, ehliyeti olan herkesin en yüksek makamlara çıkabilmesi demek.

eşlemek: *fiil* Benzer iki şeyi bir araya getirmektir.

Kitap adlarıyla tanımlarını, boş kutulara numara koyarak eşleyiniz.

et yemeği: *isim* Yenmek için etten pişirilip hazırlanmış yiyecektir.

Yemeğin özelliği nedir? Sebze yemeği, et yemeği, tatlı vb.

etap: *isim* Bir işteki adım anlamındadır.

İlk etapta sayfa sayfa toplanıp onlar çok önemli hassas bir şekilde muhafaza edilmiştir.

etkileyici: *sıfat* Tesir edebilecek özellikte olan anlamındadır. Karizmatik...

Öncü yanı o kadar çok ve etkileyici ki bir Türk olarak bunlarla gururlanmamak imkânsız.

etkin: *sıfat* İşleyen anlamındadır. Çalışan, faal, aktif...

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

etlenmek: *fiil* Deri altında fazla yağ toplanması nedeniyle vücudun her yerinin şişmanlaması anlamındadır. Semirmek...

Meyvelerimiz irileşip etleniyor.

etnik: *sıfat* Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan , boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğuyla ilgilidir. Kavmî...

Miras, kültür, tarih, gelenek ve birçok etnik grubun bir araya gelip kaynaşması gibi.

ettirilebilmek: *fiil* Bir işi yapmasına sebep veya vâsita olunma ihtimali bulunmaktır.

Programlanarak ya da mekanik olarak hareket ettirilebilen kuklaların hazırlanması ile ilgili sinema alanı “animatronik” olarak adlandırılıyor.

ettirilmek: *fiil* Bir işin yapılmasıdır.

Stop motion denilen bir teknikle bir nesne kare kare hareket ettirilip fotoğrafları çekiliyor ve sonra bu fotoğraflar arka arkaya hızla oynatılıyor.

ev kadını: *isim* Dışarıda herhangi bir işte çalışmayıp kendi ev işlerini gören kadındır. Ev hanımı...

Babam belediyede memur, annem ise ev kadını.

ev sahibi: *isim* Evi veya konutu yasalara göre tasarrufu altında bulduran anlamındadır. Evin sahibi olan kimse...

Ev sahibi, hiç görmediği bu konukları içeriye buyur eder.

evcil: *isim* Eve ve insana alışmış anlamındadır. Kendisinden yararlanılabilen (hayvan), ehli, yabancı karşıtı...

Oynayamam, evcil değilim ben.

evcilleştirilmek: *fiil* Eve ve insana alışılmış duruma getirilmek anlamındadır. Ehlileştirilmek...

O halde evcilleştirilmek senin için pek iyi olmadı!

evcilleştirmek: *fiil* Eve ve insana alışmış, kendisinden yararlanılabilme durumuna getirmektir. Ehlileştirmek...

Seni evcilleştirmek için ne yapmalıyım, diye sordu Küçük Prens.

evlendirilmek: *fiil* Bir erkekle kadının aile kurmak için yasalara uygun olarak birleşmesinin sağlanmasıdır.

İstanbulu Hoca'nın eşi ve çocuğu ortada kalmasın diye Emine, Çarıkçı Hasan ile evlendirilir.

evlenmek: *fiil* Erkekle kadının aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmesidir. İzdivaç etmek...

Duyduk duymadık demeyin, padişahımız efendimizin biricik kızı sultan kız, ermelere erdi, evlenmek ister.

evlik: *sıfat* Herhangi bir sayıda hanesi bulunan anlamındadır.

Bir tutamı ile üç evlik yün boyamak dururken Duru Nene'nin nazı çekilir mi?

evrensellik: *isim* Bütün insanlığı ilgilendirme durumudur.

Karikatürün evrenselliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

evvela: *zarf* Önce anlamındadır. İlk önce, ilkin...

Evvela yünlerin boyanması, sonra da bu yeni bellediği nakışlar yüzünden kaynanası ile

ilk defa atıştılar.

ezan: *isim* Müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı anlamındadır.

Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli...

ezber: *isim* Bir metni veya bir sözü eksiksiz tekrarlayabilecek biçimde akılda tutmadır.

Sen de mi İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını ezbere biliyorsun?

ezberleme: *isim* Bir şeyi olduğu gibi akılda tutmadır. Ezber etme, hıfzetme işi... *Sonra Sufi ile Pufi'ye birer kağıt vererek o kağıttaki işaretleri ezberlemelerini istedi.*

eze eze: *zarf* Düşmana ağır zayıat vererek yenmektir.

Kocatepe'ye ilerleyen düşman birliklerini durduruyor sonrada eze eze deniz kıyısına kadar geri sürüyor

eze: *isim* Başlangıcı belli olmayan zaman anlamındadır. Öncesizlik...

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.

ezme: *isim* Üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırma. Biçimini değiştirme işi...

Kesme, doğrama, ezme ya da dövme işlemi sırasında, çeşitli malzemelerdeki uçucu maddeler havaya yayılır.

fakirhane: *isim* Alçak gönüllülük göstermek için kendi evinden bahsederken kullanılan bir sözdür.

Fakirhane çorbası demek ister.

fakülte: *isim* Bir üniversitenin, öğrenim alanı veya uzmanlık konusu bakımından ayrılmış kollarından her biridir.

Sinema ile uğraşabilmek için mutlaka üniversitelerin görsel iletişim fakültelerinde sinema eğitimi almak gerekir.

falso: *isim* Bir parça çalınır veya söylenirken yapılan nota yanlışlığıdır.

Falsolarımızı birer birer düzeltiyordu.

fanus: *isim* Saat, mikroskop vb. araçları tozdan korumak için üzerlerine kapatılan, yarım küre biçiminde cam kaptır.

Kırılmalarını önlemek için ise motiflendirilmiş kabukları cam fanuslarla korumaya alıyor, daha sonra led ışıklarla renklendiriyor.

fark etme: *isim* Bir kimse ya da nesnenin bir başkası ile karıştırılmamasını sağlayan ayrılığın bilincinde olmaktır. Görmek...

Çırağın damlaların oyduğu mermeri fark etmesi zaman alır.

farklı farklı: *sıfat* Birbirinden değişik anlamında kullanılmıştır.

Ham film aslında farklı farklı yerlerde ve tekrar tekrar çekilmiş sahnelerden oluşuyor.

farklılaştırmak: *fiil* Bir kimseyi ya da nesneyi bir başkası ile karıştırılmamasını sağlayan ayrılık durumuna getirmektir.

Duyguları yansıtmak için sesimi farklılaştırıyorum.

farksız: *sıfat* Bir kimse veya nesnenin bir başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılığdır. Benzer şeyleri birbirinden ayıran özelliği olmayan...

Çocuklarım kaybetmiş bir anneden farksızdı.

fatura: *isim* Satılan bir malın cinsini, miktarını ve fiyatını bildirmek için satıcının alıcıya verdiği hesap pusulasıdır.

Ay başı geldiğinde; kira, faturalar, borçlar, şu bu derken scootera, babasının deyişyle "tornete" bir türlü sıra gelmiyordu.

faýdalanabilmek: *fiil* İyi bir sonuç elde edebilmek için bir şeyi kullanabilmek anlamındadır. *Sunum için hangi bilgi kaynaklarından (kitap, ansiklopedi, konu ile ilgili bilgi sahibi kişiler, İnternet vb.) faydalanabilirim?*

faýdalanmak: *fiil* İyi bir sonuç elde edebilmek için bir şeyi kullanmak anlamındadır.

Yusuf Eygören, çok severek sürdürdüğü bu uğraşı geliştirmek için çalıştığını ve bunun için internetten çok faydalandığını anlatan Eygören, "Keşke bu işe çok daha önce başlasaydım dediğim zamanlar oluyor." diyor.

faýdasız: *sıfat* Bir işten iyi bir sonuç elde edememek anlamındadır.

Bir başkasına iyi gelen antibiyotik sizin için faydasız hatta zararlı olabilir.

fazla fazla: *zarf* Gereğinden çok aşırı anlamındadır.

Ne olur, ne olmaz diye aldığı yiyecekleri fazla fazla alıyordu.

fedai: *isim* Bir ülkü uğruna tehlikeli işlere girerek canını esirgemeyen kimsedir.

Serdengeçti...

Mücadelede yırtıcı, dostluklarda ve kanaatlerinde fedai idi.

fena: 1. *sıfat* Çok anlamındadır.

Son günlerde başımız virüslerle fena hâlde dertte!

2. *sıfat* İyi nitelikte olmayan anlamındadır. Kötü...

Pufi'nin buldukları hiç de fena sayılmazdı.

fenalık: *isim* İstenilen, beğenilen nitelikte olmayan davranış demektir. Şer...

Fenalık cahillikten doğar, hastalıklar kötülükler hep aynı noksanlıktan ileri gelir.

fennî: *sıfat* Fizik, kimya, biyoloji ve matematikle ilgili anlamındadır.

Padişah oluncaya kadar sadece Molla Gürani değil, devrin en meşhur bilginlerinden dinî ve fennî ilimleri akademik düzeyde tahsil etti.

fert: isim Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık anlamındadır. Birey...

Toplum içinde belirlenen insanların her biri, fert.

fıçı: isim Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kaptır.

Ne var ki bu dönemde yıkanmak demek fıçıya girmek demektir.

fıkr fıkr: zarf Fıkr sesi çıkararak anlamındadır. Suyun kaynama sesidir. *Çamurun içinde bir demir tozu turşusu kurar, fıkr fıkr kaynamasını bekler.* **fırçacı:** isim Boya yaparken bir kimsenin yerine fırçayı kullandır.

Size bir fırçacı bulalım.

fırçacıbaşı: isim Resim yaparken bir kişinin yerine boyaları tuvale süren kimsedir.

O, tuvalin karşısında duruyor, boya karıştırıcısı boyaları karıyor, fırçacıbaşı da Padişah'ın tarif ettiği yerlere istediği boyaları sürüyormuş.

fırlatıvermek: fiil Ansızın hızla atmaktır.

Bak, şu ihtiyarın ceketini sırtından fırlatıvereceğim.

fırlatmak: fiil Hızla atmaktır. Bulunduğu yerden dışarı atmak...

Dünya olmadık zamanda hızlı dönmeye başlarsa, beni birden bulutlara fırlatmasın diye kendimi hemen belimden bir yere bağlayacağım.

fısl fısl: zarf Güçlkle duyulan ses hâlinde anlamındadır. Alçak sesle...

Fısl fısl bir sesle.

fiskiye: isim Suyu yukarıya doğru, türlü biçimlerde fişkirtan ağızlıktır.

Bu karanlık geçitten çıkıp o güzel çiçeklerin ve fiskiyelerin olduğu bahçede dolaşmayı öyle candan istiyordu ki.

fidancık: isim Küçük yeni yetişen ağaç anlamındadır.

Sen de benim Ağaçbakanım olacaksın dedi fidancık.

fikir edinmek: fiil Düşünce sahibi olmaktır.

Biz farkında olmasak da bizim hakkımızda fikir edinirler.

film çekme makinesi: isim Görüntülerin filme alınmasını sağlayan alettir. Kamera...

Film çekme makinesi ve projeksiyonu buldu.

final: isim Elemeli yarışmalarda sonucu belirten karşılaşmadır.

Rakiplerini yenerek finale çıkma hakkını kazandı.

firar: isim Kaçma anlamındadır. Kurtulma...

Harfler firarda.

fiskos sehpa: isim Etrafında iki sandalye veya koltuk bulunan ve genellikle etrafında

alçak sesle konuşma yapılan masadır.

Vitrin dolabına, fiskos sehpasına zıpladı.

fiş: 1. isim Prizden elektrik akımı almaya yarayan araç anlamındadır.

İşin ustasına, tümüyle bitmiş, fişe takılmaya hazır, yumurta kabuğundan bir abajurun ne kadar sürede tamamlandığını soruyoruz.

2. isim Alışverişlerde ödenen paranın miktarını, vergilerini, alışverişin yapıldığı tarihi gösteren belge anlamındadır.

Yaptığınız alışverişlerde aldığınız fişlerle sizde vergi ödemesine katkıda bulunmuş oluyorsunuz.

fiyonklu: isim Kurdele, şerit, kumaş vb.nin kelebek şeklinde bağlanmış biçimine sahip olan anlamındadır.

Başında fiyonklu bembeyaz bir de kurdelesini var.

fizik: 1. isim Maddenin kimyasal yapısındaki değişiklikler dışında genel veya geçici yasalara bağlı, deneysel olarak araştırılabilen, ölçülebilen, matematiksel olarak tanımlanabilen madde ve enerji olgularıyla uğraşan bilim dalıdır.

Gökbilim, fizik ve kimya dalları üzerinde derin incelemeler yaptıktan sonra eserlerini ortaya koymuştur.

2. isim Kişinin dış görünüşüdür.

Öncü duruş çizgisi karakterimizin fizik ölçüsünü ve hareket yönünü belirler.

fizik tedavi: isim Hastalıkları su, ışık, hava, elektrik vb. fiziksel ve mekanik yöntemlerle tedavi etme anlamındadır. Fizyoterapi...

Bel ağrıları için fizik tedaviye gidiyordu.

folklorik: sıfat Bir ülkede yaşayan halkın kültür ürünlerini, sözlü edebiyatını, geleneklerini, törelerini, inançlarını, mutfağını, müziğini, oyunlarını inceleyerek bunların birbiriyle ilişkilerini belirten, kaynak, evrim, yayılım, değişim, etkileşim vb. sorunlarını çözmeye çalışan bilim dalı ile ilgili anlamındadır.

Folklorik bir halay türü olan horon, kemençe müziği eşliğinde oynanır.

fon müziği: isim Bir sahne eseri oynanırken çalınan müziktir.

Öğretmeninizin belirlediği bir zamanda şiirinizi vurgu, durak ve tonlamaya dikkat ederek fon müziği eşliğinde okuyunuz.

fonograf: isim Önceden özel bir madde üzerine kaydedilmiş sesleri, istenildiğinde dinleten alet anlamındadır. Gramofon...

Ampulü ve vaktiyle fonograf denilen gramofonu, mikrofonu buldu ve dünyanın ilk elektrik fabrikasını kurdu.

form: *isim* İstenilen şeylerin yazılması, doldurulması için hazırlanmış basılı belgedir.

İnternet üzerinden yaptığınız araştırmada karşınıza aşağıdaki form çıktı.

fotojenik: sıfat Fotoğrafta veya sinema filminde güzel bir etki bırakan (yüz, duruş) anlamındadır.

Sadece fotojenik insanları seviyordu.

fotokopi: *isim* Yazı, plan, evrak vb. şeylerin fotoğraf çekme yoluyla kopyasını çıkarma usulüdür. Tıpkıçekim...

Öğretmenleri, metinlerin fotokopilerini onlara dağıttı.

fotokopi bölümü: *isim* Yazı, plan, evrak vb. şeylerin fotoğraf çekme yoluyla kopyasını çıkardığımız alandır.

Dr. Müjgan Cunbur Okuma Salonu, Adnan Ötüken Okuma Salonu, tarama bilgisayarları, kart kataloglar, kitap talep edilen Okuyucu Bankosu ve Fotokopi Bölümü bulunmaktadır.

frikik: *isim* Bir oyuncunun kural dışı davranışta bulunması üzerine, bu davranışın yapıldığı noktadan karşı takım oyuncularının yaptığı vuruştur. Serbest vuruş....

Eşsiz bir vole, harika frikik...

gacır gucur: *zarf* Çirkin ve kulak tırmalayıcı bir ses çıkararak anlamındadır. Gacır gacır...

Ta gerilerden başka kağnılar yetiştirdi geçti gacır gucur.

gagalamak: *fiil* Kuşların ağzın bir uzantısı durumunda olan, biçim ve büyüklüğü değişik, boynuz yapısında, katı ve çıkıntılı organ ile vurup ısırmasıdır.

Ormandaki ağaçların köklerini gagaladınız.

gagalı: *sıfat* Genellikle kuşlarda ağzın bir uzantısı durumunda olan, biçim ve büyüklüğü değişik, boynuz yapısında, katı ve çıkıntılı organa sahip olan anlamındadır.

Tam üç gün üç gece sonra, çareyi uzun gagalı kuşlardan yardım istemekte buldu.

gak: *isim* Karganın çıkardığı sesin adıdır.

“Gak gak” diye öterek öteki kargaları başına topladı.

gariplik: *isim* Olağana aykırı olma durumudur. Acayip...

Bir gariplik vardı.

garp: *isim* Batı anlamındadır. Günindi...

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar...

gaye: *isim* Elde edilmesi gereken, ulaşılmak istenen şeydir. Amaç...

Küçük yaştan itibaren okumaya ve öğrenmeye olan merakı yaşamı boyunca da devam etmiş ve hayatının gayesi hâline gelmiştir.

gayret etmek: *fiil* Bir işte emekle çalışmaktır. Çabalamak, uğraşmak...

Üstündeki köpüğü balonu patlatmadan usturayla yavaş yavaş sıyırmaya gayret etti.

gayretsiz: *sıfat* Çalışmayan anlamındadır. Çaba göstermeyen...

Sen pek gayretsiz oldun.

gayrı: *zarf* Artık anlamındadır. Bundan böyle...

Gayrı iki parmaklık bir kabukla yaşıyordum.

gaza: *isim* Dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaştır.

Hudutlarda gaza bayraklarından...

gazeteci: *isim* Gazeteye yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi veya gazetenin yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kimsedir.

Şehitlikte bu konuşma yapılırken birkaç gazeteci konuşmayı not etmiş.

gazetecilik: *isim* Gazeteye yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi veya gazetenin yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kimsenin yaptığı işidir.

Prof. Oktay Sinanoğlu ile 1997 yılında tanıştım, gazetecilik yapıyordum ve bir dergide kendisiyle bilim dünyası hakkında yapılan bir söyleşiyi okumuştum.

gazilik: *isim* Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimsenin unvanıdır.

Dedemin gazilik şanı bize...

gazlı: *sıfat* Sindirim sırasında ağızdan yutulmuş hava ile mayalanma sonucu oluşan uçucu maddeleri yapan içeceklerdir.

Cips, çikolata ve gazlı içeceklerden olabildiğince kaçınmalıyız.

gazoz: *isim* Meyve esansı, şeker ve karbon asidi ile yapılan, basınçlı hava ile şişelere doldurularak hazırlanan içecektir.

Bebeğin gövdesi ve bacakları, ağacın çatallı olan ince dalından; kafası, gazoz kapağındandır.

gece mavis: *isim* Koyu mavidir.

Elini gece mavisini bir kavanoza uzattı.

geceden geceden: *isim* Akşamın ilerleyen zamanları anlamındadır.

Yediyordu Elif kağnısını, / Kara geceden geceden.

geceki: *sıfat* Gece olan anlamındadır. Gece yapılan...

Geceki fırtına, denizdeki bütün çöpleri kumsala taşımış.

geceleyin: *zarf* Genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre anlamındadır. Gece...

Geceleyin gökyüzü masmaviydi.

geceli gündüzlü: *zarf* Hem gece hem gündüz anlamındadır. Sürekli, aralıksız, durmaksızın...

6 bin işçi geceli gündüzlü çalıştı.

gecelik: *isim* Yatakta giyilen giysidir.

Üzerimde gecelik var ya!

geciktirmek: *fiil* Herhangi bir işi kararlaştırılan zamandan sonra yapma işine sebep olmaktır. Tehir etmek...

Yapacakları işleri ertelemez, geciktirmezler.

geçimli: *sıfat* Çevresindekilerle iyi ilişkiler kuran anlamındadır.

Adam, oğullarının da kendisi gibi iyi huylu, geçimli olmalarını çok istiyordu.

geçirtmek: *fiil* Gereken önemi vermemektir. Üstünde durmadan başından savmak...

Bir suç işleyecek olursak, bu suç hoş görüp de geçirtmemeliyiz.

geçit töreni: *isim* Özel günlerde bir topluluğun belli bir yerden düzenli bir biçimde geçmesidir. Geçit resmi...

Sporcuların geçit töreninde; Yunan takımı önde, ev sahibi ülke takımı en arkada yer alır.

geçme: *isim* Yol, araç veya akarsu gibi bir yerin yakınından veya içinden gitme işidir.

Düşman Boğazı donanmayla denizden geçmeye yeltendi.

gelin böceği: *isim* Vücudu yarım küre biçiminde, turuncu, kırmızı renkli, üzerinde yedi tane kara nokta bulunan kın kanatlı böcektir. Uğur böceği...

Arılar, kelebekler, gelin böcekleri, mavi kız böcekleri zaman zaman yapraklarıma kondular.

gelincik: *isim* Sansargillerden, ince uzun yapılı, sivri çeneli, küçük bir hayvandır.

Evet, demiş gelincik.

gelinebilmek: *fiil* Dayanmak, tahammül etmek işini yapabilme ihtimali veya imkanı bulunmaktır.

Zorlukların üstesinden tebessümle gelinebildiğini herkese göstermiştir.

gelir vergisi: *isim* Kişilerin belli zamanlarda belli yerlerden kazandıkları paralardan , bir oran ölçüsünde devlete ödedikleri dolaysız paradır.

Kişilerden alınan vergilere gelir vergisi deniliyor.

geliştirici: *sıfat* Bir şeyin ilerlemesini sağlayan anlamındadır.

Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlenceye oyun denir.

gelse gelse: *zarf* Olsa olsa anlamındadır.

Gelse gelse iyilik gelir.

genel seferberlik: *isim* Bir ülkenin, ülke genelinde silahlı kuvvetlerini savaşa hazır duruma getiren, ülkenin ekonomisini, yönetimini savaş gereklerine uyacak duruma sokan hazırlık ve önlemlerin tümünün ilan edilmesi veya savaşın devam etmesidir.

1914 yılında genel seferberlik ilan edilince Seyit tezkere alamadı.

genellik: *isim* bir şeyin bütün benzerlerini içine alma durumudur. Yaygınlık, umumilik...

Türk masalları genellikle, üç kısımdan meydana gelir.

genişletmek: *fiil* Kapsamı büyük anlamındadır. Dar sınırlar içinde kalmayan, yaygın duruma getirmek...

Mısırlılar, bu resimlerle yazının her iki şeklini de genişletip basitleştirdiler.

gerçekleşme: *isim* Bir şeyin yapılması anlamındadır. Meydana gelmek ... *Hayallerin gerçekleşmesinde teknoloji de etkilidir.*

gerçekleştirebilmek: *fiil* Yapmak ve ortaya koymak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Merak etmeyin; tüm bu düşleri gerçekleştirebilen büyüü bir dünya var.

gerçekleştirme: *isim* Gerçek duruma getirmek, yapmak ve ortaya koyma işidir. *Peki, sinemanın düşleri gerçekleştirme gücü nereden geliyor?*

gerçeklik: *isim* Gerçek olan, var olan şeylerin tümüdür. Hakikat, hakikilik, realite, reellik...

Bunların gerçeklikleri kesin olarak bilinmemektedir.

gerçi: *zarf* Her ne kadar anlamındadır. ... ise de...

Gerçi yedikleriniz ayrı gider ama mutfak penceresinden yemeklerinizin kokusu duyulur.

gere gere: *zarf* Açabileceği kadar açıp, uzatabileceği kadar uzatıp dümdüz ve dimdik duruma getirmektir.

Bıyıklarını gere gere, gururuna gurur katar?

gereç: *isim* Belirli bir işi yapmak için kullanılması gereken maddelerdir. Malzeme, materyal...

Belirli bir işi yapmak için kullanılması gereken maddelere, gerece malzeme denir.

gerekeçe: *isim* Bir şeyi yerine getirmek için gerektirici sebeptir. *Düşüncelerimi gerekçeleriyle ve örneklerle dinleyicilere aktarıyorum.*

geri dönmek: *fiil* Geldiği yere gitmektir.

Ali ve Esin, otellerine geri dönmek için mini füzeye biniyorlar.

geri dönüşüm: *isim* Atıkların yeniden değerlendirilmesi durumudur.

Geri dönüşümü gerçekleştirirsek, daha az elektrik enerjisi ve su harcarız; çünkü üretim

için sıfırdan başlamaya gerek kalmaz.

gerivermek: fiil Bir şeyin uçlarından veya kenarlarından aniden çekerek gergin duruma getirmektir.

Şöyle bir iki evirir çevirir, söktüremez; çaresiz geriverir.

getirilme: isim Bir araya gelmesinin sağlanmasıdır.

Türlü renk ve şekillerde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim.

gevşeme: isim Yatışmak ve sakinleşmek işidir. Relaks...

Birkaç saat geçince tam gevşemeye başlamıştım.

gevşetme: isim Sertlik ve gerginliğini bozma işidir.

Kendimizi sıkıntılı hissettiğimizde omurgamızı dikleştirmeyi, yüz kaslarımızı gevşetmeyi ve gülmeyi denemeliyiz.

gezdirebilmek: fiil Yapılan bir yemeğin üzerine sos vb. şeyleri dolaştırabilmektir. *Makarnayı haşlayıp süzdük, çukur tabağa aldık, üstüne sarımsak sosundan döktük; biraz sulandırmak istenirse, makarnanın haşlandığı sudan gezdirilebilir.*

gezebilmek: fiil Bir yeri dolaşma, bir yere gitme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Aslında, yürüyerek gezegeni daha iyi gezebilirler.

gezen: sıfat Belli bölgelerde dolaşan anlamındadır.

Her gün parklarda, bahçelerde başıboş gezen hayvanlardan, bu ortamlara bırakılan atıklardan insanlara, özellikle de çocuklara bulaşması muhtemel hastalıkların önüne geçilmesi, yerel yönetimlerin önemli görevlerindedir.

gıcırdatmak: fiil Sert nesnelere birbirine sürtünmesi sonucu oluşan sesi çıkarmaya yol açmaktır.

Kayıkçı Halil ahşap evin tahtalarını gıcırdatarak salona geçmiş.

gıcırdaya gıcırdaya: zarf Bir hareket anında sürekli olarak gıcırta sesi çıkarmaktır.

Karıncaya benzeyen minicik virüs robotlar gıcırdaya gıcırdaya kaçışır.

gıda mühendisliği: isim İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı tarım, beslenme gibi gıda alanıyla uğraşan meslek dalıdır.

Son yıllarda gıda mühendisliği çok tercih edilen meslekler arasındadır.

gıdıklanmak: fiil Vücudun bazı yerlerine dokunarak ürperme veya gülere kaçınma ile beliren bir sinir tepkisi uyandırılmaktır.

Ağacın beli gıdıklanıyor.

gıpta etmek: fiil Beğenilen, hoşlanılan bir şeyi edinme isteği duymak anlamındadır.

Gıpta ettim hâline.

gırla: *zarf* Alabildiğine anlamındadır. Çokça...

Bir eğlence, bir temaşa gırla gitti.

gırtlakçibaşı: *isim* Bir kimsenin gırtlığının sağlığı ile ilgilenen anlamındadır.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

gıy gıy: *isim* Keman vb. çalgıların çıkardığı sestir.

“Kim bilir ne kıskanır arkadaşlarım beni şunu gıy gıy çaldıkça,” diye düşünüyordu.

giriş kat: *isim* Bir yapıda içeri geçilen yerdir. Antre...

Giriş katta: Müzik Dinleme Salonu, Altınay Sernikli Süreli Yayınlar Salonu, Konuşan Kitaplık, Kitap Dışı Materyaller Şube Müdürlüğü, Mikrofilm ve Basımevi Şube Müdürlüğü bulunmaktadır.

girişim: *isim* Bir işe başlamak için adım atma anlamındadır. Teşebbüs...

Kolerayla baş edebilmek için temizliğin öneminin farkına varan yetkililer girişimlerde bulunmaya başladılar.

girişimci: *isim* Üretim için bir işe girişen, kalkışan kimsedir.

Bu uğurda birçok isimsiz girişimci can verdi.

gitar: *isim* Genellikle ahşap gövdeli, perdeli, altı teli olan, telleri parmakla çekilerek veya pena ile vurularak çalınan bir telli çalgıdır.

Oğlum piyanosunun başına geçmiş, arkadaşı ise gitarını eline almıştı.

gitarist: *isim* Genellikle ahşap gövdeli, perdeli, altı teli olan, telleri parmakla çekilerek veya pena ile vurularak çalınan bir telli çalgıyı çalan anlamındadır. Gitarıcı...

Rana Şule, okul korosunda gitarist olarak görev aldı.

giyim kuşam: *isim* Üst baş anlamındadır.

Gerek kıyafet, gerekse sunulan kompozisyon, yörenin günlük yaşantısını ve köylülerin giyim kuşamını yansıtmaktadır.

giyimli: *sıfat* Giyinmiş anlamındadır. Giyinik...

Kasketli, şık giyimli, bastonlu, sevimli bir amcaydı.

gizem: *isim* Bazı yönleri gizli kalan anlamındadır. Sır...

Dönence ile bilinmedik bir dönemecin gizemini solumuştuk.

glutamin asit: *isim* Glutamik asidin monoamit türevi yapısında, idrardaki amonyumun taşıyıcısı olarak rol oynayan esansiyel olmayan bir amino asittir.

Ikeda, bazı besinlerde bulunan glutamin asit maddesini yalıtmıştır.

göçebe: *sıfat* Değişik şartlara bağlı olarak belli bir yöre içinde çadır, hayvan ve öteki araçlarla yer değiştirendir. Yerleşik olmayan (kimse veya topluluk), göçer, göçkün...

Göçebelerin konak yeri...

göçük: *isim* Bulunduğu düzeye göre daha aşağıya düşmüş olan kısım anlamındadır. Çöküntü, yıkıntı...

Şişkin yanına "tek", içeri göçük yanına "aç", bir fasulye kesitini andıran yanına "bey", düzce olan yanına "eşek" derdik.

göğüs: *isim* Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü anlamındadır. Sine...

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

gök kubbe: *isim* Yeryüzü üzerine mavi bir örtü gibi kapanan boşluk anlamındadır. Gökyüzü...

Yaşınız elveriyorsa şöyle gök kubbenin altında sırtüstü yatıverip taze ot kokusunu ciğerlerinize çekiniz.

gök cismi: *isim* Gökyüzünde bulunan güneş, ay, gezegenler, kuyruklu yıldızlar, bulutsular vb. cisimlere verilen ortak addır.

Bir gök cisminin hareketi süresince izlediği yol.

gökkuşağı: *isim* Düşmekte olan yağmur damlacıklarında güneş ışınlarının kırılıp yansmasıyla gökyüzünde oluşan yedi renkli, kemer biçimindeki görüntüdür. Alkım, ebekuşağı, ebemkuşağı, eleğimsağma...

Yağmur sonrası bir gökkuşağı çizdim hülyalarımnda.

gölge oyunu: *isim* Geriden ışıkla aydınlatılmış bir perde arkasında hareket ettirilen resimlerin gölgelerinden yararlanılarak oynatılan oyundur.

Karagöz, sanatçının performansına dayalı bir gölge oyunu olup Karagöz ve Hacivat arasında geçen karşılıklı komik diyaloglar ve atışmalara dayanır.

gölgesiz: *sıfat* Güneş ışınlarından korunacak yerin olmamasıdır.

Bu ıssız, gölgesiz yolun sonunda...

gömlek: *isim* Vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysidir.

Bağrı açık bir gömlek giymişti.

gömmek: *fiil* Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmektir.

"Haşmetli Padişah'ımız Allah'ın rahmetine kavuştu," deyip, gömmeye karar vermişler.

gömülmek: 1. *fiil* Bir şeyin derinliğine inmektir.

Ahmet'e ne zaman uğrasa onu hep kâğıtların arasına gömülmüş hesap yaparken, not tutarken görüyormuş çünkü.

2. *fiil* Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtme işi yapılmak veya yerin altına koyarak üstünü toprakla örtme işine konu olmaktır.

Akşehir'in eski Selçuklu mezarlığına gömülen Hoca'nın mezarı daha sonra türbe haline getirildi.

gönderebilmek: *fiil* Bir yere doğru yola çıkarabilmektir. Yollayabilmek, ulaşmasını, gitmesini sağlayabilmek...

Amerikalı bir çocuğa, lütfen imzalı bir fotoğrafınızla küçük bir yazınızı gönderebilir misiniz?

görevlendirmek: *fiil* Birine veya nesneye yapabileceği bir iş vermektir. Vazifelendirmek...

Amerika hükûmeti yarattığı yakalamak üzere Abraham Lincoln(Abraham Linkoln) adlı bir gemiyi görevlendirdi.

görsel efekt: *isim* Çekilen bir filmin üzerinde, patlama, yıkılma gibi olayların gerçek çekimi yapılmadan, bilgisayar grafikleri yardımıyla yapılmasıdır.

Animatörler ve görsel efekt uzmanlarının kullandıkları bir teknik de bu özelliğe dayanıyor.

görsel sanatlar: *isim* Varlıkların doğadaki görünüşlerini kalem, fırça gibi araçlarla kağıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimlerini öğreten sanat olan ressamlık; bir nesnenin yüzeyini özel araçlarla oyarak ya da delerek türlü biçimler verme sanatı olan oymacılık; taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek eser biçimlendirme sanatı olan heykeltçilik ve belirli ölçü ve kurallara göre yapılar yapma sanatı olan mimarlık gibi sanatlardır.

Göze hitap eden ürünler ortaya çıkaran sanat dallarına görsel sanatlar denir.

görsellik: *isim* Görme duyusuyla ilgili olma durumudur.

Sudeler'in sınıfında, görsellik delisi bir çocuk vardı: Fikret...

görülme: *isim* Göz yardımıyla bir şeyin, bir varlığın algılanmasıdır.

Ayın, yıldızların yeryüzünden görülmesini engelliyorduk.

görünmez: *sıfat* Göz yardımıyla bir şeyin, bir varlığın, bir uzaklığın algılanmamasıdır. *İnsanoğlu ucu bucağı görünmez denizleri aştı aşmasına da, aşılın her yol ayrılık getirir.*

görüntülenebilmek: *fiil* Belirli bir konunun küçük araçlar içinde tasarlanabilmesidir.

Bilgisayar oyunları bir kontak lensin içinde görüntülenebilecek mi dersiniz?

görünüm: *isim* Bir şeyin dıştan bakıldığında gözle algılanan biçimidir. Görünüş, manzara...

Oraya kurulacak bir yapının görünümünü tasarladı kafasında.

görüşlü: *sıfat* Bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargısı ve fikri olandır.

Jules Verne (Jül Vern) bütün dünya çocuklarının severek okudukları, ileri görüşlü bir yazardır.

gösterebilme: *isim* Gözle algılanmasını sağlayabilmedir. Görmesine yol açabilme...

Kendimizi istediğimiz şekilde gösterebilmemiz çok kolay değil.

gösteri sanatları: *isim* Sözsüz oyun, dans ve tiyatro gibi *sanat* dallarında kullanılan ve izleyiciler önünde yapılan *gösteri*dir.

1960'lerden sonra gösteri sanatları ortaya çıktı.

gösterilebilmek: *fiil* Gözle algılanmasının sağlanabilmesidir.

Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir.

götürebilmek: *fiil* Bir şeyi bir yerden başka bir yere taşıyabilmektir. Ulaştırabilmek...

Şişenin içindeki not Robert (Robert) ve Mary (Meri)'yi babalarına götürebilecek miydi?

gövde: *isim* İnsan bedeninde baş, kol ve bacaklar dışında kalan bölüm anlamındadır.

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

gövdeli: *sıfat* Uzun boylu ve etine dolgun kimse anlamındadır. İri yapılı...

Oyuncular, bunları takarak olduklarından uzun ya da iri gövdeli görünebiliyorlar.

göz teması: *isim* Sadece iki kişinin birbirlerinin gözlerinin içine bakarak kurdukları bir sözel olmayan iletişim biçimidir.

Konuşurken beni dinleyenlerle göz teması kurarım.

gözcübaşı: *isim* Bir kimsenin göz sağlığı ile ilgilenen kimse anlamındadır.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakcıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

gözetim: *isim* İlgilenilen şeyleri göz önünde bulundurarak durumlarında bir değişim olup olmadığını izleme işidir.

Yapılan ilkyardımları gözetim ve kontrol altında tutmak ve raporlamaktır.

gözetleme: *isim* Birine veya bir şeye gizlice bakma işidir. Dikizleme, erkete... *Karga avcını gözetlemeye başlamış.*

gözetme: *isim* Belli bir konuda karar verilirken mevcut durumdaki kuralları dikkate almaktır.

Hak ve hukuka uygunluk; hak ve hukuku gözetme ve yerine getirme; doğruluk.

gözlemevi: *isim* Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluğun gözlemlerini

yapan, gök cisimlerini ve olaylarını inceleyen yerdir. Rasathane...

Gökyüzünü incelemek için gözlemleri kurulmuştu.

gözlemlemek: *fiil* Bir nesneyi, olayı veya bir gerçeği, niteliklerinin bilinmesi amacıyla, dikkatli ve planlı olarak ele alınıp incelemektir.

İlaçları ne zaman ve hangi ölçüde almamız gerektiğine kendimizi gözlemleyerek karar veririz.

gözlemlenebilmek: *fiil* Bir nesnenin, olayın veya bir gerçeğin niteliklerini anlamak için dikkatli bir şekilde o nesneyi, olayı veya gerçeği takip edilebilmektir.

Perseid (Pörseyd) Gökteşi Yağmuru, temmuz sonlarından ağustos sonlarına kadar gözlemlenebilecek.

gözlüklü: *sıfat* Görme bozukluğu olan gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri korumaya yarayan, bir çerçeveye yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç olan gözlüğü takmış olan anlamındadır. Gözlük kullanan...

Saçı sakalı beyazlamış, gözlüklü ve leylek gagasına benzeyen burnu olan Affan Efendi, dinine çok bağlı bir Mevlevi dervişidir.

gramaj: *isim* Ekmek ve kâğıt için ağırlık ölçüsüdür.

Kalınlığı ve gramajı üretim hattının sonunda belirleniyor.

gruplamak: *fiil* Topluluk haline getirmektir. Takım haline getirmek...

Sorulara verdiğiniz cevapları gruplayarak mektubunuzun taslağını oluşturun.

gruplandırma: *isim* Ortak özellikleri olan varlıkları, nesnelere ayırma işidir. Gruplandırma gerekçenizi açıklayınız.

gurultu: *isim* Sindirim yollarından bir sıvı geçerken çıkan sese verilen addır.

Sabah midесinden gelen gurultu sesleriyle uyandı.

gurultulu: *sıfat* Sindirim yollarından bir sıvı geçerken çıkan sese sahip olan anlamındadır.

Toplamış uykusuz bakışlarını, yüklenmiş gurultulu midесini ve diş doktoruna gitmiş.

gururlandırmak: *fiil* Kendini beğenmesine, büyülenmesine, kurumlanmasına yol açmaktır.

Yarışmada birinci olması hepimizi gururlandırmıştı.

gururlu: *sıfat* Kendi kişiliğine önem verendir. Onurlu, mağrur...

Hâlet Efendi akıllı, iktidarlı, cerbezeli, gururlu, insafsız, garazkâr bir adamdı.

gübre: *isim* Verimini artırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel maddedir.

Doğal olmayan gübreler bitkilerin asıl özelliklerini yok ediyor.

güçlendirilmek: *sıfat* Fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği olma durumuna getirilmektir. Kuvvet kazanması sağlanılmak... *Toplumunu düzenleyen ve devlet yaptırımıyla güçlendirilmiş bulunan kuralların, yasaların bütünü.*

güçleşmek: *fiil* Zor duruma gelmektir. Zorlaşmak...

Karlar temizlenmediği de okula ulaşmak ne kadarda güçleşiyor.

gülle atma: *isim* Atletizm yarışmalarında atılan, pirinç veya pirinçten daha sert bir maddeden yapılan, erkekler için 7,257, kadınlar için 4 kilogram olan madenî küreyi en uzağa atmak amacıyla yarışılan atletizm dalıdır.

Olimpiyatlarda gülle atma dalında yarışmak en büyük hayalimdi.

gülümsetmek: *sıfat* İnsanın, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurur gibi olmasına yol açmaktır.

Üzüntülü, kederli ve umutsuz insanları mizahla hayata bağlamış ve sorunlara gülümseten çözümler üretmiştir.

gülümseyiş: *isim* Hafifçe gülme işi anlamındadır.

Kendisini zorlaya zorlaya, bozuk bir gülümseyişle: Aman ne güzel çocuk, diyebildi.

gümbürtü: *isim* Birdenbire yankılı ve derinden gelen patlama, yıkılma, çarpma sesinin adıdır. *Kulak ver gümbürtüsüne dünyanın.*

gümüş madalya: *isim* Yarışlarda ikinci olarak derece alanlara ödül olarak verilen gümüş nişandır.

60 metre koşusunda ve yüksek atlamada ikinci olarak iki gümüş madalya kazandı.

günah: *isim* Dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranıştır. Vebal...

Emine 'yi benimsemeye devam etmesi günah değil miydi?

günce: *isim* Günü gününe tutulan yazı veya bu yazıları içine alan eserdir. Günlük...

Kardeşi okumasın diye güncelerini gizli gizli yazıyordu.

güncel: *sıfat* Günün konusu olan anlamındadır. Şimdiki, bugünkü (haber, olay vb.), aktüel...

Güncel olaylarla/durumlarla ilgilidir.

gündem: *isim* Yaşanan günlük olaylardır.

Türkçe eğitim yapılmazsa bilim olmaz." diyen Sinanoğlu, defalarca televizyonlara çıkmış, gazete ve dergi yazılarıyla gündeme gelmişti.

güneşsiz: *sıfat* Kapalı, bulutlu (hava) anlamındadır.

Çok soğuk ve güneşsiz bir gündü.

güney yarımküre: *isim* Dünyanın iki parçaya bölündüğü varsayıldığında güney de

kalan kısmıdır.

Dünyanın kuzey yarımküresinde yaz olunca güney yarımküresinde kış olur.

günlük giriş kartı: *isim* Bir kuruluşa, bir toplantıya veya bir spor karşılaşmasına gün içerisinde serbestçe girebilme olanağı sağlayan belgedir.

Gerekli şartlar taşımayan ancak bir günlüğüne kütüphaneden yararlanmak isteyen kullanıcılara bir defaya mahsus olmak üzere Günlük Giriş Kartı verilir.

güreşme: *isim* İki kişinin türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışma işidir. *Çığlar devirip yenmenin güreşmenin ustası.*

gürlemek: *fiil* Kalın ve güçlü ses çıkarmaktır.

Makine gürledi, uçak yükseldi.

gürleşmek: *fiil* Bol ve güçlü olarak çıkan veya fişkıran bir duruma gelmektir.

Dallarım gürleşti.

gürz: *isim* Silah olarak kullanılan ağır ucu top biçiminde eski bir silahtır.

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

güvenebilmek: *fiil* Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Sözüne güvenebileceğiniz biri.

güvenilmek: *sıfat* Herhangi bir durumda kendisine inanılan kişi, bilgi vb. şeylerdir.

Pek güvenilir bilgi bulamadım.

güvensiz: *sıfat* Başkalarına inanmayan anlamındadır. İtimatsız...

Güvensiz bir çocuğa benziyordu.

güzel güzel: *zarf* Olağan bir durumda anlamındadır. Herhangi bir sıkıntıya uğramadan...

Yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlar.

güzel sanat dalları: *isim* Edebiyat, müzik, resim, heykel, mimarlık, tiyatro, dans gibi insanda coşku ve hayranlık uyandıran güzel sanat alanlarıdır.

Tema boyunca işlediğiniz metinlerde geçen güzel sanat dallarını tema boyunca geçmeyen sanat dallarını da koyarak belirleyiniz.

güzelleşmek: *fiil* Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran bir durum almaktır.

Gökyüzü, kuşlarla güzelleşti.

güzergâh: *isim* Yol üstü uğranılacak, geçilecek yerdir.

Güzergâhlarını böylece değiştirdiler.

habercilik: isim Bir haberi usulünce hazırlayan ve yayın organlarında yayımlayan kimsenin yaptığı iştir.

Jules Verne 1889 yılındaki aynı öyküde gazete haberciliğine alternatif olarak, haberlerin bir şekilde insanlara haberciler ve devlet adamları tarafından sözlü olarak aktarılabilceğini yazdı.

haberdar: sıfat Bir olay veya durum üzerine bilgisi olan anlamındadır.

Onların sorunlarından bu şekilde haberdar olsunlar.

haberleşilmek: fiil Bir durumun karşılıklı olarak iletilmesidir. Karşılıklı olarak bilgi alınıp verilmesi, iletişilmek...

Mısır, Yunan ve Roma'da ise güvercinler aracılığıyla haberleşiliyordu.

haberleşmek: fiil Bir durumu karşılıklı olarak iletmektir. Karşılıklı olarak bilgi alıp vermek, iletişmek...

Bazı topluluklar, yüksek yerlere gerdikleri bir ipin üzerine, değişik renkte kumaş parçaları asarak haberleşiyorlardı.

habire: zarf Ara vermeden anlamındadır. Sürekli olarak...

"Ey halk, ey insanlar!" diyormuş tellal, bir yandan da davulunu tokmağıyla dıngı dı dıngı dı diye habire dövüyormuş.

hac: isim İslam'ın beş şartından biri olan, Müslümanlarca zilhicce ayında Mekke'de yapılan Kâbe'yi ziyaret ve tavaf ibadetidir.

Yunus Emre der hoca / Gerekse bin var hacca...

hacı: 1. isim Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman'dır.

İmam Hacı Hasan Efendi, bir kayanın üstüne çıktı.

2. sıfat Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan addır. Lakap, unvan...

Bildim Hacı Cavcav, iki tane iki eder.

haç: isim Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçimdir. İstavroz, put...

Pazısında haç şeklinde derin bir yara izi vardı.

hadise: isim İlgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş anlamındadır. Olay...
Cepheden gelen güzel haberlerle sevincimiz artarken bizi daha da sevindiren bir hadise gerçekleşti.

hafız: isim Kur'an'ı bütünüyle ezbere bilen kimsedir.

Köy imamı olan babası Abdullah Efendi'den ilk eğitimini alan Hoca daha sonra Sivrihisar'daki medresede eğitimine devam etti ve Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafız

oldu.

hafız-ı kütüp: isim Kitaplıkta görevli kimse anlamındadır. Kütüphane memuru...

Osmanlı'da hafız-ı kütüp denilen kütüphaneciler, kütüphaneleri ruhunu okuyup bizlere tercüme edenlerdir.

hafta içi: isim Haftanın cumartesi ve pazar dışında kalan günleridir. Hafta arası...

Birkaç hafta içinde, okcubaşısı, nişancıbaşısı, avcıbaşısı olmuş.

hakça: isim Adaletle uygun bir biçimde anlamındadır. Doğrulukla, adilane...

Doğru söze, hakçasına, yerinde söylenmiş bir çift söze kim ne diyebilir?

hakem heyeti: isim Bazı ülkelerde yurttaşlardan seçilmiş ve mahkemede yargı görevini yapan geçici kuruldur. Yargıcılar kurulu, jüri...

Hakem heyetinin karşısında damla damla terliyordu.

hakikaten: zarf Gerçekten anlamındadır.

Tramvayda birisi ona "Bugün güneşli bir gün." dediği zaman, "Hakikaten şahane bir gün." demek yerine "Bakar mısınız, ben bir şey icat ettim." diyordu.

hâkimiyet: isim Bir yer, kişi vb üzerinde söz sahibi olmaktır. Egemenlik...

Önemli bir ticaret yolu olması sebebiyle Akdeniz'de birçok ülke hâkimiyet kurmak istiyordu.

hakk: isim Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık anlamındadır. Tanrı...

Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal.

halk edebiyatı: isim Adı belli olan veya olmayan kimselerin, halk ozanlarının yarattıkları şiir, destan, hikâye vb. türleri içine alan edebiyattır.

Halk edebiyatı türleri içinde yer alan türkülerin çok kuvvetli bir ifade gücü vardır.

halk kütüphanesi: isim İnsanların belli kurallar çerçevesinde rahatça kullanabildiği kitaplıktır.

Bugün ülkemizde binin üzerinde halk kütüphanesi bulunmaktadır.

halk oyunları: isim Ritmik, gösterişli ve zaman zaman dramatik unsurlar taşıyan, ilk çıkış kaynağı bilinmeyen ve bu nedenle anonimleşmiş toplu veya bireysel halay, zeybek, horon gibi bir dans biçimidir.

Elazığ halk oyunlarının incisi çayda çıra oyunu, elde tabaklar ve tabaklara konan mumlarla oynanır.

halkçılık: isim Bireyler arasında hiçbir hak ayrılığı görmeme, topluluk içinde hiçbir ayrıcalık kabul etmeme görüş ve tutumunu temel edinmiş Atatürk ilkelerinden biridir.

Amacın gerçekleştirilmesi için Atatürk, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık,

Devletçilik, Laiklik ve inkılapçılık ilkelerini belirlemiştir.

halletmek: *fiil* Güç görünen bir olay veya duruma çözüm yolu bulmaktır.

Herkes: "Hadi söyle!" dercesine gözlerimin içine bakıyordu. "Raylar" dedim, "Rayları halledelim."

halsiz: *sıfat* Gücü tükenmiş anlamındadır. Bitkin, Dermansız...

O kadar halsizdim ki, gözlerimi kapayıp tekrar uykuya daldım.

ham film: *isim* Filmin ilk halidir.

Filmin ilk haline sinemacılar "ham film" diyorlar.

hamallık: *isim* Ücretle yük taşıyarak geçinen kimsenin yaptığı işidir. Taşıyıcılıktır. *Ömrünün sonlarına doğru Edremit'teki bir zeytin fabrikasında hamallığa başladı.*

hamaset: *isim* Yiğitlik anlamındadır. Kahramanlık, cesaret...

Bu tanımlamalar okuyucumun hamaset duygularını okşasın diye yazılmamıştır.

hamile: *sıfat* Karnında yavru bulunan demektir. Gebe...

Üstelik hamileymiş.

hamilelik: *isim* Karnında yavru taşıma durumudur. Gebelik...

Hamileliği dahi onu spordan koparamamış.

ham madde: *isim* Bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenip elde edilmesinden önceki durumudur.

Sahip olduğumuz her şeyin hammaddesi doğadan, hayvan ve bitkilerden, fabrikaların ürettiği yapay maddelerden sağlanır.

hamur: *isim* Kâğıdın türü anlamındadır. Nitelik...

Kâğıt hamuru hazırlanırken içine mürekkep de konuluyor.

hanımeli: *isim* Hanımeligillerden, tırmanıcı, korularda, çalılıklarda yetişen bitkinin çiçeğidir.

Onlara giderken bir deste hanımeli, bir iki sap içde çiçeği, kır lalesi falan götürünüz.

hapıs: *isim* Cezaya çarptırılmış suçluların kapatıldıkları yerdir. Cezaevi, hapishane...

Beni hapse attılar.

hapishane: *isim* Cezaya çarptırılmış suçluların kapatıldıkları yerdir. Cezaevi...

Oradan da doğru hapishaneye...

hapşirmek: *fiil* Burun zarlarının gıcıklanması ile solunum kaslarının birdenbire kasılması üzerine, ağız ve burundan hızlı, gürültülü soluk boşaltmaktır. Aksırmak...

Bir basket uzun boy hapşirse dünya biliyor.

hapşu: *isim* Burun zarlarının gıcıklanması ile solunum kaslarının birdenbire kasılması üzerine, ağız ve burundan hızlı, gürültülü soluk boşaltırken çıkan sestir.

Ha ha ha ha ha hapsu ...

hareket ettirmek: *fiil* Bir cismin durumunun ve yerinin değiştirilmesidir.

Mıknatıs, karşı taraftan gelen sesin titreşimleriyle oluşan akım değişikliğiyle diyaframı hareket ettirir.

hareketlenmek: *fiil* Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesidir.

Ayağa kalkar kalkmaz etrafındakiler hareketlendiğinden, yerinden kıpırdayamıyormuş.

hareketsizlik: *isim* Yerinden kıpırdamama durumudur.

Hareketsizlikten adeta bir heykele dönüşmüş ve canlı bir heykel gibi oradan oraya taşınmış.

harfli: *isim* Alfabeyi oluşturan seslerden her birine sahip olan eserlerdir.

Afiş, harita, nota, ses kaydı (CD ve kaset), resim vb. gibi özel koşullarda depolanmış 207.307 eserden oluşan bir kitap dışı materyal koleksiyonu ve 27.312 adet el yazması 56.242 adet Arap harfli basma eser mevcuttur.

harlanmak: *fiil* Birdenbire yanmaya başlamaktır. Alevlenmek, tutuşmak...

Körük çalışıyor, ateş harlanıyor, usta çekiç sallıyormuş.

harlı: *zarf* Kuvvetli bir biçimde anlamındadır.

Ateş öyle harlı yanıyordu ki odayı çabucak ısıtmıştı.

hasat: *isim* Ürün kaldırmadır. Ekin biçme işi...

Ağaçlar, meyveleri zehir zıkkım olmasına rağmen sonradan nasıl hasat ediliyor olabilir?

hasıl etmek: *fiil* Ortaya çıkarmak anlamındadır.

Bu gidişin gönüllerde böylesine ürperti hâsıl etmesi ölüme en yakın gidiş olmasından kaynaklanıyordu.

hasım: *isim* Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse anlamındadır. Düşman...

Sencileyin hasmı rüyada değil,/ Topun namlusunda görenlerindir.

hastane: *isim* Kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimselere yatarak veya ayakta tanı, tedavi ve bakım hizmetlerinin hekim, hemşire ve diğer sağlık çalışanları tarafından verildiği sağlık kuruluşudur.

Dedem hastaneden aradı.

haşır neşir: *zarf* Kaynaşmak anlamındadır. Bir arada bulunup uğraşmak...

Bir padişahın boyalarla haşır neşir olması ne derece doğru?

haşlanmak: *zarf* Bir şeyi kaynar suya daldırma işidir.

Makarnayı haşlayıp süzdük, çukur tabağa aldık, üstüne sarımsak sosundan döktük; biraz sulandırmak istenirse, makarnanın haşlandığı sudan gezdirilebilir.

haşmetli: isim Hükümdarlara verilen unvandır.

"Aman haşmetlim, sakın tırnaklarınıza değmeyin, o benim sorumluluğumda," diyormuş.

haşrolmak: fiil Kıyamet günü dirilip bir araya gelmektir.

Düşün ki, haşrolan kan, kemik, etin...

hat: 1. isim İslâm âleminde Arap alfabesiyle güzel yazı yazma sanatı ve bu şekilde yazılmış yazıdır.

Dişçilerin dolgu yaparken kullandığına benzer bir el matkabıyla âdeta bir cerrah titizliğiyle çalışarak kabukların üzerini çiçek ve hat motifleriyle beziyor Eygören.

2. isim Çizgi gibi devam eden şeydir.

Kurutma işlemi hat boyunca sürüyor.

hat sanatı: isim İslâm âleminde Arap alfabesiyle güzel yazı yazma sanatı ve bu şekilde yazılmış yazıdır.

Hat Sanatını yumurtaya uyarladı.

hatırlama: isim Bilinip unutulmuş bir şeyi akla getirmektir. Anımsama...

Mum eridikten sonra alevinin nasıl olduğunu hatırlamaya çalıştı.

hatırlatıcı: isim Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan kimsedir.

Yardımlarına kuliste bulunan hatırlatıcı yetişir.

hatırlatıvermek: fiil Bilinip unutulmuş bir şeyi akla getirivermektir. Anımsatıvermek...

Ne zaman unutmaya kalksak, komşumuz Fatma Teyze, arkadaşımız Nuri, Nuri'nin babası Hasan Amca, Bakkal Hüseyin, Kasap Ali, Fırıncı Bekir hatırlatıverir kim olduğumuzu.

hatmi: isim Ebegümeçigillerden, bazı cinslerinin kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan, çok yıllık otsu bir süs bitkisidir.

Ihlamur, papatya, hatmi, adaçayı toplayıp kurutun.

hatun: isim Bayan anlamındadır. Hanım...

Damadın annesi Pembe Hatun bu duruma çok üzülür.

hava cıva: isim Değer ve önemi olmayan anlamındadır. Boş şey...

Hava cıva muşambası yapıp sarıyorlar.

hava freni: isim Uzayda uzay araçlarının yoğunluk farkından dolayı hızlarının azalmasıdır.

Uzay boşluğundan daha yoğun olduğu için Ares'in hızı düşmeye başlıyor. Buna hava

freni deniyor.

hava raporu: *isim* Hava koşullarında meydana gelen değişimleri bildiren haberlerdir. Hava durumu...

Hava raporlarında dinleriz, günlük hava raporlarını: sisli, parçalı bulutlu, sağanak yağışlı veya kar yağışlı diye.

havacı: *isim* Hava kuvvetlerine bağlı subay, astsubay veya erdir.

Bundan sonraki yaşamını havacı gençlere öğretmenlik yaparak, gerektiğinde de askeri uçuşlara katılarak geçirdi.

havacılık: *isim* Hava seferlerini ve bu konu ile ilgili teknikleri inceleyen bilim dalıdır. Gökyüzüyle ve havacılıkla ilgili gelişmeleri izliyor, yabancı yayınları okuyordu.

havalanma: *isim* Yerden ayrılp göğe yükselme işidir.

Ağla birlikte havalanmayı başarabiliriz.

havalı: *sıfat* Renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı olan hava ile çalışan (alet vb.) anlamındadır.

Tren vagonlarını çeken, tekerlekli, buharlı, elektrikli, termik motorlu veya sıkıştırılmış havalı makineye lokomotif denir.

havan: *isim* İçinde bir şey dövüp ufalamaya yarayan, tahta, taş, maden veya plastikten yapılan kaptır.

Malzemelerin hepsini havanda güzelce dövmek lazım ama aynı işlem robotta da yapılabilir.

hava yolu: *isim* Hava taşıtlarının uçuş sırasında izlemeye zorunlu oldukları uçmaya uygun yerdir.

İlk zamanlar kara yolu ile başlayan ulaşım daha sonra deniz yolu buharlı makinelerin icadı ile demir yolu ve ardından hava yoluyla sağlanmış.

havlamak: *fiil* Köpek bağırmasıdır. Ürümek...

Havladı, kuyruk salladı, ama umursamadılar.

havlıcan: *isim* Zencefilgillerden, aynı adla anılan kök sapları baharat olarak kullanılan güzel kokulu bir bitkidir.

Bazıları çok komikti doğrusu: Sinameki, adamotu, ayvadana, havlıcan, hıthıt, oğulotu...

hayal kırıklığı: *isim* Çok istenilen veya umulan bir şeyin gerçekleşmeyişinden duyulan üzüntüdür.

Saatlerce süren oyma işlemi, kimi zaman küçük bir dikkatsizlik veya yumurta kabuğunun mukavemetsizliği sonucu kırılıvermesiyle hayal kırıklığı ile neticelenebiliyor.

hayalet: isim Gerçekte var olmadığı hâlde bazen görüldüğü sanılan peri, hortlak vb. görüntülerdir.

Werst (Vörst) Köyü halkı orada ruhların, hayaletlerin hatta bir çeşit şeytanın yaşadığına emindi.

hayal gücü: isim Zihnin hayal yaratma yetisidir. Düş gücü...

Dünyadaki büyük buluşlar, zaferler, kahramanlıklar hayal gücümüzün eseridir.

hayati: sıfat Büyük önem taşıyan anlamındadır. Önemli...

Siz ciddiye almıyorsunuz ama son derece hayati bir konu böyle bir sorumluluk alamam.

hayâsızca: sıfat Utanması olmayanlara yakışan anlamındadır.

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

hayhuy: isim Boş ve sonuçsuz iş veya çaba anlamındadır.

Gel şu günün hayhuyunu bir kenara koyalım, birbirimizi tanıyalım.

hayır kurumu: isim İhtiyaç sahiplerine yardım etmek amacıyla kurulmuş, kâr amacı gütmeyen kuruluştur.

Âkif Bey, 500 lirayı aldı ama kuruşuna bile dokunmadan, hepsini, yoksul kadın ve çocuklarla meşgul olan bir hayır kurumuna veriverdi.

hayırevi: isim İhtiyaç sahiplerine yardım etmek için kurulmuş kuruluştur.

Yoksullara yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayırevlerine denir.

hayran hayran: zarf Bir kimseyi, nesneyi vb. şeyleri aşırı derece de beğenme durumudur. *Hayran hayran kemana değil de camdaki yansımasına bakıyor; uzun saçlarını elleriyle taraya taraya düzeltiyordu.*

hayrat: isim Sevap kazanmak için yapılan iyiliktir.

Hayrat, iyilikler demektir.

hayretli: sıfat Şaşkın bir şekilde anlamındadır.

"Heyy! Bu da nesi?" diye, yarı sevinçli, yarı hayretli bir sesle sordu.

hazım: isim Besinlerin çeşitli enzimlerle eritilerek, parçalanarak ince bağırsakta emilebilir, kana karışabilir duruma gelmesi için uğradıkları fiziksel ve kimyasal değişikliklerin bütünüdür. Sindirim...

Hazmı zordur fıstığın.

hazımsızlık: isim Organizmada besin maddelerinin sindirilip emilmelerini ve geri kalan atıkların dışarı atılmalarını sağlayan organların iyi çalışmaması durumudur.

Hazımsızlığa iyi gelir.

hazır ve nazır: sıfat Daima hazır olan anlamındadır.

Tabii ben de her zaman hazır ve nazır yanındayım...

hazırcevap: *sıfat* Gerektiğinde çabuk, yerinde cevaplar bulup veren (kimse) anlamındadır. *Sakar ve saftır ancak yeri geldiğinde hazırcevap olması ve karşılaştığı sorunlara akılcı, pratik çözümler bulması onu kötülüklerden kurtarır.*

hazırlatmak: *fiil* Belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirmektir.

Sultan Fatih sarayda felsefe, tarih coğrafya ve tıp konularında Arapça, farsça ve Türkçe eserler hazırlatmıştır.

hazırlıksız: *isim* Bir iş yapmak için gereken her şeyi önceden tamamlamamış olan anlamındadır.

Devlette, orduda yetersiz ve hazırlıksızdı kısa zamanda yenildik.

hazmetmek: *fiil* Yapılan bir davranışa katlanmaktır. Dayanmak, sabretmek...

Bu şakayı hazmedemediyse, alın size bir paket rezene.

heceden heceden: *zarf* En küçük ayrıntısına kadar anlamındadır. *İnliyordu dağın ardı, yasla,/ Her bir heceden heceden.*

hecelenmek: *fiil* Bir kelimenin hecelerinin nasıl okunacağını ve ayrılacağını göstermektir.

Okumak kelimesi "o-ku-mak" şeklinde hecelenir.

hedeflemek: *sıfat* Yapılması tasarlanan iştir. Amaç belirlemek...

Hedeflenen tema anlamlarına ne düzeyde ulaşıldığını belirleyiniz.

hediye edilmek: *fiil* Birini sevindirmek için verilen armağandır.

Oyuncaklarımın birçoğu büyüklerim tarafından hediyeye edilmiştir.

hediye etmek: *fiil* Birini sevindirmek için bir şeyi armağan etmektir.

Kırmızı topumu bir doğum günümde annem hediyeye etmişti.

hekimbaşı: *isim* Osmanlı Devleti'nde sarayda insanlardaki hastalıkları teşhis ve onları ilaçlarla veya bazı araçlarla tedavi eden kimsenin görevini yürüten en kıdemli, yetkili ve padişahın özel doktoru olan kimsedir.

Bir gün hekimbaşını çağırmışlar.

helalleşmek: *fiil* Alışverişte veya ayrılma sırasında hakkını birbirine bağışlamaktır.

Çevresiyle helalleşti.

helva: *isim* Şeker, yağ, un veya irmikle yapılan tatlıdır.

Ona üzüm alıyor, düdük alıyor, helva, leblebi, fındık, fıstık; kısacası suyu çekilmiş değirmenlere benzeyen dükkânlarda ne bulursa alıyordu.

herhangi bir: *sıfat* Belli olmayan, rastgele (kimse veya şey) anlamındadır.

Uyumadan önce uyku tulumlarını uzay aracının herhangi bir bölümünde duvara tutturuyorlar.

herif: isim Adam anlamındadır.

Ben onunla baş edemem; o herif beni sinek gibi ezer.

hesap makinesi: isim Birçok sayısal işlemi yapmaya yarayan araçtır.

Sınavda hesap makinesi kullanmak yasaktır.

hesaplayabilmek: fiil Matematiksel işlem yapabilmek anlamındadır.

Hubble Uzay Teleskobu'ndan elde edilen veriler sayesinde bilim insanları evrenin yaşını daha doğru ve kesin bir şekilde hesaplayabiliyor.

hesaplı: sıfat Parasını ölçülü harcayan anlamındadır. Tutumlu...

"Ayağımı yorganına göre uzat." derken hesaplı ve tedbirli olmayı, "Sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar." Derken birlik ve beraberliği, "Ağaç yaş iken eğilir." derken ailede çocukların küçük yaştan eğitimini öğütler.

heykelci: isim Taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek biçimlendirilen eser yapan sanatçıdır. Heykeltıraş, yontucu...

Heykelci önce mırın kırın etmiş ama sonra gerçeği söylemiş.

heykelcibaşı: isim Taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek biçimlendirilen eser yapan sanatçıların başıdır. Başheykeltraş... *Heykelcibaşını çağırmışlar.*

heykeltıraş: isim Taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek biçimlendirilen eser yapan sanatçı anlamındadır..

Bir heykeltıraş, işleyip heykel yapmak üzere mermer satın almak istiyordu.

hıfz etmek: fiil Aklında tutmak anlamındadır. Bellemek, ezberlemek...

Kitapların nerede olduğunu ve içlerinden neler bulunduğunu hıfz ediyorlar.

hırçın: sıfat Tiz, öfkeli (ses) anlamındadır.

Hırçın adımlarla çıkmış ustasının karşısına:

– Usta, demiş, sabahtan beri bakıyorum bir şey göremedim.

hırçınlaşmak: fiil Belirli bir sebebi olmadan sinirlenip huysuzluk etmektir.

Onlara neden böyle hırçınlaştıklarını sordular.

hırka: isim Genellikle soğuktan korunmak için giyilen, kumaştan, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde, önden açık, kollu üst giysisidir.

Şimdi hâlâ okutuluyor mu bilmiyorum; mesela "sobalarımızı ve turşularımızı kurarız, babam kömür alır, annem hırka örer vb." diye.

hırlamak: fiil Köpeğin saldırmadan önce hırıltıyla ses çıkarmasıdır.

Dük ne hırladı, ne saldırdı.

hırlaya hırlaya: zarf Devamlı olarak hırıltılı ses çıkarmaktır.

Hırlaya hırlaya, bir parçaya da elini atarak yemesi eğlencelidir; ama ben asıl uslu uslu, başını eğip gözünü kapatarak yemesini severim.

hırs: isim Sonu gelmeyen istektir. Aşırı tutku...

Hırsla hareket edenler hiçbir zaman mutlu olmaz.

hıthıt: isim Maydanozgiller familyasından, 1-3 metreye kadar büyüyen, ıtırılı, yıllık, otsu bitkidir. Şeytan teresi, şeytan otu, hiltit, kudret otu...

Bazıları çok komikti doğrusu: Sinameki, adamotu, ayvadana, havlıcan, hıthıt, oğulotu...

hızlandırmak: fiil Çabuk hareket etmektir. Yürüyüşü hızlanmak...

Otobüse yetişebilmek için adımlarını hızlandırdı.

hızlı hızlı: zarf Çabucak anlamındadır.

Kalbi yine hızlı hızlı atıyordu.

hızlı okuma tekniği: isim Belli bir sürede okunan kelime sayısının artırılması için uygulanan yöntemlerdir.

Müthiş bir hızlı okuma tekniğine sahipti.

hicri: sıfat Tarih başı olarak hicreti kabul eden anlamındadır.

Bu kayda göre Hicri 878 yılı (1473) Şaban ayında Saray'da baklava pişirilmiş.

hiçbiri: zamir Olumsuz cümlelerde yerini tuttuğu isim cinsinden olan şeylerden bir tanesinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını anlatır. Bir teki, biri bile...

Hepsi denedi ama hiçbiri bunu beceremedi.

hiddet: isim Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi anlamındadır. Kızgınlık...

Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.

hiddetlenmek: zarf Kızmak anlamındadır. Öfkelenmek...

O zaman alçak gönüllü rüzgâr yine hiddetlenmeden ona küçük bir ders vermek istemiş.

hikâye haritası: isim Hikâyenin adının, ana fikrinin, konusunun, hikayede yer alan kahramanların, içinde geçen olayların bir şema üzerinde gösterilmesine denir.

Sivrisinek adlı öykünün hikâye haritasını çıkarınız.

hilal: isim Benzetme yoluyla bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş anlamındaki bayrak anlamında kullanılmıştır.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!

hileci: sıfat Birini aldatmak, yanıltmak için düzen yapan anlamındadır. Hilebaz, hilekâr...

Bizim hilecilerle işimiz olmaz.

hileli: *sıfat* Birini aldatmak, yanıltmak için yapılacak düzeni olan anlamındadır.

Kötü üreticiler akıllanıyor, hileli satıcılar iflas ediyor.

hindi: *isim* Tavukgillerden, XV. yüzyılda evcilleştirilerek Amerika'dan bütün dünyaya yayılan, boyun ve başı çıplak, parlak, yeşil ve esmer tüylü, kümes hayvanlarının en büyüğüdür. Mısırtavuğu...

Tadı vişneli pastaya, kremaya, hindi kızartmasına, karamelaya, kiraz reçeline, kızarmış tereyağlı ekmek karışımına benzeyen şişedeki suyun hepsini bitirdi.

hisar: *isim* Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kaledir.

Şehzade Mehmed bunlardan aldığı eğitim sayesinde, daha 21 yaşında toplar döküp hisarlar inşa edecek kadar askerlik, mühendislik ve mimarlık bilgisine sahip oldu.

hissettirmek: *fiil* Açık bir kanıt olmaksızın, olmuş veya olacak bir şeyi belli etmek anlamındadır. Sezdirmek...

Ona diğerlerinden farklı olduğunu hissettirmelisin.

hiyeroglif: *isim* Resim yazısı anlamındadır.

Mısır hiyeroglifinde üç binden fazla işaret olduğu tespit edilmiştir.

hiyeroglif yazısı: *isim* Eski Mısırlıların birtakım resim ve şekillerden meydana gelen yazısıdır.

Resimle yazı, binlerce yıl içinde değişe değişe yazıya döndü. Buna hiyeroglif yazısı denmektedir.

hiza: *isim* Doğru bir çizgi üzerinde bulunma durumudur.

Aşağıdaki cümlelerde satır hizasının üstünde yazılmış kelimelerin altına eş anlamlılarını yazınız.

hobi: *isim* Görev ve meslek dışında severek yapılan, dinlendirici, oyalayıcı uğraş anlamındadır.

İlgi alanları ve hobileri...

homurdanmak: *zarf* Öfke, kızgınlık, can sıkıntısıyla anlaşılmaz sesler çıkarmaktır. *Döndü ardını, "Hep de anlamak istemezler!" diye homurdanarak karşı sokağa girdi.*

hor: *sıfat* Değersiz anlamındadır. Önemi olmayan, aşağı...

Annesinin bir tanesini hor görmesinler...

horlama: *isim* Uyku sırasında soluk alırken boğaz ve burundan gürültülü sesler çıkarmaktır.

Anında horlamaya başladı.

horon: *isim* Karadeniz bölgesinde kemençe ile oynanan çok canlı, hareketli halk

oyunudur.

Folklorik bir halay türü olan horon, kemençe müziği eşliğinde oynanır.

hortum: isim Genellikle plastikten yapılan uzun ve esnek borudur.

Bu aygıt bir yandan saçları keserken, bir yandan da tıpkı elektrik süpürgesi gibi kesilen saçları hortumundan içeri çekiyor.

hoşaf: isim Bütün veya dilimler hâlindeki kuru meyvenin şekerli suyla kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türüdür.

Akşam yemeğinde misafire çorba, arkadan pilav ve hoşaf gelir.

hoşgörülülük: isim Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar beğenerek davranma durumudur.

Hoşgörülülükte deniz gibi ol.

huduttan hududa: isim Bir sınır boyundan diğerine anlamındadır. *Huduttan hududa yol bulup koşan, /Cepheden cepheyi soranlarıdır.*

husus: isim Ele alınan düşünce anlamındadır. Konu, madde...

Kitap okurken altını muhakkak kırmızı kalemle çizerek önemli hususları belirtirdi.

huy: isim Bir şeyi sürekli yaparak oluşturduğumuz davranıştır. Alışkanlık...

Dünya turu yapıp yeni huylar edinerek hepimizle oyun oynuyorlar.

huylanmak: fiil Bir olguyla ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık içinde bulunmaktır. Kuşkulanmak, işkillenmek, tedirgin olmak...

Sen de iyice huylanmışsın.

huylu: sıfat Herhangi bir alışkanlığı olan anlamındadır.

İyi huylu, geçimli, sevecen bir adamın sürekli birbirleriyle didişen dört oğlu vardı.

huzurlu: zarf Gönül rahatlığı olan anlamındadır. *İnsanlar dayanışma içinde ve huzurlu yaşamaktaydı.*

huzursuzluk: isim gönül rahatlığı olmama durumudur.

Yetmemiş, taşımış sırtında huzursuzluğu yüzyıllarca.

hücum etmek: fiil Bir kimseye veya bir şeye karşı saldırı yöneltmek, zarar verici bir davranışta bulunmak anlamındadır. Saldırmak...

Akşemseddin'in belirttiği gün Osmanlı askeri kaleye hücum etti.

hüda: isim Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık anlamındadır. Tanrı...

Canı cananı bütün varımı alsın da hüda.

hükûmet konağı: isim İl ve ilçelerde, başta vali veya kaymakam olmak üzere, hükûmet görevlilerinin iş gördüğü yapıdır.

Hepimiz ilce hükümet konağının altındaki küçük bir salona toplanıyorduk.

hüngür hüngür: *zarf* Yüksek sesle ve hıçkırma hıçkırma anlamındadır.

Sonunda başaramayacağını anlayınca yere çöktü ve hüngür hüngür ağlamaya başladı.

hür: *zarf* Yönetim bakımından yabancı bir gücün etkisi altında bulunmayan, başka bir yönetime bağlı olmayan bir biçimde anlamındadır. Bağımsız, özgür...

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.

hürmet: *isim* Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu anlamındadır. Saygı...

Kitaba hürmet...

hürmet etmek: *fil* Saymaktır. Saygı göstermek...

Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermeye, hürmet etmeye saymak denir.

hürriyet: *isim* Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu anlamındadır. Özgürlük...

Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet...

hüzünlü: *sıfat* Gönle üzgünlük veren anlamındadır. İç kapanıklığına yol açan, hazin...
Adam ve çocuk hüznüldür.

ılıca: *isim* Suyu sıcak olarak yerden çıkan hamamdır. Kaplıca, çermik, kudret hamamı...

Orta Asya'dan su kaynakları açısından oldukça zengin olan Anadolu'ya göç eden Türkler için burası hamamlar, çeşmeler ve ılıcalar ülkesiydi.

ırk: *isim* Kalıtımsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu anlamındadır.

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl...

ısı kalkanı: *isim* Özellikle araçların kullanım süresi boyunca ısısının yüksekliğini ve alçaklığını sağlayan bölümdür.

Gemi, ısı kalkanı ile korunan alt kısmı Mars'ın yüzeyine bakacak biçimde dönüyor ve sonra da gezegenin atmosferine doğru alçalmaya başlıyor.

ısıрма: *isim* Dışleri arasına alıp sıkma işidir.

Bir şeyleri ısırmaya kalktığında acıdan kıvrandığı için sadece yosun çorbası içebiliyormuş.

ısıtılma: *isim* Sıcak duruma getirilmedir.

Tüketilmeden önce yiyeceklerin içlerine su eklenmesi ya da ısıtılması gerekebiliyor.

ısıtivermek: *fiil* Hızlı bir şekilde sıcak duruma getirmektir.

Saklandığı bulutun arkasından çıkan Güneş, bir gülümsemeyeyle ortalığı ısıtiverir.

ismarlamak: *fiil* Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemektir. Sipariş etmek...

O zaman tramvaydan indi, caddelerden geçti, kırmızı ışıktaki durdu ve yeşil ışıktaki yürüdü, bir lokantaya girdi oturdu ve bir kahve ısmarladı.

ısrar: *isim* Herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda inat etmektir. Ayak direme, üsteleme, üstünde durma...

Kahveye değil, yemeğe gelin, diye ısrarla davet etti.

ısrar etmek: *fiil* Bir konuda, bir düşüncede sürekli direnmektir. Ayak diremek...

Anne ve babası ne kadar ısrar ettilerse de bir türlü onu ikna edemediler.

ısrarlı: *sıfat* Herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda inat edici anlamındadır.

Mehmet Âkif Bey, bu ısrarlı beklentilere bir türlü olumlu cevap vermiyordu.

ızdıraplı: *sıfat* Üzüntü veren anlamındadır. Acılı, sıkıntılı...

Onlar da sizin dostunuz olacak; en ızdıraplı günlerinizden birinde bir roman kahramanının size geldiğini görebilir, “Bilmez misin? Ben de senin gibi idim!” dediğini duyabilirsiniz.

ışık kirliliği: *isim* Işık kaynağının, konumu, yeri, yönü, zamanı ve yoğunluğu bakımından yanlış ve uygunsuz biçimde kullanılmasıdır.

Hava ne kadar temizse, ışık kirliliği ne kadar azsa o kadar çok göktaşı görülebilir.

ışıklandırma: *isim* Karanlığı giderip görünür duruma getirmek anlamındadır. Aydınlatma...

Oyarak desen verilen yumurtaların uygun bir ışıklandırmayla esas güzelliğe kavuştuğunu söylerken gözleri ışıltıyor Eygören'in.

ışımak: 1. *fiil* Işık saçmaktır. Parlamak...

Bu düşün etkisiyle Mimar Sinan'ın yüzü ışımtı.

2. *fiil* Aydınlanmak anlamındadır.

Gün ışıyınca olduğumuz yerde bekleriz.

ıştırmak: *sıfat* Işık saçmak anlamındadır. Işıklandırmak...

Gündüzleri dünyamızı ısıtan, alabildiğine aydınlatan güneşe bakmaz mı?

ızgara: *isim* Et, balık, köfte vb. yiyecekleri pişirmekte kullanılan aracın üzerinde pişirilmiş anlamındadır.

Buranın ızgarası güzel olur.

iade: isim Alınmış bir şeyi geri vermedir.

Bu tabloda kitabı ödünç alanların, kitabı aldıkları ve iade ettikleri tarihler gösterilmektedir.

ibrik: isim Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kaptır.

Su, mahalle çeşmesinden getirilir, ısıtıldıktan sonra evin banyosuna kovalarla ya da ibriklerle taşınırdı.

icap: isim Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey) anlamındadır. Gereklik, lüzum...

Her dilde bilimin ve tekniğin gelişen ihtiyaçlarını karşılamak için yeni terimler türetmek icap eder.

icat etmek: fiil Yeni bir şey yaratmaktır.

Var olan şeyleri de icat etmek zordur ve yalnız mucitler bunu başarırlar.

icra etmek: fiil Bir mûsikî parçasını, notalarını ağızla veya bir çalgı ile seslendirmek suretiyle söyleme veya çalmadır.

Başpare denilen, icra eden sanatkârın dudaklarına temas eden bir araç yardımıyla ses çıkartılır.

iç açıcı: sıfat Gönle ferahlık veren anlamındadır.

Şehirden aldığımız haberler pek iç açıcı değil.

iç dünya: isim Bireyin ruhsal yaşamının bütünüdür.

Beden Dilimiz adlı metinde yüzümüzün, el ve kol hareketlerimizin bizim iç dünyamızı yansıttığını öğrendik.

içebilmek: fiil Bir sıvıyı ağza alıp yutma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Türkiye’de günün her saatinde bardak bardak çay içebilirsiniz.

içecek: isim İçilen her şey anlamındadır. Meşrubat...

Bize, adına “ayran” dedikleri içecek göndermişti.

içindeki: sıfat Bir şeyin iç kısmında bulunma durumudur.

Hiç durmadan açın, belki içindeki elemeleri, sevinçleri, muhabbetleri veya nefretleri sizi alakadar edecek bir veya birkaç insanla tanışacaksınız.

içivermek: fiil Çabucak veya kısa sürede bir sıvıyı ağza alıp yutmaktır.

Ne yapın edin taze sağılmış keçi sütü de içiverin.

içten: zarf Yürekten gelen temiz duygularla anlamındadır. Candan...

Dua makamı içten gelen bu heyecanın zirvesinde bulunuyor.

idari blok: isim Kurum vb. yerlerin bina içinde yönetildiği bölümdür.

İdari Blok 3. katta ise Atatürk Belgeliği Şube Müdürlüğü bulunmaktadır.

iddia: 1. *isim* Karşıt fikirlerde bahse girişmektir.

Tamam o zaman, bir iddiaya girelim.

2. *isim* Düşünce anlamındadır. Sav...

Akrabalık konusunda bir iddia üretin ve iddianızı kanıtlayan bir paragraf yazın.

idealist: *sıfat* Bir emele çıkar gütmeden bağlı olan anlamındadır. Ülkücü...

Atölyelerde bu işe gönül veren idealist öğretmenler ders vermekteydi.

ideografik: *isim* Bir varlığın sembolize ettiği şeyi ya da bir düşünceyi anlatan ancak ilgili sözcüğü ya da kelimenin söyleniş belirtmeyen çizimdir. Karakter...

Zamanla bu resimlerin gelişmesiyle ideografik yazı şekli ortaya çıktı.

idman: *isim* Vücudun gücünü ve dayanıklılığını artırmak için yapılan uygulama anlamındadır. Egzersiz...

Lev, yürüyüş bandında idman yaparak zinde kalıyor.

ifade etmek: *fiil* Bir konu üzerinde bilgi vermek anlamındadır. Anlatmak...

Türkiye’de bu sanatı ilk defa kendisinin başlattığını söyleyen Eygören, son dönemde yeni yeni ustalar yetiştiğini ifade ediyor.

iftar: *isim* Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre kendini alıkoyma anlamındaki orucun açılması anlamındadır. Oruç bozma...

Bilirsiniz, ramazan ayında herkes evine konuk davet eder, iftar açmak için.

iftar topu: *isim* Oruç açma zamanını bildirmek amacıyla atılan toptur.

Bu sırada iftar topu atılır.

iğde çiçeği: *isim* İğdegillerden, kokulu, çalı biçiminde bir ağacın sarı çiçekleridir. Onlara giderken bir deste hanımeli, bir iki sap iğde çiçeği, kır lalesi falan götürünüz.

iğrenmek: *fiil* Bir şeyden uzak durma duygusuna kapılmaktır.

Sonra iğrenmiş gibi, titizlenmiş gibi gözleri bir tuhaf bakarak dilini bir de sırtına vurur

ihanet: *isim* Kutsal sayılan şeylere el uzatma, kötülük etme veya karşı davranma anlamındadır. Hainlik...

Sanki konuşursa, mesleğine ihanet edecek!

ihtimal: *isim* Bir şeyin olabilmesi durumudur. Olabilirlik, olasılık...

Üzerinde Wi-Fi bölümü, ısı, ışık ve nem algılayıcıları bulunan akıllı mandal, havadaki sıcaklığı ve nem oranını ölçerek kullanıcısına çamaşır yıkamak ve kurutmak için en ideal zamanı bildiriyor, çamaşırlar kurduğunda ve yağmur yağma ihtimali olduğunda çamaşırların toplanması için akıllı telefondaki uygulamasına bildirim gönderebiliyor.

ikametgâh senedi: *isim* Yurttaşların bazı resmî işlerini yürütürken gerekli olan, nerede

oturduğunu bildirmek için oturdukları yerin muhtarından aldıkları belge anlamındadır. Yerleşim belgesi...

Annem, ben okul değiştireceğim zaman muhtara gidip nüfus kâğıdı sureti ve ikametgâh senedi çıkartmıştı.

ikaz etmek: *fiil* Bir kimseye bir davranışta bulunmasını veya bulunmamasını söylemek anlamındadır. Dikkat çekmek...

Kütüphanemizdeki kitapları arkadaşları veya başkası da okurken, kibarca sayfalarını kıvrırmamaları için ben bizzat ikaz ederdim.

iki nokta: *isim* Kendisinden sonra örnek verilecek veya açıklama yapılacak cümlenin sonuna konulan noktalama işaretidir. (:)

Aşağıdaki örnekte iki noktanın kullanıldığı yere dikkat ediniz.

ikileme: *isim* Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılmasıdır. Yavaş yavaş, irili ufaklı, aşağı yukarı gibi...

Metinde hiç ikileme kullanılmamıştır.

ikili: *sıfat* İki parçadan oluşan anlamındadır. Kendinde herhangi bir şeyden iki tane bulunan...

Tablodaki ikili kelimelerdeki ses olaylarını aşağıdaki maddelerden belirleyip yazın.

ikindi: *isim* Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimidir.

Bir ikindi üzeriydi.

ikiz: *sıfat* İki bir arada doğan (çocuk) anlamındadır.

Murat'la vedalaşan İkiz Gezginler, vapurdan inip Eminönü Meydanı'nın kalabalığına karıştılar.

ikna: *isim* Bir konuda birinin inanmasını sağlamadır. İnandırma, kandırma...

Padişah düşünmüş taşınmış, sonunda ikna olmuş.

ilaçlamak: *fiil* Mikroplardan arındırmak, zararlı böceklerden korunmak amacıyla madde püskürtmek veya sıkmaktır.

Babaanne böcekleri ilaçlamak gerektiğini düşünüyordu.

ilahiyatçı: *isim* Din ilimleriyle uğraşan kimsedir. Tanrı bilimci...

Ünlü bir İlahiyatçı görmek için köylerdeki bütün halk, yollara dökülüp güzel hediyeler vererek çiçek yağmuruna tutardı.

ilan edilmek: *fiil* Bir durumun yayılmasıdır.

1914 yılında genel seferberlik ilan edilince Seyit tezkere alamadı.

ilave etmek: *fiil* Bir şeyin eksik yanını tamamlamak anlamındadır. Ekleme...

“Yani bu mühim bir icat.” diye mucit ilave etti fakat o anda yeşil ışık yandı ve karşıya geçmek zorunda kaldılar.

ilerletmek: *fiil* Bulunduğu yerden daha ileriye gitmesini sağlamaktır. İlerlemesine yol açmak...

Yarbay Mustafa Kemal Bey tümenini kimseden emir almadan çünkü emir verecek olanlar görevleri başında değil Kocatepe ile Arıburnu arasına ilerletiyor.

iletebilmek: *fiil* Malların, haberlerin ulaştırmasını sağlama ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Yönetmene nasıl bilgi iletebilirim?

ileti: *isim* Yazı veya sözle verilen, gönderilen bilgidir. Mesaj...

Siz de Mimar Sinan'a cevap olarak bir ileti göndereceğinizi hayal ediniz.

iletilmek: *fiil* Bir şeyi bir yerden başka bir yere götürmek anlamındadır. Ulaştırmak, nakletmek...

Duyumlar, tatları ve kokuları tanımamıza imkân veren, beyindeki insula denen merkeze iletilir.

iletken: *sıfat* Akım, ısı, ses vb.ni geçiren (madde) anlamındadır. Nâkil, yalıtkan karşıtı...

Mıknatıslı bir çubuğa, yalıtılmış iletken bir tel sarılmıştı.

ilgi çekici: *sıfat* Dikkati üzerinde toplayan anlamındadır.

Bunların ilgi çekici, güzel sözcükler olduğunu düşünmüştü.

ilgilendirmek: *fiil* Dikkatini çekmek anlamındadır. Önem vermek...

Beni en çok ilgilendiren tiyatronun bizden sonraki durumuydu.

ilgilenebilmek: *fiil* İlgi göstermek, alakalanmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Dinlerken başka şeylerle de ilgilenebilirim.

ilham: *isim* Etkilenme, çağrışım veya içe doğmayla akla gelen yaratıcı duygudur. Esin...

Ne zaman ilham gelip de şiir yazmak istese, hemen yanında şiircibaşı beliriyor; "Aman haşmetlim, siz koca padişahsınız. Padişaha yazmak yakışır mı? Siz benim kulağıma söyleyeceksiniz, ben yazacağım," diye tutturuyormuş.

iliğine kadar: *zarf* İyice anlamındadır. En son sınırına dek...

Vatan için bir şeyler yapmış olmanın verdiği mutluluğu iliklerimize kadar hissettik.

ilişik: *sıfat* Bir şeyle ilgili anlamındadır. İlişkin, ait...

Resmin başarısıyla hiç ilişiği yoktur.

ilişilmek: *fiil* Karışılmak anlamındadır. Rahat verilmemek, müdahale edilmek...

Türk ulusunun yüksek varlığına, hangi taraftan olursa olsun, ilişildiği zaman, işte o zaman Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve etkin olacaklardır...

ilişkilendirilebilmek: *fiil* Bağlantılı duruma getirilebilmektir.

Buna göre aşağıdaki görsellerden hangisi Hezarfen Ahmet Çelebi ile ilişkilendirilebilir?

ilişkili: *sıfat* İki şey arasında karşılıklı ilgi, bağ, münasebet, temas olan anlamındadır.

Her okuyuşta başka başka dizesiyle başlayan dördüncü bölümü ile ilişkilidir.

ilişmek: *fiil* Birdenbire, farkında olmadan görmek anlamındadır.

Gözüne bir kulübe ilişir, oraya varır.

ilkin: *zarf* Başta anlamındadır. Başlangıçta, önce...

Aşağıdaki cümlelerden ilkini okuyunuz.

ilk yardım: *isim* Kaza, hastalık, yangın, deprem vb. tehlikeli ve ani durumlarda hastaya kesin tedavi öncesi, olay yerinde uygulanan ilk ve acil işlemdir. Sıhhi imdat...

Yapılan ilkyardımları gözetim ve kontrol altında tutmak ve raporlamak önemlidir.

illaki: *zarf* İlla anlamındadır. Ne olursa olsun...

İllaki yanınızda biri olmalıdır.

ilmek ilmek: *zarf* En ince ayrıntısına kadar emek verilerek yapılmış olan anlamındadır.

Yazanı için ilmek ilmek işlenmiş bir emek, okuyanı için her defasında yeni bir dünyaya açılan kapıdır kitap.

ilmik: *isim* Halı dokurken düğümleri bağlamaktır. İlmek... *Geri kalan her ilmik Ortanca Gelin'in elinden çıkmıştır.*

iltifat etmek: *fiil* Beğenmek anlamındadır. Rağbet etmek...

Bu akşamki kısmetimiz ne güzel, ne lezzetli çorba bu, diye iltifat eder.

iltifatta bulunmak: *fiil* Birine karşı yakınlık duymak anlamındadır. Güzel sözler söylemek...

O akşam Atatürk, sanatçılara cömertçe iltifatta bulundu.

ima: *isim* Dolaylı olarak anlatmadır. Üstü kapalı olarak belirtme, işaretleme...

Çok mütehasıs olmuş ve Bakan'a teşekkür edip "Keşke diğerleri de böyle hediyeler getirselers" diyerek, diğer bakanlarına da imada bulunmuştu.

imal edilmek: *fiil* Ham maddenin işlenerek bir mal üretilmesidir.

Vaktiyle testi ve çanak çömlek imal edilen kasabalardan birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir çırak, kalfa olup artık kendi başına bir dükkân açmayı arzu eder olmuş.

imalat: *isim* Ham maddenin işlenerek yapılan her türlü maldır.

Yıllarca plastik imalatı işinde çalışmış Yusuf Eygören.

iman: isim Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma anlamındadır.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar...

imarethane: isim Yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumudur. İmaret...

Hastalar için şifahane, yoksullar için imarethane, düşkünler için de darülaceze...

imkân sağlamak: fiil Herhangi bir şeyde uygun şart veya durum sağlamaktır. Olmasını sağlamak...

Spor dalları büyük gelirler elde etmeye imkân sağlar.

imkânsız: sıfat Olma ihtimali bulunmayandır. Olanaksız...

Mucitlik, öğrenilmesi imkânsız bir meslektir, bundan dolayı çok nadirdir.

imla: isim Bir dilin belli kurallarla yazıya geçirilmesi anlamındadır.

Yazılar okunaklı mı, imla ve noktalamaya uygun mu?

imla (yazım) kuralları: isim Bir dilin kelimelerinin, cümlelerinin vb nasıl yazılacağını belirleyen kurallardır.

Yazılarımı imla (yazım) uygun yazmaya dikkat ederim.

imrenilmek: fiil Beğenilen bir kişi veya şeye benzemeyi istenilmektir. Gıpta edilmek...

Köyün imrenilen delikanlısıydı.

imrenmek: fiil Beğenilen bir kişi veya şeye benzemeyi istemektir. Gıpta etmek...

Herkesin imrenerek baktığı bahçesinin yerini yıllar önce çok az paraya almıştı.

imzalı: sıfat Bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde kullandığı işareti koymuş olmak anlamındadır.

Amerikalı bir çocuğa, lütfen imzalı bir fotoğrafınızla küçük bir yazınızı gönderebilir misiniz?

inanabilmek: fiil Bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul edebilmektir.

“Allah’ım! Bu harika heykelin o çirkin taştan çıkabileceğine kim inanabilirdi ki?”

inançlı: sıfat Tanrı'ya, bir dine inanan anlamındadır. İmanlı, itikatlı...

Paşa, sağlam inançlı bir Müslümandı.

inanış: isim Bir şeyi doğru olarak benimsemek işidir.

Yine de bu inanış şatonun esrarını keşfetmek isteyenlere engel olamadı.

inatçı: sıfat Ayak direyen anlamındadır. İnat eden...

Kızları inatçıydı.

ince ince: sıfat Ufak taneli anlamındadır.

Gökte güneş var, hafiften ince ince yağmur atıştırıyor.

inceden inceden: *zarf* İyiden iyiye anlamındadır. Gereği gibi...

Yeğniktiler inceden inceden...

inceleme: *isim* Bir işi veya bir şeyi ele alıp özelliklerini, ayrıntılarını inceden inceye, özenli bir biçimde anlamaya, öğrenmeye çalışmak işidir. Tetkik...

Gökbilim, fizik ve kimya dalları üzerinde derin incelemeler yaptıktan sonra eserlerini ortaya koymuştur.

incelik: *isim* Başkalarına karşı saygılı davranma anlamındadır. Zarafet, nezaket...

Ne geceliği Karagöz'üm, incelik, incelik...

inceltmek: *fiil* Kendi cinsinden olanlara göre dar ve kalınlığı az olan duruma getirilmektir.

Silindirlerin arasına giren kâğıt basınç ve sıcaklıkla inceltiliyor.

incik boncuk: *isim* Değersiz ufak tefek süs eşyasıdır.

Duru Nene'ye bir parça çerez, bir parça incik boncuk, sonra da uzun uzun ha geldi, ha gelecek diye bekleyip durmak.

incir: *isim* Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaçtır.

Şahver Hanım, erkek incir yaprağı, diyor.

incitmek: *fiil* Kötü söz veya davranışla birini kırmak anlamındadır. Üzmek...

Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı...

indirgemek: *fiil* Daha kolay ve yalın duruma getirmektir.

Cümleleri yaptıklarını çok basite indirgese de muazzam derinliğe sahip bir insanın dünyasına girmenin keyfini çıkarmanız dileğiyle.

indirilmek: *fiil* Yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesinin sağlanmasıdır.

67 ile 72 arasındaki hafif gemi, Dolmabahçe sirtlarından Kasımpaşa'ya kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılarak, yüzlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar üzerinden kaydırılarak bir gecede Haliç'e indirildi.

inebilmek: *fiil* Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelebilmektir.

Denizaltısıyla ilk kez suların dibine inebilen Simon Lake (Saymın Leyk), büyük Fransız romancısı için şöyle diyor: "Gezilerimin öyküsü Fransa'ya yayılmıştı..."

inkılapçılık: *isim* Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform yapılmasını isteyen Atatürk ilkelerinden biridir.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için Atatürk, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık,

Devletçilik, Laiklik ve inkılapçılık ilkelerini belirlemiştir.

inlemek: *fiil* Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak anlamındadır. İnildemek...

Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

inletmek: *fiil* Gür, uğultulu, yankılı ses çıkarmaya yol açmaktır. *Hem çalarız hem söyleriz şarkıyı, / İnletir cümbüşle saz bu perdeyi.*

insancı: *sıfat* Kişileri seven anlamındadır.

İnsanlık onurumuz, /insancı Kızılay'ımız.

insancıl: *sıfat* Kişilere değer veren anlamındadır.

Düşman askerleri hakkındaki bu insancıl görüşü onun, Anzakların yüreğine taht kurmasına neden olmuş.

insani: *sıfat* Kişilere yakışan anlamındadır.

Onun adı geçse bile bir fikrada insani değerler ve bilgelik yoksa, bilin ki o Nasreddin Hoca fıkrası değildir.

insanlı: *sıfat* Çevresinde, içinde insan bulunan anlamındadır.

Ay'a insanlı ilk yolculuksa bundan yaklaşık on yıl kadar sonra, 1969 yılında gerçekleşti.

insula: *isim* Adacık şeklindeki hücre kümesidir.

Duyumlar, tatları ve kokuları tanınamıza imkân veren, beyindeki insula denen merkeze iletilir.

inşa: *isim* Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri kurmaktır. Yapı yapma...

Şehzade Mehmed bunlardan aldığı eğitim sayesinde, daha 21 yaşında toplar döküp hisarlar inşa edecek kadar askerlik, mühendislik ve mimarlık bilgisine sahip oldu.

inşaat mühendisliği: *isim* İnsanların yol, köprü, bina gibi bayındırlık alanında her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimsenin mesleğidir.

İnşaat mühendisliği okumak istiyorum.

interaktif salon: *sıfat* Toplantıların, kutlamaların, gösterilerin yapıldığı etkileşimli geniş yerdir.

2. katta: İbni Sina Okuma Salonu, Yazma, Nadir Eserler Patoloji ve Restorasyon Şube Müdürlüğü, interaktif Salon, Danışma Salonu ve Çok Amaçlı Çalışma Salonları bulunmaktadır.

intranet: *isim* Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, sınırlaması ve yöneticisi olan sadece kurum veya iş yeri içinde kullanılan bilgi iletişim ağıdır. İç ağ, yerel ağ...

Ev telefonu, cep telefonu, internet, intranet derken mektuplar unutuldu.

iptal: *isim* Yararlıktan, kullanıştan kaldırma anlamındadır.

Seans iptal!

iptal edilmek: *fiil* Başkası tarafından kullanımdan kaldırılmaktır.

Ankara Antalya uçak seferleri olumsuz hava koşulları sebebiyle iptal edilmiştir.

İran kedisi: *isim* Doğuştan uzun ve parlak tüylere sahip ilk olarak 1871 yılında kayıt altına alınmış küçük memeli hayvandır.

İran kedisi olduğunu söylediler.

irdelenme: *isim* Bir konunun incelenmesi ve eleştirilmesi gereken bütün yönlerini birer birer incelemeye, araştırmaya, tetkik etmeye konu olma işidir.

Bu konunun değişik açılardan irdelenmesi şüphesiz ki hem karikatürcü hem de toplum açısından son derece önem taşımaktadır.

irileşmek: *zarf* Olağandan daha hacimli anlamındadır. Olağanı aşan büyüklüğü olan, ince karşıtı bir duruma gelmek...

Meyvelerimiz irileşip etleniyor.

irili ufaklı: *sıfat* Büyük küçük karışık anlamındadır.

Bütün irili ufaklı harfleri / Ben hep onlardan öğrendim.

irilik: *isim* Olağandan daha hacimli, olağanı aşan büyüklüğü olan, ince karşıtı olma durumudur.

Ya pazılarının iriliğini?

iri yarı: *sıfat* Uzun boylu ve etine dolgun (kimse) anlamındadır.

İriyarı bir adam, oda anahtarını almak için bankonun arkasına dolanıyor.

irtibat: *isim* İki veya daha çok şeyin birbiriyle bağlı bulunması anlamındadır. Bağlantı...

Bu nedenle istasyon birbiri ile irtibatı kesilebilen parçalardan oluşur.

isabet: *isim* Tanıyarak, niteliğini iyi anlayarak aldanmamak anlamındadır.

Okuduğu kitaplarda, ileri sürülen fikirleri açıklık ve isabetle tespit eder ve gayet iyi özetlerdi.

isabet etmek: *fiil* Nişan alınan yere değmek anlamındadır.

İkinci kez denedi. Fakat bu da isabet etmedi.

isabetli: *sıfat* Bir kimsenin silah vb. aletlerle yapmış olduğu atışlarda hedefini vurma durumudur.

Kıvrak hareketleriyle, isabetli atışlarıyla tez zamanda çete reisinin gözüne girmiş.

isimlendirme: *isim* Çağırarak veya anmak için bir canlıya, bir yere, bir şeye ad vermek anlamındadır. Adlandırmak

Sizce bu isimlendirmeyi yapmalarının sebepleri nelerdir?

isimli: *sıfat* Adlı anlamındadır. ... adını taşıyan...

Güvercinler topluca kanat çırpıp uçarak Zeyrek isimli farenin bulunduğu yere gelmişler.

isimsiz: *sıfat* Tanınmayan anlamındadır.

Bu uğurda birçok isimsiz girişimci can verdi.

iskelet: *isim* Bir şeyi oluşturan temel çatıdır.

Vücut iskeletiyse çatal ağaç ya da sac telden yapılır.

iskorbüt: *isim* C vitamini eksikliğinden ileri gelen ve dermansızlık, zayıflık, diş etlerinin iltihabı vb. belirtilerle kendini gösteren hastalıktır.

Denizciler eskiden, yaraların iyileşmesini engelleyen bir hastalık olan iskorbüt hastalığına yakalanırdı.

ispat: *isim* Tanık ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarmadır. Kanıtlama...

İşte ispatı...

ispat etmek: *fiil* Bir şeyin gerçekliğini kanıtla ortaya koymak anlamındadır. Kanıtlamak...

Sonucu herkes tarafından bilinen durumlar için onu ispat edecek bir delile gerek yoktur.

israf edilmek: *fiil* Gereksiz yere harcanılmaktır. Savurganlık edilmek, tutumsuzluk edilmek...

Türkiye’de her yıl tonlarca ekmek israf ediliyor oysaki tüketeceğimiz kadar ekmek kullanarak israfın önüne geçebiliriz.

istavrit: *isim* Uskumrugillerden, pulsuz ve az kılçıklı bir balıktır.

Elinde olta ve oltanın ucunda balık olmadan, istavrit yakalayan balıkçıyı canlandırır.

istekli: *zarf* Bir şeye karşı arzusu, şevki olan anlamındadır.

Sanatla uğraşmaya istekli olmalıdır.

istifa: *isim* Kendi isteğiyle işten veya bir hizmetten ayrılmaktır.

Hemen iki gün sonra da istifa dilekçesi geldi.

istirahat: *isim* Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek anlamındadır. Rahat etme...

Yalnız kütüphanede değil, yemekte, ziyafet sofrasında, trende, arabada, deniz kenarında, odasında istirahatte, uyumadan önce yatak odasında her zaman müsait olduğunda devamlı okur, okurdu.

iş yeri: *isim* Bir görevin yapıldığı yerdir.

Ofislerde, evlerde, işyerlerinde size ikram edildiğinde bir barış mesajı ve jestini de size

taşır.

işaretleşme: *isim* Birbirine el, yüz hareketleriyle bir şeyler anlatma işidir.

Sualtı canlılarını insanlarla konuşturabileceğiniz gibi işaretleşmelerle dertlerini anlatmaya çalışmalarını da sağlayabilirsiniz.

işgal etmek: *fil* Bir yeri ele geçirmektir.

O askerleri dört bir yana gönderip ülkemizi işgal edecekmiş.

işitme: *isim* Kulakla algılamaktır. Duymak işi...

Görme, işitme, dokunma, koku ve tat alma duyuları aracılığıyla, çevremizdeki dünyanın farkına varırız.

işitsel: *sıfat* Kulakla algılamak duyusu, kulakla algılama yetisi ile ilgili anlamındadır.

Sunum sırasında görsel ve işitsel ne tür araçlar kullanabilirim?

işkence: *isim* Aşırı gerginlik anlamındadır. Sıkıntılı durum, azap...

Küçük Ağa 'yı bütün bu işkenceleri bir neticeye bağlamaktan alıkoyan bir şey vardı.

işleme: 1. *isim* Şiş, tığ, iğne vb. araçlarla elde yapılan, örgü, nakış, oya gibi işlerin genel adıdır. El işi...

Elbise işlemelerinde yine renkli keçeli kalemler kullanılır.

2. *isim* Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmektir.

İnsanlar toprağı işlemeyi, hayvanları evcilleştirmeyi başarınca yerleşik yaşama geçmişler.

işletme: *isim* Tarım, sanayi, ticaret, bankacılık vb. iş alanlarında, kâr amacıyla bir sermaye yatırılarak kurulan kurumdur.

Vergilerini düzenli olarak ödeyen kişilerin ve işletmelerinin isimlerini yayınlamışlar.

işlev: *isim* Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iştir. İş görme yetisi, görev, fonksiyon... *Örümcek ve şempanze karışımı bir görünüme sahip olan bu robotun, kol ve ayak işlevi gören dört parçası var.*

işlevsel: *sıfat* Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü işin, görevin gerektirdiği becerileri karşılama durumudur. Fonksiyonel...

Kabuğunu âdeta bir cerrah titizliğiyle oyarak, üzerine istediği motifi işledikten sonra, o kabuğu işlevsel hale getirmek gerektiğini düşünmüş Yusuf Eygören.

işsiz: *sıfat* Bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinliği olmayan anlamındadır.

Köftehor, benim gibi bir gün iş bulur, üç gün işsiz kalırsan sen de gülmezsün!

iştahlı: *sıfat* Yemek yeme isteği olan anlamındadır. Boğazlı...

İştahlı çocuk...

iştirak etmek: *fiil* Bir topluluğa girmek anlamındadır. Katılmak...

Arkadaşımız toplantıya iştirak etti.

italik: *sıfat* Üstten sağa doğru eğik olan basım harfi anlamındadır. Eğik yazı...

Metnin içinde italik yazılan bölümler öğrencilere sorulan ara sorulardır.

ite kaka: *zarf* Güçlülük anlamındadır.

Karınca saman çöpünü sal etmiş, ite kaka kıyıya çıkmış.

itibar: *isim* Değerli, güvenilir olma durumu anlamındadır. Saygınlık...

Affan Efendi'nin mahallede çok itibarı vardı ama bu itibar yeni kuşak çocukların ondan oyuncak alması yönünde olumlu bir etki yapmıyordu.

itibari: *edat* Belli bir zamandan sonra anlamındadır. Bakımından...

Milli Kütüphane; 31.07.2011 tarihi itibariyle kitap, sureli yayın ve kitap dışı materyal olmak üzere 2.947.351 adet materyalden oluşan bir koleksiyona sahiptir.

itici: *sıfat* Bir şeyi güç uygulayarak ileri götürme işini yapandır.

Ares'in itici roketleri ateşleniyor ve uzun Mars yolculuğu başlıyor.

itilmek: *fiil* Bir şeyi güç uygulayarak ileri götürme işinin yapılmasıdır.

Bilgisayarın tuşlarına basmaya çalıştıklarında geri itilirler.

itiraz etmek: *fiil* Bir düşünce veya kararı benimsemeyerek karşı çıkmaktır.

O da onun gölgesine basmıştı ama Bekir bunu görmemişti, itiraz etti.

iyceden iyceden: *zarf* Gereği kadarıyla anlamındadır.

Düşerim gerilere, iyceden iyceden...

iyi geceler: *isim* Bir kimsenin gecesinin güzel geçmesi için söylenen temenni sözüdür.

Anneciğim sana da iyi geceler.

iyi iyi: *zarf* Bir şeyin güzel yapıldığını belirtmek için kullanılan ikilemedir.

İyi iyi, pek güzel.

iyi niyetli: *sıfat* Herhangi bir kimse veya konuda hiçbir kötü düşünce beslememe anlamındadır.

Sakar ve iyi niyetlidir.

iyicene: *zarf* Tam olarak anlamındadır. Adamakıllı...

Baharda bunu iyicene coşturuyor, pek canlı biçimde gözler önüne seriyor, insanoğluna da yol gösteriyor.

iyileşme: *isim* İstenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan duruma gelme işidir.

Denizciler eskiden, yaraların iyileşmesini engelleyen bir hastalık olan iskorbut hastalığına yakalanırdı.

iyileştirilme: *isim* Bir başkası tarafından hastalıklı bir kimsenin İstenilen, beğenilen

nitelikleri taşıyan hale getirilmesidir.

Özellikle veremli hastaların iyileştirilmesi için kurulmuş sağlık kuruluşuna sanatoryum denir.

İyilik etmek: fiil Yararlı işler yapmaktır. Yardımcı olmak...

En önemli kişi bendim ve en önemli işiniz bana iyilik etmektir.

iyilikseverlik: isim Yoksullara, düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara yardım etmesini seven anlamındadır. Hayırseverlik...

İyilikseverlik insanın benliğine yapışmalıdır.

izmihlâl: isim Yıkılma anlamındadır. Çökme...

Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl...

judo: isim Jiujitsudan gelişmiş, tutmalara, fırlatmalara, hareketsiz bırakmalara dayanan, Japon kökenli silahsız yapılan dövüş sporudur.

Milyonlara transfer krallar /Kapanın elinde /Yelken, judo, eskrim.

kabarcık: isim İçi su, hava dolu ufak kabartı veya küreciktir.

Eski çırak ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta önünde dönen çanağa arada sırada “püf” diye üfleyerek zamanla testiye çatlatacak olan bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp giderir.

kabartma tozu: isim Pasta, çörek vb. hamur işlerinde kabarmayı sağlayan tozdur. Sodyum bikarbonat...

Kabartma tozu yok.

kabil: sıfat Olma ihtimali bulunan anlamındadır. Olanaklı...

Dostunuzla darılmanız kabildir.

kabiliyet: isim Bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği anlamındadır. Yetenek... *Sosyal bir varlık olarak yaşayan âşık (saz şairi) toplumda gördüğünü, işittiğini, yaşadığını, sanat kabiliyeti ölçüsünde, sazı eşliğinde dile getirir; toplumun beğenisine sunar.*

kabin: isim Gemilerde, uçaklarda, uzay gemilerinde bulunan küçük bölmedir.

Burada bir mutfak tezgâhı, buzdolabı, egzersiz aletleri, uyku kabini, tuvalet ve banyo bulunuyor!

kablo: isim Elektrik akımı iletiminde kullanılan ve yalıtkan bir madde ile sarılı bulunan metal teldir.

Bu akım ise kablolar aracılığıyla karşı tarafa iletilir.

kaburgacıbaşı: isim Bir kimsenin vücudundaki kaburgalarla ilgilenen kişidir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı,

dudakcibaşı, gırtlakcibaşı, rüyacibaşı, uykucubaşı, uyandırmacibaşı, dondurmacibaşı, çorbacibaşı, bacakçibaşı, kolcubaşı, nasırcibaşı, kaşintıcibaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

kaçabilmek: *fiil* Çeşitli bahaneler ileri sürerek bir yere gitmemeye çalışmaktır.

Kaçabildiği kadar kaçır dış doktorundan.

kaçamak: *sıfat* Başkalarına belli etmeden, gizlice yapılan anlamındadır.

Ürkek, kaçamak bir bakış attı önce.

kaçıncı: *sıfat* Kaç soru sıfatının sıra biçimidir.

Kaçıncı sınıftasın bakalım?

kaçış: *isim* Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmaktır. Firar etmek işi...

Bu kaçıışı haber alan babası, ardından yetişerek onu gemiden aldı, eve getirdi.

kaçışmak: *fiil* Hep birden koşup çeşitli yönlere dağılmaktır.

Karıncaya benzeyen minicik robotlar gıcırdaya gıcırdaya kaçıştular.

kaçma: *isim* Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılma işidir. Firar...

Onun serüven merakı bir gün evden kaçmasına yol açtı.

kadı: *isim* Tanzimat'a kadar her türlü davaya, Tanzimat ile Medeni Kanun arasındaki dönemde ise yalnız evlenme, boşanma, nafaka, miras davalarına bakan mahkemelerin başkanlarıdır.

Söyle Allah aşkına Kadı Efendi haksız mıyım?

kadıncağız: *isim* Kendisine şefkat ve acıma duyulan kadın anlamındadır.

Bu kulübede yalnız yaşayan kadıncağızdan, içecek soğuk bir şey ister.

kadırga: *isim* Hem yelken hem kürekle yol alan, özellikle Akdeniz'de kullanılmış bir savaş gemisidir.

Kadırgaların, yelkenlerin, küreklerin biçimine dikkat etti.

kadim: *sıfat* Başlangıcı olmayan anlamındadır. Eski, ezeli...

Kütüphaneciliğin kâğıdın bulunmasından çok daha öncelere dayanan en az 5000 yıllık kadim bir geçmişi var.

kadro: *isim* Bir işte görev alan kişi veya kişilerdir. Ekip

Varlık kadrosu genellikle hayvanlardan veya bitkilerden oluşmuştur.

kafa kafaya: *zarf* Herhangi bir yerde karşı karşıya gelip kafalarıyla birbirlerine dokunmaktır.

Köprüde kafa kafaya toslaşmışlar.

kafadar: *isim* Görüş ve anlayışları birbirine uyan kimselerden her biridir. Kafadaş, kafa dengi...

Kafadarlar adlı ilk müzik grubunu kurdu.

kahır: *sıfat* Derin üzüntü veya acıdır. Sıkıntı...

Çocuk yüreğimde, büyüğü kaybolmuş, kahır yüklü zamanlar yaşadım.

kahraman: *sıfat* Savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren (kimse), alp, yiğit anlamındadır.

Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?

kahvehane: *isim* Kahve, çay, ıhlamur, bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulunduran, tavla, domino, bilardo, kâğıt vb. oynanan yer anlamındadır. Kahve...

Keyfine çok düşkün biri olan Affan Efendi'nin dükkânı akşamları sohbet, kahve içmeye gelen memurlarla dolar; bu hâliyle dükkân bir kahvehaneye dönüşürdü.

kâinat: *isim* Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler anlamındadır. Dünya...

Kâinat şükürünü, biatını, duasını tazeliyor.

kalabalıklaşmak: *fiil* Çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu durumuna gelmektir.

Gittikçe kalabalıklaştılar.

kalabalıklık: *isim* Sayıca çok olma durumudur.

Daha çok yemek kalabalıklığına katılmakla yetinir.

kalbi atmak: *fiil* Kalbin nabız vurması, çarpmasıdır.

Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

kalbi durmak: *fiil* Yaşamını yitirmek anlamındadır. Ölmek...

Dün gece saat 11.30'da, büyük müzisyenin kalbi durmuş.

kaldırıp kaldırıp: *zarf* Bir müsabakada rakibini sırtına alarak yere atmaktır.

Ha deyince kaldırıp kaldırıp yere vurmali.

kaldırma: *isim* Yukarı doğru hareket ettirme işidir.

Başını yukarı kaldırmasıyla bizim Karga Usta'yı görmesi bir olmuş, daha çok sultanmış ağzı.

kalemlik: *isim* Yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araçların konulduğu kutudur.

Yoğurt kaplarından saksılar, karton rulolardan kalemlikler...

kalemtraş: *isim* Kurşun kalemlerin ucunu açmak için kullanılan türlü biçimlerdeki keskidir. Kalem açacağı...

Kalemtraşla açça açça boyumu kısalttı.

kalfa: *isim* Aşaması çırakla usta arasında bulunan zanaatçıdır.

Ustanın bu sonu gelmez nasihatlerinden sıkılan kalfa, artık dayanamaz ve gidip bir

dükkân açar.

kalfalık: *isim* Aşaması çırakla usta arasında bulunan zanaatçının işi anlamındadır. *Şehzadebaşı benim çıraklık dönemimin yapısı, Süleymaniye'yi kalfalık dönemimde yaptım.*

kalınca: *isim* Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çoğa yakın anlamındadır.

Bir ucu kalıncadır.

kalınlaşmak: *fiil* Cisimlerde uzunluk ve genişlik dışında üçüncü boyutu çok olan duruma gelmektir.

Gövdem epeyce kalınlaştı.

kalıplaşmak: *sıfat* Belli bir biçim almaktır. Klişeleşmek...

Masalım hangi kalıplaşmış ifadelerle başlayacak ve bitecek?

kalış: *isim* Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunma işidir.

Suyun altında kalış süreleri dolmasa balık adamlar, onları bırakıp gitmeyeceklerdi.

kalkabilmek: *fiil* Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Ali, güçlüğüyle ayağa kalkabildi.

kalkışmak: *fiil* Yetenek, imkân ve gücü aşan bir işe girişmektir.

Bacak bacak üstüne atmaya kalkışınca, popo üstü oturuverdi.

kalori: *isim* Besinlerin, dokular içinde yanarak vücudun sıcaklık ve enerjisini sağlama değerlerini gösteren ölçüdür.

Tabloda bazı spor dalları için gerekli olan kalori miktarları verilmiştir.

kalorilik: *sıfat* Vücuda gerekli olan enerjiyi sağlayan anlamındadır.

Bir voleybolcu için 1200, bir yüzücü için 1500 ve bir tenisçi için 1300 kalorilik bir besin listesi hazırlanması gerekiyor.

kalsiyum: *isim* Atom numarası 20, atom ağırlığı 40,80, yoğunluğu 1,55 olan, 845 °C'de eriyen, kireç ve alçının birleşimine giren, sarımtırak beyaz bir elementtir. (simgesi Ca)

Tuz, kalsiyum ve demir gibi 15 değişik mineral çeşidine gereksinim duyarsınız.

kamaşmak: *fiil* Fazla ışıktan dolayı geçici olarak kararıp etrafı göremez olmaktır. *Güvercini izleyen çocuğun gözleri güneşten kamaşmıştı.*

kamçı çalmak: *fiil* Bir ucuna ip, deri vb. bağlı olan vurma, dövme aracı ile vurmaktır. *Kanatları ata taktım, atın üstüne bindim, kamçıyı çaldım, dizginleri bıraktım, koyverdim atı.*

kamış: *isim* Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan

bitkilerden yapılmış olan anlamındadır.

Kamışın her iki ucuna parazvane denilen ve aşınmayı engelleyen metal parçalar yerleştirilir.

kamu: isim Halk hizmeti gören devlet organlarının tümüdür.

Devlet kamu hizmetlerini gerçekleştirebilmek için kamu kaynaklarını kullanır.

kamu hizmeti: isim Devlet ve öteki kamu tüzel kişileri tarafından halkın genel ve ortak gereksinimlerinin karşılanmasıdır.

Kamu hizmetlerinin aksadığı ve aksamadığı durumlarla ilgili bir karşılaştırma yapalım.

kamuoyu: isim Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesidir. Halkoyu...

Günümüzde iklim bilimciler, küresel ısınmanın verilerini kamuoyu ile paylaşmakta, sorunun önlenmesi için çalışmaktadır.

kan kardeş: isim Aralarında dostluk ilişkisi bulunan birden çok kişinin elleri kanadıklarında ellerindeki kanı birbirlerine sürmek yoluyla oluşturdukları bağıdır.

Elimiz kanasa, /Kan kardeşlerimiz olurdu.

kana kana: zarf Doya doya anlamındadır. *Su içtiler kana kana.*

kanaat: isim Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma anlamındadır. İnanç, düşünce...

Mücadelede yırtıcı, dostluklarda ve kanaatlerinde fedai idi.

Kanaat getirmek: fiil Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmak anlamındadır. Akli yatmak...

Kanaat getirmek için elini ısırdı, yerden sivri bir taş parçası aldı, alınına vurdu.

kanal: 1. isim Telefon, telgraf, radyo, televizyon vb. araçlarla iletişimi sağlayan yoldur. Hat...

Bir televizyon kanalı için gezi programı hazırlayacaksınız.

2. isim Bazı bölgeleri sulamak, kurutmak amacıyla veya gemilerin işlemesine elverişli, insan eliyle açılmış su yoludur.

Halkın güvenliği için şehirlerin etrafı surlarla çevrilirken, günlük yaşamda insanların yaşamını kolaylaştırmak için çeşmeler, su kanalları ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri sunulmaya başlanmış.

kanalizasyon: isim Pis ve atık suların özel kanallar aracılığıyla belli merkezlerde toplanıp atılmasını sağlayan sistemdir. Lağım döşemi, şebeke...

İngiltere'de evlere ve iş yerlerine su ve kanalizasyon şebekeleri kurdular.

kanama: isim Vücudun herhangi bir yerinden kan akma, kan gelme işidir.

Sonunda kanama durdu.

kanarya: isim İspinozgillerden, yeşilimsi veya sarı tüylü, koni biçiminde küçük gagalı,

ötücü kuştur.

Vitrine yerleştirilmiş bahar dallarının üzerinde kanaryalar, sakalar, bülbüller, muhabbet kuşları, papağanlar vardı.

kanatlanma: isim Uçmaya başlama işidir.

“Kanatlanmaya durduklarında da gökyüzüne bırakacağım, uçup gitsinler.” dedi.

kandırılmak: fiil Beklenmedik bir davranışla yanıltılmak anlamındadır.

Üreticideki bu bakış açısına karşılık tüketicide bilinç yoksa kandırılırız ve elimizdeki paranın karşılığını alamamış oluruz.

kandırmak: fiil Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmasını sağlamaktır.

İnandırmak, ikna etmek...

“Belki sevgili arkadaşımı da kandırırım, birlikte balık tutmaya çıkarız.” diye geçiriyormuş aklından.

kandil: isim İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracıdır.

Gökyüzüne asılı parlak bir kandil gibiydi.

kanepa: isim Birkaç kişinin oturabileceği genişlikte koltuktur. Çekyat...

Birbirimizi çok özlediğimizden üçlü kanepede dip dibe otururuz.

kangrenleşmek: fiil Bir durum veya iş düzelmeyecek duruma gelmektir. Uzamak...

O, merkezini ABD'den Türkiye'ye taşımaktaki asıl amacını, ülkesinin gittikçe kangrenleşen sorunları konusunda insanları aydınlatmak ve ülkesine mümkün olduğunca yardımcı olmak olarak özetliyor.

kanguru: isim Kangurugillerden, Avustralya'da yaşayan, iri, otçul, memeli, ön ayakları kısa, art ayakları ile kuyruğu uzun ve güçlü, başı küçük, dışısının karnında yavrularını taşıyacak bir kesesi bulunan keseli hayvandır.

Robotun bacak mekanizmasına, gerçek bir kangurunun bacaklarındaki yapıya benzemesi için yaylar yerleştirilmiş.

kantar: isim Tartılacak kütle alttaki çengele takıldığında sarmal bir yaya bağlı olan ve normal olarak sıfırı gösteren bir okun, yanlarda gösterilmiş ağırlık birimleri hizasına gelmesiyle kütle ağırlığını belirleyen bir tür tartı aletidir.

Kedi yedi, deyince Hoca, başını kaşır sonra kediyi ve kantarı getirmesini söyler.

kantin: isim Kışla, fabrika, okul vb. yerlerde yiyecek ve içecek maddelerinin satıldığı yerdir.

Yanımızda getirdiğimiz ya da kantinden aldığımız suları içebiliriz.

kap kacak: isim Tencere, tava, sahan vb. mutfak eşyasıdır.

Eski eşyalarını toplayıp eskiciye verir, naylon kap kacak alırlardı.

kapanıvermek: *fiil* Birdenbire yüzü, gövdesi bir yere gelecek biçimde eğilmektir.

Keşke bütün gövdemle bir teleskop gibi içeri, içime kapanıversem.

kapasite: *isim* Bir şeyi içine alma, sığdırma sınırıdır. Kapsama gücü...

Bilgisayarlar kabinde herhangi bir sorun yaşanmasına izin vermiyor ve acil bir durumda ekipten birinin diğerini ameliyat etmesine bile yardımcı olabilecek kapasitedeler.

kapatılabilmek: *fiil* Birden çok bölümden oluşan yapılarda bu yapının herhangi bir bölümüne girişin engellenmesidir.

Acil bir durumda zarar gören ünite kapatılabilir.

kapatıvermek: *fiil* Aniden çalışamaz, görev ve iş yapamaz duruma getirmek anlamındadır.

Tansiyonum çıkıyor, kapatıveriyorum.

kapatma: *isim* Yeme isteğini köreltmedir. Yemekten kesilme...

İştahını kapatma, bu kez yemek yiyemezsin.

kapılıvermek: *fiil* Elinde olmadan bir şeyin veya kimsenin güçlü etkisinde kalmaktır. *Mehmet'i görmek, Mehmet'i okşamak, öpmek, koklamak, göğsünü pırpır ettiren esintilere kapılıverip ikide bir bağına bastırmak.*

kapışmak: *fiil* Birlikte bir şeyin üzerine üşüşüp aceleyle almaktır. Kapmak...

Tam bir kapıştı bu.

kapmaca: *isim* Hızla yakalamak anlamındadır.

Aralarında gölge kapmaca takımı kurmayı tasarladılar.

kapsamlı: *isim* Sınırları içine başka konuları veya anlamları alma durumu olan anlamındadır.

Çöp toplama ve ev posta dağıtım hizmetlerinin bile altyapı hizmeti ile gerçekleşeceğine, çocuklar ve gençlerin eğitim ve eğlence gibi ihtiyaçlarının geniş kapsamlı alanlarda sağlanacağını, sağlık hizmetlerinin kolay ulaşılabileceğini, güvenliğin yüksek olduğu şehirlerin planlandığını söylüyorlar.

kapsül: *isim* Zamanlar arası insan veya malzeme taşınan kapalı araçtır.

Zaman kapsülüne koyacağınız bir mektup yazacaksınız.

kaptanlık: *isim* Takım oyunlarında takımı temsil eden kimse olma durumudur.

Uzun yıllar bayan milli atletizm takımımızın kaptanlığını yaptı.

kaptırılmak: *fiil* Bir şeyin ele geçirilmesine, kapılmasına yol açılmaktır.

İçi başka bir kuşa kaptırılmadan nasıl boşaltılırdı?

kara kara: *zarf* Talihsiz bir şekilde anlamındadır.

Kara kara baktı dünyaya.

karabatak: *isim* Karabatakgillerden, balıkla beslenen, gagası uzun ve sivri, kara tüylü bir deniz kuşudur.

Karabataklar mavi tüllerin arasında balık arıyordu.

karabiber: *isim* Karabibergillerin örnek bitkisi olan, zeytinsi, meyvelerin taneleri yuvarlak, yaprakları kalp biçiminde, tırmanıcı bir bitkidir.

Üstüne de bolca karabiber, kirli yapağı sarmalı.

kara cahil: *sıfat* Belirli bir konuda çok yetersiz olan anlamındadır.

Ülkenin adını soracak olursam beni kara cahil bir kız sanabilirler.

karaciğer: *isim* Karın boşluğunun sağ üst bölgesinde bulunan, öd salgılayan, şeker depolayan, iri, açık kahverengi organdır.

Yumurta sarısında, karaciğerde, tam yağlı sütte ve havuçta bulunur.

karaltı: *isim* Uzaklık ve karanlık sebebiyle kim veya ne olduğu seçilemeyen, belli belirsiz, koyu renkli biçimdir. Silüet...

Ona kapının hemen yanında duran, üzeri bir örtüyle kapatılmış karaltıyı gösterdi.

karamela: *isim* Karamel, eritilmiş ve birazı yakılmış şekerle yapılan şekerlemedir.

Tadı vişneli pastaya, kremaya, hindi kızartmasına, karamelaya, kiraz reçeline, kızarmış tereyağlı ekmek karışımına benzeyen şişedeki suyun hepsini bitirdi.

karar verilmek: *fiil* Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek kesin yargıya varılmaktır.

Yapılan incelemeler sonucunda İcadiye Tepesi'nin rasathane yeri için daha uygun olduğuna karar verildi.

karargâh: *isim* Bir birlik veya kurumun, kumandan ile yardımcı şube ve bölümlerinden oluşan kuruluşudur.

Karargâh fotoğrafçısının orada oturması işini kolaylaştırıyordu.

kararlaştırmak: *fiil* Bir konunun, bir işin herhangi bir yolda yapılmasıyla ilgili kesin düşünce belirlemektir. Tayin etmek...

Bu bilgilerden hangileri için görsel malzeme kullanacağınızı, hangi bilgileri metin olarak vereceğinizi ve bunları postere nasıl yerleştireceğinizi kararlaştırın.

kararsız: *sıfat* Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek varılan yargısı olmayan anlamındadır.

Kararsız adam...

kararsızlık: *isim* Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek varılan yargısı olmama durumudur. Tereddüt...

Onların bu kararsızlığı kardeşimle beni çok mutlu ediyor.

karartma: isim Kötü bir duruma getirme işidir.

Bizim eğlencemiz kara trenler, şimdi bahtımızı karartmaya niyet etmiş düşman askerlerini getirecekti, öyle mi?

karayel: isim Kuzeybatıdan esen, genellikle soğuk, bazen fırtına niteliğinde yeldir. Keşişleme karşıtı...

Davran deli fişek, karayel fırtınası.

karayığın: isim Herhangi bir düşüncesi olmayan, ortak hareket eden halk kitlesidir.

Bu duruş bizim bir karayığın, bir kuru kalabalık değil vicdanlı, akıllı bir toplum, vefa gibi, minnet gibi, sevgi gibi erdemlere sahip ciddi bir millet olduğumuzu gösteriyor.

kara yolu: isim Yerleşim merkezlerini birbirine topraktan bağlayan yoldur.

Aydın-İzmir kara yolu trafiğe kapatıldı.

kardeşçe: sıfat Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocuklara yaraşır şekilde anlamındadır.

Yemyeşil çimenlerin üstünde kardeşçe oyunlar kurulurdu.

kardiyoloji: isim Anatomi, fizyoloji ve patolojinin kalp ile ilgili bölümleridir.

Yapılan tahliller sonucu hastanın spazm geçirdiğini fark ettik ve onu kardiyoloji doktoruna yönlendirdik.

kare: isim Bir filmin ya da görüntünün en küçük bölümüdür.

Birçok sinema terimi öğreniyorsunuz “kare” de bunlardan biri!

kare kare: zarf Bölüm bölüm anlamındadır.

“Görsel efekt sanatçısı”, kurgu uzmanının hazırladığı filmle animatörün hazırladığı tuvalet kağıdı rulosu ve bahçe görüntülerini yine özel bir bilgisayar yazılımıyla kare kare birleştiriyor.

karga: isim Kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuştur.

Karga avcını gözetlemeye başlamış.

karı koca: isim Birbirleriyle evlenmiş kadın ve erkektir.

Genç karı koca, kızlarına oyuncak köpek alacaktı.

karıncacık: isim Karıncayı küçümsemek anlamıyla söylenen sözdür.

Etin ne, budun ne a karıncacık! demiş.

karıştırıcı: isim İki veya daha çok maddeyi birbiri içinde dağıtmaya, birbirinin içine girdirmeye yarayan araçların genel adıdır.

Karıştırıcı sürekli dönerek selülozun suda erimesini sağlıyor.

karikatürcü: *isim* İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resimleri çizen sanatçıdır. Çizer, karikatürist...

Karikatürcü uygun zemin oluştuğunda çizgileriyle bütün dünya insanlarına seslenme olanağı bulmaktadır.

karikatürist: *isim* İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resimleri çizen sanatçıdır. Çizer, karikatürcü...

Karikatüristin karikatürle vermek istediği mesaj ne olabilir?

karikatürize: *sıfat* İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim durumuna getirilmiş olandır.

Siz olsaydınız bu mesajı nasıl karikatürize ederdiniz?

karmak: *fiil* İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmasını, birbirinin içine girmesini sağlamaktır. Karıştırmak, birbirine katmak...

O, tuvalin karşısında duruyor, boya karıştırıcısı boyaları karıyor, fırçacıbaşı da Padişah'ın tarif ettiği yerlere istediği boyaları sürüyormuş.

karşı karşıya: *zarf* Bir sıkıntı ile karşılaşmak anlamındadır.

Ulusun yaşamı tehlikeyle karşı karşıya kalmadıkça savaş bir cinayettir.

karşılanabilmek: *fiil* Karşılık olmak, denk gelmek, tekabül etmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Yukarıdaki paragrafın ana fikri, aşağıdaki atasözlerinden hangisiyle karşılanabilir?

karşılıksız: *sıfat* Bir davranışın karşı tarafta uyandırdığı, gerektirdiği başka davranış gerektirmeyen anlamındadır.

Sanatçı için sanatı geçici bir heves değil, ömür boyu süren bir tutku, karşılıksız bir aşktır.

kasaba kasaba: *zarf* Şehirden küçük, köyden büyük bir yerleşim yerinden diğerine anlamındadır.

Köy köy, kasaba kasaba yürür.

kasabalı: *sıfat* Şehirden küçük, köyden büyük, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezi halkından olandır.

Kasabalı bir alkışladı bizi bir alkışladı ki demeyin gitsin.

kâse: *sıfat* Cam, çini, toprak vb.nden yapılmış derince çanaktır.

Ortada bir tahta sini, üzerinde buram buram tüten, tüttükçe iştah açan bir kâse çorba...

kasetçi: *isim* İçinde, görüntü ve seslerin kaydedildiği, gerektiğinde yeniden kullanılmasını sağlayan bir manyetik şeridin bulunduğu küçük kutuyu satan kimsedir.

Kıyıda sandallarda balık-ekmek satan balıkçılar, "Çıtır çıtır bunlar" diye bağırır

simitçiler, iskelenin yanında balık tutan insanlar, rengârenk kovalardaki suların içinde oynayan gümüş rengi balıklar, seyyar kasetçilerin tezgâhlarından yükselen arabesk feryatlar ve daha neler neler...

kasılma: isim Kasın büzülüp toplanmasıdır. Büzüşmek işi...

Yapılan tahliller sonucu hastanın ani kasılma geçirdiğini fark ettik ve onu kalp hastalıkları doktoruna yönlendirdik.

kasırğa: isim Rüzgâr çizelgesinde hızı 64 veya daha fazla deniz mili olan ve kuvveti 12 ile gösterilen rüzgârdır.

Hızla estiğim, fırtına, kasırğa olduğum zaman, en kuvvetli şeyler karşında çatır çatır yıkılır.

kasketli: isim Genellikle erkeklerin giydiği, önü siperli başlığı olan anlamındadır.

Kasketli, şık giyimli, bastonlu, sevimli bir amcaydı.

kaşar: isim Koyun sütünden yapılan, genellikle tekerlek biçiminde, sarımtırak, yağlı bir peynirdir.

Dilenirse biraz ceviz eklenebilir, taze kaşar yerine de beyaz peynir kullanılabilir.

kaşımak: fiil Vücudun herhangi bir yerindeki duyulan hafif yanma ve batmaya benzer hissi gidermek için tırnakla veya başka bir şeyle deriyi hafifçe ovmaktır.

Kafasını kaşımış, gözlerini kısmış.

kaşınmak: fiil Vücudun herhangi bir yerinde duyulan hafif yanma ve batmaya benzer hisse sahip olmak anlamındadır.

Padişah kulağı kaşınırsa rahat rahat kaşıyamıyormuş.

kaşintıcıbaşı: isim Vücudun herhangi bir yerinde duyulan hafif yanma ve batmaya benzer hissi olanların bu hislerini gidermek veya bu kısımları ovmakla görevli kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakcıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

katılaşmak: *fiil* Kolaylıkla şekil verilemeyen, kolay işlenemeyen, üzerine parmakla basıldığında şökmeyen duruma gelmektir.

Donarak katılaşacağız.

katılım: *isim* Bir topluluğa veya bir yarışmaya girmektir. İştirak etmek...

Yarışmaya katılım şartları...

katil: *sıfat* Öldürücü anlamındadır. Ölüme neden olan...

Güzelim ağaçları baltayla yere deviren bitki katilleri!

kâtip: *İsim* Özel kuruluş veya kamu kurum veya kuruluşlarında haberleşmeyi sağlayan, yazışma yapabilen görevli anlamındadır. Yazman...

Bir müddet sonra Talat Bey'in hususi kalemine kâtip oldum.

kâtiplik: *isim* Özel kuruluş veya kamu kurum veya kuruluşlarında haberleşmeyi sağlayan, yazışma yapabilen görevlinin yaptığı iştir. Sekreterlik, yazmanlık...

Her ne kadar asıl görevi imamlık olsa da kâtiplik, müderrislik, kadılık ve bilirkişilik yaptı.

katkısız: *sıfat* Üzerine veya içine hiçbir şey eklenmemiş olandır. Katışsızsız, saf...

Kızılıctan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara not ediniz.

katlanılma: *isim* Hoş olmayan bir duruma, güç şartlara dayanmaktır. Tahammül etmek işi...

Anlatılması kolay ancak yapılması veya katlanılması çok güç.

katli: *isim* Bir canlının hayatına son vermek anlamındadır. Öldürme...

Katline ferman mı verdin karıncaların sen de?

katma değer vergisi: *isim* Mal teslimleri ile hizmetler üzerinden alınan dolaylı bir vergi türüdür.

KDV yani katma değer vergisi dersek, sanırım daha iyi anlayacaksınız.

katmerli: *sıfat* Kat kat olan anlamındadır.

O katmerli güllerden edinip, bir güzel gül reçeli kaynatınız.

kavga etmek: *fiil* Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüştür.

İkisi de kavga etmekten yorgun düşmüşler.

kavgacı: *isim* Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişmeyi veya dövüşü seven, düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişmeyi veya dövüşü çıkaran kimsedir.

Beni de kavgacılardan sanıp karakola götürdüler.

kavrama: *isim* Bir nesne veya düşünceyi her yönünü anlamak işidir. Algılama...

Daha iyi anlamaya, kavramaya başlamaya zihni açılmak denir.

kavuşabilmek: *fiil* Ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Hele ayrılanların bir gün kavuşabileceklerini belirleyen “Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.” atasözündeki teselli, insanoğluna umut, umuttan doğan mutluluk verir.

kavuşturulmak: *fiil* Bir meselenin biri tarafından halledilerek ortadan kaldırılmasıdır.

Sonunda bu mesele, dostları tarafından bir çözüme kavuşturuldu: Âkif Bey yarışmaya girecek, ancak şiiri birinci dahi olsa kendisine bu para verilmeyecekti.

kaybedebilmek: *fiil* Yitirmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Ürünleri kullanırken ölçsüz ve sınırsız davranırsak, sağlığımızı kaybedebilir ve diğer insanlarla, ailemizin üyeleri ile ilişkilerimizde ciddi sorunlar yaşayabiliriz.

kaydırılmak: *fiil* Düz, ıslak, donmuş veya kaygan bir yüzey üzerinde sürtünerek kolayca yer değiştirmesini sağlamak anlamındadır.

67 ile 72 arasındaki hafif gemi, Dolmabahçe sirtlarından Kasımpaşa'ya kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılarak, yüzlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar üzerinden kaydırılarak bir gecede Haliç'e indirildi.

kaydırmak: *fiil* Düz, ıslak, donmuş veya kaygan bir yüzey üzerinde sürtünerek kolayca yer değiştirtmektir.

Arıburnu Savaşı bu kesimde yapılacak, şimdi gözlerimizi yavaşça güneye kaydırıyoruz.

kayıkçı: *isim* Kürek veya yelkenle yürütülen ufak tekneyle insan veya yük taşıyan kimsedir.

“Haydi! Kayığım Üsküdar'a kalkıyor efendiler, hanımefendiler!” diye seslenirmiş yolculara Kayıkçı Halil.

kayıkthane: *isim* Kürek veya yelkenle yürütülen ufak teknelerin çekildiği, korunduğu üstü örtülü yerdir.

Kayıkçı Halil sessizce uzaklaşmış Ahmet'in yanından ama kayıkhaneye doğru yürürken bir yandan da sevgili arkadaşını düşünüyormuş; “Ah!” diyormuş kendi kendine “Bizimki hepten çıldırmış olmalı.

kayınvalide: *isim* Kocaya veya kadına göre birbirlerinin annesi anlamındadır. Kaynana...

Geçenlerde kayınvalidem rahatsızlandı, ona verdim.

kayış: *isim* Bağlamak, tutmak veya sıkamak amacıyla kullanılan, dar ve uzun kösele dilimidir.

Binek hayvanları yöneltmeye yarayan kayışa dizgin denir.

kayıt: isim Bir yere mal ederek deftere geçirilmedir.

Yeni bir mahalleye taşınıldığında her türlü iş için önce muhtarlığa gidip kayıt yaptırmak gerekiyormuş.

kayıt cihazı: isim Görüntülerin veya seslerin kaydedildiği alettir.

Röportajda kullanacağım araç gereçleri (kayıt cihazı, fotoğraf makinesi, kâğıt, kalem) belirledim.

kayıtçı: isim Çeşitli izlemleri not eden kimsedir.

İstanbul ve civarında altmışa yakın kuvvetli yer hareketi kayıtçısı çalıştırır.

kaymakam: isim Bir ilçede devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisidir. İlçebay...

Bizim ilçeye yeni kaymakam gelince biz memurları topladı.

kaymakamlık: isim Bir ilçede devleti temsil eden en yetkili yönetim görevlisinin makamı ve bu makama bağlı resmî dairelerin bütünüdür.

Kaymakamlığa... Deniz Ritim Orkestrasında, dört bin lira aylıkla iş buldum.

kaynatılmak: fiil Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak işi yapılmasıdır.

İki gündür; tavuk suyuna çorba pişiyor, ıhlamur kaynatılıyor, ayağını sade yağ ile ovup üstüne sıcak tül bent koyuyorlar.

kazan: isim Çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarayan büyük, derin kaptır.

Çamaşır ve hamam gününde bahçelerde kazanlar kaynatılırdı.

kazanabilmek: fiil Yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen enerjiyi sağlama ihtimali veya imkânı bulunmasıdır.

Robotun enerjiyi etkin bir şekilde geri kazanabilen araçlar ve robotlar üretme yolunda önemli bir adım olduğu düşünülüyor.

kazanç: isim Satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen paradır. Getiri...

Tarihe baktığımızda Sümerlerin şehrin ortak ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kazançlarının bir kısmını vergi olarak verdiklerini görüyorum.

kazandırılmak: fiil Herhangi bir şeye sahip olması sağlanılmasıdır.

Bebek iskeletine, artık kumaş parçaları sarılarak vücut dolgunluğu kazandırılır.

kazanım: isim Bir dersin öğretimi esnasında çocuklara öğretilmesi istenilen ölçütlerdir. *Hayırlarınız çoğunluktaysa hayır cevabı verdiğiniz soruların kazanımları konusunda daha dikkatli olunuz.*

keçeli kalem: isim Bir çeşit boya kalemidir.

Bebeğin yüzü keçeli kalemlerle boyanır.

kefe: isim Terazî gözlerinden her biridir.

Bu kavramları terazinin kefesine dengeli olarak yazın.

kefensiz: zarf Ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz beze sarmadan anlamındadır.

Düşün altındaki binlerce kefensiz yatana.

kel: sıfat Saçı dökülmüş olan (kimse) anlamındadır.

Kel kafasından ensesine doğru terler damla damla yürüyordu.

kel mel: isim Saçı dökülmüş olan manasında bir sözdür.

“Kelsin melsin ama bu ülkenin en akıllı insanı da sensin. Kızımı verdim gitti,” demiş padişah, kızıyla Keloğlan’ı kırk gün kırk gece süren düğün dernekle evlendirmiş, muratlarına erdirmiş.

keleş: isim Saçı dökülmüş olan (kimse) anlamındadır.

Padişah; “De bakalım keleş oğlan, bu tahtanın hangi yanı daha kalındır?” demiş yerden bir tahta alıp Keloğlan’a uzatarak.

keleşlik: isim Saçı dökülmüş olma durumudur.

O da kelliğine, keleşliğine bakmamış, yarışmaya katılmış.

kelime türü: isim Yapı, kavram, görev bakımından aralarındaki benzerliğe göre ayrılmış bulunan kelime türlerinden her biridir. Sözcük türü...

Yazılarımda kelime türlerini işlevlerine uygun kullanırım.

kellesini uçurmak: fiil Kafasını keserek koparmaktır.

“Bildin, bildin, kızımı veririm, bilemedin kelliğine bakmadan sultan kıza istekli olma suçundan kelleni uçururum, tamam mı?”

kellik: isim Saçı dökülmüş olma durumudur.

O da kelliğine, keleşliğine bakmamış, yarışmaya katılmış.

keman: isim Dört teli olan, çenenin altına dayayarak çalınan yaylı sazdır. *Kocam, yıllardır eline almadığı kemanını kutusundan çıkarmıştı.*

kemirmek: fiil Sert bir şeyi dişleriyle azar azar koparmaktır.

Eşek, keskin dişleriyle kabuğumu kemirdi.

kepekli ekmek: isim Buğdayın kepek ve nişasta kısmı kullanılarak yapılan ekmek türüdür.

Kepekli ekmekler dükkânlarda yerini aldı.

keramet: isim Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durumdur.

Keramet sahibi olduğuna inanılır.

kerata: isim Küçüklerle sevgi ile söylenen bir sitem sözüdür.

Sizi gidi keratalar, kırk yıllık baharatçı Niyazi 'yi işleteceksiniz ha?

kerecik: zarf Yapılan işin çok az olduğunu vurgulamak için kullanılır.

Bizi bir kerecik bile aramadı, sesini duymayı ne çok isterdim.

kermes: isim Bir derneğe, bir çalışmaya yardım sağlamak amacıyla genellikle açık havada satış yapılarak gelir sağlanan toplantıdır.

Kermeslere de bağısladığım oldu.

kervan: isim Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarıdır.

Türkülerin anonimleşmesinde, daha ziyade göçler, kervanlar, askeri sevkler, gurbete iş için gidişler, gezgin halk şairlerinin faaliyetleri, yakın zamanlarda basın ve yayın organları rol oynar.

kese kâğıdı: isim İçine bazı şeyler konulmak için kâğıttan yapılmış kese biçiminde torbadır.

Baharatçı kese kâğıtlarını alıp raflara gittiğine göre, vardı besbelli.

kese kese: sıfat Bir malın çokluğunu belli etmek için kullanılan söz grubudur. Çok çok, torba torba...

Kese kese altınlar, bu yaşlı bahçıvanı kandıramadı.

kesif: sıfat Yoğun anlamındadır.

Hacmine oranla ağırlığı çok olan, kesif şeylere yoğun denir.

kesinleştirmek: fiil Şüphe ve duraksamaya yer bırakmayan veya geri dönülme yen bir duruma getirmektir.

İşaretlediğiniz cümlelerden hangisinin metnin ana fikri olduğunu kesinleştirerek sebebini kısaca açıklayın.

kesinlik: isim Şüphe ve duraksamaya yer bırakmayan veya geri dönülme yen olma durumudur. Katiyet...

Verilen aletler, evde çoluğa çocuğa kesinlikle kurcalattırılmayacaktı.

kesir: isim Bir birimin bölündüğü eşit parçalardan birini veya birkaçını anlatan sayıdır. Sayılarda kesirler virgülle ayrılır.

kesişim kümesi: isim İki farklı kümenin ortak elemanlarının oluşturduğu kümedir.

Aşağıdaki kesişim kümelerine uygun olan bir tanıdığınızı yazın.

kesit: isim Bir şey enlemesine veya boylamasına kesildiğinde ortaya çıkan yüzeydir.

Şişkin yanına "tek", içeri göçük yanına "aç", bir fasulye kesitini andıran yanına "bey", düzce olan yanına "eşek" derdik.

keski: isim Ağaç, taş, metal vb.ni yontmaya yarayan, bir ucu keskin çelik araçtır.

Ben mermerlerin içinde bir melek görürüm ve onu özgürlüğüne kavuşturuncaya kadar mermeri keski ve çekicimle oymaya devam ederim.

kesme işareti: isim Özel adlara, kısaltmalara ve sayılara getirilen ekleri, iki sözün birleşmesi sırasında ortaya çıkan ses düşmesini belirtmek için kullanılan noktalama işaretinin adıdır. Kesme, kesme imi (')...

Kişi adlarının sonuna gelen ekleri kesme işaretiyle ayırdım.

kevser: isim Cennette bulunduğu inanılan kutsal ırmak, havuz veya çeşmedir.

Soğuk suları kevser...

keyiflenmek: fiil Neşeli duruma gelmektir. Neşelenmek...

Çocukların afalladığını gören baharatçı iyice keyiflenmişti.

kıl: isim Bazı hayvanların derisinde, insan vücudunun belli yerlerinde çıkan, üst deri ürünü olan ipliksi uzantıdır.

Temizlikte ya da boya, cila sürmekte kullanılan kıl ya da tellerle yapılan araca fırça denir.

kılcal damar: isim Dokulardaki atardamarların son dallarını, toplardamarların ilk dallarına birleştiren ince damardır.

Pet şişeye girmemiş, klor karışmamıştır, doya doya içiniz, yeni ve temiz hava ile su kılcal damarlarınıza kadar yayılsın.

kılıf: isim Bir şeyi korumak için kendi biçimine göre, çoğunlukla yumuşak bir nesneden yapılmış özel kaptır.

Deri kılıfındaki zincirli saat dedemindir.

kılık: isim Bir kimsenin giyinişi, dış görünüşüdür. Üst baş...

Fatih, bir gün, kılık değiştirerek bir seyahate çıkar.

kıpır kıpır: zarf Yerinde duramayarak anlamındadır. Sürekli ve aralıksız kımıldayarak...

Dudakları hala kıpır kıpır duadaydı.

kıpırdamak: fiil Sürekli ve hafifçe oynamak anlamındadır.

Hafifçe kıpırdadı.

kır lalesi: isim Zambakgillerden, kırlarda yetişen yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisidir.

Onlara giderken bir deste hanımeli, bir iki sap iğde çiçeği, kır lalesi falan götürünüz.

kıraathane: İsim Kahve, çay, ıhlamur, bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulunduran, tavla, domino, bilardo, kâğıt vb. oynanan yer anlamındadır. Kahvehane...

Mehmet Âkif'in evi, Büyük Millet Meclisi, bir bakanlık, bir kıraathane vb. olabilir.

kırık dökük: *sıfat* Düzgün olmayan, parça parça (söz) anlamındadır.

Gülpenbe, önce parça parça, kırık dökük yayılmaya başladı.

kırıkçı: *isim* Parçalanmış kemikleri düzelten kimsedir. Sınıkçı...

Aman bir kırıkçı bulalım.

kırılğan: *sıfat* Kolay ve çabuk parçalanan anlamındadır.

Sanatın En Kırılğan Hali: Yumurta Oyma Sanatı

kırılıvermek: *fiil* Aniden parçalanmaktır.

İncecik, hemen kırılıvermeye pek müsait bir malzemeye çalışıyor Yusuf Eygören.

kırıntı: *isim* Bir şeyden ayrılan küçük parçadır.

O çöp bidonlarını dolanıp, kedilerden kalan kırıntılarla idare etti.

kırıştırmak: *fiil* Bir yüzeyin düzgünlüğü bozulmak, kırışik oluşmasına sebep olmaktır.

Bütün gün hesap kitapla ve çizimle uğraşıyordu, alnını kırıştırıyor, daima eliyle yüzünü sıvazlıyor ve düşünüyor, düşünüyordu.

kırıtmak: *fiil* Hoş görünmek çabasıyla cilveli davranışlarda bulunmaktır.

Haber alamamış, alıp da gelememiş olanlar rast geldikçe soruyor, o da nazlarını yapıyor, anlatıyor, kırıtıyor, dinleyenler de: "Vah vah, geçmiş olsun, büyük kaza geçirmişsin." diyorlardı.

kırkyama: *isim* Kumaş artıklarını birleştirerek örtü, yorgan yüzü vb.ni yapma işidir.

Yamama işinden doğan kırkyama, günlük yaşamın bir zorunluluğu olarak gelişme göstermiştir.

kırlangıç: *isim* Kırlangıçgillerden, geniş gagalı, çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı, küçük göçebe kuştur.

Bir grup martının biraz ötesinde kırlangıçlar çamurdan yuva yapıyorlardı.

kırma: *isim* Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak işidir.

Meyveyi de alıp kaçtınız mı onu kırma heyecanı başlardı.

kırmızı ışık: *isim* Trafikçi düzenlemek için kullanılan lambalarda "dur" anlamına gelen ışıktır.

Kırmızı ışıkta beklenmesi ve yeşil ışıkta geçilmesi gerektiğini anlamıştı.

kısalmak: *fiil* Boyu, uzunluğu az olan duruma gelmektir.

Bir iki dakika bekleyerek daha fazla kısalıp kısılamayacağını anlamak istedi.

kısaltmak: *fiil* Boyu, uzunluğu az olan duruma getirmektir.

Duş hem banyoda az yer kaplıyor hem de yıkanmaya ayrılan zamanı kısaltıyor.

kısırlaşma: *isim* Verimsiz, yararsız, sonuçsuz duruma gelme işidir.

Türk tiyatrosunun can çekiştiği, kısırlaşmaya yüz tuttuğu günlerdi.

kıskanç: *sıfat* Kıskanma huyunda olan (kimse) anlamındadır. Günücü, haset... *Sizi merhametlisine, cömerdine, saygılısına, kıskanç olmayanına çattırmış olsun!*

kısmak: *fiil* Gözü biraz kapamaktır.

Kafasını kaşımış, gözlerini kısmış.

kısmen: *isim* Anlatılanların veya öğrenilenlerin tamamı değil anlamındadır. Bir bölüm olarak...

Kısmenleriniz çoğunluktaysa eksiklerinizi belirleyerek gidermeye çalışınız.

kış olimpiyatları: *isim* Her dört yılda bir kış mevsiminde başka ülkede yapılan, amatörlerin ve ülkelerinde profesyonel olarak kış sporlarıyla uğraşanların katıldığı uluslararası spor yarışmalarıdır.

Zamanla kış sporlarının yer aldığı kış olimpiyatları da düzenlenmeye başladı.

kıt: *sıfat* İhtiyaca yetmeyecek kadar az anlamındadır. Bol karşıtı...

Kazma ile döğmeyince kıt verdi.

kıtlık: *isim* İhtiyaca yetmeyecek kadar az olma durumudur. Az ve zor bulunma...

Yoksulluk, kıtlık, ihmal gibi sebeplerle ihtiyaçtan daha az besin tüketilmesidir.

kıvanç: *isim* Bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek anlamındadır. İftihar...

Hangi cümle/cümleler sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatmaktadır?

kıvrıma: *isim* Kenarından katlama işidir.

Kütüphanemizdeki kitapları arkadaşları veya başkası da okurken, kibarca sayfalarını kıvrımmaları için ben bizzat ikaz ederdim.

kıvrak: *sıfat* Canlı anlamındadır. Hareketli, atik...

Kıvrak hareketleriyle, isabetli atışlarıyla tez zamanda çete reisinin gözüne girmiş.

kıvrınmak: *fiil* Ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücudun eğilip bükülmesidir.

Bir şeyleri ısırma kalktığı anda acıdan kıvrıldığı için sadece yosun çorbası içebiliyormuş.

kıymetli: *sıfat* Değeri olan veya değeri yüksek olan anlamındadır. Değerli...

Dedemden kalan en kıymetli anı köstekli saatidir.

kıymık: *isim* Çok küçük ve sivri tahta, demir veya kemik parçasıdır.

Bu çamurun içine demir dövülürken tezgâhın önüne yığılan kıymıklardan kor.

kız ney: *isim* Musikimizde kullanılan ve diyapazonun “la” tonunu bir yedili tizindeki gerdanıyla (sol) olarak kabul eden düzene uyan ney çeşididir.

Ses çeşitlerine yani akorduna göre neyelerinisimleri değişir: Kız Ney, Mansur Ney, Şah Ney, Yıldız Ney, Bolahenk, Sipürde, Davud gibi.

kızak: isim Tersanelerde üzerinde gemi yapılan, onarılan veya gemiyi suya indirip sudan çıkarmaya yarayan ızgaradır.

67 ile 72 arasındaki hafif gemi, Dolmabahçe sırtlarından Kasımpaşa'ya kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılarak, yüzlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar üzerinden kaydırılarak bir gecede Haliç'e indirildi.

kızaklı: sıfat Kar veya buz üzerinde kayarak yol alan tekerleksiz taşıtı olan anlamındadır.

Bir yarışma için kendinizi taşıyacak tekerlekli ya da kızaklı bir oyuncak tasarlayın.

kızdırılmak: fil Isıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığının çok artmasını sağlamaktır. *Eğer ateşte kızdırılmış bir maşayı tutacak olursanız eliniz yanar.*

kızılık: isim Kızılıkgillerden, yaprak açmadan çiçeklenen iri gövdeli bir ağacın güzün olgunlaşan, kırmızı, tek çekirdekli, reçeli ve şerbeti yapılan, buruk bir tadı olan yemişidir.

Kızılıktan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara not ediniz.

kibarca: zarf Nazik bir insana yakışacak biçimde anlamındadır. Kibarcasına...

Kütüphanemizdeki kitapları arkadaşları veya başkası da okurken, kibarca sayfalarını kıvrılmaları için ben bizzat ikaz ederdim.

kibir: isim Kendini beğenmedir. Başkalarından üstün tutma, büyülenme, benlik, gurur...

Kibirden vazgeçersek sevimli oluruz.

kibirli: sıfat Kendini büyük görendir. Büyülenen, gururlu...

Kendini üstün görerek kibirli davranmasıdır.

kil: isim Islandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı topraktır.

Sümerlere ait kil tabletleri muhafaza edildiği arşivler dünyanın ilk kütüphane örnekleri olarak kabul edilir.

kilometrelik: sıfat Belli bir kilometre uzunluğunda olandır. *Astronotların önünde yaklaşık 450 milyon kilometrelik bir seyahat var.*

kimi: sıfat Bazı anlamındadır.

Halil Efendi kayığıyla balığa çıkar, kimi zaman da kentin iki yakasını birbirinden ayıran denizde insanları karşıdan karşıya geçirirmiş.

kimisi: zamir Bazısı anlamındadır. Birtakımı, kimi...

Kimisi de Sude'yi, bitmek tükenmek bilmeyen soru yağmuruna tutardı.

kimlik bilgisi: *isim* Kişinin kim olduğunu tanıtan belgenin üzerindeki bilgilerdir. Kimlik belgesindeki bilgi...

Röportajımda ilk bölümü röportaj yaptığım kişinin kişisel bilgilerine (kimlik bilgileri, eğitim durumu, kurumdaki pozisyonu vb.) ayırdım.

kimsecik: *zamir* Hiç kimse anlamındadır.

Kimsecikler gelmemiş/ Daha henüz buraya.

kimyacı: *isim* Maddelerin temel yapılarını, birleşimlerini, dönüşümlerini, çözümüleme, birleşim ve üretim yöntemlerini inceleyen bilim ile uğraşan kimsedir. Kimyager...

Tokyo İmparatorluk Üniversitesinden kimyacı Kikunae Ikeda, "umami" denen, sert ve keskin kokulu yiyeceklerden elde edilen, özel kokulu tatlar üzerinde çok önemli araştırmalar yapmıştır.

kira: *isim* Bir konutun, bir mülkün veya taşıt gibi herhangi bir şeyin belli bir bedel karşılığında, bir süre için sahibi tarafından başkasına verilmesidir. İcar...

Ay başı geldiğinde; kira, faturalar, borçlar, şu bu derken scootera, babasının deyişiyle "tornete" bir türlü sıra gelmiyordu.

kiremit: *isim* Çatıları örtmekte kullanılan, yan yana dizilerek suyu aşağıya geçirmeden dışarı akıtacak biçimde yapılmış, kızıl toprağın renginde, pişmiş balçık levhadır.

Geçen günkü doluda evin kiremitleri kırılmış, yağın yağmur evin içine akıyor.

kiriş: *isim* Yapılarda dört köşe kalın keresteden, demirden veya betonarmeden yapılmış yatay destek parçasıdır.

İki kirişin arasına gizlenmiş.

kirlenme: *isim* Leke, toz vb. ile kaplı duruma gelmektir. Pisenmek işi...

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir.

kirpi: *isim* Kirpiggillerden, uzunluğu 25-30 santimetre olan, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvandır.

Arkamdan yılan, tosbağa, bir kirpi geçmiştir.

kişileştirilmek: *fil* İnsan dışındaki varlıklara insan özelliği verilmesidir.

Yukarıdaki metinde cansız varlıklar kişileştirilmiştir.

kişileştirme: *isim* Cansız varlıkları veya hayvanları insanmış gibi gösterme sanatıdır. Canlandırma, teşhis, teşhis ve intak...

Hikâyede cansız bir varlık konuşturularak kişileştirme yapılmıştır.

kişisel bakım: *isim* Kişinin vücudunun her yerinin (saç, yüz, ten, ağız, el, ayak...)

temizliğine özen göstermesidir. Kişisel temizlik kuralları...

Kişisel bakımına dikkat eden biri, odasını ve masasını da temiz tutmalı.

kitabe: isim Bir kimse veya bir olayın anısını yaşatmak için bir şey üzerine kazılan yazı anlamındadır. Yazıt...

Kitabeyi, Yuluğ Tigin adında bir Türk prensi yazmıştır.

kitap dışı materyal: isim Eğitimde kitap haricinde kullanılan araç- gereçlerin tamamıdır.

Milli Kütüphane; 31.07.2011 tarihi itibariyle kitap, süreli yayın ve kitap dışı materyal olmak üzere 2.947.351 adet materyalden oluşan bir koleksiyona sahiptir.

kitabevi: isim Kitap satılan yerdir.

Hane Farsça kütüp Arapça olmak üzere kitabevleri olarak biliriz kütüphaneleri.

kitapsız: zarf Ciltli ve ciltsiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yapıların bütünü olmadan anlamındadır.

Kitapsız yaşamak; kör, sağır, dilsiz yaşamaktır.

klavye: isim Parmaklarla hareket ettirilen piyano, org vb. çalgılarda veya yazı ve hesap makinelerinde değişmez bir eksen çevresinde inip kalkabilen, istenilen işe göre düzenlenmiş bazı mekanizmaları çalıştıran kaldıraç kollarının, tuş sıralarının bütünü anlamındadır.

Yazılımları kullanabilen uzmanlar, becerikli parmaklarını klavye üzerinde oynatarak bahçeyi “canlandırıyorlar”, yani sanal bir varlık haline getiriyorlar.

klor: isim Atom numarası 17, atom ağırlığı 35,5 olan, normal sıcaklıkta gaz durumunda bulunan, halojenlerden bir elementtir. (simgesi Cl)

Pet şişeye girmemiş, klor karışmamıştır doya doya içiniz, yeni ve temiz hava ile su kılcal damarlarınıza kadar yayılsın.

koklamak: fil Kokusunu duymak için bir şeyi burnuna yaklaştırmak veya bir yerin havasını içine çekmektir.

Mehmet'i görmek, Mehmet'i okşamak, öpmek, koklamak, göğsünü pırpır ettiren esintilere kapılıverip ikide bir bağına bastırmak.

kokusuz: sıfat Nesnelere yayılan küçük zerreciklerin burun zarı üzerindeki özel sinirlerde uyandırdığı duygunun olmama durumudur.

Temiz dişler ve kokusuz bir ağız kendimizi iyi hissettirir.

kol kola: zarf Yan yana ve kollarını birbirine geçirerek anlamındadır.

Verin kol kola, el ele, /Halka olun güle güle...

kolay gelsin: fil Bir iş yapmakta olanlara söylenen iyi dilek sözüdür.

Sana kolay gelsin baba.

kolaycı: *sıfat* Bir işi yaparken kestirme yolu seçen (kimse) anlamındadır.

Hizmet takımı pek kolaycıdır.

kolcubaşı: *isim* Bir kimsenin vücut uzuvlarından olan kol sağlığı ile ilgilenen kimsedir. *Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.*

koleksiyoncu: *isim* Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelere toplama, derlem yapmaya meraklı kimsedir. Derlemci...

Kitap koleksiyoncusu kendisi.

koli: *sıfat* İçinde türlü eşya bulunan çeşitli büyüklükte pakettir.

Hemen gittim bir koli yumurta aldım.

koli koli: *sıfat* Bir şeyin çok olduğunu vurgulamak için kullanılan söz grubudur. Bol bol...

İçindeki koli koli yumurtaları gösteriyor.

kollayıcı: *sıfat* Dış etkenlere karşı kişilerin veya nesnelere zarar görmemesi için uğraşan kimsedir.

Yıldız Sarayı'ndaki kütüphanenin bugüne kadar gelmesinde onun bu koruyucu kollayıcı kimliği çok ön plandadır.

kolonyalı: *sıfat* İçinde, limon, lavanta, tütün vb. bitkilerin yağı bulunan, hafif kokulu alkollü bir madde sürülmüş anlamındadır.

Birbirimize sakız, şeker yerine kolonyalı mendil veriyoruz.

kolonyalı mendil: *isim* El ve yüz temizliğinde kullanılmak üzere özel olarak namlendirilmiş ve hoş koku verilmiş ambalajlı mendildir.

Ceplerimin birinde kolonyalı mendil, ötekinde mikrop öldürücü sıvı taşıyorum.

komak: *fîil* Bırakmak anlamındadır.

Vur beni, öldür beni, koma yollarda beni.

komisyon: *isim* Belirli bazı işleri görmek, inceleyip sonuçlandırmak üzere bir araya gelmiş üyelerden meydana gelen topluluk anlamındadır.

Kaymakam, mal müdürü ve tapu müdürü, derneğin satın alma komisyonu olarak İstanbul'un yolunu tuttular.

konferans salonu: *isim* Bir topluluğa bir konuda bilgi vermek amacıyla yapılan

konuşmalar için kullanılan yerdir.

Zemin katta: Konferans Salonu, Yunus Emre Toplantı Salonu, Sergi Salonu ve kantin bulunmaktadır.

konma: isim Bir şeyi bir yere bırakmaktır. Belli bir yere yerleştirmek işi...

Canberra'nın orta yerine böyle bir anıtın konma nedeni, yine Atatürk'ün insancıl politikasından kaynaklanıyor.

konser alanı: isim Sanatçıların müzik eserlerini bir topluluk önünde çalması veya söylemesi için ayrılmış özel bölümdür.

Konser alanı çok kalabalıktı.

konsol: isim Duvar kenarına yerleştirilen, üstüne ayna ve başka süs eşyası konulan, çekmeceli, dolaplı mobilyadır.

Gümüş köstekli saat şimdi /Ceviz konsolda uyuyor.

kontakt lens: isim Gözün saydam tabakasının üzerine doğrudan uygulanan, görmeyi düzeltici mercek anlamındadır. Lens...

Bilgisayar oyunları bir kontakt lensin içinde görüntülenebilecek mi dersiniz?

kontrol ettirmek: fiil Gözden geçirtmek anlamındadır.

Taslağınızı öğretmeninize kontrol ettirdikten sonra hikâyenizi yazmaya başlayın.

kontrol paneli: isim Herhangi bir aracı uzaktan yönetmek için kullanılan kullanıcının elindeki aygıttır.

Bu robot, üzerindeki kamera sayesinde kullanıcısının kontrol paneline görüntü aktarıyor.

kontur: isim Resimde nesneyi belirgin gösteren çevre çizgisidir.

Bu iskelet formun içine şekle uygun konturlar atılır.

konukseverlik: isim Konuklarına iyi davranma, onları iyi ağırlama ve kendisine konuk gelmesinden hoşlanma durumudur. Misafirperverlik...

Mevlana'nın sözündeki konukseverlik anlayışını yorumlayınız.

konuşan kitaplık: isim Kitapların bir kişi tarafından seslendirmesi ile oluşan sesli kitap bölümüdür.

Giriş katta: Müzik Dinleme Salonu, Altınay Sernikli Sureli Yayınlar Salonu, Konuşan Kitaplık, Kitap Dışı Materyaller Şube Müdürlüğü, Mikrofilm ve Basımevi Şube Müdürlüğü bulunmaktadır.

konuşturabilmek: fiil Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmasını sağlamak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Sualtı canlılarını insanlarla konuşturabileceğiniz gibi işaretlemelerle dertlerini

anlatmaya çalışmalarını da sağlayabilirsiniz.

konuşturmak: 1. *fiil* Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmasını sağlamaktır.

Kahramanlarını özelliklerine uygun konuşturdu mu?

2. *fiil* Bir müzik aracını çok güzel çalmaktır.

Kemanı çalmıyor, adeta konuşturuyor.

konuşturulmak: *fiil* Birine ya da insan dışındaki bir varlığa söz söyletmektir.

Hikâyede cansız bir varlık konuşturularak kişileştirme yapılmıştır.

konuşulmak: *fiil* Belli bir konudan söz etmek işine konu olmaktır.

Kahveler içiliyor, konuşuluyor; sonra misafirler giderken Tevfik Efendi yeniden hasta.

konvoy: *isim* Aynı yere giden taşıt veya yolcu topluluğudur. Kafiye...

Oluşturulan konvoyun başında, elinde kocaman bir bayrakla ata binmiş Seyit vardı.

koordinatör: *isim* Türlü işler arasında düzen ve uyum sağlayan kimse anlamındadır.

Kriz Yönetim Koordinatörü...

koordinatörlük: *isim* Türlü işler arasında düzen ve uyum sağlayan kimsenin yaptığı iş anlamındadır.

Doğal Afet Koordinatörlük Yönergesi...

kopartmak: *fiil* Daldan, ağaçtan alıp toplama işini yapmaktır.

Çocuk, elindeki papatyanın yapraklarını bir bir kopartıyor ve “seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor” diye mırıldanıyordu.

kopma: *isim* Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak işidir.

Kopma, parçalanma ve nem tutma gibi özellikleri bir kez de laboratuvarında test ediliyor.

kopuz: *isim* Ozanların çaldığı telli Türk sazıdır.

Yörelere ve boyutlarına göre kopuz, cura, çöğür, tambura, divansazı gibi değişik isimlerle tanınır.

kopya: *isim* Aynı şeyin bir başka örneğini yapmak anlamındadır. Suret çıkarma işi...

Filmin kopyaları hazırlanarak ilgili yerlere dağıtılıyor.

kor komaz: *zarf* Herhangi bir şeyi bir yere bırakır bırakmaz anlamındadır. Hemen...

Innh, atlar ürmedi, kimse bana dokunmadı, düşmedim, ayağımı yere kor komaz, vay efendim sen misin koyan...

korkmak: *fiil* Kaygı duymak anlamındadır. Endişe etmek...

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak...

koro: *isim* Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluktur.

Rana Şule, okul korosunda gitarist olarak görev aldı.

koru: isim Bakımlı küçük ormandır.

Bir bahçede, /Bir koruda / Ya da bir ormanda.

koşu bandı: İsim Elektrik yardımıyla dönen bir şerit üzerinde yürüyüş veya koşu yapılabilen araçtır. Yürüyüş bandı...

Egzersiz bisikletine biniyor, koşu bandında koşuyor ve ağırlık kaldırıyorlar.

koşucu: isim Koşarak yapılan yarışa katılan yarışçıdır.

Tüm koşucular 100 metreyi çok hızlı koştular.

koşul sonuç: isim Bir olayın ya da durumun gerçekleşmesinin başka bir olaya ya da duruma bağlı olduğunu belirten cümlelerdir.

Aşağıdaki cümlelerin başına amaç-sonuç bildiriyorsa, neden-sonuç bildiriyorsa, koşul-sonuç bildiriyorsa yazınız.

kova: isim Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kaptır.

Su, mahalle çeşmesinden getirilir, ısıtıldıktan sonra evin banyosuna kovalarla ya da ibriklerle taşınırdı.

kovalama: isim Kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak işidir.

Gölgesini geri almak için onu kovalamaya başladı.

koyabilmek: fiil Bir kimseye veya nesneye ad verebilmektir. *Ona koyabileceğiniz birisini düşününüz.*

koyulaşmak: fiil Derin, hararetili duruma gelmektir.

Sohbet koyulaştıkça, çirak da hoşlanmaya başlamış bu işten.

koyun koyuna: zarf Birbirine sarılmış bir durumda anlamındadır. *Sizler, Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız.*

kök boyası: isim Kökboyasının köklerinden elde edilen kırmızımsı sarı bir boyadır. Kök kırmızısı...

Kaynana, "Sekiz boya ama en kötüsü, seksen yıl solmayan kök boyası" dedi.

köle: isim Savaşta tutsak alınan, yabancı ülkelerden zorla kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan veya başkasından satın alınan kimsedir. Kul, esir...

Günün birinde de köle olarak bir çiftçiye sattılar.

kömürlük: isim Karbonlu maddelerin kapalı ve havasız yerlerde için için yanmasından veya çok uzun süre derin toprak katmanları altında kalıp birtakım kimyasal değişimlere uğramasından oluşan, siyah renkli, bitkisel kaynaklı, içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt saklanan veya konulan yerdir.

Odonları odunluğa, kömürleri de kömürlüğe yerleştirdim.

köpürmek: *fiil* Sabun, deterjan vb.nin suda erimesinden oluşan beyaz kabarcık yapmaktır. Köpük çıkararak kabarmak...

Burada astronotlar saçlarını, köpürmeyen ve durulanması gerekmeyen özel bir şampuanla temizliyorlar.

kör: *sıfat* Görme duyusu olmayan (kimse) anlamındadır. Görme engelli...

Kör müsünüz, görmüyor musunuz, utanmazlar, önünüze arkanıza baksanıza!

körük: *isim* Ateşi canlandırmak için kullanılan ve açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen araçtır.

Açılıp kapanarak içindeki havayı ateşe üfleyen körük, ateşi canlı tutuyor.

kös kös: *zarf* Başı önde, sağa sola bakmadan yorgun, üzgün, düşünceli bir durumda anlamındadır.

Padişah avda kös kös ata binen biri haline dönüşmüş.

köstebek: *isim* Köstebevgillerden, toprak altında oyduğu yuvalarda yaşayan, gözleri hemen hiç görmeyen, derisinden kürk yapılan küçük bir hayvandır. Yer sıçanı, kör sıçan...

Köklerini köstebekler kemirirdi.

kösteklemek: *fiil* Bir işi yürümez duruma getirmektir. Engellemek...

Onun müziğinde geçmiş, bugün ve gelecek bir arada, birbirini kösteklemeden var olmayı bilmişti.

köstekli: *isim* Saat, kılıç, anahtar vb.nin ucuna takılan zinciri olan anlamındadır.

Dedemden kalan en kıymetli anı köstekli saatidir.

köşe kapmaca: *isim* Çocukların köşeleri tutup bunları birbirlerine kaptırmamaya çalışarak oynadıkları oyundur.

Birdirbir oynardık, beştaş oynardık, köşe kapmaca oynardık, uzuneşek oynardık.

köşe vuruşu: *isim* Futbol, hentbol ve su topunda bir oyuncu, topu kendi kale çizgisi dışına çıkardığında karşı taraf lehine kale çizgisi ile yan çizgisinin kesiştiği noktadan yapılan serbest atıştır. Korner, korner atışı, korner vuruşu, köşe atışı...

Köşe vuruşundan gelen topa kafa vurmazdı.

kötülemek: *fiil* Biri veya bir şey için olumsuz, aşağılayıcı, hoş olmayan sözler söylemektir.

Sevgili patates, bu eki seni çok karaladığım, çok kötülediğim için düşünüyorum.

kötümser: *sıfat* Her şeyi istenilen, beğenilen nitelikte olmayan yanıyla ele alandır. Karamsar, iyimser karşıtı...

Kötümser insanlarla dostluk bizi iyimser bir insan yapmaz.

kraker: isim Bir tür gevrek ve tuzlu bisküvidir.

Okula gider gelirken laf atıyor, okşuyor; kraker, cips, bisküvi ikram ediyorlardı.

kredi: isim Ülkedeki veya ülkeler arası banka ve mali kuruluşların, gelecekte belirlenen tarihte ödeme kaydıyla, yapılan istihbaratlar sonucu oluşan güvene dayanarak ödünç aldıkları veya verdikleri mal, para ve avans tutarıdır.

Krediyle aldılar ama ödüyorlar.

krema: isim Bir tür yumurtalı süt tatlısıdır.

Tadı vişneli pastaya, kremaya, hindi kızartmasına, karamelaya, kiraz reçeline, kızarmış tereyağlı ekmek karışımına benzeyen şişedeki suyun hepsini bitirdi.

kreş: isim Küçük çocukların sabah bırakılıp akşam alındıkları bakımevi anlamındadır. Çocuk yuvası...

Küçük kızı kreşe veren anne heyecanla işe başlamışken, bir akşamüstü evde patırtı koptu.

kriz: isim Bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönemdir. Bunalım, buhran...

Afetten sonraki krizi yönetmekle görevlisiniz.

kroket: isim Açık havada çimen veya sertleşmiş bir toprak alan üzerinde oynanan, tahtadan yahut sert lastik veya plastikten bir topu bir tokmakla vurarak yere dikilmiş on kadar küçük kale arasından geçirip dikili bir kazığa değdirme esasına dayanan oyundur.

Hatta bir keresinde kendi kendine oynadığı kroket oyununda hile yaptığı için kendisini tokatlamıştı.

kronolojik: sıfat Zaman bilimsel anlamındadır. Zaman bilimi ile ilgili olan...

Aşağıdaki tarihi olayları kronolojik sıraya uygun olarak numaralandırınız.

kros: isim Kırlarda ve ormanlarda, hendeklerden, yükseltilerden, çukurlardan ve akarsulardan geçerek yaya yapılan koşudur.

Kros koşmuş, surat koşmuş, engelli koşularda yarışmış.

kudretli: sıfat Gücü olan anlamındadır. Güçlü...

Ben senden daha kudretliyim.

kuduz: isim Köpek, kedi, tilki vb. memeli hayvanlardan ısırma, tırmalama veya salya yolu ile insana geçen, genellikle çırpınma, sudan korkma şeklinde beliren, zamanında aşı yapılmazsa ölümlü sonuçlanan hastalıktır.

Louis Pasteur (Lui Pastör), geliştirdiği aşı ile "kuduz hastalığı"na çare bulmuştur.

kukla: isim Hareketli yerleri iplikle sanatçının parmaklarına bağlanarak veya eldiven

gibi bir kesiti kullanarak bir perdenin üzerinden oynatılan, bez, karton vb. hafif nesnelere yapılmış insan ve hayvan figürleridir.

Sinemadaki dinazorlar aslında mekanik bir kukla olabiliyor.

kul: isim Tanrı'ya göre insandır.

Bunun için bu kendini beğenmiş, bir ona sarılmış kulunu bağışla.

kulakçibaşı: isim Bir kimsenin işitme organının bakımı ve sağlığıyla ilgilenendir.

Size bir kulakçibaşı gerek.

kulaklık: isim Radyo, telefon, telsiz vb.nde işitme organı ile verici arasında ses bağlantısı kurmaya yarayan araçtır.

Nasıl olsa o bu saatlerde kulaklığını takmış müzik dinliyordur.

kullanıcı: isim Herhangi bir nesneyi kullanan kişidir.

Bu robot, üzerindeki kamera sayesinde kullanıcısının kontrol paneline görüntü aktarıyor.

kullanıcı giriş kartı: isim Bir kuruluşa, bir toplantıya veya bir spor karşılaşmasına kullananların serbestçe girebilme olanağı sağlayan belgedir.

Milli Kütüphaneden yararlanmak isteyen kullanıcılar "Kullanıcı Giriş Kartı" almak zorundadır.

kullanış: isim Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak işidir.

Tekir'in nokta'yı kullanışı...

kullanma: isim Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak işidir.

Farklı öğretim yollarını kullanmada yeteneklidir.

kulplu: sıfat Kazan, tencere, fincan, dolap, altın vb.nin tutulacak yeri olan anlamındadır.

Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kaba sürahi denir.

kumanda edilmek: fiil Kontrol edilmek anlamındadır.

Robot gövdesinde ve baş kısmında bulunan kameraların kontrol paneline aktardığı görüntüler sayesinde kumanda ediliyor.

kumru: isim Güvercinler takımından, güvercinin küçük, boz, gri renkli bir kuşudur. Mahallenin sakinlerinden olan serçeleri, kumruları, güvercinleri ve kargaları da unutmamıştı.

kundura: isim Kaba işlenmiş, bağısız, konçsuz ayakkabıdır.

Tek kunduranın da çalındığını yeni gördüm.

kuraklık: isim Yağışsız olma durumudur. Kurak hava, yağışsızlık...

Yağmuru bol memleketin çocukları kuraklığa alıştı.

kuralcı: *sıfat* Davranışlarımıza yön veren, uyulması gereken ilkelere bağlı olan anlamındadır. Kaideci...

Öğretmenimiz çok kuralcıydı.

kuram: *isim* Uygulamalardan bağımsız olarak ele alınan soyut bilgidir.

Oktay Sinanoğlu, dünyada bir Türk bilim adamı olarak kendini kabul ettirmenin ötesinde ürettiği teoriler, çözdüğü kuramlarla çığır açmış birisi.

kurcalattırılmak: *fiil* Bir nesnenin ötesine berisine başkasına karıştırmaktır.

Verilen aletler, evde çoluğa çocuğa kesinlikle kurcalattırılmayacaktı.

kurdele: *isim* Belli bir biçim verilmiş saça veya giysinin yakasına takılan ince kumaştır.

Çoğu zaman reklamcılar ve tüccarlar, tüketiciye yosunu ipek kurdele gibi göstermeyi başarırlar.

kurulamak: *fiil* Parçaları belli bir plana göre düzenlemektir. Konuları sıraya sokmak...

Bir masal kurgulayınız.

kurnaz: *sıfat* Başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına erişmesini beceren anlamındadır. Kolay kanmayan, açkgöz, hin...

Banker Mişon herkesin tanıdığı kurnazdır.

kurs: *isim* Resmî ve özel kuruluşlarca ilgililere belirli bir konuda bilgi, beceri ve davranış kazandırmak amacıyla düzenlenen derslere dayanan ve belli bir süresi olan eğitim etkinliğidir. *Büşra ile ben burada bir enstrüman kursuna başladık.*

kursak: *isim* Kuşların yemek borusu üzerinde bulunan, yiyeceklerin toplandığı torba biçiminde şişkin organdır.

Bir çare bulana dek kursağından bir buğday tanesi bile geçmedi.

kurşun asker: *isim* Kurşundan yapılmış asker görünümlü oyuncaktır.

Anlamıyorum, niçin o güzelim kurşun askerleri plastik yaptılar?

kurşun kalem: *isim* İçi grafitli, yazısı kolayca silinebilen, değişik biçimleri olan bir kalem türüdür.

Bazen de kurşun kalemle kâğıtlara notlar almıştır.

kurtarılmak: *fiil* Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak işi yapılmaktır.

Anadolu'nun geleneksel sporu cirit, unutulmaktan kurtarılmalıdır.

kurtariş: *isim* Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak işidir.

Türk gemilerinin adaya yanaşıp kendisini kurtarişi rüyalarına giriyordu.

kuru baklagil: isim Nohut, fasulye, bezelye, mercimek ve börölce gibi bitkilerin olgunlaşmış tohumlardır.

Et, Yumurta ve Kuru Baklagiller Grubu...

kuru soğan: isim Toprak altında kalan yumru soğanın kurutulmuşudur.

Babaannem hastaneye bile kuru soğan getirmiş!

kurul: isim Bir işi yapmak, yönetmek veya bir kurum ve kuruluşu temsil etmek için görevlendirilmiş kişilerden oluşmuş topluluktur. Heyet, konsey...

İlk toplantısında da yönetim kurulu başkanlığına Kaymakam Bey seçildi.

kurulanmak: fiil Kendisinin üzerindeki ıslaklığı gidermek anlamındadır.

Duş almak yerine de bedenlerini ıslak ve sabunlu bir havluyla silip kurulanıyorlar.

kurulu: sıfat Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek anlamındadır. Yerleşmiş, oturmuş...

Birkaç gün sonra, astronotları Mars'a götüren uzay aracı Ares'in komutanı Lev, Dünya'da kurulu olan Görev Kontrol Merkezi ile telsizle konuşuyor.

kuruluk: isim Heyecanı, tadı olmayan, tekdüze olma durumudur.

Bulduğum yerdeki kuruluk ve sıkıcılık benimle gidecekti.

kuruluş kanunu: isim Bir kurum ya da kuruluşun faaliyete geçmesini sağlayan yasadır. Milli Kütüphane, 1950 yılında kabul edilen Kuruluş Kanunu ile yasal kimlik kazanmış, 1983 yılında ise bugünkü binasına taşınmıştır.

kuruluvermek: fiil Herhangi bir işi gerçekleştirmek için vakit kaybetmeden bir kurum açmaktır.

Kaymakam Bey sözünü bitirdikten sonra hemen, ilçeyi Bandoya Kavuşturma Derneği kuruluverdi

kuruş: isim Liranın yüzde biri değerinde Türk parasıdır.

Adam ne kadar ısrar ettiyse de, bir kuruş fazla vermemekte diretiyordu.

kurutma: isim Suyunu ve ıslaklığını giderip suyu olmayan duruma getirme işidir.

Kâğıt son kez kurutma ünitesi giriyor.

kurutulma: isim Suyunu ve ıslaklığını giderip suyu olmayan duruma getirmek işi yapılmaktır.

Bitki liflerinin dizilmesiyle elde edilen papirüs kağıdın ilk biçimi olarak kabul ediliyor, daha sonra hayvan derilerinin inceltilip kurutulması ile elde edilen parşömenler kullanıldı.

kuruyuvermek: fiil Çabucak ıslaklığını, nemini yitirerek suyu olmayan duruma gelmektir.

Üzerimde uyumanızı isterdim ama öylesine sıcak öylesine sıcaksınız ki üzerime yattığınızda ben kuruyuverir giderim.

kusur: *isim* Eksiklik anlamındadır. Noksan...

Güzelin de kusurları, sevilenin nazı, niyazı vardır.

kuş evi: *isim* Kuşların barınmalarını ve korunmalarını sağlamak için saray, köşk vb. konutların duvarlarına veya bahçelerindeki büyük ağaçların dallarına özel olarak yapılan yuvadır.

Ağaçtaki kuş evleri ne güzel görünüyor.

kuş gribi: *isim* Bir virüsün sebep olduğu, kanatlı hayvanlarla yakın teması olan insanlara geçen bulaşıcı ve öldürücü hastalıktır.

Önce “kuş gribi” sardı ortalığı, şimdi de “domuz gribi” korkusuyla yaşamaya başladık.

kuş sarayı: *isim* Kuşların barınmalarını ve korunmalarını sağlamak için saray, köşk vb. konutların duvarlarına veya bahçelerindeki büyük ağaçların dallarına özel olarak yapılan yuvadır.

Birçok caminin duvarlarında rastlayabileceğiniz “kuş sarayı” adı da verilen “kuş evleri” buna bir örnektir.

kuşaktan kuşağa: *isim* Bir yaş grubundan ötekine olmak üzere anlamındadır. Kuşaklar boyunca...

Kültürel özelliklerimizi nesilden nesile kuşaktan kuşağa aktarmamızı sağlayan sözlü gelenek ürünlerimizden biridir, türkülerimiz...

kuşanmak: *fiil* Beline kuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamaktır.

İki obanın yiğitleri atlarına biner, zırhlarını kuşanır, silahlanırlar.

kuşatıcı: *sıfat* Her şeyi kapsayan, saran anlamındadır. İçine alan...

Hayatın her alanını kuşatıcı vakıf ruhu, diğer canlıları da kanatları altına almıştır.

kuşatma: *isim* Bir ülkenin veya bir yerin dış dünya ile olan her türlü bağlantısını kuvvet kullanarak kesmedir. Abluka, muhasara...

53 günlük kuşatmanın sonunda büyük zafer gerçekleşti.

kuşatmak: *fiil* Çevresini sarmaktır. Çevrelemek, çevirmek...

Şimdi siyah boya, kırmızı damlaların etrafını kuşatıyordu.

kuşbaşı: *sıfat* Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde doğranmış (et vb.) demektir.

Kuşbaşı galiba, demiş.

kuşburnu: *isim* Çalılık ve ormanlık alanlarda yetişen, soluk pembe renkte çiçekler açan bir ağaç, yaban gülü ağacının parlak kırmızı renkli, içi tüylü ve çekirdekli meyvesidir.

Kızılıcıktan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız,

katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara not ediniz.

kuşçu: *isim* Süs kuşları yetiştirip satan kimsedir.

Sergilendiği kuşçu dükkânı, bir oyuncakçıya bitişikti.

kuşkulanmak: *fiil* Bir olguyla ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık içinde bulunmaktır. Şüphelenmek...

Çocukları korkutan küpeli köpeklerle, kuşkulandığı yabancılara, “Haydi! Defolun benim mahallemden!” diye havlıyordu.

kutup: *isim* Yer yuvarlağının, Ekvator'dan en uzak olan yer ekseninin geçtiği varsayılan iki noktasından her biridir.

Küresel ısınma sonucu kutuplardaki buzlar eridikçe yerini sular almaktadır.

kuvvetlendirilme: *isim* Daha etkili duruma getirilmedir.

Bu yüzden Boğaz'ın her iki yanındaki tabyalar kuvvetlendirilmeye başlandı.

kuvvetlenmek: *fiil* Güç kazanmaktır. Direnci veya gücü artmak...

Güneş mi vurmuş, solmak şöyle dursun, bu boya biraz daha kuvvetlenir.

kuyruklu yıldız: *isim* Güneş çevresinde büyük bir elips veya bir parabol yörüngede dolaşan, Güneş'e yaklaştığında yüzeyinde ortaya çıkan gazların ve tozların oluşturduğu kuyruk denilen ışıklı bir uzantısı olan gök cisimidir.

Mete ve Efe ile aynı anda, aynı gökyüzüne bakan Ali neden hiç kuyruklu yıldız görememiştir?

kuzey yarım küre: *isim* Dünya'yı Ekvator hizasından bölen hayali bir düzlemin üstünde (kuzeyde) kalan yarısıdır. Kuzeyde yer alan yarı küre...

Dünyanın kuzey yarımküresinde yaz olunca güney yarımküresinde kış olur.

kuzeybatı: *isim* Kuzeyle batı arasındaki yöndür.

Kuzeybatıdan esen, genellikle soğuk, kimi kez fırtına niteliğinde yerel rüzgâra karayel denir.

kuzukulağı: *isim* Karabuğdaygillerden, nemli yerlerde yetişen, yaprakları salata olarak kullanılan, çiçekleri iki evcikli ve kırmızımtırak bir bitkidir. Ekşikulak...

Kırlara çıkınız, kuzukulağı, yemlik, madımak toplayınız.

küçüklük: *isim* Yaşı daha az olma durumudur.

Münire Teyze kemani konuşturmakla kalmıyor, ta küçüklüğünden beri onlarla konuşuyor da.

küçültmek: *fiil* Bir nesnenin boyutu büyükken benzerlerine göre boyutunu daha ufak duruma getirmektir.

Küçüğü büyüten, büyüğü küçülten aletlere mercekle denir.

kükrek: *sıfat* Tiz, öfkeli ses anlamındadır. Hırçın...

Bir zamanlar köy düğünlerini, davulu ile zurnası ile coşturan cirit oyunları Anadolu'nun kükrek sesi, yiğitlik, mertlik heyecanı, geleneksel seyirliğidir.

kükremek: *sıfat* Denizin, nehrin kabarması, taşması anlamındadır.

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

külçe: *isim* Eritilerek kalıba dökülmüş maden veya alaşımdır.

İnsan aklımdan dökülenleri aynalık yaptığında paha biçilemez bir mahiyete kavuşur ve en büyük altın külçesinden daha değerli hale gelir.

külyutmaz: *isim* Aldanmaz anlamındadır. Kolay inanmaz (kimse)...

Pufi mi yoksa babam mı daha külyutmazdı?

küpeli: *sıfat* Belediyeler tarafından bakımı yapıp kontrol edildiği belirtilmek için kulaklarına plastik küpe takılan hayvanlardır.

Çocukları korkutan küpeli köpeklerle, kuşkulandığı yabancılara, "Haydi! Defolun benim mahallemden!" diye havlıyordu.

kür: *isim* İyi bakım ve ilaç tedavisidir.

Dairenden yıllık iznimi alınca kürümü günde on iki saate çıkardım.

kürüme: *isim* Kürekle atıp temizlemedir. Küremek işi...

Nasreddin Hoca evinin damında biriken diz boyu karları sabah namazı sonrası kürümeye başlamış.

küskünlük: *isim* Hoşa gitmeyen bir tutum, davranış veya söz dolayısıyla gücenip görüşmez olma durumudur.

Yüzünden düşen bin parça deyiminin anlamı, öfke veya küskünlükten ileri gelen can sıkıntısıyla suratı asık olmaktır.

küslük: *isim* Hoşa gitmeyen bir tutum, davranış veya söz dolayısıyla gücenip görüşmez olma durumudur. Dargınlık...

Küslüğümüz biterdi.

küsme: *isim* Hoşa gitmeyen bir tutum, davranış veya söz dolayısıyla gücenip görüşmez olma işidir.

Darılmanız, küsmeniz para etmez.

küstah: *sıfat* Saygısız, kaba, terbiyesiz anlamındadır.

Tekneye düşen kırmızı boya damlacıkları küstah bir tavırla siyah boyayı iterek kendilerine yer acıyorlardı.

küstahlaşma: *isim* Saygısız, kaba, terbiyesiz duruma gelme işidir.

Kuvvetli rüzgâr bu âciz sivrisineğin bu derece küstahlaşmasına şaşırmış.

küstahlık: isim Saygısız, kaba, terbiyesiz olma durumudur.

Yaptığı küstahlık için af dileyecek yerde,

– Terbiyesiz rüzgâr, demiş. Ne oluyorsun? Yoksa bana bu fakirin çatısını mı söktüreceksin? demiş.

kütüp: isim Ciltli ve ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü anlamındaki kitabın çoğuludur. Kitaplar...

Hane Farsça, kütüp Arapça olmak üzere kitapevleri olarak biliriz kütüphaneleri.

kütüphaneci: isim Kitaplıkta görevli kimsedir.

Osmanlı'da hafızıkütüp denilen kütüphaneciler kütüphanelerin ruhunu okuyup bizlere tercüme edenlerdir.

kütüphanecilik: isim Kitaplık görevlisinin işidir.

Türklerde, Osmanlı'da kütüphanecilik her dönem çok önem verilen konulardan bir tanesi olmuştur.

ladin: isim Çamgillerden, 50-60 metre yüksekliğinde, düz gövdeli, kozalağı aşağıya doğru sarkık, kerestesi ve reçinesi değerli, çam türüne çok yakın bir orman ağacıdır.

Marangoz Ali Usta, mobilya yapılmak üzere getirilen ağaçları incelerken çok güzel bir ladin ağacı görür.

laf: isim Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi anlamındadır. Söz...

Be akli güzel kadın, benim dilimden öldürelim lafi çıktı mı?

lahor: isim Bitkisel içerikli ebru boyasıdır.

Lahor damlacıkları düşmeye başlayınca teknedeki sükûnet de bozuldu.

lahor çividi: isim Pakistan'ın Lahor şehrindeki bir bitkiden elde edilen tek bitkisel içerikli ebru boyasıdır.

Bunun üstüne Lahor çividi iyi gider, dedi yaşlı adam.

laiklik: isim Devlet ile din işlerinin ayrılığı, devletin, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi bakımından yansız olması anlamına gelen Atatürk ilkelerinden biridir.

Amacın gerçekleştirilmesi için Atatürk, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve inkılapçılık ilkelerini belirlemiştir.

lakırtısı mı olur?: fiil Konuşulan bir şeyin önemsizliğini veya yersizliğini anlatmak için söylenen bir sözdür.

Kunduranın lakırtısı mı olur!

lakin: bağlaç Ama anlamındadır.

Konuşmanızda ama, fakat, ancak ve lakin gibi geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmaya çalışınız.

lala: isim Şehzadelerin özel eğitmenleridir.

Tam el çırpıp sevinçli haberi vermek için lalasını çağıracağı sırada Sinan, Padişah'ı durdurdu.

lamba: isim Petrol gibi yanıcı bir madde yakarak veya elektrik akımıyla içindeki teller akkor durumuna geçerek ışık veren alettir.

Saat kaçtı bilmiyorum, lambalar söndü / Anladım ki davetliler evlere döndü.

lapa: isim Nişastalı tanelerin, su ile kaynatılarak bulamaç kıvamına getirilmiş durumudur.

Kuzukulağı, yemlik, madımak tuzlanıp yenildiği gibi, lapası, çorbası yapılan otlardandır.

latin alfabesi: isim Genellikle Avrupalıların kullandığı Eski Roma dönemindeki yazı sistemine dayanan harflerin her biridir.

Atatürk'ün önderliğinde 1928 yılında, Latin alfabesinden düzenlenmiş olan "Türk Alfabesi" kabul edilmiştir.

lav: isim Yanardağların püskürme sırasında yeryüzüne çıkardıkları, dünyanın derinliklerinden gelen kızgın, erimiş maddelerdir. Püskürtü...

Kraterin ağzından kızgın lavlar çıkıyordu.

lavabo: isim Üzerinde su muslukları bulunan, porselen, emaye, sac vb.nden yapılmış, el, yüz, bulaşık yıkamaya yarar, çukur yer veya eşyadır.

Banyolarımızdaki lavabolar da leğen ve ibriğin yerini aldı.

lavta: isim Mızrapla çalınan, gövdesi uttan küçük bir çalgıdır.

Lavta ve tamburda olduğu gibi sapında perde sistemi vardır.

layık: zarf Nitelikleri, özü, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olandır.

Göstermiş olduğunuz ilgiye layık olmaya çalışacağım.

laz: isim Geriden ışıkla aydınlatılmış bir perde arkasında hareket ettirilen resimlerin gölgelerinden yararlanılarak oynatılan gölge oyunlarında Güney Kafkasyalı halkı simgeleyen bir karakterdir.

Oyunda Karagöz ve Hacivat dışında Çelebi, Tiryaki, Beberuhi, Laz, Kayserili, Kastamonulu, Rumelili, Çengi... gibi farklı karakterler bulunmaktadır.

leblebi: isim Dış kabuğu çıkarıldıktan sonra fırında kavrulup çerez olarak yenilen nohuttur.

Ona üzüm alıyor, düdük alıyor, helva, leblebi, fındık, fıstık; kısacası suyu çekilmiş değirmenlere benzeyen dükkânlarda ne bulursa alıyordu.

led: isim Elektrik enerjisini ışığa dönüştüren yarı iletken devre elemanlarıdır. Işık yayan diyot...

Kırılmalarını önlemek için ise motiflendirilmiş kabukları cam fanuslarla korumaya alıyor, daha sonra led ışıklarla renklendiriyor.

led ışık: isim Ampul veya floresanların yaydığı ışıktan bambaşka bir yöntemle ışık oluşturan, gözleri yormayan en son bulunan yapay ışık kaynağıdır.

Led ışık, internet yoktu o zamanlarda.

leğen: isim Genellikle, içinde bir şey yıkamak için kullanılan metal veya plastikten yayvan kaptır.

Su sızıntısı, leğenin altında birikiyor ve düşüyormuş.

lehçe: isim Bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan koludur.

İlk baskısı 1943'te yapılan Küçük Prens kitabı 210 dile ve lehçeye çevrilmiştir.

levazımat: isim Gerekenler anlamındadır. Lazım olan şeyler...

Ertesi sabah gerekli levazımatı alıp tünel çıkışında işe başlamaya karar verdik.

levent: sıfat Uzun anlamındadır.

O kadar leventsin, fidan gibisin.

lezzetli: sıfat Tadı güzel anlamındadır.

Nine, ayranın çok lezzetli ama içindeki şu saman çöpleri niye?

lifli: sıfat Her türlü maddeyi oluşturan çok ince ve uzun parçası olan anlamındadır.

Lifli yiyecekler yediğinizde bağırsaklarınız daha iyi çalışır.

lig: isim Takımların belli kurallar çerçevesinde karşılıklı olarak iç ve dış sahalarda karşılaştıkları yarışma grubudur.

Ligler, kupalar say say/ Eşsiz bir vole, harika frikik...

limon: isim Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesinin rengidir.

Üzerinde limon sarısı bir gömlek vardı.

liralık: sıfat Herhangi bir lira değerinde olan anlamındadır.

Mehmet Âkif, 500 liralık ödülü hayır kurumuna bağışlamış.

lisanslı: sıfat Bir sporcunun resmî yarışmalara katılabilmesi için spor federasyonunun kendisine verdiği kayıt fişi veya kimlik kartı olan anlamındadır.

Lisanslı ilk yarışına, 80 metre engelli koşuyla 1948 yılında katıldı.

lokanta: isim Yemek pişirilip satılan yerdir. Aşevi, restoran...

Tramvaydan indi, caddelerden geçti, kırmızı ışıkta durdu ve yeşil ışıkta yürüdü, bir

lokantaya girdi oturdu ve bir kahve ısmarladı.

lügat: *isim* Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser anlamındadır. Sözlük...

Ata'nın yanında stres mi olurdu; yorulmaksız lüğatimizde hiç yoktu.

mabet: *isim* İçinde ibadet edilen, tapınılan yapı anlamındadır. Tapınak...

Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.

maddi: *sıfat* Mal, para, varlıkla ilgili olan anlamındadır.

Maddi sorunlar yaşar.

mademki: *bağlaç* "Değil mi ki, -diğı için, -diğine göre" anlamlarında sebep göstermek için, başına getirildiğı cümleyi daha sonraki cümleye bağlayan bir sözdür. Madem...

Mademki iş kavuktadır; haydi, benim düdüğüm giy de şunu, kendin oku bakalım mektubunu.

madenî lira: *isim* Altın, gümüş, bakır, bronz, alüminyum vb. maddelerin alaşımından yapılan paradır. Demir para...

Madenî liralarmızı rayların üstüne koyup yamyassı ettirdiğimiz trenler, bundan böyle bizim çocuk yanlarımızı, bitmek bilinmeyen hülyalarımızı yamyassı edip geçecekti buralardan ha!

madımak: *isim* İlkbaharda kırlarda yetişen, ufak yeşil yapraklı, ıspanak gibi pişirilip yenilen bir bitkidir.

Kırlara çıkınız, kuzukulağı, yemlik, madımak toplayınız.

mağdur: *sıfat* Haksızlığa uğramış (kimse) anlamındadır.

Mağdurları belirleyin ve listeleyin.

mağlup olmak: *fiil* İsteğine karşı duramamak, gerçekleşmemesi gereken bir şey için iradesizlik gösterip direnememek ve yapılmasını kabul etmektir.

Yenildi, mağlup oldu.

mağmum: *sıfat* Sıkıntısı, üzüntüsü olan anlamındadır. Gamlı...

Küçük Ağa artık öfkesinde vahşi, sükûnetinde mağmum bir insandı.

mahalli: *sıfat* Belli bir yöre ile ilgili anlamındadır. Yöresel...

Önceleri mahalli özellik gösteren türküler, zamanla milli bir kimliğe bürünürler.

maharetli: *sıfat* Elinden iş gelen anlamındadır. Becerikli...

İncecik, kırılmaya pek müsait olan yumurta kabukları, Yusuf Eyyören'in maharetli ellerinde birer sanat eserine dönüşüyor.

mahcubiyet: *isim* Bir topluluk içinde gereken güven ve cesareti kendinde bulamama,

rahat konuşamama ve rahat davranamama durumudur. Utangaçlık...

O milletvekili, mahcubiyetten kızarmış yüzüyle, sessizce önüne bakıyor, ne başını kaldırıyor ne de ağzını açıyordu.

mahcup: *sıfat* Bir topluluk içinde gereken güven ve cesareti kendinde bulamayan, rahat konuşamayan ve rahat davranamayan anlamındadır. Utangaç...

Eserinden ve başarısından mahcup olan adam o idi.

mahrum: *zarf* Belli bir şeyden kendisinde olmayan anlamındadır. Yoksun...

Doğayı çok değerli hammaddelerinden mahrum bırakmamış olacağız.

mahsus: *zarf* Birine, bir şeye ait olan anlamındadır. Özgü...

Gerekli şartlar taşımayan ancak bir günlüğüne kütüphaneden yararlanmak isteyen kullanıcılara bir defaya mahsus olmak üzere "Günlük Giriş Kartı" verilir.

mahvolmak: *fiil* Çok kötü bir duruma düşmektir. Çökmek, perişan olmak...

Biraz uyumazsam bitkinlikten mahvolacağım.

makam: *isim* Mevki anlamındadır. Kat, yer...

Ben bilirim benim dediğim doğru dememiş, makamının büyüklüğüne, ününe, saygınlığına değil bilime bilgiye sarılmış.

makine mühendisi: *isim* İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı uçak, otomobil, motor, iş makineleri gibi teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimsedir.

Benim büyük oğlum ansiklopedi okurdu, şimdi mühendis oldu yurt dışında. Makine mühendisi.

makinist: *isim* Lokomotif, vapur, fabrika vb.nin makinesini işleten kimsedir.

Makinistin treni nasıl kullandığını gördük.

mal müdürü: *isim* İlçede devlete ait gelirleri toplayan, para ve malları koruyup saklayan ve giderlerin hak sahiplerine ödenmesine karar veren Maliye Bakanlığı'nı ilçe düzeyinde temsil eden en üst memur konumunda olan kimsedir.

Kaymakam, mal müdürü ve tapu müdürü, derneğin satın alma komisyonu olarak İstanbul'un yolunu tuttular.

mal varlığı: *isim* Bir kişiye ait para ile ölçülebilen hakların bütünüdür.

Bu kurum sayesinde, birçok kişi mal varlığını toplumun hizmetine sunmuştur.

maliye: *isim* Devletin gelir ve giderlerini yöneten kuruluştur.

Maliye Veznesi'nden Tevfik Efendi, banka önünde vezne arabasından inerken nasıl oldu ise ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor.

maliyet: *isim* Üretimde bir mal elde edinceye değin harcanan değerlerin toplamıdır.

Bir filmde büyük bir patlama sonucunda yıkılan binalar sinema filmi çekmenin maliyetini artırıyor.

malzeme bilimi: *isim* Materyallerin tasarımı ve keşfi ile ilgilenen bilimler arası alandır. Deneylerin çoğu biyoloji, malzemebilim, fizik gibi alanlar ve ağırlıksız ortamın insan bedenine etkileriyle ilgili.

mana: *isim* Bir kelimededen, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılan şey anlamındadır. Anlam...

Dört kitabın manası / Bellidir bir elifte.

manda: *isim* Geviş getirenlerden, derisinin rengi siyaha yakın, uzun seyrek kıllı bir hayvandır. Su sığırı, camız, kömüş...

Karagöz; deve veya manda derisinden yapılan ve "tasvir" adı verilen insan, hayvan veya eşya şekillerinin çubuklara takılıp arkadan yansıtılan ışıkla beyaz perde üzerinde hareket ettirildiği bir gölge oyunu türüdür.

mandal: *isim* İpe serilen çamaşırı tutturmak için kullanılan yaylı kısaçtır.

Akıllı mandal günlük yaşamda kullanılabilecek bir üründür.

maneviyat: *isim* Yürek gücüdür. Moral...

Fethin gerçekleşmesinde en fazla, maneviyat önderleri ve Akşemseddin'in gayretleri rol oynadı.

mansur ney: *isim* Boyu 77 cm ile 81 cm arası değişen ana ahenk neyidir.

Ses çeşitlerine yani akorduna göre neyelerinisimleri değişir: KızNey, MansurNey, ŞahNey, YıldızNey, Bolahenk, Sipürde, Davud gibi.

manşet: *isim* Gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla konulan başlıktır.

1962 yılında, henüz 26 yaşındayken bürokratik işlemler iki yıl sürdüğü için gazetelere 28 yaşında diye geçse de, Yale Üniversitesinde "en genç profesör" unvanını aldıktan sonra "Yale'de Bir Harika Türk", "Altın Çocuk", "Bilimin Harika Çocuğu" manşetleriyle dünyaya tanıtılıyor.

mantık: *isim* Doğru düşünmenin yolu ve yöntemidir.

Halkın yarattığı, binlerce yıldan beri, benimseyerek öz söz, özdeyiş hâline getirdiği atasözleri, aklın ve mantığın sesidir.

mantıksal: *sıfat* Doğru düşünmenin yolu ve yöntemine sahip olan anlamındadır. Mantıklı...

Hikâyenizi mantıksal bir sıra içinde, olayların oluş sırasına göre yazın.

maraton: *isim* 42,195 metrelik en uzun yol koşusudur.

Daha sonra; buna güreş, uzun atlama, maraton gibi sporlar da eklendi.

mareşal: *isim* En yüksek askerî rütbedir.

Atatürk, Sakarya Meydan Savaşı'ndan sonra "mareşal" unvanını almıştır.

margarin: *isim* İçyağlarında bulunan, margarik asidin gliserinle birleştirilmesiyle de yapay olarak elde edilen, 47 °C'de eriyen ve besin değeri olan bitki yağıdır.

Yemeklerinde margarin kullanırdı.

marka: *isim* Bir ticari malı, herhangi bir nesneyi tanıtmaya, benzerinden ayırmaya yarayan özel ad veya işarettir.

Saatinin markası Serkisof...

market: *isim* Özellikle her türlü yiyecek maddesinin, ev, büro, mağaza vb. yerlere ait gereçlerin satıldığı dükkândır.

Günümüzde, marketlerde satılan birçok ürün, daha ilgi çekici görünmeleri için özel paketlerde satılıyor.

masal anası: *isim* Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan yaşça büyük bayanlara verilen isimdir.

Eskiden "Masal Anaları" mız vardı.

maske: *isim* Boyalı karton, kumaş veya plastikten yapılan ve başkalarınca tanınmamak için yüze geçirilerek kullanılan yapma yüzdür.

Sürekli değişime uğrayıp yeni maskeler takıyorlar.

masraflı: *zarf* Çok para gerektirendir. Pahalıya çıkan...

Şehir ahalisi için biraz masraflı olacak ama, reçeteyi yazalım bari: Kırlara çıkınız, kuzukulağı, yemlik, madımak toplayınız.

masum: *sıfat* Kurnazlığa aklı ermeyen, kolaylıkla aldatılabilen anlamındadır. Saf...

"Yüz gram davul tozu, yüz gram minare gölgesi rica ediyoruz." dedi, Peri en masum sesiyle.

masumluk: *isim* Suçsuz, günahsız olma durumudur.

Yüzündeki esmer masumluk, yerini derin durgunluğa bırakmıştı.

materyal: *isim* Yazılı, sözlü, görüntülü, kaydedilmiş her türlü belgedir.

Milli Kütüphane; 31.07.2011 tarihi itibarıyla kitap, sureli yayın ve kitap dışı materyal olmak üzere 2.947.351 adet materyalden oluşan bir koleksiyona sahiptir.

matkap: *isim* Tahta, maden, beton vb. sert maddeler üzerinde delik açmaya yarayan alettir. Delik açma aleti, delgi...

Bir matkap yardımıyla yumurtalar oyuluyor.

(mavi) kız böcekleri: *isim* Eklem bacaklıların kız böcekleri takımından, başı büyük,

vücutu narin, zar kanatlı bir böcektir.

Arılar, kelebekler, gelinböcekleri, mavi kız böcekleri zaman zaman yapraklarıma kondular.

mavilik: isim Yeşil ile menekşe rengi arasında bir renkte, bulutsuz gökyüzünün renginde olma durumudur.

Gök mavi, dağ yeşil, tarla sarı olsun. dizesinde şair gökyüzünün maviliği ile umudu, dağların yeşilliği ile baharı ve canlanmayı, tarlaların sarılığı ile bereketi temsil etmektedir.

mavzer: isim Atış hızı dakikada ortalama altı mermi olan ve orduda kullanılan bir tüfek tipidir.

Büyük adam olup, kapıp bir mavzeri, düşmanın üstüne üstüne yürümek istiyorum.

maya: 1. isim Bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan maddedir. Ferment...

Ülkemizin ve dünyanın farklı yerlerinden gelen insanlar, bu şenliklerde oyunlar oynar, fıkralar anlatır ve Akşehir gölüne maya çalma töreni yapılır.

2. isim Bir kimsede doğuştan bulunan vücut ve ruh özelliklerinin tümü anlamındadır. Yaradılış, öz nitelik...

Türk kültürünün mayasını oluşturan vakıf ya da hayrat anlayışı günümüze nasıl bir fayda sağlar?

maymun iştahlı: sıfat Hevesi çabuk geçen anlamındadır. Kararsız...

Hep sana çekti, tıpkı senin gibi maymun iştahlı bu çocuk!

mazhar olmak: fiil İyi bir şeye ermek, ulaşmaktır.

Mevduat sahiplerine ev veren bu kadar bankanın arasından bir banka da çıkıp ihtiyacı olanlara iyi komşular dağıtsaydı kim bilir ne kadar büyük bir rağbete mazhar olurdu!

meblağ: isim Para miktarıdır. Tutar...

Akif Bey, o yokluk günleri için çok büyük bir meblağ olan bu mükâfatı almayı reddetti.

mecbur: zarf Herhangi bir konuda yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan anlamındadır. İnsanlar mecbur olmadıkları halde ormanları yok ediyor.

mecra: isim Su yatağıdır. Su yolu...

Denizleri birbirine karıştırır, nehirlerin mecralarını değiştirir, dağları yerinden oynatırım.

meddah: isim Taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçısıdır.

Geleneksel sahne oyunlarımızdan olan Karagöz-Hacivat, Meddah, orta oyunu unutulmuştu.

meddahlık: *isim* Taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçının sanatıdır.

Meddahlık yapmak oyuna heyecan katar.

medya: *isim* Bildirişim, haberleşme veya iletişim imkânlarının sağlandığı ortamdır. İletişim ortamı...

“Evet, Bir Bardak Daha Çay” İstiyorum adlı kitabın yazarı Katharine Branning’in (Ketrin Birening) Türk çayı hakkındaki konuşması uluslararası medyada da bir hayli dikkat çekti.

mehmetçik: *isim* Türk askerine sevgi duygusu ile verilen addır.

Sizler, Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız.

mehtaplı: *sıfat* Ay ışığı olan anlamındadır.

Mehtaplı gecede (...) buraya gelir ve şiir yazardım.

mekanik: 1. *sıfat* Makine ile yapılan anlamındadır.

Filmde gördüğünüz sevimli dinazor aslında mekanik bir kukla olabilir!

2. *isim* Makine ile yapılan işleri yapan kimsedir.

Bugün birçok şeyler mucitler tarafından değil, mühendisler ve teknikerler, mekanikler (tamirciler) hatta marangozlar, mimarlar ve duvar ustaları tarafından icat edilmekte fakat birçokları hiçbir şey icat etmiyor.

mekanizma: *isim* Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimidir. Sistem, düzenek...

Robotun bacak mekanizmasına, gerçek bir kangurunun bacaklarındaki yapıya benzemesi için yaylar yerleştirilmiş.

melek: *isim* Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlıktır.

Ben mermerlerin içinde bir melek görürüm ve onu özgürlüğüne kavuşturuncaya kadar mermeri keski ve çekicimle oymaya devam ederim.

melik: *isim* Bir ülkeyi, bölgeyi, alanı yönetmekle görevli kimselere verilen unvandır. Padişah, hükümdar, hakan...

Gözümde iyi olmaktan uzak olan çok kötü bir melik çete kurmuş, obayı talan etmeye geliyordu.

melodi: *isim* Belli bir kurallara göre düzenlenmiş, kulağa hoş gelen ses dizisi anlamındadır.

Çaydaçıra oyunu ve melodisi ortaya çıkmış.

menü: *isim* Yemek yenilecek yerlerde mevcut yemekleri gösteren listedir. Yemek

listesi...

Yemek menüleri, tıpkı yeryüzündeki menüler gibi oluyor.

menzil okçuluğu: *isim* Belli mesafede ok ve yay kullanılarak yapılan spordur.

Menzil Okçuluğu bölümünden Çarşı Meydanı'na giden en kısa yolu harita üzerinde işaretleyiniz.

merak etmek: *fiil* Genellikle kötü bir şey olacaktı düşünmesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusudur. Kaygılanmak...

Babaannem, "Merak etme!" dedi.

meraklandırmak: *fiil* Bir şeyin sebebini anlamak için çaba harcamaya yol açmaktır.

Sadece o kitabın kendisini ilgilendiren bölümlerini ayırıp okur geçerdi ama ilgilendiği, onu meraklandıran kitabı eline geçirdi mi kesinlikle bitirmeden sabaha kadar uyumazdı.

meraklı meraklı: *sıfat* Her şeyi haddinden fazla anlamak ve bilmek istemek manasında bir söz grubudur.

Birçok adamın meraklı meraklı camiye baktıklarını görünce, o da onlar gibi ellerini arkasına bağlayıp durdu.

meram: *isim* Yerine getirilmesi başkasından istenilen şey anlamındadır. Amaç, gaye, maksat...

Mehmet'e bak derken onu meram ederim.

merasim: *isim* Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisidir. Tören...

Kendi üç boruyla, çıktık merasime.

mercek: *isim* İçinden geçen paralel ışınları düzenli bir biçimde birbirine yaklaştıran veya birbirinden uzaklaştıran, camdan veya ışık kırıcı herhangi bir maddeden yapılmış, genellikle küresel yüzeylerle sınırlanmış saydam cisimdir. Lens...

Küçüğü büyüten, büyüğü küçülten mercekler.

mercimekli köfte: *isim* Kırmızı mercimeğin hafifçe pişirilmesinden sonra soğan, maydanoz, taze nane ve yeşil soğan karışımına katılıp iyice yoğrulması sonunda hazırlanan bir yemek türüdür.

İş dönüşü dolapta soğumuş börek, /Mercimekli köfte.

merdane: *isim* Türlü işlerde kullanılan, silindirik biçiminde araçtır.

Eski çırak ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta önünde dönen çanağa arada sırada "püf" diye üfleyerek zamanla testiye çatlatacak olan bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp giderir.

merkezli: isim Bir işin yapıldığı yerdir.

Ben ne yazık ki ondan haberdar değildim; dünyanın el üstünde tuttuğu bu bilim adamı, üstelik Yale(Yeyl) Üniversitesindeki görevini artık Türkiye merkezli yürütüyordu.

merkezlilik: isim Belirli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeridir.

Hemen hepimiz biliriz, çok önemli eserlerin olduğu ve dönemin bilim merkezi olarak kabul edilen sadece kütüphane değil aynı zamanda biliminde merkezliğini yapmış bir yerdir.

mermer: isim Bileşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşıdır.

Ben sadece mermer taşı satarım.

mermerci: isim Genellikle beyaz, renkli ve damarlısı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı çıkararak, işleyen, satan, mermer vb. taşlardan yapılarda ıslak zemin işleri, mutfak döşemesi, eviye veya mezar taşları yapan kimsedir.

Birkaç ay sonra, heykeltıraş mermercinin dükkânına elinde bir kutuyla girdi ve kutuyu mermerciye uzattı.

mermi: isim Ateşli silahlarla atılan patlayıcı ve delici maddedir. Kurşun...

Seyit kararlı adımlarla top mermilerine doğru yürüdü.

mertlik: isim Yürekli davranıştır. Yiğitlik, erkeklik...

Bir zamanlar köy düğünlerini, davulu ile zurnası ile coşturan cirit oyunları Anadolu'nun kükrek sesi, yiğitlik, mertlik heyecanı, geleneksel seyirliğidir.

mesele: isim Sıkıntı veren durum anlamındadır. Sorun...

Para meselesi böylece halledildi ve Âkif Bey de şiir yazmayı kabul etti.

meşale: isim Ucunda, alev çıkararak yanıcı bir madde bulunan, aydınlatmaya yarayan değnektir.

Meşale, beş kıtada sporcular tarafından elden ele taşınır.

meşgul olmak: sıfat Bir iş üzerinde sürekli çalışmak anlamındadır. Uğraşmak, oyalanmak...

Âkif Bey, 500 lirayı aldı ama kuruşuna bile dokunmadan, hepsini, yoksul kadın ve çocuklarla meşgul olan bir hayır kurumuna veriverdi.

meşhur: sıfat Ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen (kimse) anlamındadır.

Padişah oluncaya kadar sadece Molla Gürani değil, devrin en meşhur bilginlerinden dinî ve fennî ilimleri akademik düzeyde tahsil etti.

meşin: sıfat İşlenmiş koyun derisidir.

Meşin kılıflı, gümüş köstekli / Saatten başkası dedemin olamaz...

metalik ses: isim Madenden yapılmış bir şeyin çıkarmış olduğu iç gıcıklayıcı sestir.

Virüslerin metalik sesi sinir bozucuydu.

metanet: isim Güç bir duruma katlanmak anlamındadır. Dayanma...

Babam metanetini korumaya çalışıyordu.

meteoroloji: İsim Hava koşullarında meydana gelen değişimleri, iklim türlerini araştırıp hava durumu tahminlerinde bulunan bilim dalıdır. Hava bilgisi...

Rasathane, önceleri bir meteoroloji istasyonuydu.

metnin türüne uygun okuma: isim Bir yazının yazılış amacına uygun okuma kurallarını uygulayarak okumadır.

Bu şiiri metnin türüne uygun okuma yaparak seslendirelim.

metre metre: zarf Dikkatli bir şekilde bir şeyin uzunluğunu ölçmektir.

Bana inanmıyorsanız, buyruk verin, adamlarınız metre metre ölçsünler.

metrelik: sıfat Uzunluğu herhangi bir metre olan anlamındadır.

Yirmi otuz metrelik mesafedeki tüm rayları yerlerinden söktük.

mevduat: isim Parayı, gelir getirici, taşınır veya taşınmaz bir mala yatırma anlamındadır. Yatırım...

Mevduat sahiplerine ev veren bu kadar bankanın arasından bir banka da çıkıp ihtiyacı olanlara iyi komşular dağıtsaydı kim bilir ne kadar büyük bir rağbete mazhar olurdu!

mezun: sıfat Bir okulu bitirerek diploma almış (kimse) anlamındadır.

Üniversite veya yüksekokul öğrencilerine ve mezunlarına “Yıllık Kullanıcı Giriş Kartı” verilir.

mıhlamak: fiil Çiviyle tutturaktır. Çakmak, çivilemek...

Bunları ağzından çıkarıp ayakkabıların altına çabuk çabuk mıhladı.

mıhlanmak: fiil Olduğu yerde kalıp bir yere kıpırdayamaz olmaktır.

Geride kalanlarda ise yollara mıhlanmış bir nice kaygı vardı.

mıknatıs: isim Demiri ve daha başka bazı metalleri çeken demir oksittir.

Mıknatıs, karşı taraftan gelen sesin titreşimleriyle oluşan akım değişikliğiyle diyaframı hareket ettirir.

mıknatıslı: Sıfat Demiri çekme özelliği taşıyan veya sonradan bu özelliği kazanan her türlü maddesi olan anlamındadır.

Mıknatıslı bir çubuğa, yalıtılmış iletken bir tel sarılmıştı.

mırıldanma: isim Alçak sesle kendi kendine bir şeyler söyleme işidir.

Tavşanın kendi kendine “Eyvah! Eyvah! Çok geç kalacağım!” diye mırıldanmasının şaşılacak bir olay olması gerektiğini düşünüyordu.

mırıltı: isim Alçak ve anlaşılmaz bir ses çıkararak konuşmadır.

Kedi tatlı mırıltular çıkararak bu sütü yalıyordu.

mısra: isim Şiirin satırlarından her biri anlamındadır. Dize...

Bir değil iki değil, dile kolay tam 10 kıta! Toplam 41 mısra.

mızıkça: isim Türlü üflemeli ve vurgulu çalgılardan oluşan ve genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğu veya takımıdır. Bando...

Nefesli ve vurmali çalgılarla oluşturulan ve geçit törenlerinde kullanılan mızıkça takımına bando denir.

mızıkçılık: isim Çeşitli sebeplerle oyunu bozan olma durumudur. Oyunbozanlık...

Mızıkçılık yok ama söz verin birer tur bineceğime.

mızrak: isim Uzun saplı, sivri demir uçlu silahtır.

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

midye: isim Yassı solungaçlı, yumuşakçalardan, kabukları birbirine eşit, denizlerin kayalık yerlerinde kümeler durumunda yaşayan eti yenir bir hayvandır.

Midye kabukları toplayıp kumsala yazılar yazar, suyla kumun bulunduğu yere ayak izlerini bırakıp, dalgaların onları yok edişini seyrederdi.

mikrobik: sıfat Mikroskopla görülebilen, çürümeye, mayalanmaya ve hastalıklara yol açan bir hücreli canlılarla ilgilidir.

İster teknolojik isterse mikrobik olsun hiç fark etmez, hepsi baş belası!

mikrofon: isim Elektrik akımı etkisiyle sesi uzakta bulunan alıcıya ulaştıran araçtır.

Huges, iki kömür parçası arasına bir kömür çubuğu yerleştirerek yeni bir mikrofon yaptı.

milattan sonra: isim Hz. İsa'nın doğduğu zaman başlangıcından bu yana sayılan yıllara göre belirtilen tarihtir.

Bugün bildiğimiz anlamdaki kâğıdın ortaya çıkışı ise milattan sonra 105 yılında oldu.

milimetrik: sıfat Ayrıntılı anlamındadır.

Milimetrik hesaplamalardan sonra bu hale geliyor.

millet kütüphanesi: isim Halkın rahatça yararlandığı, halkın hizmetine sunulan kitapevidir. *Kütüphaneye "Ben bu kitapları milletim için topladım ve miletime vakfediyorum." diyerek "Millet Kütüphanesi" adını vermiştir.*

milletçe: zarf Coğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu tarafından anlamındadır. Millet olarak...

Biz milletçe sağlığımıza 6nem vermeyiz.

milli m6cadele: isim Vatanımızı d6şman işgalinden kurtarmak i6in vermiş olduğumuz Kurtuluş Savaşı'dır.

Milli M6cadele 6zg6venin eseridir.

millik: isim Karada 1609, denizde 1852 metre olarak kabul edilen bir uzaklık 6l6u birimine sahip olan anlamındadır.

67 ile 72 arasındaki hafif gemi, Dolmabah6e sırtlarından Kasımpaşa'ya kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılarak, y6zlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar 6zerinden kaydırılarak bir gecede Hali6'e indirildi.

milliyet6ilik: isim Maddi ve manevi a6ıllardan millet ve 6lkesinin 6ıkarlarını her şeyin 6st6nde tutma anlayışına sahip Atat6rk ilkelerinden biridir.

Amacın ger6ekleştirilmesi i6in Atat6rk, Cumhuriyet6ilik, Milliyet6ilik, Halk6ılık, Devlet6ilik, Laiklik ve inkılap6ılık ilkelerini belirlemiştir.

milyar: isim Milyon kere bindir. Bin milyon, 1.000.000.000...

Son veriler evrenin 13,8 milyar yaşında olduğunu g6steriyor.

mimarbaşılık: isim Osmanlı sarayında, resm6 yapıların onarım ve yapım işleriyle uğraşan mimarların başı mesleğidir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda 50 yıla yakın bir s6re mimarbaşılığı yapan, imparatorluğuun her yanına dağılmış 6ok sayıda 6nl6 eseri bulunan Mimar Sinan, bug6n bile d6nyaca tanınmış mimarlara ders veriyor.

minnet: isim Yapılan bir iyiliğe karşı kendini bor6lu saymadır. G6n6l borcu...

Kilimin canına minnet.

minyat6r: isim 6oğunlukla eski yazma kitaplarda g6r6len, ışık, g6lge ve hacim duygusu yansıtılmayan k66uk, renkli resimdir.

Onun fıkralarını anlatan minyat6rlere bakıldığında, b6y6k6e horasani sariğinin altındaki hafif 6ekik g6zli, uzunca burunlu ve yuvarlak y6z6n6, kesik bıyıkları ile ince uzun beyaz sakalı tamamlar.

misafirlik: isim Bir yere veya birinin evine kısa bir s6re kalmak i6in gelen kimse olma durumudur. Konukluk...

Dinlediğiniz metinde ilk olarak kim, kimi misafirliğe 6ağırmış?

misafirperverlik: isim Konuklarına iyi davranma, onları iyi ağırlama ve kendisine konuk gelmesinden hoşlanma durumudur. Konukseverlik...

Misafirperverlik bizim şanımızdandır.

mobilize olmak: fiil Toplumsal 6evreye veya bir duruma uyma anlamındadır. Uyum

sağlamak...

Çalışmalar esnasında her ne kadar yapılan işlem o an için rutin bir iş gibi görünse de bütün çalışmalarını uzayda yaşama mobilize olmak içindir.

modem: isim Bilgisayar verilerini telefon hattı vb. iletişim hatları üzerinden gönderen elektronik araçtır. Çevirge...

Modemin kapsama alanından çıktık.

mokasen: isim Kuzey Amerika yerlilerince kullanılan, hayvan derisinden yapılmış, üzeri süslü, ökçesiz, yarım ayakkabıdır.

Komşunun hakkında hüküm vermeden önce iki ay onun mokasenleriyle yürü.

montaj: isim Bir makine, cihaz veya mobilyanın parçalarını yerli yerine takmaktır. Monte...

Bir bütün oluşturmak için parçaları takıp birleştirme işi, montaja kurgu denir.

moral: isim Bir insanın ruhsal gücüdür. Manevi güç, maneviyat...

Herkesin morali yerindeymiş.

morarmak: fiil Herhangi bir söz ve davranıştan bozulmaktır.

Firma hem sararmıştı; hem de morarmıştı...

Mors alfabesi: isim Telgrafçılıkta kullanılan, nokta ve çizgilerden oluşan alfabedir.

Sufi ile Pufi salona geldiklerinde ellerinde Mors alfabesi, yüzlerinde sıkıntı vardı.

mosmor: sıfat Herhangi bir sıkıntı, darbe veya hastalıkla vücudun bir yerinin mor renk almasıdır.

Oda yerine mosmor bir göz.

motif: isim Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biridir.

Dünyada şimdiye kadar hiçbir yumurta oyma ustasının hat motifi kullandığını görmedim.

mouse: isim Düz bir yüzey üzerinde yuvarlanan bir top aracılığıyla imlecin hareketini sağlayan elektronik araç anlamındadır. Fare...

Mouse almam gerekiyor.

mozaik: isim Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi için kullanılan mermer parçasıdır.

Anıtın kubbesindeki mozaikleri, savaşta kolunun birini yitiren bir Anzak, tek eliyle yapıştırmış.

mösyö: isim Erkeklerle verilen bir unvan anlamındadır.

Mösyö her tür parfümü kullanırdı ve bir temizlik timsaliydi.

muamele: *isim* Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak anlamındadır. Davranış...

Yeni başladığı görevinde iş arkadaşlarının kötü muamelesine maruz kaldı.

muazzam: *sıfat* Çok büyük anlamındadır. Çok iri, koskoca, koskocaman...

Cümleleri yaptıklarını çok basite indirgese de muazzam derinliğe sahip bir insanın dünyasına girmenin keyfini çıkarmanız dileğiyle.

mucit: *isim* Yeni bir buluş ortaya koyandır. İcat eden kimse...

Bugün birçok şeyler mucitler tarafından değil, mühendisler ve teknikerler, mekanikler (tamirciler) hatta marangozlar, mimarlar ve duvar ustaları tarafından icat edilmekte fakat birçokları hiçbir şey icat etmiyor.

mucitlik: *isim* Yeni bir buluş ortaya koyan, icat eden kimse olma durumudur.

Mucitlik, öğrenilmesi imkânsız bir meslektir, bundan dolayı çok nadirdir.

muhabbet: *isim* İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu anlamındadır. Sevgi...

Hiç durmadan açın, belki içindeki elemeleri, sevinçleri, muhabbetleri veya nefretleri sizi alakadar edecek bir veya birkaç insanla tanışacaksınız.

muhafaza etmek: *fiil* Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak anlamındadır. Korumak, saklamak...

Kütüphanelerin tarihi onları muhafaza edenlerle başlar.

muhafız alayı: *isim* Devlet başkanlarını, kralları korumakla görevli askerî birlikler.

Bir baktım iki tane cephane sandığını, muhafız alayı erleri getirip kütüphaneye koyuverdiler ve gittiler.

muhakkak: *zarf* Kesinlikle anlamındadır.

Kitap okurken muhakkak kırmızı kalemle çizerek önemli hususları belirtirdi.

muharrir: *isim* Bilim, edebiyat, sanat alanlarında kitap yazan veya kitap hazırlayan, bir eseri ortaya koyan ve eserin sahibi olan kimse anlamındadır. Yazar...

Bir muharririn dediği gibi dostlarımız akrabalarımızdan daha mühimdir.

muhtarlık: *isim* Köy ve mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için o köy veya mahallede oturanların seçtikleri kimsenin görevi veya makamıdır.

Secim var, belediye başkanlığı ve muhtarlık için.

muhtemel: *sıfat* Gerçekleşmesi de gerçekleşmemesi de ihtimal dâhilinde olan anlamındadır. Beklenen, olası, mümkün...

Her gün parklarda bahçelerde başıboş gezen hayvanlardan, bu ortamlara bırakılan

atıklardan insanlara, özellikle de çocuklara bulaşması muhtemel hastalıkların önüne geçilmesi, yerel yönetimlerin önemli görevlerindedir.

muhterem: *sıfat Kendisine saygı gösterilmeye değer anlamındadır.*

Kaç lira şu çanta muhterem?

mukadderat: *isim Tanrı'nın uygun görmesi anlamındadır. Yazgı...*

Mukadderat değişmez Hocam.

mukavemetsizlik: *isim Dayanıksız, güçsüz, dirençsiz olma durumudur.*

Saatlerce süren oyma işlemi, kimi zaman küçük bir dikkatsizlik veya yumurta kabuğunun mukavemetsizliği sonucu kırılıvermesiyle hayal kırıklığı ile neticelenebiliyor.

musibet: *isim Uğursuz anlamındadır.*

Gündüzleri çevreyi gözlüyor, her havladığında balkondan eğilerek, "Sus! Seni musibet!" diye Dük'ü azarlıyordu.

muşamba: *isim Bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bezdir.*

Havacıva muşambası yapıp sarıyorlar.

mutlak: *zarf Kesinlikle anlamındadır.*

Emine onu mutlak tanırdı, tanıdı elbette.

mutsuzluk: *isim Bütün özelemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumuna ulaşamamış olma durumudur. Saadetsizlik...*

Padişah mutsuzluktan içe kapanmış.

muzır: *sıfat Zararlı anlamındadır.*

Kimi hep muzır işlere bayılır / Kimi her gün bunalım takılır.

muzip muzip: *zarf Üstü kapatılmaya çalışılan olayın aslını bilen bir kişinin suratındaki durumdur.*

Peri, muzip muzip güldü.

mübarek: *sıfat İyilik getirdiğine inanılan anlamındadır. Kutlu, kutsal...*

Mübarek kanını kattığı yerdir.

müdahale etmek: *fiil Karışmaktır. Araya girmek, el atmak...*

Bir zehirlenme vakasına müdahale ettik...

müddetçe: *zarf Süre içinde demektir. Sürece...*

İnsan âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar, demiş şair.

müfredat: *isim Bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plandır. Öğretim programı...*

Eskiden müfredat böyle değildi, daha kolaydı dersler ya.

mühendislik: *isim* İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı yol, köprü, bina gibi bayındırlık; tarım, beslenme gibi gıda; fizik, kimya, biyoloji, elektrik, elektronik gibi fen; uçak, otomobil, motor, iş makineleri gibi teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimse olma durumudur.

Sinema, biraz mühendislik işi!

mühim: *isim* Bir şeyin nitelik veya nicelik bakımından değeri olma durumudur. Önemli...

Dostlarımız akrabalarımızdan mühimdir.

müjdelemek: *fiil* Sevinilecek bir iş, olay vb.nin olduğunu birine haber vermektir. Muştulamak...

Yeni günü serçeler müjdeledi.

mükâfat: *isim* Bir başarı karşılığında verilen armağan anlamındadır. Ödül...

Eseri birinci seçilecek şair için çok önemli bir para mükâfatı konmuştu.

mükellef: *isim* Vergi vermekle yükümlü olan kimse veya kuruluştur.

Devlete vergi ödeyenler ve ödemesi gerekenler mükellef olarak adlandırılıyor.

mümkün olmak: *fiil* Yararlanılacak uygun şart veya durum bulunmaktır.

Yaşanması mümkün olmayan olaylar vardır.

münakaşa: *isim* Karşılıklı ağır sözler söyleyerek yapılan çekişme anlamındadır. Tartışma...

Bırakın münakaşayı.

mürekkep: *isim* Yazı yazmak, desen çizmek veya basmak için kullanılan, türlü renklerde sıvı maddedir.

Mürekkep kokusu, sayfalardan tavana kadar yükseliyordu.

mürekkep balığı: *isim* Kafadan bacaklılardan, ılıman ve sıcak denizlerde yaşayan, eti yenen, kendini korumak için siyah renkli bir sıvı salarak suyu bulandıran bir yumuşakçadır.

Hayatın tadı tuzu kalmamış mürekkep balığı için.

mürettebat: *isim* Gemi, uçak vb. taşıtlardaki görevlilerin tümüdür.

O ve mürettebatı UUI'den ayrılmaya hazırlar.

müsaade etmek: *fiil* Birini bir şey yapmada serbest bırakmak anlamındadır. İzin vermek...

Dedem o sene narın bir kısmını yememize müsaade etmedi.

müsabaka: *isim* Bilgi, yetenek, güzellik vb.nde üstünlüğünü göstermek için yapılan

yarışmadır.

Genç yaşına rağmen okçuluk müsabakalarında gösterdiği başarıyla dikkat çekti.

müsait: *sıfat* Uygun anlamındadır. Elverişli...

İncecik, hemen kırılıvermeye pek müsait bir malzemeye çalışıyor Yusuf Eygören.

müstakil: *sıfat* Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan anlamındadır.

Ne müstakil bir vatan,/ Ne varlık, ne hürriyet...

na-mahrem: *isim* Başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse) anlamındadır. Yabancı, el...

Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.

naaş: *isim* Ölen insanın vücudu anlamındadır. Ceset...

Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden naşım;

nafile: *zarf* Boşuna anlamındadır. Boş yere, yararsız...

Tilki burnunu burgu etse nafile.

nakarat: *isim* Bir şarkıda her kıtadan sonra tekrarlanan ve bestesi değişmeyen parçadır. Kavuştak...

Nazan Öncel'in Aynı Nakaratisimli şarkısının sözlerini, şarkıyı dinlerken takip edin.

nakavt olmak: *fiil* Boks maçında yumruk etkisiyle yere düşen ve on saniye içinde kalkıp devam edemeyen oyuncunun yenilmesidir.

Otel müdürü nakavt olmuş, yerde yatıyor.

nakledilmek: *fiil* Bir yerden başka bir yere geçirmek işi yapılmak veya bir yerden başka bir yere geçirmek işine konu olmaktır.

Selüloz tabakaları taşıyıcı bantlarla karıştırıcı tanka naklediliyor.

naklettirmek: *fiil* Bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma, taşıma, geçirme, aktarım işini yaptırmaktır.

Atatürk kütüphaneye geldi ve ne yaptığımı sordu, "İstediğiniz kitaplar için karton kutular aldurdum, onların içine koydurup özel trene naklettireceğim" deyince "Dur, biraz bekle!" dedi.

nakliye: *sıfat* Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürme işidir.

Günlerden bir gün, apartmana kocaman bir nakliye kamyonu yanaştı.

nakşetmek: *fiil* Kalıcı ve etkili olmasını sağlamaktır. İşlemek... *Hayaller gerçekten bilim satırlarına nakşedilir tek tek.*

nalıncı keseri: *isim* "Yaptığı işlerde hep kendi çıkarını düşünmek" anlamındaki nalıncı keseri gibi kendine yontmak deyiminde geçen bir sözdür.

O da nalıncı keseri gibi kendine yonta yonta meseleyi anlatır.

nam: isim Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz anlamındadır. Ad...

Dükkânında taş bebek, kurşun asker gibi suret namına bir şey satmaz, sadece çok yaygın olduğu için Karagöz sureti bulundurur, bunda da dinî anlamda herhangi bir sakınca görmezdi.

namaz duası: isim İslam'ın beş şartından biri olan ve Müslümanların günde beş vakit, dinî kurallara göre yapmak zorunda oldukları ibadet esnasında Tanrı'ya yalvarmadır.

Babamın gittiği günün akşamı annemin namaz duası çok daha uzun sürdü.

namazlık: isim Bir kişinin üzerinde namaz kılabilceği büyüklükte, halı, kilim, post veya kumaştan yaygıdır. Seccade...

Seccade veya namazlık diyenler bulunur.

namlı: sıfat Ünlü anlamındadır.

Bu Vatan Kimin? metninde geçen hudut, cephe, toprak, tarih, destan, namlı sözcüklerini kullanarak hazırladığınız konuşma metinini yazınız.

namlu: isim Tüfek, tabanca, top vb. ateşli silahların ucunda bulunan boru biçimindeki parçadır.

Seyit, kan ter içinde, mermiyi namluya sürdü.

napiim: Ne yapayım? Söz grubunun halk ağzındaki söyleniş biçimidir.

Napiim zaman geçmiyor evde.

nasırcıbaşı: isim Bir kişinin ayak ve ellerindeki nasırların iyileşmesinden sorumlu olan kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakcıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

nasihat: isim Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz anlamındadır. Öğüt...

Ustanın bu sonu gelmez nasihatlerinden sıkılan kalfa, artık dayanamaz ve gidip bir dükkân açar.

nasip: isim Bir kimsenin elde edebildiği, sahip olabildiği şey anlamındadır.

Hacı Bayram Veli'nin, İstanbul'un fethinin oğluna nasip olacağına dair manevi alametleri bildirmesinin bundaki etkisi büyüktü.

nasip olmak: fiil Mutluluk veren güzel şeylere erişmek, ulaşmak, kavuşmaktır.

Akşemseddin'in verdiği karşılık şöyleydi: "İnşallah fetih nasip olacak..."

navigasyon: *isim* Yol ve belirlenen yeri bulmaya yarayan alet anlamındadır. Yolbul...
Navigasyon sayesinde kaybolmaktan kurtulduk.

naz etmek: *fiil* Kolayca gönlü olmamak anlamındadır. Israr beklemek...
Ben dostlara naz etmesini sevmem.

nazar boncuğu: *isim* Belli kimselerde bulunduğuna inanılan, kıskançlık veya hayranlıkla bakıldığında insanlara, eve, mala mülke hatta cansız nesnelere kötülük verdiğiğine inanılan uğursuzluk gelmesin diye takılan mavi boncuk veya bunun yerini tutan başka şeydir. Göz boncuğu...

Çarşıda gezerken bir sergide nazar boncuğu formunda yapılmış bir yastık gördüm.

nazari: *sıfat* Uygulamalardan bağımsız olarak ele alınan soyut bilgi anlamındadır.
Okuma suretiyle elde edilen bilgi, nazari bilgiye ilim denir.

nazikçe: *zarf* Başkalarına karşı saygılı, ince, saygılı bir biçimde anlamındadır.
Bey nazikçe "Pekâlâ şimdi ne istiyorsunuz?" diye sordu.

nazlanmak: *fiil* Kolayca gönlü olmamaktır. Israr beklemek...

Tevfik Efendi, eşe tanışa biraz nazlandıktan sonra bir gün kalemine gidip işine başladı.

nazlı: *sıfat* Kolayca gönlü olmayan anlamındadır. Kendini ağır satan, ısrar bekleyen, işveli, edalı...

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!

nefes nefese: *zarf* Soluk soluğa anlamındadır.

Kız tam yarım saat sonra nefes nefese çıkageldi ve kumbarayı uzattı satıcıya.

nefeslenmek: *fiil* Soluk alacak kadar duraklamaktır. Biraz dinlenmek... *Biraz nefeslendim.*

nefesli: *sıfat* Üflenerek çalınan çalgı anlamındadır.

Üflemeli (nefesli de denir.) bir sazdır.

nemli: *sıfat* Az ıslak olan anlamındadır. Rutubetli, kuru karşıtı...

Kuzukulağı, nemli yerlerde yetişen, yaprakları salata olarak kullanılan bir bitkidir.

nene: *isim* Torunu olan kadın anlamındadır. Nine, büyükanne...

Duru Nene'nin boyaları nasıl hazırladığını, ne büyük emeklerle elde ettiğini anlattı.

nereden: *zarf* "Hangi yerden?" anlamındadır.

Nerden geldi bu sesler!

nereli: *sıfat* Birinin memleketini sormak için kullanılan bir sözdür.

Nerelisin?

nesil: *isim* Belli bir yaş grubundan olan insanların tamamı anlamındadır. Kuşak ...
Ulusumuzun kültürel mirasını korumak, bu mirası gelecek nesillere aktarmak amacıyla,

çağımızın gerektirdiği her türlü imkândan yararlanmaktadır.

nesilden nesile: *zarf* Kuşaktan kuşağa anlamındadır. Kuşaklar boyunca...

Kültürel kimliğimizin önemli değerlerinden olan türkülerimizin nesilden nesile aktarılmasında bizler de üzerimize düşen görevleri yerine getirmeliyiz.

nesir: *isim* Şiir olmayan, cümle ve paragraflardan oluşan söz ve yazıdır. Düzyazı...

Anadolu'nun sözlü nesir verimleri arasında halk hikâyeleri ve masallarının yanı sıra, atasözleri de önemli bir yer alır.

net: 1. *sıfat* Açık seçik olan anlamındadır. Anlaşılmaz yanı bulunmayan...

Babam yine çok net bir şey söylemedi.

2. *sıfat* Bir sayının küsuru olmamasıdır.

Bu yarışında net 15 saniyelik derecesiyle Türkiye rekoru kırdı.

netice: *isim* Bir olayın doğurduğu başka bir olay veya durum anlamındadır. Sonuç

Küçük Ağa'yı bütün bu işkenceleri bir neticeye bağlamaktan alıkoyan bir şey vardı.

neticelenebilmek: *fiil* Bir olayın doğurduğu başka bir olay veya durum haline gelebilmektir. Sonuçlanabilmek...

Saatlerce süren oyma işlemi, kimi zaman küçük bir dikkatsizlik veya yumurta kabuğunun mukavemetsizliği sonucu kırılıvermesiyle hayal kırıklığı ile neticelenebiliyor.

ney üflemek: *fiil* Klasik Türk müziğinde ve özellikle tekke müziğinde yer alan, kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan yapılmış, üflemeli bir çalgıyı çalmaktır.

Ney çalmak yerine ney üflemek ifadesi daha uygun bulunmaktadır.

neyzen: *isim* Klasik Türk müziğinde ve özellikle tekke müziğinde yer alan, kaval biçiminde, yanık sesli, kamıştan yapılmış, üflemeli bir çalgıyı çalan kimsedir.

Günümüzde yaşayan en büyük neyzen Niyâzi Sayın'dır.

nezaket kuralı: *isim* Toplumda insanların saygı ve sevgi içerisinde yaşayabilmesi için uyması gereken yazılı olmayan kurallardır.

Metin, toplumsal ilişkilerde nezaket kurallarına uymalıyız mesajı verir.

nezle: *isim* Soğuk almaktan ileri gelen, burun akması, aksırma ile beliren hastalıktır. *Soğuk algınlığı, nezle ve grip gibi virüslerle oluşan enfeksiyonlar için antibiyotik almayın.*

niceden niceden: *zarf* Çok önceden anlamında kullanılan sözcük grubudur.

Alını yeşilini kapmıştı, geçirmişti,/ Niceden niceden.

nikâhlamak: *isim* Bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlemi yapmaktır. Evlilik akdi yapmak...

Git Çarıkcı ile konuş, boşasın Emine 'yi ben nikâhlarım.

nişan: isim Kurşun, taş vb. ile vurulmak istenen hedeftir.

Arkadaşları nişan yeri olarak o boz boyunlu güvercini seçmişti.

nişan almak: fiil Bir hedefi vurmak için ateşli silahlara gerekli doğrultuyu vermektir.

Okul yolu üzerindeki kestane ağacına, sapanıyla nişan almış bir arkadaşlarını gördüler önce.

nişancı: sıfat Attığı kurşun, taş vb. ile hedefi vurmakta ustalık kazanmış olandır.

Bir de iyi nişancıydı.

nişancıbaşı: isim Attığı kurşun, taş vb. ile hedefi vurmakta ustalık kazanmış başkişidir.

Birkaç hafta içinde, okcubaşısı, nişancıbaşısı, avcubaşısı olmuş.

nişancılık: isim Attığı kurşun, taş vb. ile hedefi vurmakta ustalık kazanmış olma durumudur.

Keskin nişancılığı her zaman dikkat çekti

nişanlı: isim Evlenmek için söz verip yüzük takmış olan kimsedir. Adaklı...

Kimimiz nişanlı kimimiz evli/Of, gençliğim eyvah!

nişasta: isim Tahıl tanelerinden, mercimek, bezelye vb. bakla türleri veya patates gibi birtakım yumrulardan özel yöntemlerle çıkarılan una benzer bir maddedir.

Silindirlerden geçen kâğıt nişasta ile kaplanıyor.

niteleyici: isim İsimlerin özelliklerini belirten sözlerdir.

Bu kelimeleri örnekteki gibi isimlerin niteleyicileri olarak kullanınız.

niyaz: isim Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek anlamındadır. Yalvarma...

Güzelin de kusurları, sevilenin nazı, niyazı vardır.

niyet: isim Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünmedir. Maksat...

Niyetimiz az da olsa bizimkilere zaman kazandırmaktı.

niyet etmek: sıfat Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmektir.

Bizim eğlencemiz kara trenler, şimdi bahtımızı karartmaya niyet etmiş düşman askerlerini getirecekti, öyle mi?

niyetlenmek: sıfat Bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmektir.

Gidiyorum... Bulutların üstüne çıkmaya niyetlendiğim gün yeniden uğrarım sana.

noksanlık: isim Eksik olma durumudur. Eksiklik...

Fenalık cahillikten doğar, hastalıklar kötülükler hep aynı noksanlıktan ileri gelir.

noktalı virgöl: isim Bağımsız fakat mantık açısından birbirini bütünleyen cümleleri bağlayan noktalama işaretinin adıdır. (;)

Noktalı virgülün niçin kullanıldığını yazınız.

nolur: “Ne olur?” söz grubunun halk ağzında söyleniş biçimidir.

N’olursun oyuncakçı amca...

not alarak okuma: *isim* Okuma esnasında metnin önemli görünen yerlerini kendi cümlelerimizle bir yere yazarak yapılan okuma türüdür.

Metni not alarak okuma yöntemine göre okuyacağız.

numaralandırılmak: *fiil* Bir başkası tarafından sıra numarası verilmektir.

Numaralandırılmış harfleri sıraya diziniz.

numaralanmak: *fiil* Bir veya daha fazla sıra numarasıyla gösterilmektir. Numara koymak işine konu olmak...

Numaralanmış deyimlerden hangisi, kendinden önce verilen açıklamaya uygun değildir

numune: *isim* İncelemek veya denemek üzere insan ve hayvan vücudunun, bitkinin veya nesnenin herhangi bir yerinden alınan doku parçası anlamındadır. Örnek...

Bobine sarılan kâğıttan alınan numune kalite kontrol laboratuvara gönderiliyor.

nüsha: *isim* Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biridir.

Her ülkede bir tane Milli Kütüphane olmak durumunda, bu kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için çok önemli çünkü ülkede yayınlanan her yayından bir nüsha mutlaka saklanması gerekiyor.

obje: *isim* Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık anlamındadır. Nesne...

Söyleşimiz sürerken gözlerimiz bir yandan da yapımı devam eden veya tamamlanmış objelere takılıyor.

ocak: *isim* Ev anlamındadır. Aile, soy...

Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.

ocimumbasilicum: *isim* Ballıbabagillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, yaprakları güzel kokulu, beyaz veya pembe çiçekli, bir yıllık ve otsu bir süs bitkisi anlamındadır. Reyhan...

Fesleğenin (Ocimumbasilicum) kırk farklı çeşidi bulunur, bunlardan bazıları süs bitkisi olarak kullanılır.

oda orkestrası: *isim* Çalınan müziğe göre on ila kırk kişi arasında değişen bazılarında sadece yaylı sazların kullanıldığı şef eşliğinde sahne alan küçük bir orkestradır.

Bu anıyı bana geçen gün konserine gittiğimiz oda orkestrasında çalan keman sanatçısı Münire teyze anlattı.

odaklanmak: *fiil* Belli bir noktada, yerde veya olguda toplanmaktır. Odaklaşmak...

Atatürk'ün sevdiğim bir özelliğine mi odaklanmalıyım?

oduncu: isim Odun kesen veya satan kimsedir.

Hazır elimde para varken doğru oduncuya gittim.

ofis: isim İş yeri anlamındadır. Daire, büro...

Ofislerde, evlerde, işyerlerinde size ikram edildiğinde bir barış mesajı ve jestini de size taşır.

oflayıp puflama: isim Çok sıkıldığını belli etmek için kullanılan söz grubudur.

Akşamları da oflayıp puflaması sık sık teyze ana yarisıdır diye inlemesi duyuluyordu

oğan: isim Çok tanrıcılıkta var olduğuna inanılan insanüstü varlıklardan her biri anlamındadır. Tanrı...

Al yüzlü oğan güneş!

oğlak: isim Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve kılı için yetiştirilen, memeli dişi hayvanın yavrusudur.

Bir çoban çocuğuna, birkaç oğlak yavrusuna rastlayacaksınız.

oğul otu: isim Ballıbabagillerden, 20-150 santimetre yüksekliğinde, tıpta yapraklarından yararlanılan çok yıllık ve otsu bir bitkidir. Kovan otu, melisa...

Bazıları çok komikti doğrusu: Sinameki, adamotu, ayvadana, havlıcan, hit hit, oğul otu...

okçubaşı: isim Bir kimsenin yerine yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuğu kullanan kişidir.

Birkaç hafta içinde, okçubaşısı, nişancıbaşısı, avcıbaşısı olmuş.

okçuluk: isim Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk ve bu çubuğu atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri ağaç kullanılarak yapılan spordur.

Genç yaşına rağmen okçuluk müsabakalarında gösterdiği başarıyla dikkat çekti.

okka: isim 1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimidir. Kıyye...

Nasreddin Hoca eve iki okka et getirir.

okunabilmek: fiil Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen bin, milyon, milyar ve trilyon sözleri yazıyla yazılabilir.

okunaklı: sıfat Açık ve düzgün harflerle yazılmış, kolaylıkla okunabilen (yazı) anlamındadır.

Yazılar okunaklı mı, imla ve noktalamaya uygun mu?

okuyabilme: *isim* Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlmek veya seslendirmek ihtimali veya imkanı bulunma işidir.

Karşımızdakini daha iyi anlayabilmek için de beden dilini okuyabilmeyi başarmalıyız.

okuyucu bankosu: *isim* Kütüphanelerde üzerine kitap koymaya elverişli, kitap almak için gelen kişiyle görevli arasına konulmuş tezgâhtır.

l. katta: Dr. Müjgan Cunbur Okuma Salonu, Adnan Ötüken Okuma Salonu, tarama bilgisayarları, kart kataloglar, kitap talep edilen Okuyucu Bankosu ve Fotokopi Bölümü bulunmaktadır.

olimpiyat bayrağı: *isim* Her dört yılda bir başka ülkede yapılan, amatörlerin ve ülkelerinde profesyonel olarak futbol, basketbol, voleybol vb. takım sporlarıyla uğraşanların katıldığı uluslararası spor yarışmalarının simgesi halindeki bayraktır.

Olimpiyat bayrağında; ucu yukarıda, ikisi aşağıda olacak şekilde iç içe geçmiş beş halka yer alır.

olimpiyat meşalesi: *isim* Her dört yılda bir başka ülkede yapılan, amatörlerin ve ülkelerinde profesyonel olarak futbol, basketbol, voleybol vb. takım sporlarıyla uğraşanların katıldığı uluslararası spor yarışmalarının başlaması için kullanılan ucunda, alev çıkararak yanıcı bir madde bulunan, aydınlatmaya yarayan değnektir.

Bundan esinlenen UOK, bayrağı yakmak yerine, bir olimpiyat meşalesi kullanmayı uygun buldu.

olimpiyat şampiyonu: *isim* Her dört yılda bir başka ülkede yapılan, amatörlerin ve ülkelerinde profesyonel olarak futbol, basketbol, voleybol vb. takım sporlarıyla uğraşanların katıldığı uluslararası spor yarışmalarında birinci olan kişidir.

Tarihteki ilk olimpiyat şampiyonu, MO 776'da Atina'da yapılan olimpiyat koşusunun galibi olan Coroebus (Korobus)'tu.

oluk oluk: *zarf* Pek çok anlamındadır.

Oluk oluk su akıyor.

olunmak: *fiil* Bir şeyi elde etmek, edinmek işine konu olmaktır.

Sahip olunan düşünce hoşgörüyle karşılanır.

oluşma: *isim* Belli bir varlık kazanmak, ortaya çıkmak, meydana gelmek işidir. Teşekkür...

Türkülerin oluşmasında ve yayılmasında saz şairlerinin büyük emekleri vardır.

oluşturulabilmek: *fiil* Meydana gelmesini sağlama ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Film için yapay yağmur, kar ya da rüzgâr oluşturulabiliyor.

omurga: *isim* Sırt boyunca uzanarak vücuda destek sağlayan, kemikten, kıkırdaktan

veya her ikisinden oluşan, içinde omuriliği barındıran kemik yapıdır.

Kendimizi sıkıntılı hissettiğimizde omurgamızı dikleştirmeyi, yüz kaslarımızı gevşetmeyi ve gülmeyi denemeliyiz.

omuzlamak: *fiil* Omzuna almaktır.

Seyit, hemen arkadaşını omuzladı ve topun yanına oturttu.

on binlerce: *sıfat* Pek çok anlamındadır. Çok sayıda...

Anadolu'nun bitmez tükenmez, binlerce, on binlerce atasözleri, dilden dile, ağızdan ağza bize kadar ulaşan baba öğütleri, doğruyu, iyiyi telkin eden insanlık ilkeleridir.

onarılma: *isim* Bozulmuş, eskimiş olan bir şeyi düzeltip işler veya kullanılır duruma sokmaktır. İşe yarar duruma getirmek, tamir etmek işine konu olmak...

Kimi yerlerin de onarılması gerekiyor.

onsuz: *zarf* O olmaksızın anlamındadır. *Onsuz ne yapacağımı bilemiyorum.*

oracık: *isim* Hemen o yer anlamındadır. Bulunduğu yer...

Annemle babam yaşadıkları korku yüzünden oracıkta aşı olmamıza karar vermişler.

orada: *zarf* Sözü edilen yerde anlamındadır.

Oradaki insanlar kaç haftadır beni bekliyorlar.

oradan: *zarf* Sözü edilen yerden anlamındadır. *Güneş oradan ayrıldı.*

ordu mensubu: *isim* Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümüyle bağlantısı olan kimsedir. *Yükseköğretim elemanlarına, devlet memurlarına, ordu mensuplarına, odaya kayıtlı meslek sahiplerine, emeklilere ve araştırmacılara "Sürekli Kullanıcı Giriş Kartı" verilir.*

organik: *sıfat* Doğal yolla yapılan anlamındadır.

Organik atıklar...

orman mühendisliği: *isim* İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı tarım, beslenme gibi alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimse olma durumudur.

Kardeşim orman mühendisliğinde okuyor.

orta halli: *sıfat* Gelir düzeyi ne düşük ne de yüksek olandır.

Atatürk 1881'de Selanik'te orta halli bir ailenin çocuğu olarak bu evde doğdu.

orta oyunu: *isim* Sahne, perde, dekor, suflör kullanmadan halkın ortasında oynanan Türk halk tiyatrosudur.

Geleneksel sahne oyunlarımızdan olan Karagöz- Hacivat, Meddah, orta oyunu unutulmuştu.

ortak pazar: *isim* Ürün düzenlemeleri ve üretim faktörleri (sermaye, işgücü ve yatırımcılık) üzerine birtakım ortak politikalarla dolaşım serbestliği getirilmesini

sağlayan bir tür gümrük birliğidir.

Ne Ortak Pazarı ne NATO'su, aradan yıllar geçse de onlara yetişemeyiz arkadaşlar.

ortalamak: *fiil* Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yerini bulmaktır. Ortasına varmak...

Yazını kâğıdı ortalayarak ve temiz bir biçimde yazdın mı?

ortanca: *sıfat* Yaş bakımından üç kardeşin büyüğü ile küçüğü arasında bulunandır. *Ortanca Gelin, her oturuşta en aşağı bir saat, en çok dört beş saat uğraştı benimle.*

otlak: *isim* Hayvan otlatılan yerdir. Yaylak, mera...

Tarlalara, bahçelere, çayırlara, otlaklara beton binalar yapmaya başladılar.

otlamak: *fiil* Hayvanın dolaşarak yerdeki otu, çimeni, yaprağı vb.ni yemesidir. Yayılmak...

Keçilerden birisi ırmağın bir yakasında, diğeri öbür yakasında otlamaktaymış.

otlaya otlaya: *zarf* Yayıla yayıla anlamındadır. Yayılarak...

Keçiler otlaya otlaya ırmağın kenarına kadar gelmişler.

oturtabilmek: *fiil* Koymak, yerleştirmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Uсталık "bey" yanını üste gelecek biçimde, aşığı yere oturtabilmekteydi.

oturuvermek: *fiil* Ansızın veya çabucak vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek anlamındadır.

Bununla da kalmayıp bacak bacak üstüne atmaya kalkışınca, popo üstü oturuverdi.

ova bayır: *isim* Çevre anlamındadır. Etraf...

Durdu birdenbire Kocabaş, ova bayır durdu.

oval: *isim* Yumurta biçiminde olan anlamındadır. Yumurtamsı...

Oval, yuvarlaktır.

ovallik: *isim* Yumurta biçiminde olma durumudur.

Ovallik, yuvarlaklıksa çağdaş resmin vazgeçilmez biçimlerindedir.

ovmak: *zarf* Bir şeyin üzerine bastırarak el gezdirmektir.

İki gündür; tavuk suyuna çorba pişiyor, ıhlamur kaynatılıyor, ayağını sadefyağı ile ovup üstüne sıcak tülbent koyuyorlar.

oyalanma: *isim* Vakit geçirme işidir.

Oyuncaklar çocuklar için bir oyun, öğrenme, eğlenme ve oyalanma aracıdır.

oyalı: *sıfat* Kenarına genellikle ipek ibrişim kullanarak iğne, mekik, tığ veya firkete ile yapılan ince dantel yapılmış veya geçirilmiştir.

Oyalı yaşmağının kenarıyla sildiği gözyaşlarını kimselere göstermek istemiyordu.

oyma: *isim* Bir nesnenin yüzeyini özel araçlarla delerek türlü biçimler vermedir.

Pek çoğunun içi daha önceden boşaltılıp, motiflenerek oymaya hazır hale getirilmiş.

oynaşmak: *sıfat* Kımıldamak, hareket etmek anlamındadır. *Denizin sığ olduğu yerlerde oynayan küçük balıklar görüliyordu.*

oynatılmak: *fiil* Sahneye koyma işine konu olmaktır.

Eskiden kahvehanelerde, bahçelerde, sünnet düğünlerinde, evlerde, açık alanlarda oynatılan Karagöz, günümüzde genellikle sahnelerde oynatılmaktadır.

oynayabilmek: *fiil* Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir şeyle uğraşma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Bu oyunları el sallayarak oynayabileceksiniz ya da bu havada duran "ekran"ın içine yürüyeceksiniz!

oyuk: *isim* İçi boş ve çukur olan yer anlamındadır.

Mimarlar incelemeler sırasında caminin kemerlerinde bir oyuk fark etti.

öbek öbek: *zarf* Grup hâlinde anlamındadır. Yığın yığın, küme küme... *Dört bir yanımı öbek öbek saran virüsler komik görünüyorlardı.*

öç almak: *fiil* Yapılan bir kötülüğün acısını kötülük yaparak çıkarmaktır. İntikam almak...

Kardeşimi astırdığınız için sizden öç almaya yemin etmiştim.

ödemek: *sıfat* Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermektir.

Bu keman kullanıldığı için size ödediğiniz paranın ancak yansını geri verebilirim.

ödevsiz: *sıfat* Sorumlulukları olmayan manasındadır.

Ödevsiz Gezegen'de saatler kimsenin umurunda değildir.

ödünç: *sıfat* İleride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen (şey) anlamındadır.

Bin tane ödünç atın olacağına, bir tanecik kendi atın olsun da ona bin.

öğrenebilmek: *fiil* Bilgi edinme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Ondan çok şey öğrenebilirdi.

öğrenilme: *isim* Bilgi edinme işidir.

Mucitlik, öğrenilmesi imkânsız bir meslektir, bundan dolayı çok nadirdir.

öğrenivermek: *fiil* Çabucak veya kısa sürede bilgi edinmektir.

İstiyormuş ki bir ayda öğreniversin işi.

öğretilmek: *fiil* Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırma işi yapılmaktır.

Üçüncü sınıfta öğretilmez ama merakın varsa kitapları karıştırırsın.

öğretme: *isim* Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırma işidir.

Metin, Hacivat'ın Karagöz'e incelik öğretmesi esasına dayanır.

öğüt: *isim* Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen sözdür. Nasihat...

Ortanca Gelin, kaynananın öğütlerine kulak asmadı.

öğüt vermek: *fiil* Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için yol göstermektir. Nasihat etmek...

Beyaz Yunus, kimseye benzemeye çalışmaması ve her bilgiyi araştırıp öğrenmesi konusunda Tombul'a öğütler verir.

öğütlemek: *fiil* Birine bir şeyi yapmasını veya yapmamasını söylemektir. Nasihat etmek...

Karınca, ağustos böceğine çalışmasını öğütliyormuş.

öğütme: *isim* Tane durumundaki nesnelere bir araçla ezerek un durumuna getirmektir.

Buğdayın içine başka bir şeyler karıştırmadan öğütme.

öğütülmek: *fiil* Tane durumundaki nesnelere bir araçla ezerek un durumuna getirme işine konu olmaktır.

Buğday öğütülerek un elde edilir.

ökçesiz: *sıfat* Ayakkabı altının topuğa rastlayan yüksek bölümü, topuğu olmayan (ayakkabı) anlamındadır.

Kuzey Amerika yerlilerince kullanılan, hayvan derisinden yapılmış, üzeri süslü, ökçesiz, yarım ayakkabıya makosen denir.

öksürmek: *fiil* Solunum yolları zarflarının rahatsızlığı sebebiyle akciğerlerdeki havayı birdenbire ve gürültülü bir sesle dışarı vermektir.

Yalnız ne altını kirletir/ Ne de öksürürdü.

ölçüsüz: *zarf* Nereye varacağı düşünülmezsizin anlamındadır. Yerli yersiz...

Ürünleri kullanırken ölçüsüz ve sınırsız davranırsak, sağlığımızı kaybedebilir ve diğer insanlarla, ailemizin üyeleri ile ilişkilerimizde ciddi sorunlar yaşayabiliriz.

ölçüşebilmek: *fiil* Karşılaştırma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Hele Süleymaniye ile boy ölçüşebilecek bir yer düşünemiyorum artık.

öldürebilmek: *fiil* Bir canlının hayatına son verme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Hızları binlerce kilometre hıza ulaşan meteor parçaları uzay istasyonuna delik deşik edebilir ya da basit bir yangın kontrol altına alınmazsa oksijen tüketebilir veya astronotları yakarak öldürebilir.

öldürmek: *fiil* Bir canlının hayatına son vermektir.

Vur beni, öldür beni, koma yollarda beni.

öldürülmek: *fiil* Bir canlının hayatına son verme işine konu olmaktır.

Anne kuş öldürüldü.

ölme: *isim* Yaşamaz olmaktır. Hayatı sona ermek, can vermek...

Şehadet, yüce bir ülkü uğrunda ölme, şehitliktir.

ön bilgi: *isim* Herhangi bir konuda derinlemesine bir araştırma yapmadan sağlanan birtakım bilgidir.

Ön bilgilerimi kullanarak okuduğumu anlamlandıırırım.

önceden önceden: *zarf* Herkesten önce manasına gelen sözcük grubudur.

Doğrulmuştu yola, önceden önceden.

öncelikli: *sıfat* Bir şeyin öbüründen önce olması durumudur.

Öncelikli olarak ağırlıksız ortam deneyleri ve çeşitli atmosfer dışı gözlem istasyon kullanılır.

öncesizlik: *isim* Başlangıcı belli olmama durumudur. Ezel...

Başlangıcı belli olmayan zamana, öncesizliğe ezel denir.

öncü: *sıfat* Önden gelen anlamındadır. Önde olan, artçı karşıtı...

Önce bir öncü duruş çizgisi çizilir.

önem verilmek: *fiil* Değer verilmektir. Önemli sayılmak...

Selçuklular zamanında da kütüphane çok önem verilmekteydi.

önerme: *isim* Bir şeyin, bir kimsenin iyi, işe yarar olduğunu ilgili kişiye söyleme işidir. Tavsiye etme...

Özcan'ın Mehmet'e "Bye Bye Türkçe" adlı kitabı önermesinin sebebi ne olabilir?

öngörülme: *sıfat* İlerisi için kararlaştırılan anlamındadır. Göz önünde tutulan...

Tören, gösteri, gezi vb.nin öngörülen ayrıntılarını gösteren basılı kâğıda program denir.

önlenebilmek: *fiil* Ortaya çıkan veya çıkacağı düşünülen bir tehlikenin durdurulması ihtimalidir. Önüne geçilmek ihtimali...

Günümüzde iklim bilimciler, küresel ısınmanın verilerini kamuoyu ile paylaşmakta, sorunun önlenmesi için çalışmaktadır.

ön yargılı: *sıfat* Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargısı, peşin fikri olan, bu şekilde karar veren anlamındadır.

En yakınındaki insanları bile tanımayan ön yargılı bir adam olduğumu bir güzel göstermişti bana.

öpme: *isim* Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirme işidir.

İhtiyar, Türklerin yanına varınca önüne ilk geleni tutup öpmeye başladı.

öptürmek: *fiil* Sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye veya birine değdirmeye izin vermektir.

El öpen kardeşlerimize /Öptürürdük elimizi.

örgüt: *isim* Ortak bir amacı veya işi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların veya kişilerin oluşturduğu birliktir. Teşkilat...

İl, ilçe, kasaba vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma gibi kamu hizmetlerine bakan, halk tarafından seçilen örgüttür, belediye.

örgütçü: *isim* İnsanları veya işleri bir amaç etrafında toplama işlerinde yetenekli kimsedir. Teşkilatçı...

Başarıyor çünkü üstün zekâlı bir örgütçü, büyük bir asker, gerçek bir aydın, bir dahi.

örneğin: *edat* Söz gelişi anlamındadır.

Robotun daha da geliştirilerek deniz kirliliğine yol açan durumların, örneğin petrol sızıntılarının belirlenmesinde ve deniz tabanının keşfedilmesinde kullanılması planlanıyor.

örneklendirmek: *sıfat* Bir düşünceyi, kuralı, gözlemi veya savı desteklemek ve açıklamak amacıyla ileri sürülen sözle göstermektir. Örneklerle açıklamak...

Noktalı virgülün yukarıdaki görevini örneklendiren iki cümle yazınız.

örs: *isim* Biçimleri yapılacak işe göre değışen, üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyle, demir araçtır.

Demiri küçük örsün üstüne koydu ve dövdü.

örtme: *isim* Kötü bir durumu belli etmemek, gizlemek, saklamak işidir.

Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.

örümcek: *isim* İnce bir ağ örerek küçük böcekleri avlayan eklemli bir hayvandır.

Örümcek ve şempanze karışımı bir görünüme sahip olan bu robotun, kol ve ayak işlevi gören dört parçası var.

öte: *isim* Bir şeyin arkadan gelen bölümüdür.

Oktay Sinanoğlu, dünyada bir Türk bilim adamı olarak kendini kabul ettirmenin ötesinde ürettiği teoriler, çözdüğü kuramlarla çığır açmış birisi.

ötüşmek: *fiil* Birlikte veya karşılıklı değışik tonda ses çıkarmaktır.

Ben okurken dışarıdan kuşlar ötüşecek, yeni yapraklanmış ağaçların sallandıkları görünecekti.

övmek: *isim* Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmektir. Methetmek işi...

Mehmetçik öyle bir askerdir ki onu dostun övmesi ayrı, düşmanın övmesi ise apayrı bir güzelliştir.

öykülemek: *fiil* Ayrıntılarıyla anlatmaktır. Hikâye etmek...

Resimlerde gördüklerinizi hayal gücünüzün de yardımıyla öyküleyiniz.

özdeşleştirmek: *fiil* Her türlü nitelik bakımından aynı duruma getirmektir.

Siz de kitap okurken kitap kahramanlarıyla kendinizi özdeşleştirir misiniz?

özel efekt: *isim* Radyo ve televizyon yayınlarında, tiyatro oyunlarında veya film seslendirmelerinde, hareketleri izlemesi gereken özel seslerin doğal kaynakların dışında, optik, mekanik, kimyasal yöntemlerle gerçekleştirilmesidir.

Bir filmde çeşitli özel efektler kullanılabilir!

özellik: *zarf* Her şeyden önce anlamındadır. Başta, bilhassa ...

Özellikle Gelibolu Yarımadası'na çıkarma yapmayı planladılar.

özendirme: *isim* Bir işin elden geldiğince iyi olmasına çabalama durumudur. Teşvik...

Cirit oyunlarının özelliğini yitirmeden, yeni bir düzenleme ve özendirme ile yaşatılması gerekmektedir.

özene bezene: *zarf* Bir işin elden geldiğince iyi olmasına çabalayacak bir biçimdedir. İtina ile...

Özene bezene rayları yerleştiriyorum; lokomotif, vagonları koyuyorum rayların üstüne; basıyorum düğmeye.

özenle: *zarf* Bir işin elden geldiğince iyi olmasına çabalayarak anlamındadır. Titizlik ile... *Türkiye'de çay içmek İngiltere'deki öğlen çayından veya Japonya'da özenle hazırlanan çay ikramlarından biraz farklıdır.*

özenli: *sıfat* Bir işin elden geldiğince iyi olmasına çabalayarak yapılan (iş) anlamındadır. İtinalı...

Sude en özenli cevabı ona vermişti.

özenmek: *fiil* Birini veya bir şeyi taklit etmeye çalışmaktır.

Ne o baba, çocukluğa mı özendin?

özetleme: *isim* Bir yazı, konu, söz veya filmin içeriğini daha az sözle anlatmak, özünü vermek, kısaltmak, hülasa etmek işidir.

Özetleme çalışmamı bitişik eğik yazı ile yazdım.

özge: *sıfat* Başka anlamındadır.

Her biri bir özge diyarda başpehlivandır.

özgün: *sıfat* Yalnız kendine has bir nitelik taşıyandır. Orijinal...

Yaratıcı/özgün çizimlerde, kullanılan yazıda ya da görsellerin sunumunda buluşlar var

mı?

özgürce: *zarf* Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya, şarta bağlı olmayan, serbest, hür bir biçimdedir. Özgürcesine...

Gökyüzündeki yuvarlak uçurtmam özgürce uçuyordu.

öz güven: *isim* İnsanın kendine güvenme duygusudur. *Milli Mücadele bu öz güvenin eseridir.*

öz güvenli: *sıfat* İnsanın kendine güvenmesidir.

Ahmet, öz güvenli birisiydi.

özlenmek: *fiil* Bir kimseyi veya bir şeyi görme, kavuşmayı isteme, göreceği gelme işine konu olmaktır.

Yarın diye bir şey yoktur, istenen, özlenen vardır.

özleşmek: *fiil* Bir şeyin en kuvvetli veya kıvamlı bölümü durumuna gelmektir.

Anadolu atasözlerinde özleşir.

özlü: *sıfat* Düşüncüyü gereksiz söz kullanmadan bildirendir.

Her gün, tekerlemeler gibi dillerden düşmeyen bu özlü sözlere "Atasözleri" adı verilir.

özürlü: *sıfat* Kusuru olandır. Defolu...

Bir çocuğun gözünde bile, Selimiye'nin özürlü sanulmasını istemem.

paketlemek: *fiil* Bir veya birkaç şeyi kâğıda sararak, kutuya koyarak bağlamaktır.

Bazı satıcılar sattıkları gıdaları paketlemezler.

paketlenmek: *fiil* Bir veya birkaç şeyi kâğıda sararak, kutuya koyarak bağlama işine konu olmaktır.

Bazen okul çevresinde paketlenmemiş yiyecekler satılır.

pala bıyıklı: *sıfat* Gür, uzun ve kıvrık bıyıkları olan (kimse) anlamındadır. Pala bıyık...

Kara, pala bıyıklı, sırmalı elbisesinin üzerine çelik zırhlar giymiş bir adamın karşısında durdu.

palan: *isim* Genellikle eşeklere, bazen de atlara vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir tür eyerdir.

Eşeğimin yok palanı/ Varım yağum doğruluktur

palanga: *isim* Bir halatla makaralardan oluşturulan, ağır cisimleri kaldırmaya, sağa sola döndürmeye yarayan düzenektir.

Kalfaya, palangasının kalın ipini alıp çocuğun gösterdiği minareye çıkmasını söyledi.

palavracı: *sıfat* Uydurma söz veya haber ortaya atan, yaptığı işleri abartan, bu davranışları huy edinmiş olan (kimse) anlamındadır. Uydurmacı...

Seni gidi utanmaz. (Hacivat gider.) Seni gidi palavracı!..

paldır küldür: *zarf* Kaba bir gürültü çıkararak anlamındadır. Gürültü yaparak...

Düşmemek için çabaladıysa da paldır kültür yokuş aşağı yuvarlanmaya başladı.

paltolu: *sıfat* Soğuk havalarda öbür giyeceklerin üstüne giyilen kalın kumaştan giysisi olan anlamındadır.

Resimlerde yavaş yavaş dallar tomurcuklanır, ağaçlar çiçek açar, paltolu çocuklar paltolarını çıkarmaya başlarlardı.

panel: *isim* Yerleştirileceği yüzeyin bir bölümüne uyan, çoğunlukla dikdörtgen biçiminde düzgün parçadır.

Uçağın paneli üzerinde yer alan hız saati bozulmuştu.

panik: *isim* Ani dehşet duygusudur. Büyük korku, ürkü...

Küçük Ağa tam bir panik içinde ceplerini karıştırıyor, çakı, zincir, saat, para, yelek cebine kaçmış bir tabanca mermisi... Ne bulduysa çıkarıyor ve ancak: Bak, bak Mehmet, cici, diyordu.

pantomim: *isim* İşaretler, tavırlar ve çeşitli vücut hareketleriyle oynanan, genellikle güldürücü, sözsüz sahne oyunudur. Sözsüz oyun...

Birçok insanın "pantomim" kelimesini önceden duymadığının farkındaydı.

pantomimci: *isim* İşaretler, tavırlar ve çeşitli vücut hareketleriyle oynanan, genellikle güldürücü, sözsüz sahne oyununu oynayan kimsedir.

Babam uluslararası Pantomimciler Birliği Yönetim Kurulu'nda.

papağan: *isim* Papağangillerden, tırmanıcı, eğri gagalı, pek çok türü bulunan, insan sesini taklit edebilen kuşların genel adıdır. Dudu...

Vitrine yerleştirilmiş bahar dallarının üzerinde kanaryalar, sakalar, bülbüller, muhabbet kuşları, papağanlar vardı.

papirüs: *isim* Eski Mısırlıların Papirüsgillerden, Nil kıyılarında yetişen, sürüngen, çıplak saplı, otsu bir bitkinin saplarından yaptıkları kâğıttır.

Bitki liflerinden dizilmesiyle elde edilen Papirüs, kâğıdın ilk biçimi olarak kabul ediliyor.

para mara: *isim* Çeşitli ödeme aracı anlamına gelir.

Para mara istemem, bunlar dedenize hediyem olsun.

parantez: *isim* Cümle içinde geçen bir sözü, metin dışı tutmak için o sözün başına ve sonuna getirilen yay veya köşeli biçimde işaret anlamındadır. Ayraç...

Metinde canlandırmada kullanılacak açıklamaları parantez içinde gösterebilirsiniz.

parasızlık: *isim* Parasız olma durumudur.

O zamanlar yokluğun ve parasızlığın verdiği sıkıntıyla yapılan bu örtüler çeşitli

alanlarda kullanılmış.

parazvane: *isim* Ney yapımında kullanılan kamışın her iki ucuna aşınmayı engellemek için takılmış metal parçalardır.

Kamışın her iki ucuna parazvane denilen ve aşınmayı engelleyen metal parçalar yerleştirilir.

parça bohçası: *isim* Biçkiden artan çeşit çeşit kumaş parçalarının içine konulduğu bohçadır.

Eskiden Anadolu'da parça bohçası denilen bohçalar olurmuş.

parçalamak: *fiil* Çok acımak anlamındadır.

Küçük Ağa ise insanın yüreğini parçalayacak kadar komikti.

parçalanma: *isim* Bir bütünü bölümlere ayırmaya, bütünlüğünü bozmaya, bölüm bölüm etmeye konu olmaktır.

Kopma, parçalanma ve nem tutma gibi özellikleri bir kez de laboratuvarında test ediliyor.

parçalı: *sıfat* Bir bütünden arta kalan birden çok bölümden oluşan anlamındadır.

Parçalı bohça sanatındaki ana amacımız yıpranmış, sandıklarda unutulmuş parçaları alıp yararlı bir hale getirmek.

parçalı bohça: *isim* Renk renk ve çeşit çeşit kumaş parçalarının birbirine eklenmesiyle yapılan bohçadır.

Bana gayet ince bir şekilde, bu sanatın adının patchwork (pecvork) değil, parçalı bohça olduğunu söylüyor.

parçalı bulutlu: *sıfat* Yer yer, zaman zaman bulutlarla kaplı hava demektir.

Hava raporlarında dinleriz günlük hava raporlarını: sisli, parçalı bulutlu, sağanak yağışlı veya kar yağışlı diye.

parçalık: *sıfat* Bütünü oluşturan şeylerin her biridir.

O gün, on altı parçalık aleti, ilçenin on altı memuruna dağıttı.

pardon: *isim* "Özür dilerim, affedersiniz" anlamlarında kullanılan bir sözdür.

Merhaba çocuklar, Atatürk'ün dikkatle okuduğu kitapların tam sayısını söylüyorum 3997. Of! Pardon.

pare: *isim* Bir bütünden kopma, kırılma, yırtılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm anlamındadır. Parça...

Kırkyama parçalı bohça, kırk pare, patchwork (pecvork) adlarıyla da bilinen bir sanattır.

parfüm: *isim* Güzel kokudur.

Mösyö her tür parfümü kullanırdı ve bir temizlik timsaliydi.

parıldamak: *fiil* Işık saçmaktır. Parlamak...

Günün ilk ışıkları kuşların gözlerinde parıladı.

park etmek: *fiil* Taşıtları trafik kuralları bakımından uygun bir yerde belli süre bırakmaktır.

Kendisi bizim isteğimiz üzerine, otobüsü, birkaç dakikalığına yol kenarına park etmişti.

parlaklaşmak: *fiil* Parlayan, ışıldayan duruma gelmektir.

Aklanacağı yerde cilalanmış gibi daha bir parlaklaştı.

parlamak: *fiil* Güçlü bir ışık çıkarmak anlamındadır. Işık saçmak...

O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak...

parlamento: *isim* Başlıca görevi yasama, devlet bütçesini çıkarma, hükûmeti denetleme olan ve üyeleri halkoyu ile belirli bir süre için seçilen meclis veya meclislerdir. Yasama kurulu, yasama meclisi, yasama organı...

Parlamento binası çok görkemli.

parlatmak: *fiil* Bir yüzeyi düzgün ve parlak duruma getirmektir. Parlamasını sağlamak...

Erkenden gelmişler, alımlı alımlı gezinerek tüylerini parlatıyorlardı.

parşömen: *isim* Yazı yazmak, resim yapmak için özel olarak hazırlanan deridir. Tirşe...

Hayvan derilerinin inceltir kurutulması ile elde edilen parşömenler kullanıldı.

parti: 1.*isim* Ortak düşünce ve görüşteki kişilerin oluşturdukları siyasal topluluktur. Fırka...

İlçelerin farklı partilerden olan adayları arasında da büyük bir yarış sürüyor.

2. *isim* Bir kişi, bir kuruluş veya bir topluluğun, çoğu belli bir şeyi kutlamak amacıyla düzenledikleri eğlencedir.

Doğum günü partisine Mustafa geldi, Nermin geldi, Aylin geldi, aile dostu Necati amcalar geldi ve bir de o tuhaf kedi yavrusu geldi.

parti numarası: *isim* Sayılar ve/veya harfler kullanarak, belirli üretim özellikleri (üretim saati, üretim tarihi, tanım kodu vb.) aynı olan bir dizi özdeş ürünün birbirinden ayrılmasını ve izlenebilmesini sağlayan işaretlerdir.

Üretim tarihi (ÜT), son kullanma tarihi (SKT) ve parti numarası (PN) ambalaj üzerindedir.

pasif: *sıfat* Hareketsiz, neşesiz anlamındadır. Durgun...

Padişah bu pasif hayattan çok sıkıldı, yıllar önce bana bir heykelini yaptırıp, sarayı terk etti, gitti.

pasta: *isim* İçine katılmış türlü maddelerle özel bir tat verilmiş, fırında veya başka bir

yolla pişirilerek hazırlanmış bir tür hamur tatlısıdır.

Ortalık yatışınca Dük'ün pastası kesildi.

pat pat: zarf "Pat" sesi çıkararak anlamındadır.

Torunum gibi böylesine çuf çuf diye işleyen elektrikli trenim, yatınca gözleri kapanan taş bebeğim, helikopterim, leğende pat pat diye yüzen deniz motorum yoktu!

pataklamak: fiil Rastgele vurarak dövmektir.

Pataklarım ha, sen de zor şeyler sor!

patchwork (pecvork): isim Bir şeyi küçük parçalarla onarma işi anlamındadır. Yama işi...

Bana gayet ince bir şekilde, bu sanatın adının patchwork (pecvork) değil, parçalı bohça olduğunu söylüyor.

patırtı kopmak: fiil Kışkırtma ve karışıklık yoluyla toplumda ortaya çıkan düzen bozukluğu olmak anlamındadır.

Küçük kızı kreşe veren anne heyecanla işe başlamışken, bir akşamüstü evde patırtı koptu.

patiska: isim Çoğu pamuktan dokunmuş sık ve düzgün bezdir.

Kıyafetler genellikle pazen, basma ve patiskadan bazen de kadife ve tülenden hazırlanır.

patlatıvermek: fiil Aşırı derecede komik bir olaydan dolayı kendini tutamayacak duruma gelmektir.

Adam, "Hah hah haa!" diye bir kahkaha patlatıveriyor.

pay etmek: fiil İki veya daha çok kimse aralarında herhangi bir şeyi bölüşmektir. Üleşmek...

Büyük devletler, aralarında pay etmişler topraklarımızı.

paylaşabilmek: fiil Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek ihtimali bulunmaktır. Masalınızı yazdıktan sonra dilerseniz çoklu medya ortamlarında paylaşabilirsiniz.

paylaşarak okuma: isim Bir metnin belli bölümlerini belli öğrencilere okutmaktır. *Küçük Ağa metnini dört öğrenci paylaşarak okuma yaptı.*

paylaşım: isim Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek işidir.

Medya ile iletişim kurmak, bilgilerin paylaşımını planlamak.

pazarcı: isim Değişik günlerde kurulan pazarlarda mal satan kimsedir.

Aldım gitti diyen Hoca, elindekini bırakır ve onu alıp tam gidecekken pazarcı seslenir.

pazarcılık: isim Değişik günlerde kurulan pazarlarda mal satan kimsenin işidir.

Kimi zaman geçimini sağlamak için çiftçilik, bahçıvanlık hatta pazarcılık yapan Hoca böylece halkla iç içe yaşadı.

pazen: isim Dokuması kalın, sık ve yumuşak, bir tür pamuklu bezdir.

Kıyafetler genellikle pazen, basma ve patiskadan bazen de kadife ve tül den hazırlanır.

pazı: isim Kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan, şişkince kas kitlesidir.

Pazısında haç şeklinde derin bir yara izi vardı.

pehlivan: isim Belli kurallar içinde, güç kullanarak iki kişinin türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalıştığı sporu yapan anlamındadır. Güreşçi...

Yemyeşil çimenlerin üzerinde, ciltleri parlayan devasa pehlivanları görünce çok şaşırđım.

pekmez: isim Genellikle üzüm, dut vb. meyvelerin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimidir.

Sonra mutfaktan pekmez kavanozunu getirdi.

pekmezli: sıfat Genellikle üzüm, dut vb. meyvelerin kaynatılarak koyulaştırılmış biçimi olan veya içinde pekmez bulunan anlamındadır.

İçlerinden en akıllı ve gözü açık olanlar ağacın dibindeki pekmezli dalları hemen keşfetti.

pelikan: isim Pelikangillerden, pembeye çalan beyaz tüylü, kanatları gri renkli, alt gagasında deriden bir kesesi olan iri kuştur. Kaşıkçı kuşu ...

Çocukların çok iyi tanıdığı ördeklerin, tavukların yanı sıra deve kuşları, keklikler, yalıçapkınları, pelikanlar da vardı.

penguen: isim Penguengillerden, Güney Kutbu'nda yaşayan, sırtı kara, göğsü ak, iyi yüzen, deniz hayvanlarıyla beslenen, uçamayan, kısa kanatlı deniz kuşudur.

Ardıç dede, köpükten yaptığı buzulun üzerine bir penguen ailesi yerleştirmişti.

penisilin: isim Mikroplu hastalıkların tedavisinde kullanılan bir antibiyotik türüdür.

Alexander Şeming(Aleksandır Filemink) Penisilin'i bularak insan vücudunda hastalık yapan bakterileri yok edebilmemizi sağlamıştır.

pentatlon: isim Günümüzde uzun atlama, cirit atma, disk atma, 200 ve 1500 metre koşularını kapsayan atletizm yarışmasıdır.

Uzun atmamış, yüksek atmamış, disk atmış, gülle atmış, pentatlon yapmış, voleybol oynamış bir sporcu.

performans: isim Herhangi bir eseri, oyunu, işi vb.ni ortaya koyarken gösterilen başarı anlamındadır.

Karagöz, sanatçının performansına dayalı bir gölge oyunu olup Karagöz ve Hacivat arasında geçen karşılıklı komik diyaloglar ve atışmalara dayanır.

peşrev: isim Güreşe tutuşmadan önce pehlivanların ellerini birbirine ve uyluklarına

vurarak ve hafifçe sıçrayarak yaptıkları gösteridir.

Hodri meydan! Vakit tamam, peşrev tamamdır.

pet şişe: isim Naylondan yapılmış içecek kabıdır.

Pet şişeler, teneke kutular, yırtık terlikler, poşetler, artıklar, ne varsa, birer birer çöplüğe taşındı.

peygamber: isim İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimsedir. Elçi...

Fatihliğe göz koyduğunu "Allah'ın ve Peygamberimizin yardımı ile şehri düşman elinden alacağız!" sözüyle ilan ediyordu.

peyzaj mimarlığı: isim Doğal ve fiziksel çevreyi insanların yararına olacak şekilde onların mutluluklarını arttıracak ve daha rahat, uyum içerisinde yaşamalarını sağlayabilmek için insanların yaptığı iştir.

Genelde belediyelerin park ve bahçeler bölümünde çalışan peyzaj mimarlığı mezunları kendilerine ait işyeri ya da seralar açabilirler.

pır pır: isim Genellikle kuş kanadının çıkardığı sesin adıdır.

Ne olur yel kuşları, dalın derinlere de mektubu bulup kurtarın canımı!" işte o anda pır pır diye yelkovan kuşları dağıldı dört bir yana, başladılar denizin üstünde döne döne aramaya.

pırpır etmek: sıfat Herhangi bir nedenle güçlü, geçici bir duygulanımdan etkilenen anlamındadır. Heyecanlanan...

Mehmet'i görmek, Mehmet'i okşamak, öpmek, koklamak, göğsünü pır pır ettiren esintilere kapılı verip ikide bir bağına bastırmak.

pırl pırl: sıfat Çok temiz anlamındadır. Tertemiz... Köyümüzün pırl pırl havası insanın sağlığına iyi geliyor.

pır: isim Kuş kanatlarının çıkardığı sesin adıdır.

Güvercin de durumu anlayıp "pırr" diye uçmuş, gökyüzünde kaybolmuş.

pıtır pıtır: zarf Sık ve düzgün bir biçimde hafifçe ses çıkararak anlamındadır.

Vakti gelmeden dökülüyor pıtır pıtır aşağıya.

pijama: isim İki parçadan oluşan yatak giysisidir.

Pijamalarımı zorlukla giyip hemen yatağıma girdim.

pil: isim Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine çeviren araçtır. Batarya...

Atık pil toplama kampanyasına bu yıl biz de katıldık.

pilav: isim Pirinçten, bulgurdan veya kuskustan yapılan bir yemektir.

Akşam yemeğinde misafire çorba, arkadan pilav ve hoşaf gelir.

pinpon: *isim* Kuralları tenisinkine benzeyen, masa üzerinde özel top ve raketlerle oynanan bir oyun anlamındadır. Masa tenisi...

Kayak, pinpon, sutopu, /Paten, bisiklet, yelken...

pirinç: *isim* Buğdaygillerden, kökleri bol su içinde yetişen bir bitkinin besin olarak kullanılan taneleridir.

Buğday, pirinç, mısır, çavdar, yulaf gibi tahıllardan üretilen un, bulgur, ekmek, makarna, şehriye vb.

pist: *isim* Motorlu araçların yarışları ve koşular için özel olarak düzenlenmiş yerdir. Yarışlık...

Kızını pist kenarında emzirerek çalışmalarını sürdürmüş bir anne o.

planlı: *sıfat* Belirli bir programa göre yapılan, yürütülen, düzenlenen anlamındadır.

Planlı yazma yöntemine uygun yazarım.

polifonik: *sıfat* Çok yönlü anlamındadır.

Bunu hayat karşısındaki polifonik tutumuna borçluydu sanki.

politika: *isim* Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünüdür. Siyaset...

Canberra'nın orta yerine böyle bir anıtın konma nedeni, yine Atatürk'ün insancıl politikasından kaynaklanıyor.

pompalanmak: *fiil* Hava veya herhangi bir akışkanı bir yerden başka bir yere aktarmaya yarayan makine ile şişirilme, tulumla ile suyu çekilme veya verilme işidir.

Kağıt hamurundan ayrılan su geri dönüşüm tankına pompalanıyor.

popüstü: *isim* Poposunun üzerine oturmak veya düşmek anlamındadır.

Fikret, Sude'nin ne dediğini anlamak için olmayan bir sandalyenin üstüne oturur gibi yaptı. Bununla da kalmayıp bacak bacak üstüne atmaya kalkışınca, popüstü oturuverdi.

porsiyonluk: *sıfat* Herhangi bir yemekten bir kimseye verilen belirli miktarın oluşmasını sağlayan malzemelerin toplamıdır.

Yiyeceklerin her biri, birer porsiyonluk küçük paketler hâlinde yeryüzünde hazırlanıyor.

postane: *isim* Posta ile gönderilen maddelerin kabul edildiği, postaya verilmiş maddelerin ayırım ve dağıtımının yapıldığı binadır.

Pufi her sabah Mors alfabesiyle yazılmış cümleleri alır almaz postaneye koşuyormuş.

poster: *isim* Duvara asılan büyük boy resimdir.

Geleneksel bir el sanatını tanıtmak için poster hazırlayacaksınız.

poşet: *isim* Genellikle plastikten veya kâğıttan yapılmış, içine öteberi koymaya yarayan,

çeşitli büyüklükte olabilen taşıma gereci anlamındadır.

O altın kumların üzerini, teneke kutular, pet şişeler, poşetler, eski terlikler, odun parçaları doldurdu.

pozisyon: 1. isim Konum anlamındadır. Biçim...

Öncü duruş çizgisi, karakterimizin duruş pozisyonunu gösteren çizgidir.

2.isim Bir kimsenin çalıştığı kurumdaki görevidir.

Röportajımda ilk bölümü röportaj yaptığım kişinin kişisel bilgilerine (kimlik bilgileri, eğitim durumu, kurumdaki pozisyonu vb.) ayırdım.

printer: isim Bilgisayarda hazırlanan metnin yazılı sayfa hâlinde dökümünü veren araç anlamındadır. Yazıcı...

Printerden çıktı almam gerekiyor.

profesör: isim Yükseköğretim kuruluşlarında en üst aşamada olan öğretim üyesidir.

Profesör Bay Arannax(Aranaks) ve uşağı Conseil(Konsil) de Abraham Lincoln'le seyahat edecekti.

programcı: isim Bilgisayara bir işlemi yaptırmak için yazılan komutlar dizisini yapan kimsedir.

Programcılar oyunu bilgisayarda oynanabilir hâle getirir.

programlanmak: zarf Bilgisayara bir işlemi yaptırmak için yazılan komutlar dizisine uygun duruma gelmektir.

Programlanarak ya da mekanik olarak hareket ettirilebilen kuklaların hazırlanması ile ilgili sinema alanı “animatronik” olarak adlandırılıyor.

programlayabilmek: sıfat Bilgisayara bir işlemi yaptırmak için komutlar yazabilme becerisi bulunmak anlamındadır.

Bilgisayar oyunlarını yaratan ekiplerin hikâyeler yazabilen, resim çizebilen, bilgisayar programlayabilen insanlara ve daha fazlasına ihtiyacı var.

projeksiyon: isim Bir film veya belgenin ışık kaynağından çıkan ışınlarla ekran veya perde üzerinde görüntüsünün oluşturulma işini yapan araçtır.

Sunum için hangi araçları (akıllı tahta, projeksiyon, ses kayıt cihazı, fotoğrafçı vb.) kullanabilirim?

psikolog: isim Duyum, heyecan, düşünme vb. olguları ve bunların yasalarını inceleyen bilim ile uğraşan anlamındadır. Ruh bilimci...

Başarılı bir psikolog olmuştunuz.

pul: isim Bazı giysilerde süs olarak kullanılan parlak, incecik, genellikle metal levhacıktır.

Bebek; pul, yun ve ponpon gibi malzemelerle süslenerek tamamlanır.

püf: isim Hava kabarcıklarını gidermek için dudakları hafifçe büzerek dışarı verilen soluğun çıkardığı sestir.

Eski çırak ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta önünde dönen çanağa arada sırada “püf” diye üfleyerek zamanla testiye çatlatacak olan bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp giderir.

püskürme: isim Yanardağın, duman, kül ve lav çıkarmasıdır. İndifa...

Yerkabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi veya yanardağların püskürme durumuna geçmesiyle oluşan sarsıntıya deprem denir.

püskürtmek: fiil Bir şeyi herhangi bir nesnenin üzerine sıkmak anlamındadır. Fıskırtmak... *Aylarca, balonların üstüne tıraş köpüğü püskürtüp, elinde usturayla bu rolü çalıştı.*

radyasyon: isim Işınmıdır. Uzayda yayılan bir dalgayı oluşturan ögelerin bütünü...

Uzaydayken, astronotlar Güneş'in yaydığı zararlı radyasyonun veya daha da kötüsü, derin uzaydan gelen kozmik ışınların yol açabileceği tehlikelerle karşı karşıyalar.

rağbet: isim İyi ve güzel bulmak anlamındadır. İtibar...

Mevduat sahiplerine ev veren bu kadar bankanın arasından bir banka da çıkıp ihtiyacı olanlara iyi komşular dağıtsaydı kim bilir ne kadar büyük bir rağbete mazhar olurdu!

rahat rahat: zarf Kolaylıkla anlamındadır.

Huzur içinde, rahat rahat uyuyacaklardır.

rahatsızlanmak: fiil Sağlığı bozulmaktır. Hastalanmak, rahatsız olmak...

Geçenlerde kayınvalidem rahatsızlandı, ona verdim.

rahmet: isim Birinin suçunu bağışlamadır. Merhamet etme...

Yurtseverliğin ne olduğunu tüm dünyaya öğreten kahramanlarımızı saygıyla rahmetle anıyoruz.

raket: isim Masa tenisi, tenis vb. oyunlarda topa vurmak için kullanılan, oval tahta bir kasnağa gerilmiş bir ağla veya lastikle kaplanmış saplı araçtır. Vuraç...

Merve, kurs için kendisine raket almıştır.

randevulaşmak: fiil İki veya daha çok kişi belli bir yerde veya zamanda buluşmak için sözleşmektir.

Şansım yaver gitti ve Yale'e gitmeden önce, dönem dönem öğrencilerini takip etmek için ABD'ye gidiyor, onunla telefonla görüşerek randevulaştık.

raporlamak: fiil Herhangi bir işte, bir konuda yapılan inceleme, araştırma sonucunu, düşünceleri veya tespit edilenleri bildiren yazıyı yazmak, rapor hâline getirmektir.

Yapılan ilkyardımları gözetim ve kontrol altında tutmak ve raporlamakla görevliydi.
rasathane: isim Gök gözlemleri yapan, gök cisimlerini ve olaylarını inceleyen yer anlamındadır. Gözlemevi...

Yapılan incelemeler sonucunda İcadiye Tepesi'nin rasathane yeri için daha uygun olduğuna karar verildi.

rastlantı: isim Bilgiye, isteğe, kurala veya belli bir sebebe dayanmaksızın oluveren karşılaşmadır. Tesadüf...

Rastlantı bu ya, bizim Tilki Baba da oradan geçiyormuş, peynirin kokusunu alıvermiş hemen, ağzı sulanmış.

rastlayabilmek: fiil Bir kimse veya nesne ile karşı karşıya gelme, karşılaşma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Birçok caminin duvarlarında rastlayabileceğiniz “kuş sarayı” adı da verilen “kuş evleri” buna bir örnektir.

rebab keman: isim Kemana benzeyen, kemençe gibi çalınan, yuvarlak karınlı, üzerine deri geçirilmiş, yaylı bir sazdır.

Karadeniz Bölgesi'nde yaygın olarak kullanılan kemençenin, rebab keman türü yaylı enstrümanlar ile akraba olduğu sanılmaktadır.

reçel: isim Meyvelerin şekerle kaynatılmasıyla hazırlanan tatlıdır.

Babaanne, ağacın gövdesine reçel damlattı.

reçete: isim Üzerinde doktorun hastası için gerekli gördüğü ilaçlarla, bunların kullanılış biçimleri yazılı olan kâğıttır.

Doktorun yazacağı bir reçete sizin sağlığınız ve güvenliğiniz için daha iyi olacak.

reçetesiz: isim Üzerinde doktorun hastası için gerekli gördüğü ilaçlarla, bunların kullanılış biçimleri yazılı olan kâğıt olmadan anlamındadır.

Reçetesiz bana da vermedi.

refah: isim Rahatlık ve varlık içinde iyi yaşama anlamındadır. Bolluk...

Hizmetlerin gerçekleşmesi toplumların refahı için çok önemli.

referans: isim Birinin işe uygun olduğunu, işe alınmasını bildirmek amacıyla yazılmış mektup anlamındadır. Tavsiye mektubu...

İşe girmek için referans mektubu istedi.

reklamcı: isim Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlama işi ile uğraşan kimse anlamındadır.

Çoğu zaman reklamcılar ve tüccarlar, tüketiciye yosunu ipek kurdele gibi göstermeyi başarırlar.

reklamcılık: *isim* Bir şeyi halka tanıtmak, beğendirmek ve böylelikle sürümünü sağlama işi ile uğraşan kimsenin işidir.

Günümüzde uçakların arkalarında bıraktıkları özel bir dumanla gökyüzünde şekiller ya da yazılar oluşturmasıyla da gökyüzü reklamcılığı yapılıyor.

renklendirilmek: 1. *fiil* Bir nesneye herhangi bir boya ile renk verilmesidir.

Bu nedenle boya ile renklendirilmiş gıdalardan olabildiğince kaçınmak gerekir.

2. *fiil* Farklı renklerde boyanmış olan anlamındadır.

Aşağıdaki sorular hikâyenin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine göre renklendirilmiştir.

renklendirmek: *fiil* Bir şeyin renkli olmasını sağlamaktır.

Kırılmalarını önlemek için ise motiflendirilmiş kabukları cam fanuslarla korumaya alıyor, daha sonra led ışıklarla renklendiriyor.

renksiz: *sıfat* Rengi olmayan anlamındadır.

Kokusu, tadı olmayan renksiz sıvıya su denir.

resimlenmek: *fiil* Konu veya hareketle alakalı varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılmasıdır.

Önce karakterin yapacağı hareket düşünülür ve o pozisyon resimlenir.

ressam: *isim* Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerine biçimlerini yapan sanatçıdır.

Ressamın elindeki fırça tuvalde değdiği yeri bir sihirli değnek gibi değiştiriyordu.

restorasyon: *isim* Eski bir yapıda yıkılmış, bozulmuş olan bölümleri aslına uygun bir biçimde onarma anlamındadır. Yenileme...

Mimar Sinan'ın 'çiraklık eserim' dediği Şehzadebaşı Camii'nin zedelenen kemerleri için restorasyon çalışmaları başlatıldı.

restore: *isim* "Eski ve değerli bir yapıyı onarıp eski durumuna getirmek" anlamındaki restore etmek birleşik fiilinde geçen bir sözdür.

Mimarlar restore konusunda karar veremedi.

restore etmek: *sıfat* Eski ve değerli bir yapıyı onarıp eski durumuna getiren anlamındadır.

Mimar Sinan, Şehzadebaşı Camii'ni restore edemeyen mimarlara, cam şişede bıraktığı mektubuyla yol gösterdi.

ret: *isim* Uygun bulmamadır. Geri çevirme, kabul etmeme...

Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam gibi kelimelerden sonra konur.

rezene: *isim* Maydanozgillerden, 1-1,5 metre yüksekliğinde, sarı çiçekli, yaprakları iplik biçiminde parçalı, hoş kokulu, baharatlı meyveleri anason gibi yemeklerde ve bazı içkilerde tat verici olarak kullanılan, hekimlikte gaz söktürücü olarak yararlanılan çok yıllık otsu bir bitkidir.

Bu şakayı hazmedemediyse, alın size bir paket rezene.

rezil olmak: *fiil* Çok utanacak bir duruma gelmektir.

Aç kaldığına mı yansın, bir kuşa rezil olduğuna mı?

ring: *isim* Üzerinde boks yapılan, çevresi kordonla çevrilmiş yerdir.

Yer yerinden oynuyor./ Ringde bir boksör ...

robot balık: *isim* Suda yaşayan balık görünümündeki belirli bir işi yerine getirmek için manyetizma ile kendisine çeşitli işler yaptırılabilen otomatik araçtır.

Deniz altı araştırmaları için robot balıklardan yararlanıyorlar.

romancı: *isim* Roman konusunda kitap yazan veya kitap hazırlayan, bir eseri ortaya koyan ve eserin sahibi olan kimse anlamındadır.

Ben ona her zaman bir serüven romancısı kadar bir bilim insanı gözüyle de baktım.

romatizma: *isim* Kaslarda ve özellikle eklemlerde kendini gösteren ağrılı hastalıkların genel adıdır.

Dizlerimdeki o acımasız romatizma ağrılarını bile... Her şeyi unutuyorum oyuncaklar arasında.

romatizmalı: *sıfat* Kaslarda ve özellikle eklemlerde kendini gösteren ağrılı hastalıkları içeren anlamındadır.

Romatizmalı hastalıklarda doz, hekim tavsiyesi ile günde 4 defa 2 tablete çıkarılabilir.

ruh-i mücerred: *isim* Gözle görülemeyen ruh anlamındadır.

Fışkırtır ruh-ı mücerret gibi yerden naşım...

ruh: *isim* Dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz anlamındadır. Can kuşu...

Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli...

rulo: *isim* Dürülerek boru biçimi verilmiş deri veya kâğıt tomardır.

“Görsel efekt sanatçısı”, kurgu uzmanının hazırladığı filmle animatörün hazırladığı tuvalet kağıdı rulosu ve bahçe görüntülerini yine özel bir bilgisayar yazılımıyla kare kare birleştiriyor.

rutin: *zarf* Alışlagelmiş düzen içinde yapılan anlamındadır. Sıradanlık, çeşitlilik göstermeyen...

Uzay İstasyonu ekibinin her gün rutin olarak yaptıkları uzay işlerinden biri de uzay

yürüyüşleridir.

rutubetsiz: *sıfat* Nemi olmayan anlamındadır.

Serin ve rutubetsiz yerde saklayınız.

rüyacıbaşı: *isim* Bir kimsenin rüyalarının yorumlanmasından sorumlu olan kişidir. *Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.*

saadet: *isim* Bütün özlemlere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu anlamındadır . Mutluluk...

Onlarla birkaç saat veya birkaç gün beraber yaşayacak, onların saadetleri ile sevineceksiniz.

saatlik: *sıfat* Belli bir saat süresince yapılan veya olan anlamındadır.

Afete hazırlık konusunda, herkes için hazırlanan üç saatlik temel bir bilgilendirme programı vardır.

sabah sabah: *zarf* Sabahın uygunsuz bir zamanında anlamındadır.

Sabah sabah beni uykudan uyandırdın?

sabahçı: *isim* Nöbeti sabaha doğru olan veya sabaha rastlayan kimsedir.

Bugün yine hastanede sabahçıydı.

sabırsızlanmak: *fiil* Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme yetisini göstermemek anlamındadır.

Sabırsızlanan, öfkelenen, yer yer endişeye kapılan Fatih'i teselli etme ve hedefe yöneltme görevi her defasında Akşemseddin'e düştü.

sabit: *sıfat* Yerinden oynamayıdır. Yerini değiştirmeyen, durağan...

Uzay İstasyonu'nda, iki sabit "uyku kabini" de var.

sabitlenmek: *fiil* Yerinde durmasının sağlanmasıdır.

Baş oluşturmak üzere tel üzerine gazoz kapağı sabitlenir ve üzeri kumaşla kaplanır.

sabunlu: *sıfat* Kirli ve yağlı şeyleri temizlemekte kullanılan, türlü yağlarla alkaliler birleştirilerek yapılan madde sürülmüş fakat durulanmamıştır.

Duş almak yerine de bedenlerini ıslak ve sabunlu bir havluyla silip kurulanıyorlar.

saçmalamak: *fiil* Anlamsız, gereksiz, tutarsız, saçma sapan sözler söylemek veya bu tür davranışlarda bulunmaktır.

Karagöz'üm, anlaşılın senin bilgin de artsa saçmalamaktan vazgeçmeyeceksin!

sadaka taşı: *isim* Genellikle cami vb. yerlerde ihtiyaç sahiplerinin alabilmeleri için para

vb.nin bırakıldığı özel yerdir.

Sadaka taşı, cami vb. yerlerde ihtiyaç sahiplerinin alabilmeleri için para vb.nin bırakıldığı özel yapıdır.

sadef yağı: *isim* Sedef bitkisinden çıkarılan ve ağrılara iyi gelmesi için vücuda sürülen yağdır. *İki gündür; tavuk suyuna çorba pişiyor, ihlamur kaynatılıyor, ayağını sadef yağı ile ovup üstüne sıcak tülbent koyuyorlar.*

sadelik: *isim* Yalın olma durumudur.

Hayatının her alanında sadelikten yanaydı.

saf: *isim* Yan yana, art arda veya zaman sırasına göre sıralanmış birbiriyle ilişkili nesne veya olayların oluşturduğu bütün sıra anlamındadır. Sıra...

Her akan gümüş dere/ Saf olup dizildi.

saf saf: *zarf* Kurnazlığa akli ermeyen, kolaylıkla aldatılabilen anlamında kullanılmış söz grubudur.

Peri ile Ege saf saf açtıkları kesekâğının bomboş olduğunu görünce, neye uğradıklarını şaşırıldılar.

safo (sefa) gelmek: *fiil* "Hoş geldin, hoş geldiniz" anlamında kullanılan ağırlama, karşılama sözüdür.

Hoş geldiniz, safo geldiniz, keyifler nasıl?

safo: *isim* Karaciğerin hazmı kolaylaştırmak için onikiparmak bağırsağına salgıladığı yeşilimsi sarı renkli acı sıvıdır. Öd...

Safolarınızdan, balgamlarınızdan, içinizin düğümlerinden, karabasanlarınızdan kurtulacaksınız.

sağa sola: *zarf* Rastgele yerlere veya kişilere anlamındadır.

Kişi kendini bilip sağa sola sormalı.

sağanak: *isim* Birdenbire başlayan, genellikle kısa süren şiddetli yağmurdur.

Hava raporlarında dinleriz, günlük hava raporlarını: sisli, parçalı bulutlu, sağanak yağışlı veya kar yağışlı diye.

sağılmak: *fiil* Memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak işine konu olmaktır.

Ne yapın edin taze sağılmış keçi sütü de içiverin.

sağır: *sıfat* İşitme duyusundan yoksun anlamındadır. İşitmeyen (kimse)...

Kitapsız yaşamak; kör, sağır, dilsiz yaşamaktır.

sağlamlaştırmak: *fiil* Dayanıklı bir duruma getirmektir. Pekiştirmek...

D vitamini ise kemiklerinizi ve dişlerinizi sağlamlaştırır.

sağlayabilmek: *fiil* Bir işin olması için gerekli durumu, şartları hazırlamaya, temin

etmeye gücü yetmektir.

Sualtı canlılarını insanlarla konuşturabileceğiniz gibi işaretleşmelerle dertlerini anlatmaya çalışmalarını da sağlayabilirsiniz.

sağlık ocağı: isim Mahalle, köy, kasaba vb. idari birimlerde vatandaşın sağlık sorunlarının giderildiği, tedavilerinin yapıldığı devlet kuruluşudur. Sağlikevi, dispanser...

Benim baktıklarım arasında da okul, park yaptıranlar hatta sağlık ocağı, hastane yaptıranlar bile vardı.

sağmak: fiil Memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmaktır.

Ömrünün sonuna kadar, koyunlara, keçilere bakarak, patates, patlıcan, biber, domates ekerek, ineklerden süt sağarak kendi işlerini başkasına yaptırmadan, mutlu bir hayat sürmüştü.

sahabe: isim Hz. Muhammed'i görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlardır. Ashap...

Kuran-ı Kerim sahabeler tarafından yazıldığında ilk etapta sayfa sayfa toplanıp onlar çok önemli hassas bir şekilde muhafaza edilmiştir.

sahaf: isim Genellikle kullanılmış ve eski kitap alıp satan kitapçıdır.

Gene bir gün orada kitapları karıştırırken sahaf Burhan Efendi çok önemli bir eseri olduğunu ve kendisine göstermek istediğini söyler.

sahiplenmek: fiil Bir şeyi kendinin olduğunu ileri sürmektir.

Beni kim sahiplenirse onunla anılırım.

sahnelenmek: sıfat Tiyatro eserini veya müzikal bir oyunu, metin, oyun, yorum, dekor, müzik vb. öğeleri birbiriyle uyumlu duruma getirerek oynamaktır.

Okunmakla birlikte sahnelenmek için yazılmış bir metindir.

sahtekâr: sıfat Gerçek olmayan işler yapandır. Düzmeci, hileci... *Sahtekâr, dürüst olmayan kişiler hep sıkıntı içinde yaşar.*

saka: isim Saka kuşu, serçeğillerden, başında ve boynunda kırmızı, sarı tüyler bulunan, güzel öttüğü için kafeste beslenen küçük bir kuştur. Kutan, ökse kuşu...

Vitrine yerleştirilmiş bahar dallarının üzerinde kanaryalar, sakalar, bülbüller, muhabbet kuşları, papağanlar vardı.

sakalcıbaşı: isim Bir kimsenin sakallarının bakımından sorumlu olan kişidir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını

doldurmuş.

sakar: *sıfat* Sık sık küçük, önemsiz kazalar yapan (kimse) anlamındadır.

Sakar ve iyi niyetlidir.

sakatlık: *isim* Vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan anlamındadır. Engelli, özürlü olma durumu...

Sakatlığından dolayı bu yılki müsabakaya katılmayı reddetti.

sakıncalı: *isim* Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmayı, çekinmeyi gerektiren anlamındadır. Mahzurlu...

Sağlık açısından gereğinden az veya çok uyumak sakıncalıdır.

sakinmak: *zarf* Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmaktır.

Oyun payımı ayırın, /Sakinmadan.

sakız: *isim* Bazı ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan, çiğnendiğinde yumuşayan, hoş kokulu, beyaz renkli reçinedir.

Birbirimize sakız, şeker yerine kolonyalı mendil veriyoruz.

sakinleştirmek: *fiil* Sessiz, dingin bir duruma getirmek anlamındadır.

Onu kucağına aldı, sakinleştirdi.

saklama: *isim* Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koyma işidir.

Bir saksığan, gagasındaki altın yüzüğü saklamaya çalışıyordu.

saklayabilmek: *fiil* Gizli tutmak, duyurmamak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Kavganızı, gürültünüzü akrabadan, dosttan saklayabilirsiniz de komşunuzdan saklayamazsınız.

saksığan: *isim* Kargagillerden, karnı beyaz, kanatları ve kuyruğu kül rengi diğer yerleri parlak, kara, uzun kuyruklu kuştur. Alacakarga, alakarga...

Bir saksığan, gagasındaki altın yüzüğü saklamaya çalışıyordu.

sal: *isim* Birçok kalın direk yan yana bağlanarak yapılan, düz ve korkuluksuz deniz veya ırmak taşıdır.

Karınca saman çöpünü sal etmiş, ite kaka kıyıya çıkmış.

salatalık: *isim* Kabakgillerden, uzun, iri meyveli, sürüngen, bir yıllık otsu bir bitkinin meyvesidir. Hıyar...

Babası küçük bostanda yere eğilmiş, salatalıkları koparıyor.

salça: *isim* Yemeklere lezzet ve renk katmak için konulan domates veya biber ezmesidir.

Domates salçası...

salgı: isim Hücrelerin, vücuttaki bezlerin kandan ayırıp oluşturdukları ve yeniden kana, başka organa veya dışarıya saldıkları sıvı maddedir.

Bazı koku ve tatlar (örneğin: taze kaşar) tükürük salgılarını harekete geçirebilir.

salgılamak: fiil Hücrelerin, vücuttaki bezlerin kandan ayırıp oluşturdukları ve yeniden kana, başka organa veya dışarıya saldıkları sıvı madde oluşturmaktır.

Ağzımızda, çiğnemeye ve ön sindirime yardımcı olan, tükürük salgılayan bezler bulunur.

salgın: sıfat Kısa zamanda çevredeki insan, hayvan veya bitkilerin büyük bir bölümüne bulaşan anlamındadır.

Salgın hastalıklarla mücadele, kendimizi temiz tutmaktan geçiyor.

salı: isim Pazartesi ile çarşamba arasındaki gündür.

25 Nisan Salı günü Ankara'da en düşük sıcaklığın 0 derece, en yüksek sıcaklığın 13 derece olacağı tahmin ediliyor.

salınım: isim Çeşitli sebeplerden dolayı dünyada ve uzayda var olan gazların fazlalaşmasıdır.

Atmosferde fazla gaz salınımı olursa, bu durum sera etkisi yapar.

sallantı: isim Sürüncemede bırakmadır. Şüpheli ve kararsız durumda kalıp ne yapacağını bilememek...

O, bu sallantı içinde süzülüp dururken durumu büsbütün zorlaştıran bir değişiklik oldu ve haftalarca yolunu beklediği Mehmet günde iki defa sokağa çıkmaya başladı, böylece de KüçükAğa'nın kafasında buhranını ağıdalaştıran soru çengelleniverdi.

salt: zarf Yalnızca anlamındadır.

Salt bir şeyi paylaşmaktır işi: kendinizi yitirerek, yok ederek, silerek.

samimi: zarf Candan, açık yüreklilikle davranan anlamındadır.

Birbirimizi kıskanmaz, ilişkilerimizde samimi olursak herkesle daha iyi anlaşırız.

sam yeli: isim Çölden esen sıcak rüzgârdır. Sam...

Siz ki sam yeli, bahar yeli, fırtına demeyip yel kovalayan yelkovan kuşlarıyorsunuz; bilirim ki dala bata, döne dura tüm denizi bir boydan bir boya arşınlarsınız.

sanabilmek: fiil Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Ülkenin adını soracak olursam beni kara cahil bir kız sanabilirler.

sanal: sıfat Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan anlamındadır. Tahminî...

Bir şu gerçek var çizgi karakterler sanal dünyaya aitler.

sanat eseri: *isim* Yaratıcılık ve ustalık sonucu ortaya çıkan üstün ve değerli eserdir.

Eminim bu sanat eseri için büyük paralar isteyeceksin.

sanatoryum: *isim* Özellikle veremli hastaların iyileştirilmesi için kurulmuş sağlık kuruluşudur.

Biz, veremli bir aktörü Büyükkada mezarlığına daha yeni gömmüştük, biri de sanatoryumda tedavi edilecekti.

sancak: *isim* Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş anlamındadır. Bayrak...

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak...

sancak beyliği: *isim* Osmanlı yönetim teşkilatında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümünü yöneten şehzadelerdir.

Kesin olarak tahta çıkacağı 1451 yılına değin Manisa'da sancak beyliği yaptı.

saniyelik: *sıfat* Belli bir saniye süresince yapılan veya olan anlamındadır.

Bu yarışında net 15 saniyelik derecesiyle Türkiye rekoru kırdı.

santim: *isim* Bir metrenin yüzde biri uzunluğunda bir ölçü birimi anlamındadır. Santimetre...

Perdenin arkasında kırk santim yüksekliğinde bir kapı vardı.

santimlik: *sıfat* Belli bir santimetre uzunluğunda olan anlamındadır.

1957 yılında gülle atmada 12 metre 28 santimlik bir rekor kırdı.

sapanlı: *sıfat* Genellikle çocukların kuş vurmak için kullandıkları, iki ucuna lastik ve lastiklerin arasına da geniş bir meşin parçası bağlı bulunan çataldan oluşan araca sahip olan anlamındadır.

Lastik sapanlı çocuk, vurduğu kuşu cebine koyarak kaçıp gitti.

saplı: 1. *isim* Saplanmış olarak anlamındadır.

T'nin ucu da, altında tekerlekleri olan yassı bir tahtaya saplı.

2. *sıfat* Bir aracı tutmaya yarayan bölümü olan anlamındadır.

Uzun saplı, sivri demir uçlu silah.

sapsarı: *sıfat* Her yanı sarı anlamındadır. Çok sarı...

Masmavi gözleri, sapsarı saçları var.

sapsız: *sıfat* Bir aracı tutmaya yarayan bölümü olmayan anlamındadır.

Tamirci, kartona benzeyen kalın deriyi iki tarafı keskin incecik, sapsız bıçağıyla kesti.

saraylı: *sıfat* Osmanlı Devleti'nde padişah sarayında bulunmuş olan (kadın) anlamındadır.

Ağasına beyine, saraylısına ve yoksul köylüsüne, çocuğuna ve yaşlısına... Her döneme, her yaşa duyduğu sevgi ve yakınlık zenginleştiriyordu onu.

sardunya: isim Sardunyağillerden, çoğunlukla pembe çiçekler açan bir süs bitkisidir.

Pembe tuğlalardan yapılmış bir ev gördüm, pencerelerinin kenarında sardunyalar, çatısında güvercinler vardı.

sargı: isim Vücudun bir bölümünü yerinde veya baskı altında tutmak amacıyla uygun biçimde sarılmış şerittir.

Bir sargı, üstüne bir çorap, daha üstüne de bir terlik, eline de bir baston aldı, sokağa çıktı.

sarımsak: isim Zambakgillerden, 25-100 santimetre yüksekliğinde, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisinin baharat olarak kullanılan dişli bölümüdür.

Öğlen yemeğine sarımsak soslu makarna yapıyoruz.

sarkıtılmak: fiil Yukarıdan aşağıya doğru sallandırılmaktır.

Ucunun aşağı sarkıtılmasını istedi.

sarkıtmak: zarf Bir şeyin aşağıya doğru uzamasını veya uzanmasını sağlamaktır.

Hani ön ayaklarından birini şöyle yana sarkıtıp da göğsünü yalaması vardır, baktıkça içim açılır.

sarmak: fiil Çevresini çevirmek anlamındadır. Çepeçevre dolanmak, çevrelemek...

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar...

sarsıntı: isim Yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi veya yanardağların püskürme durumuna geçmesi yüzünden oluşan hareket anlamındadır. Deprem...

Okuldayken bir öğle sonu hafif bir sarsıntıda otel çökmüş.

sarsma: isim Birdenbire ve güçle kımıldatmak, sallamak, oynatmak, titretmek işidir.

Başlamış çatıyı sarsmaya!

satih: isim Bir cismi uzaydan ayıran dış ve yaygın bölüm anlamındadır. Yüzey...

Bu satih baştanbaşa vatanın bütün yüzüdür.

satın alma komisyonu: isim Kurum veya kuruluşlarda alınacak malların alımından sorumlu kuruldur.

Kaymakam, mal müdürü ve tapu müdürü, derneğin satın alma komisyonu olarak İstanbul'un yolunu tuttular.

savaş pilotu: isim Bir savaş uçağını uçuran kimsedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ve dünyanın ilk kadın savaş pilotu oldu.

savaşçı: *sıfat* Savaşan anlamındadır. Savaş durumunda bulunan, muharip...

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

savaşma: *isim* Ordu ölçüsünde iki silahlı kuvvet karşı karşıya gelip çarpışmak, vuruşmak, muharebe etmek işidir.

İki ordu Mohaç'ta savaşmaya başladı.

savunma: *isim* Saldırıya karşı koymak anlamındadır. Müdafaa...

Bu işgallere karşı olanlar vatan savunması için Kuvayı Milliye çatısı altında birleşir ve direnmeye başlarlar.

savunulmak: *fiil* Bir kişiyi, bir düşünceyi doğru, haklı göstermeyi amaçlayan yazı veya konuşma işi yapılmasıdır.

Paragrafta hangi düşünce savunulmuştur?

savura savura: *zarf* Havaya atıp dağıtarak anlamındadır. Saçarak...

Düşman kuvvetlerin eline geçmiş olan kara tren, bir gün kara dumanlar savura savura ufukta belirdi, hızla tünele giren tren, tünel çıkışı raylar bitince toprağa öyle bir çakıldı ki!

savurma: *isim* Havaya atıp dağıtmak, saçmak işidir.

Güneş öğlene doğru yakıcı ışıklarını savurmaya başlamıştı.

savuşmak: *fiil* Bulunduğu yerden aceleyle, gizlice veya dikkati çekmeden ayrılmasıdır.

O aralık açığözün biri de ayağımdan çıkan potini almış savuşmuş.

sayabilmek: *fiil* Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirme, sayısını bulma ihtimali veya imkânı bulunmasıdır.

Ülkemizin denizlerini şöyle sayabiliriz Karadeniz, Akdeniz, Ege ve Marmara Denizi.

sayagelmek: *sıfat* Öteden beri saymakta olmasıdır.

Yukarıdan beri sayageldiğimiz şeyler, kâinat kitabından devşirilen maneviyat gıdalarıdır.

sayede: *edat* (Bu) Yolla anlamındadır. (Bu...) Sebep...

Mıknatıs, karşı taraftan gelen sesin titreşimleriyle oluşan akım değişikliğiyle diyaframı hareket ettirir. Böylece bu titreşimleri sese dönüştürür. Karşı tarafın sesi de bu sayede duyulmuş olur.

sayfa sayfa: *zarf* Tek tek anlamındadır.

Kuran-ı Kerim sahabeler tarafından yazıldığında ilk etapta sayfa sayfa toplanıp onlar çok önemli hassas bir şekilde muhafaza edilmiştir.

sayfalık: *sıfat* Herhangi bir sayıda sayfası olan anlamındadır.

İşte önünüzde iki yüz, üç yüz sayfalık bir kitap...

saygı duruşu: *isim* Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu belirtmek için alınan hazır ol durumudur.

Oğlum, onu en sevdiği parçasıyla uğurlamak, son bir saygı duruşunda bulunmak istemişti.

saygın: *sıfat* Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusuna sahip anlamındadır. Sayılan, hatırlı, itibarlı, muteber...

Her kedi daha özgün, daha saygın birisim arar.

sayılı: *sıfat* Sayısı belli olan anlamındadır. Sayılmış olan...

Yavrucüğün anası hastalığa tutulmuş, yatar; günleri sayılı tazeciğin.

sayılma: *isim* Bir olgunun sonuçlarından yararlanabilmek, bu sonuçlar üzerine düşünce üretebilmek için onu olmuş veya olacak saymak işidir. Varsaymak...

Cirit oyununun bir savaş oyunu ya da karşılıklı savaş gösterisi sayılması bu yüzden...

scanner: *isim* Kâğıt üzerindeki resim, yazı vb. simgeleri tanıyıp bilgisayar ortamına aktaran araç anlamındadır. Tarayıcı...

Scanner sayesinde evrakları bilgisayara kaydedebiliyoruz.

scooter: *isim* Türlü maddelerden yapılmış, üç tekerleği bulunan, tek ayağımızla yerden ittirilerek gitmesi sağlanan araç anlamındadır.

Baba ne zaman scooter alacaksın bana?

scooterli: *sıfat* Türlü maddelerden yapılmış, üç tekerleği bulunan, tek ayağımızla yerden ittirilerek gitmesi sağlanan araca sahip olan anlamındadır.

Daha birkaç adım koşmuştu ki scooterli arkadaşları yetiştiler ona.

seans: *isim* Sinemadaki veya tiyatrodaki gösterimdir.

Seans iptal!

secde: *isim* Genellikle namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum anlamındadır.

O zaman vecd ile bin secde eder- varsa-taşım...

seçici dinleme: *isim* Dinlenen konuyla ilgili bilgilerden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilerek dinlenmesi anlamındadır.

Seçici dinlemede ihtiyaç ve ilgi önceden belirlenmelidir.

sefalet: *isim* Geçinmekte çok sıkıntı çekme durumudur. Yoksulluk...

Günümüzde bir gelir dağılımı dengesizliği yaşanmakta, bu da açlık ve sefalete sebep

olmaktadır.

seher vakti: *isim* Sabahın güneş doğmadan önceki zamanıdır. Seher...

Seher vaktinde büyük bir gayret ve hücumla filan taraftan yürüyüşe geçsinler!

seke seke: *zarf* Tek veya iki ayak üzerinde sıçrayarak anlamındadır.

Ağaçkakan pıt pıt seke seke fidanın yanına yaklaştı.

sektirmek: *fiil* Bir yüzeye çarpıp sıçraya sıçraya gitmesini sağlayacak şekilde atmaktır.

Top sektirdim sahada.

sel: *isim* Sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su anlamındadır. Su taşkını...

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

selüloz: *isim* Bitkilerde hücre yapısının büyük bir bölümünü oluşturan kâğıt, yapay ipek ve patlayıcı maddelerin yapımında kullanılan bir karbonhidrattır.

Kâğıdın hammaddesi selülozdur.

selvi: *isim* Servigillerden, Akdeniz bölgesinde çok yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, 25 metre boyunda, ince, uzun, piramit biçiminde, çok koyu yeşil yapraklı bir ağaçtır. Servi... *Çanakkale içinde bir uzun selvi / Kimimiz nişanlı kimimiz evli...*

semptom: *isim* Vücuttaki işlevsel bir bozukluğun veya hastalığın belirlenmesine yarayan işaret anlamındadır. Belirti...

Acil bölümüne, ilk olarak göğüs kafesinde şiddetli ağrı semptomu olan bir hasta geldi.

semt: *isim* Şehirde yerleşim bölgesidir. Yaka...

Babamdan gelen bir telefon üzerine Sufi ve ben semtimizin postanesine gidince ne görsek iyi?

sence: *zarf* Sana göre anlamındadır. Senin düşüncene göre...

Sence Türk kahvesi en çok ne zaman içilir?

sencileyin: *zarf* Senin gibi anlamındadır.

Sencileyin hasmı rüyada değil, / Topun namlusunda görenlerindir.

sendelemek: *fiil* Dengesi bozularak düşecek gibi olmaktır. Adımlarını şaşırarak...

Karınca aman bizim güvercin elden gidecek deyip avcının üzerine yürümüş, topuğunu bir ısırtış ısırtmış, avcı sendelemiş, hedefini şaşırılmış.

senet: *isim* Resmi kurumlarda kullanılması için üzerinde kişinin bilgilerinin yazılı olduğu kağıttır.

Annem, ben okul değiştireceğim zaman muhtara gidip nüfus kâğıdı sureti ve ikametgâh senedi çıkartmıştı.

sensiz: *zarf* Sen olmaksızın anlamındadır.

Bizim iller sessiz, bizim iller sensiz /Olamadı Gülpembe...

serbest stil: *isim* İlerlemenin kolların yarım ay biçiminde arkadan öne doğru atılması şeklinde gerçekleştiği, vücudun suyun üstünde yüzükoyun şekilde olduğu, bacakların su üstüne çıkmadığı ve en çok kullanılan, hızlı yüzme biçimidir.

Serbest stilde kafa sudan çıkmaz.

serbestçe: *sıfat* Hareketlerine dikkat etmeyen anlamındadır.

Bir yerde çokça bulunmak, sık dolaşmak ve serbestçe davranmak cirit atmak anlamındadır.

serebilmek: *fiil* Boylu boyunca yere yatırmak, düşürmek veya hırpalamak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Dirse Hanın boğası sanki dünyayı ayaklarının altında eziyordu, öyle güçlüdür ki bir boynuzuyla obanın tüm yiğitlerini yere serebilirdi.

sergi salonu: *isim* Sanat eserlerinin sergilenmesi için hazırlanmış yer anlamındadır. Sergievi...

Zemin katta: Konferans Salonu, Yunus Emre Toplantı Salonu, Sergi Salonu ve kantin bulunmaktadır.

serhat: *isim* Sınır boyu anlamındadır.

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

serim: *isim* Oyun, roman, hikâye, masal vb. anlatı türlerinde kişilerin ve çevrenin tanıtıldığı, konunun, olayın anlatılmaya başlandığı bölümdür.

Hikâyende giriş, gelişme, sonuç (serim, düğüm, çözüm) bölümlerine yer verdin mi?

serinkanlı: *zarf* Olaylara ve gelişmelere sakin, ılımlı ve temkinli yaklaşan (kimse) anlamındadır. Soğukkanlı...

Serinkanlı olanlar hırslı olamayacak kadar uyşuk ve tembeldirler.

serpilmek: *fiil* Bir şeyi dağılacak biçimde dökme, saçma işine konu olmaktır. *Sürdüğün tarlalara sevginle serpildik.*

serpiştirmek: *fiil* Gelişigüzel saçmak anlamındadır.

Ağın üzerine de cebinden çıkardığı buğday tanelerini serpiştirmiş.

sersemlemek: *fiil* Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflama durumuna gelmektir.

Hava öylesine sıcaktı ki sersemlemiş ve uykusu gelmişti.

sersemlik: *isim* Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıf olma durumudur.

Uykunun sersemliği ile fırladı.

sertleşmek: *fiil* Katı bir durum almaktır. Katılaşmak... *Kuruyup sertleşen kabuğun*

üzerine motifler çiziliyor.

sertlik: *isim* Kırıcı, katı davranıştır. Şiddet, husumet... *Nezaket ve dostluk sertlikten kuvvetlidir.*

serum: *isim* Hücre yenilenmesini hızlandıran, deriyi besleyen, su kaybını, cildin solunumunu ve doğal savunmasını kuvvetlendiren sıvıdır.

Yatağımın hemen yanında duran bir hemşire, serum şişesini değiştiriyordu.

ses seda: *isim* Yalnız kalmak anlamındadır.

Bak hele üzerimden ses seda uzaklaşır...

ses teknisyeni: *isim* Film yapımının ses kolunda çalışan usta işçidir.

Buradaki ses teknisyeni, filmin seslendirme işlerini yürütüyor.

ses telleri: *isim* Gırtlak duvarında her iki tarafta bulunan ve arasından geçen havanın titreşmesiyle sesin oluşmasını sağlayan organlardır.

Titreyen ses telleri kalp taşmasını yansıtıyordu.

seslendirilmek: *fiil* Ses olarak çıkarılmaktır.

Bu bölümlerin ikinci bir ses tarafından seslendirilmesi soruların ayırt edilebilmesi açısından uygun olacaktır.

seslendirme: *isim* Sesi, çekimden sonra film üzerine geçirmek, kaydetmek işidir.

Buradaki ses teknisyeni, filmin seslendirme işlerini yürütüyor.

seslenilmek: *fiil* Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek anlamındadır. Çağırılmak...

Niçin kendisine bu adla sesleniliyor?

seslilik: *isim* Aralarında uyum bulunan titreşimlere sahip olma durumudur.

Tek sesli müziğimizi bir çırpıda çok sesliliğe taşıyivermişti.

sessiz sessiz: *zarf* Sessizce anlamındadır. Hiç ses etmeyerek, sessiz bir biçimde...

Bizimkiler sessiz sessiz bakarken beşikten agu sesi gelmez mi?

sevap: *isim* Hayırlı bir davranış karşısında Tanrı tarafından verileceğine inanılan ödüdür.

Büyük sevaba girersin Ağa.

sevdiceği: *isim* Sevdiği anlamındadır. Sevgilisi...

Çok eski zamanlarda,/Sevdiceğine yazdığı mektubu taşıırken...

seve seve: *zarf* İçten gelerek anlamındadır. İsteyerek...

Sizin de üstlendiğiniz bir sorumluluk ya da arkadaşlarınız, yakınlarınız için seve seve yaptığınız bir fedakârlık var mı?

sevi: *isim* Aşırı sevgi ve bağlılık duygusu anlamındadır. Aşk...

Ben gelmedim dava için,/ Benim işim sevi için...

sevimsizlik: isim Hoşa gitme özelliği olandır. Hoşa giden, cana yakın, şirin, sempatik olma durumu...

Yavru köpek bütün sevimsizliğiyle koştu geldi.

sevimsiz: sıfat Hoşa gitmeyendir. Antipatik...

Karga bu sevimsiz avcıdan iyice şüphelenmeye başlamış.

sevk: isim Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak anlamındadır. Götürme...

Türkülerin anonimleşmesinde, daha ziyade göçler, kervanlar, askeri sevkler, gurbete iş için gidişler, gezgin halk şairlerinin faaliyetleri, yakın zamanlarda basın ve yayın organları rol oynar.

sevkiyat: isim Silahlı kuvvetlerde, personel, silah, araç, yiyecek vb. ikmal maddelerinin, stratejik ve taktik amaçlarla bir yerden başka bir yere gönderilmesidir.

Fransızlar, Adana'ya sevkiyat yapacaklarmış, sonrasında yeni birlikler gelecekmiş.

seyahat etmek: fiil Uzak yerleri gezerek görmektir. Yolculuk etmek...

Profesör Bay Arannax(Aranaks) ve uşağı Conseil(Konsil) de AbrahamLincoln'le seyahat edecekti.

seyirlik oyun: isim Seyirci önünde gösterilen, genellikle beceriye dayanan, eğlendirici nitelikteki oyundur.

Anadolu'nun geleneksel seyirlik oyunları arasında cirit oyunlarının yeri büyüktür.

seyrek: zarf Aralıklı olarak anlamındadır. Arada sırada, binde bir, nadir, bayramdan bayrama...

Uzakta oturuyor, evinden hiç ayrılmıyordu ve çok seyrek konuğu oluyordu.

seyrekleşmek: fiil Gelen gidenlerin arada sırada uğrar duruma gelmesidir. *On gün sonra gelen giden seyrekleşti.*

seyyar: sıfat Belli bir yeri olmayan anlamındadır. Gezici, gezgin...

Kıyıda sandallarda balık-ekmek satan balıkçılar, "Çıtır çıtır bunlar" diye bağırarak simitçiler, iskelenin yanında balık tutan insanlar, rengârenk kovalardaki suların içinde oynaşan gümüş rengi balıklar, seyyar kasetçilerin tezgâhlarından yükselen arabesk feryatlar ve daha neler neler...

sıcak sıcak: zarf Sevgi dolu olarak anlamındadır.

O umut yayıldıkça ruhlara sıcak sıcak.

sıçrama: isim Ayaklarla, birdenbire yeri teperek kısa süre havaya yükselmedir.

Depolanan bu enerjinin bir kısmı bir sonraki sıçrama için kullanılıyor.

sıçrayabilmek: *fiil* Ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri teperek hızla yukarıya veya ileriye atılma becerisi bulunmaktır.

Bu robot, 40 cm yukarıya ve 80 cm ileriye sıçrayabiliyor.

sıfat: *isim* Bir adı, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelimedir. Ön ad...

Aşağıdaki tabloda özellik bildiren bazı kelimeler sıfatlar verilmiştir.

sıfırdan başlamak: *isim* En baştan, hiçbir şeye sahip olmadan bir işe girişmektir.

Geri dönüşümü gerçekleştirirsek daha az elektrik enerjisi ve su harcarız çünkü üretim için sıfırdan başlamaya gerek kalmaz.

sığ: *zarf* Derinliği az, dibi yüzeyine yakın olan (göl, deniz, akarsu vb.) anlamındadır.

Denizin sığ olduğu yerlerde oynayan küçük balıklar görülüyordu.

sığircık: *isim* Serçegillerden, siyah renkli, uzun gagalı, serçeden iri, ötücü bir kuştur. Çoğurcuk, çekirge kuşu...

Görkemli kuyruklarını açmış tavuskuşları, yavrularını besleyen bir sığircık, havanın kararmasını bekleyen bir baykuş...

sıgmak: *fiil* Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek anlamındadır.

Yırtarım dağları, enginlere sıgmam, taşarım.

sıkı sıkıya: *zarf* Çok sıkı olarak anlamındadır. Sımsıkı...

Tat ve koku alma duyuları birbirine sıkı sıkıya bağlı iki duyudur.

sıkıcı: *sıfat* İç sıkıcan anlamındadır. Can sıkıcan, tedirgin eden...

Tın tın tın sürekli aynı tele basıp tek bir notayı çalmak çok sıkıcıydı.

sıkıcılık: *isim* İç sıkıcan, can sıkıcan, tedirgin eden olma durumudur.

Bulduğum yerdeki kuruluk ve sıkıcılık benimle gidecekti.

sıkılma: *isim* Can sıkıntısı duyma işi anlamındadır.

Padişah cidden sıkılmaya başlamış.

sıkıntıcıbaşı: *isim* Bir kişinin can sıkıntısını gidermek için işe alınan kimsedir.

Canı sıkılsa, sıkıntıcıbaşıyı zindana attırmış.

sıkışıklık: *isim* Kalabalıktan dolayı birbirine çok yaklaşmış olma durumudur. *Ben ve diğer buharcıklar sıkışıklıktan, yoğunluktan bir şey göremez olmuştuk.*

sıkıştırılmak: *fiil* Bir şeyi dar bir yere zorla sığdırmak, tıkma işi yapılmaktır.

Tren vagonlarını çeken, tekerlekli, buharlı, elektrikli, termik motorlu veya sıkıştırılmış havalı makineye lokomotif denir.

sıklık: *isim* Kullanımı sık olma anlamındadır.

O sınırları bu kadar sıklıkla kullanmak da sakıncalıymış.

sıkmak: *fiil* Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak anlamındadır.

Şüheda fişkıracak toprağı sıksan, şüheda!

sınıflandırma: *isim* Karşılaştırma esasına bağlı olarak tasnif yapmak işidir. *Aşağıdaki metni okuyarak alttaki tabloda istenen sınıflandırmayı yapınız.*

sıra dışı: *sıfat* Alışılmışın dışında olandır. Olağan dışı...

Descartes'in "Düşünüyorum, öyleyse varım." sözünü "Varım, öyleyse düşünüyorum." olarak okuyan Sinanoğlu, çok renkli, çok ilginç, çok yönlü, tüm dâhiler gibi sıra dışı bir insan.

sıradan: *sıfat* Herhangi bir özelliği olmayan anlamındadır. Bayağı, değersiz, niteliksiz...

Bu parçaların hiçbiri sıradan değil.

sıradanlık: *isim* Hiçbir özelliği olmama durumudur.

Elinden tut onun: Tut ki bu dünyada bir anlam vermenin bu sıradanlıkta, bu yitişte olduğunu anlasın.

sıralayıvermek: *fiil* Çabucak veya kısa zamanda art arda söylemektir. Sayıp dökmek...
"Atalarımız şöyle demiş" diyerek söze başlayan bir kişi, konusuyla ilgili atasözlerini sıralayıverdi mi akan sular durur.

sıralı: *zarf* Dizili olarak anlamındadır. Düzenlenmiş...

Atatürk'ün duraklarını ve tarihlerini sıralı olarak yazın.

sırdaş: *isim* Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimsedir. Mahrem...

Onu kendine sırdaş bilip/ Yeleğinde saklıyor.

sırdaş olmak: *fiil* Sırrını paylaşmaktır.

Arılarla sırdaş olur / Karıncayı incitmezdik.

sırf: *zarf* Yalnızca anlamındadır.

Eserlerdeki hiçbir üçgen ya da altıgen oraya sırf desen olsun diye konulmamıştır.

sırma: *isim* Altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş teldir.

Genellikle altta iki çelik ile bir sırma bam, ortada iki çelik ve üstte bir çelik ile bir sırma bam teli olmak üzere toplam 7 tellidir.

sırtlanmak: *fiil* Sırtına alıp yüklenmek işi yapılmaktır.

Öbürü: "Sırtlanıp doktora götürelim" derken, kargaşada ayılan Hoca, acıyan belini tutarak; bırakın münakaşayı, demiş.

sırtüstü: *zarf* Sırtı yerde olmak üzere anlamındadır.

Sırtüstü yuvarlanıverdim.

sıska: *sıfat* Çok zayıf ve kuru anlamındadır. Çelimsiz, arık...

Yüzünden terler damla damla akarken, sıska bacakları yorgunluktan titrerken o arkadaşlarının peşinde koşuyordu.

sıvı yağ: *isim* Havanın normal sıcaklığında sıvı durumunda bulunan her türlü yağdır.

Yemekleri genellikle sıvı yağla yapıyor.

sıyırmak: 1. *fiil* Kazıyarak, silerek üzerinde veya içinde hiçbir şey bırakmamaktır.

Fırçadaki fazla boyayı kavanozun kenarına sıyırdı.

2. *fiil* Hafifçe dokunarak geçmektir.

Görüldünüz mü ya bir taş sıyırıp geçerdi yanınızdan, ya da silahtan çıkan bir mermi.

sıyrık: *isim* Çarpma veya vurma sonucunda vücutta hafifçe kazınmış, zedelenmiş, soyulmuş, kanamış yerdir.

Babamla Muhtar Emmi de düşmana ağır zayıat verdirilen bir çatışmadan küçük sıyrıklarla kurtulmuş.

sızıntı: *isim* İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak anlamındadır.

Su sızıntısı, leğenin altında birikiyor ve düşüyormuş.

sızıntılı: *sıfat* İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akan şey anlamındadır.

Kapak güvenlik düğmesi atmış ve sızıntılı ambalajları satın almayınız.

sicim: *isim* Keten, kenevir vb. bitkilerin liflerinden yapılan ince iptir.

İplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgüye ağ denir.

sihir: *isim* Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel addır. Büyü...

Alfabe onları görünce sihir gibi bir şey bu, demiş.

silahlanmak: *fiil* Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araçlara sahip olmak demektir.

İki obanın yiğitleri atlarına biner, zırhlarını kuşanır, silahlanırlar.

silindir: *isim* Metalleri inceltme, kumaşları parlatma, kâğıt üzerine baskı yapma vb. işler için sanayide kullanılan merdanedir. Silindir makinesi...

Sıcak silindirlerin arasından geçen hamur artık bildiğiniz kâğıt görünümüne kavuştu.

simgelemek: *fiil* Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, alem, timsal, sembol durumuna getirmektir.

Eserdeki her parça ayrı bir kültürü simgeler.

simgesel: *sıfat* Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, alem, timsal, sembol ile ilgili anlamındadır. Sembolik...

Şiirde simgesel bir anlatım gerçekleştirilmiştir.

sinameki: *isim* Baklagillerden, sıcak bölgelerde yetişen, birçok türü bulunan bir bitkidir.

Bazıları çok komikti doğrusu: Sinameki, adamotu, ayvadana, havlıcan, huthut, oğulotu...

sindirmek: *fiil* Yenilen besin maddesini sindirim sisteminde gereken değişikliklere uğratarak kana karışabilir bir duruma getirmektir. Hazmetmek...

Lif, yiyeceklerin sindirmediğiniz, sert kısmıdır.

sinek: *isim* Çift kanatlılardan, birtakım uçucu böceklerin genel adıdır.

Arı, sinek, kuş sesleri etrafı sarmış.

sinek kuşu: *isim* Serçegillerden, küçük, güzel bir tür kuştur.

Sinekkuşu robot, gerçek bir sinekkuşu büyüklüğünde ve görüntüsünde olan uzaktan kontrollü bir hava aracı...

sinemacı: *isim* Sinemanın çeşitli kollarından birinde çalışan kimsedir. Filmci...

Belki bir gün siz de sinema ile uğraşmak isteyebilirsiniz bunun için üniversitelerin görsel iletişim fakültelerinde sinema eğitimi almak gerekiyor ancak sinemacılar temel sanat eğitimi almış herkesin bu işi yapabileceğini söylüyorlar.

sinir: *isim* Herhangi bir şey, bir olay karşısında tepki gösterme duyarlığı ve kişinin ruhsal niteliğidir.

Otelin müdürü sinirden kıpkırmızı kesiliyor.

sinirlenmecibaşı: *isim* Bir kişinin yerine başkalarına sinirlenen kimsedir.

Size birini atadık. Sinirlenmecibaşı!

sinmek: *sıfat* Huy, alışkanlık vb. iyice yerleşmektir.

Bu kapkara gözler, bu gür kaşlar, ağızdaki bu hüznün sinmiş irade Küçük Ağa'dandı, kendisindendi.

sinsi: *sıfat* Gizli ve kurnazca kötülük yapandır.

Milletimiz o gece ayağa kalkarak sokağa çıktı ve sinsi duvarları, surları yıktı geçti.

sipahi: *isim* Osmanlılarda tımar sahibi bir sınıf atlı askerdir.

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

siper: *isim* Askerlerin savaşta vurulmamaları ve rahat ateş edebilmeleri için kazılmış, üstü açık hendek anlamındadır.

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.

sipürde: isim Musikimizde diyapazonun “la” sesini “mi” olarak alan düzene göre yapılmış bir çeşit neydir.

Ses çeşitlerine yani akorduna göre neyelerinisimleri değişir: Kız Ney, Mansur Ney, Şah Ney, Yıldız Ney, Bolahenk, Sipürde, Davud gibi.

siren: isim İtfaiye, cankurtaran ve polis araçlarında bulunan, tiz ses çıkaran uyarıcı alettir. *Her 10 Kasım sabahı saat dokuzu beş geçe, çığlık çığlığa çalan sirenlerle birlikte, millet olarak saygı içinde çakılıp kalıyoruz.*

sirke: isim Salatalara, yemeklere ekşilik vermek için kullanılan ekşimiş üzüm, elma, limon vb. suyudur.

Anadolu'nun yıllanmış sirke gibi keskin, bir kalemde söylenen sözleri vardır.

sitem etmek: fiil Bir kimseye üzüldüğünü, kırıldığını öfkelenmeden belirtmektir.

Esin kızgın. “Odayı geri almak için müdüre ısrar etmeliydin; kolay lokma olduk,” diye sitem ediyor Ali'ye.

sivilce: isim İçinde irin bulunan küçük deri kabarcığıdır. En küçük çıban...

Dilinde sivilce çıksa, hemen dilcibaşayı çağırmuş.

sivrisinek: isim Çift kanatlılardan, insan ve memeli hayvanların kanıyla beslenen, birçok türü bulunan ve bir türü sıtma mikrobu aşıl原因, sulak, bataklık yerlerde çok üreyen ve bulaşıcı hastalıkları yayan uçucu böcektir.

Sivrisinek deyince aklımıza ne gelir?

soğuk algınlığı: isim Sıklıkla virüslerin yol açtığı, beden ısısında yükselme, burun akıntısı ile ortaya çıkan solunum yolu hastalığıdır.

Soğuk algınlığından dolayı burnum çok akıyordu, hemen bir antibiyotik aldım.

soğukkanlılık: isim Olaylara ve gelişmelere sakin, ılımlı ve temkinli yaklaşan (kimse) olma durumudur. Serinkanlılık...

Rüzgâr, soğukkanlılıkla yavaş yavaş geriye dönmüş, sivrisineğin önüne gelmiş.

sohbet etmek: fiil Dostça, arkadaşça konuşarak hoş bir vakit geçirmektir. Söyleşide bulunmak...

Kanuni'nin yerine başa geçen oğlu II. Selim'in en çok hoşlandığı şey, sarayına bilginleri, şairleri toplayıp onlarla sohbet etmektir.

sokak sokak: zarf Etrafı evlerle çevrili dar yolların birinden diğerine anlamındadır.

İftara yakın saatlerde sokak sokak dolaşırlar.

sokulganlık: isim Kısa sürede insanlarla kaynaşıp dost olabilme, kendini çabucak sevdirme durumudur.

Hepsi değişmişler, hepsinde, yalan da olsa tatlı bir sokulganlık, bir yaltaklık var.

sokulmak: *fiil* Bir şeyin, bir kimsenin yanına gelmek anlamındadır. Yanaşmak...
Birbirimize iyice sokulduk.

sola sola: *zarf* Solarak anlamındadır. Tazeliğini yitirerek...

Üç yıldan beri her gün bir parça daha sola sola ölüp gidiyorum.

solgunluk: *isim* Rengini, tazeliğini, canlılığını veya parlaklığını yitirmiş, solmuş olma durumudur.

Birimizin yüzünde bir solgunluk olsa, Fatma Teyze'nin çiçekleri boynunu büker.

soluk soluğa: *zarf* Koşmaktan güçlkle nefes alarak, sık sık soluyarak, yorgun, bitkin veya telaşlı bir biçimde anlamındadır. Nefes nefese...

Osman soluk soluğa kalmıştı.

somon: *isim* Kemikli balıklardan, hem denizde hem tatlı sularda yaşayan, eti beğenilen, irice bir balıktır. Som...

Robot balık tasarlanırken somondan esinlenildi.

somurtkan: *sıfat* Sürekli küskünlüğünü, bir şeye sıkıldığını, keyifsizliğini anlatacak biçimde yüzünü buruşturmak anlamındadır. Asık suratlı, abus...

İşi rast gitmediği için akşamları somurtkan ve huysuzdu.

somut: *sıfat* Varlığı duyularla algılanabilendir. Soyut karşıtı... *Somut örneklerle açayım.*

son kullanma tarihi: *isim* Gıda ve ilaç sektöründe üretilen malların tazeliğini koruduğu, ilaçların etkisini kaybetmediği tarihe denir.

İlaç kullanmadan önce mutlaka ilacın son kullanma tarihini kontrol etmeliyiz.

sorabilmek: *fiil* Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Onlara hangi ülkede olduğumu sorabilirdim.

sordurmak: *fiil* Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi isteme, sual etme işini yaptırmaktır.

Veziri Ahmed Paşa'yı Akşemseddin'e gönderdi ve şunu sordurdu: "Kalenin fethedilmesi ve zafere ulaşmak var mı?"

sorgulama: *isim* Suç niteliğinde bulunan bir sorun üzerine ilgili bulunanlara sorular sormak işidir.

İçeri giren polisin onları sorgulamaya bile gerek görmeden kurşuna dizdiğini söylediler.

sorgulayarak okuma: *isim* Okunan yazıyı sorular sorarak, yazıdaki düşüncelere katılıp katılmadığımızı sorgulayarak yapılan okumadır.

Metni sorgulayarak okuma yöntemine göre okuyunuz.

sorgulayıcı: *isim* Duyduğu veya okuduğu bir şeyden şüphe duyup doğruluğunu araştırma anlamındadır.

Sorgulayıcı yazılar yazarım.

soru işareti: *isim* Soru cümlelerinin sonuna konulan noktalama işaretinin adıdır. (?)

Cümlelerin anlamına göre cümle sonuna nokta ya da soru işareti koyunuz.

sorunsuz: *zarf* Sıkıntı veren duruma sahip olmamaktır. Meselesiz, problemsiz...

İlk günler, ilk aylar sorunsuz geçti.

sos: *isim* Bazı yemeklerin üzerine dökülen, domates, baharat vb. şeylerle yapılan karışımdır. *Makarnayı haşlayıp süzdük, çukur tabağa aldık, üstüne sarımsak sosundan döktük; biraz sulandırmak istenirse, makarnanın haşlandığı sudan gezdirilebilir.*

soslu: *sıfat* Bazı yemeklerin üzerine dökülen, domates, baharat vb. şeylerle yapılan karışıma sahip olan anlamındadır.

Öğlen yemeğine sarımsak soslu makarna yapıyoruz.

sosyalleşme: *isim* Bir toplumdaki kişilerin birbiriyle tanışıp kaynaşması, bilgi alıp vermesidir. Toplumsallaşma...

Kütüphanelerimizin aslında birer yaşam merkezi, birer sosyalleşme merkezi olduğunu söylememiz gerekiyor.

soyadı kanunu: *isim* Her insanın bir ailece anılmasına yarayan öz adından sonraki adının olmasını öngören yasadır.

Yıl 1934... O yıl yeni kanun çıktı: Soyadı Kanunu.

soy: *isim* Pek çok ortak özellikleri bulunan türler topluluğu anlamındadır. Cins, çeşit...

Bu gidişle insanlar bitki soyunu dünyadan söküp atacaklar.

söğüt: *isim* Söğütgillerden, sulak yerlerde yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaçtır.

Tahtadan kılıçlar, söğüt dalından atlar yapıp askercilik oynardık.

söktürmek: 1. *fiil* Karışık bir yazıyı okumak işini yaptırmaktır.

Şöyle bir iki evirir çevirir, söktüremez; çaresiz geriverir.

2. *fiil* Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarma işini yaptırmaktır.

Terbiyesiz rüzgâr, demiş. Ne oluyorsun? Yoksa bana bu fakirin çatısını mı söktüreceksin?

sökülme: *isim* Güzelliklerin farkına varmak anlamındadır.

Şiirde geçen "Gönül perdelerinin sökülmesi" sözüyle ne anlatılmak isteniyor?

sönmek: *fiil* Tükenmek anlamındadır. Yok olmak, yitmek...

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak...

söylene söylene: *zarf* Kendi kendine konuşarak anlamındadır. Söylenerek...

Böyle söylene söylene eve girdim.

söylenebilmek: *fiil* Herhangi bir şeyi bildirmek, anlatmak, hatırlatmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Yani görev yaptığı 25 yıl boyunca bir milyondan fazla gök cismi gözlemleyen Hubble'ın şu ana kadarki en üretken bilimsel cihazlardan biri olduğu söylenebilir.

söyleniş: *isim* Bir kelimenin ses, hece, ton ve vurgu bakımından söylenme biçimi anlamındadır. Söyleyiş, telaffuz...

Daha süslü, söylenişi daha tatlı adlar da var, kimisi hanımlara, kimisi beylere yakışan adlar...

söyleşi: *isim* Belli bir konuda alanla ilgili kişilerin katıldığı bilgilendirme toplantısıdır.

Oktay Sinanoğlu, geleneklerimizden gelen söylemle, söyleşiler boyunca “ben” yerine “biz” demeyi tercih etti hep.

söyletebilmek: *fiil* Bir düşünceyi ileri sürdürmek, ortaya attırmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Arkadaşlarına Âkif'in duygularını harekete geçirecek bir şeyler söyletebilirsiniz.

söyleyiş: *isim* Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatma biçimidir.

Salonunda toplanmıştık geçen gece beş on kişi / Vardı onun kendine has bir hikâye söyleyişi...

söz hakkı: *isim* Konferans, sempozyum gibi konuşmalarda ya da derste düşüncelerini anlatmak için parmak kaldırarak izin istemektir.

Konuşmak istediğim zaman söz hakkı isterim.

söz sanatı: *isim* Söze zenginlik katmak, sözün etkisini arttırmak ya da az sözle çok şey ifade etmek için başvurulan söz oyunlarıdır.

Aşağıdaki söz sanatlarının karşısına örnekteki gibi uygun cümleler yazınız.

sözcü: *isim* Bir kurul, bir topluluk veya kişi adına söz söyleme, onun düşünce ve davranışlarını savunma yetkisi olan kimsedir.

Dörder kişilik gruplara ayrılınz ve grup içinde bir sözcü belirleyiniz.

söze girme: *isim* Konuşmaya başlamaktır.

“Siz! Bakar mısınız? Ben bir şey icat ettim.” diyerek doğrudan doğruya söze girmenin imkânsız bir şey olacağını kesinlikle düşünmüyordu.

söz varlığı: *isim* Bir dildeki sözlerin bütünüdür. Söz dağarcığı, kelime hazinesi...

Görsellerden yararlanarak söz varlığını geliştiririm.

spazm: *isim* Özellikle kalp, mide, bağırsak ve kasların elde olmadan kasılması anlamındadır. *Yapılan tahliller sonucu hastanın spazm geçirdiğini fark ettik ve onu kardiyoloji doktoruna yönlendirdik.*

stadyum: *isim* Takım oyunları, atletizm karşılaşmaları ve çeşitli törenlerin yapılabilmesi, seyircilerin de bunları izleyebilmesi için elverişli oturma yerleri olan alandır. Stat...

Açılış törenlerinde, elden ele taşınan bu meşaleyle stadyumdaki büyük meşale yakılır.

stetoskop: *isim* Kalbin ve iç organların hareketleri ile meydana gelen sesleri dinlemeye yarayan araç anlamındadır.

Stetoskop ile hastayı dinledik.

stilli: *zarf* Herhangi bir yüzme çeşidinin kurallarını yerine getirmektir.

Çoğu insan stilli yüzüyorum sanır ama aslında tekniği bilmez.

stop motion: *isim* Fotoğrafların arka arkaya sıralanması ile ortaya çıkan ve nesnelere hareket edermiş gibi gösterilmesine dayanan film tekniğidir.

Stop motion denilen bir teknikle bir nesne kare kare hareket ettirilip fotoğrafları çekiliyor ve sonra bu fotoğraflar arka arkaya hızla oynatılıyor.

storyboard: *isim* Filminizi, videonuzu, çekeceğiniz planlara göre ayıran, sıralayan ve bu planlarda ne çekileceğini gösteren çizimlerden oluşan bir tablo anlamındadır. Film şeridi... *Sanatçılar öykünün senaryosunu tasvir ederek çizer (storyboard), böylece oyunun her anında oyun oynayan kişinin ekranda ne göreceğini ortaya çıkarmış olurlar.*

stresli: *sıfat* Ruhsal gerilimi olandır. Ruhsal gerilimi bulunan...

O zamanki arkadaşarımla, onu kaybettikten sonraki şimdiki dostlarım hep sorarlardı "Yahu Nuri Bey, ne stresli ne dertli bir iş, yorulmuyor muydun?"

stüdyo: *isim* Sinema, televizyon ve radyo için film çekilen, ses alınan ve yayın yapılan yerdir. *Sıra filmin seslendirilmesine ve ses efektlerinin hazırlanmasına geliyor. Bu da ses stüdyosunda gerçekleştiriliyor.*

su altı: *isim* Deniz, göl gibi su yüzeyinin altında kalan bölümdür.

Bir hastalık, su altı canlılarının hayatlarını tehdit etmektedir ve çok hızlı yayılmaktadır.

su altı kamerası: *isim* Deniz, göl gibi su yüzeyinin altında kalan bölümleri çekmek için kullanılan su geçirmez aletlerdir.

"Heyy! Bu da nesi?" diye, yarı sevinçli, yarı hayretli bir sesle sordu. Beyaz Yunus, bilgiç bilgiç anlatmaya başladı. "Ona su altı kamerası derler. Balık adamlar onunla film çeker.

su altı yaşamı: *isim* Deniz, göl gibi su yüzeyinin altında yaşayan canlıların oluşturduğu hayat ortamıdır.

Su altı yaşamını merak edenler de oturup izlerler.

su damlası: *isim* Yuvarlak biçimde, çok küçük miktardaki sudur.

Banyodan çevreye saçılan su damlaları uzay aracının sistemlerine zarar verebilir.

su ibriği: *isim* Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kaptır.

Ağaçların üstü, çatılar, avludaki tuvaletin kapısındaki su ibriği kar tutmuştu.

suçüstü: *zarf* Suç işlerken anlamındadır.

O gündün sonra çok dikkat ediyorum bir daha suçüstü yakalanmamaya.

süflör: *isim* Oyunculara, rollerinde unuttukları sözleri izleyicilere duyurmadan söyleyip hatırlatan erkektir.

Oyuncular, bazen söyleyeceklerini unutabilirler, bu durumda yardımcılarına kuliste bulunan süflör yetişir.

sulandırmak: *fiil* Sulu duruma gelmesini sağlamaktır.

Makarnayı haşlayıp süzdük, çukur tabağa aldık, üstüne sarımsak sosundan döktük; biraz sulandırmak istenirse, makarnanın haşlandığı sudan gezdirilebilir.

sunabilmek: *fiil* Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek ihtimali veya olasılığı bulunmaktır.

İnternet ve sosyal medya, bilinçli tüketiciler için sonsuz fırsatlar sunabiliyor artık.

sunulma: *isim* Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek işine konu olmak veya sunma işi yapılmaktır.

Halkın güvenliği için şehirlerin etrafı surlarla çevrilirken, günlük yaşamda insanların yaşamını kolaylaştırmak için çeşmeler, su kanalları ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri sunulmaya başlanmıştır.

sunum: *isim* Tanıtmak, bilgi vermek amacıyla çeşitli yöntemler kullanarak bir konuyu dinleyenlere aktarmak işidir.

Atatürk sunumunu hazırlayacak gruba seçildim ve grup başkanı oldum.

surat: *isim* Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm anlamındadır. Yüz...

Herkes birbirinin suratına aval aval bakıyordu.

suratlı: *sıfat* Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüme sahip olan anlamındadır.

Beyaz, uzun tüylü, basık suratlı, nazlı, ürkek bir kediye.

suret: 1. *isim* Biçimdir. Yol, tarz...

O ağırları kemirmek suretiyle bizi kurtarabilir, demiş.

2. *isim* Yazı veya resim kopyasıdır. Nüsha...

Annem, ben okul değiştireceğim zaman muhtara gidip nüfus kâğıdı sureti ve ikametgâh senedi çıkartmıştı.

3. *isim* Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölümdür. Çehre...

Dükkânında taş bebek, kurşun asker gibi suret namına bir şey satmaz, sadece çok yaygın olduğu için Karagöz sureti bulundurur, bunda da dinî anlamda herhangi bir sakınca görmezdi.

susuzluk: *isim* Su içme gereksinimi duyma durumudur.

Susuzluktan pek bezdiler.

su topu: *isim* Topu karşı takımın kalesine sokmak temeline dayanan, yedi yüzücuden oluşan iki takım arasında havuzda oynanan spor türüdür.

Kayak, pinpon, su topu, / Paten, bisiklet, yelken...

sükûnet: *isim* Durgunluktur. Dinginlik, hareketsizlik, sessizlik... *Lahor damlacıkları düşmeye başlayınca teknedeki sükûnet de bozuldu.*

sündürmek: *fiil* Bir şeyi çekerek uzatmaktır. Esnetmek...

Yukarıya bakan çocuk, elindeki sapanın lastiğini sündürüp bıraktı.

sünnet: *isim* Erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesidir.

Ligor adlı başka bir oyuncakçı ve aktarın piyasaya iyice hakim olduğunu fark eden Affan Dede, dükkânda kalan artık renkleri de iyice solmuş oyuncakları bir çuvala doldurarak, mahallenin fakir çocuklarının sünnetinin yapıldığı törende çocuklara dağıtır.

sünnet düğünü: *isim* Erkek çocukların erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi sırasında yapılan eğlencedir.

Eskiden kahvehanelerde, bahçelerde, sünnet düğünlerinde, evlerde, açık alanlarda oynatılan Karagöz, günümüzde genellikle sahnelerde oynatılmaktadır.

süper: *sıfat* Nitelik, nicelik ve derece bakımından üstün olandır.

Hangi süper güce sahip olmak isterdiniz?

süpernova: *isim* Enerjisi biten yıldızların patlaması sonucu ortaya çıkan güçtür.

Yüksek enerjili yıldız patlamaları olan süpernova patlamaları gökadalardan uzaklıklarının belirlenmesinde kullanılıyor.

süpürge otu: *isim* Fundagillerden, çiçekleri pembe, küçük bir çana benzeyen,

işlenmemiş topraklar üzerinde yetişen, kökünden ağızlık, dallarından kaba süpürge yapılan, çalı görünüşünde bir bitkidir. Süpürge çalısı, funda...

Annesi, tavandan sarkan süpürge otlarının arasından başını uzattı.

sürahi: isim İçecek koymaya yarayan cam, plastik vb.nden yapılan kaptır.

Yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlar.

sürekli kullanıcı giriş kartı: isim Bir kuruluşa, bir toplantıya veya bir spor karşılaşmasına devamlı suretle serbestçe girebilme olanağı sağlayan belgedir.

Yükseköğretim elemanlarına, devlet memurlarına, ordu mensuplarına, odaya kayıtlı meslek sahiplerine, emeklilere ve araştırmacılara "Sürekli Kullanıcı Giriş Kartı" verilir.

süreklilik: isim Kesintisiz olarak sürüp gitme durumudur. Devamlılık...

Mermeri delen damlanın gücü değil, sürekliliğidir.

sürelî: sıfat Belirli aralıklarla yapılan anlamındadır. Periyodik...

Ekibin günlük yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması ile ilginç görüntüler yaşatmasının dışında gelecekte uzayda yaşam ya da uzun süreli uzay seyahatlerinde hazırlık konusunda ciddi araştırmalar anlamına gelmektedir.

sürelî yayın: isim Belirli aralıklarla yapılan, çıkan, periyodik basılıp satışı çıkarılan kitap, gazete vb. neşriyattır.

Milli Kütüphanedeki kitap sayısı 1.217.018 adet olup, gazete, dergi, bülten, yıllık vb. içeren 1.439.472 cilt/sayı süreli yayın koleksiyonu bulunmaktadır.

sürpriz beklemek: fiil Beklenmedik anda yapılan insanın şaşırmasına sebep olan şeylerin olmasını istemektir.

Muhteşem manzaralar arasında 7 saatlik bir yürüyüşten sonra, otelde onları yeni bir sürpriz bekliyor: Odaları dolu.

sürtünmek: fiil Geçerken değmektir. Sürünmek...

Birisinin bacağına dokundu, burnuyla itti, kuyruğuyla koluna sürtündü.

sürüklenmek: fiil Tekne vb. şeylerin akıntı ve rüzgârın etkisiyle gelişigüzel hareket etmesi, ilerlemesi veya yol almasıdır.

İki keçi, ırmakta bata çıka sürüklenmeye başlamışlar.

sürüş: isim Yönetip yürütmektir. Sevk etmek işi...

Utku daha bu ilk sürüşte tornetinin ne kadar iyi gittiğini gördü.

süsleme: isim Birtakım katkılarla bir şeyin daha güzel, daha göz alıcı olmasını, daha hoş görünmesini sağlamak işidir. Bezeme, donama...

Bir yere süsleme amacıyla verilen düzene dekor denir.

süt ürünleri: isim Hammaddesi süt olan peynir ve yoğurt gibi yiyeceklerdir.

Tahıllı yiyecekler, süt ürünleri ve et B vitamini bakımından zengindir.

süvari: isim Atı kullanan askerdir.

Top tüfek icat edilmeden önce, savaşlarda en etkin silah kuşkusuz, sipahi denilen atlı savaşçıların ya da bir başka deyişle süvarilerin ellerindeki mızrak ve gürzlerdi.

şad olmak: *fil* Sevinmektir. Memnun ve mutlu olmak...

Ruhları şad olsun.

şafak: isim Güneş doğmadan az önce beliren aydınlık anlamındadır.

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;

şah ney: isim Diyapozon “la”sını “si” kabul eden akordu esas alan bir ney çeşididir.

Ses çeşitlerine yani akorduna göre neyelerinisimleri değişir: Kız Ney, Mansur Ney, Şah Ney, Yıldız Ney, Bolahenk, Sipürde, Davud gibi.

şahan: isim Kartalgillerden, Avrupa ve Asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuştur. Şahin...

Hoy senin pehlivan dediğin şahan olup da uçandır.

şahane: sıfat Çok güzel anlamındadır. Mükemmel, üstün nitelikli...

Tramvayda birisi ona “Bugün güneşli bir gün.” dediği zaman, “Hakikaten şahane bir gün.” demek yerine “Bakar mısınız, ben bir şey icat ettim.” diyordu.

şahıs: isim Kadın veya erkeğe verilen genel ad anlamındadır. Kişi...

Masalı anlatan şahıs bu sözlerle, dinleyicilerin dikkatini tamamen kendine çekmeye çalışır.

şahin: isim Kartalgillerden, Avrupa ve Asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuştur.

Keskin nişancılığı her zaman dikkat çekti, omuzunda taşıdığı şahini ise sanki Uruz'un dilini anlamak için dünyaya gelmişti.

şahit olmak: *fil* Bir olayı görmek ve duymaktır.

Yiğitlerin cepheye uğurlandığı o gün, annemin ışıltısı azalmış gözlerinden yaşlar süzülüşüne şahit oldum.

şahlanmak: *fil* Taşkınlık göstermektir. Coşmak, kükremek...

Şahlanıp köpüren ırmaklarından...

şahsiyet: isim Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü anlamındadır. Kişilik...

Her atığın kendi hayatı, kendi şahsiyeti vardır!

şahsiyetli: *sıfat* Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütününe sahip olan anlamındadır.

Kendini iki şahsiyetli biri olarak görmeye çok meraklıydı.

şakımak: *fiil* Hoş bir ses tonu ile konuşmaktır.

Sude, "Kendimi sahile atıyorum," diye şakıdı.

şampiyona: *isim* Şampiyonluk yarışmasıdır.

1988-1991 yılları arasında çeşitli uluslararası şampiyonalara katıldı.

şampuan: *isim* Çoğunlukla saç yıkamakta kullanılan, kokulu ve bol köpüklü bir tür sıvı sabundur.

Astronotlar saçlarını, köpürmeyen ve durulanması gerekmeyen özel bir şampuanla temizliyorlar.

şanlı: *sıfat* Yüce anlamındadır. Ulu, büyük...

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!

şapka: *isim* Keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlıktır.

Efendim, başıma bir şapka almak için çarşıya gitmiştim.

şarkı söylemek: *fiil* Belirli bir besteye göre güfteyi uyumlu olarak okumaktır.

Arılar konuşur, kelebekler şarkı söyler.

şaşılmak: *sıfat* Düşünceleri dağılmış, karışmış, ne yapacağını bilemez duruma gelinmektir. *Tavşanın kendi kendine "Eyvah! Eyvah! Çok geç kalacağım!" diye mırıldanmasının şaşılacak bir olay olması gerektiğini düşünüyordu.*

şaşmak: *fiil* Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu karşısında şaşkın duruma gelmek anlamındadır. Hayret etmek...

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!

şato: *isim* Avrupa'da soylu kimselerin oturduğu, çevresi hendek, sur ve kulelerle çevrili konaktır.

Her şey, köy halkının şatodan yükselen dumanı, bir dürbünle fark etmesinden sonra başladı.

şebeke: *isim* Ülke çapında yaygınlaştırılmış ulaşım ve iletişim örgüsüdür. Ağ... *İngiltere'de evlere ve iş yerlerine su ve kanalizasyon şebekeleri kurdular.*

şeffaf: *sıfat* İçinden ışığın geçmesine ve arkasındaki şeylerin görülmesine engel olmayan anlamındadır. Saydam...

Bilim insanları gelecekte şeffaf yollarda hızlı hareket eden araçların olacağını, altyapı hizmetlerinin çok geliştirileceğini, böylelikle çöp toplama ve ev posta dağıtım hizmetlerinin bile altyapı hizmeti ile gerçekleştirileceğine, çocuklar ve gençlerin eğitim ve

eğlence gibi ihtiyaçlarının geniş kapsamlı alanlarda sağlanacağını, sağlık hizmetlerinin kolay ulaşılabileceğini, güvenliğin yüksek olduğu şehirlerin planlandığını söylüyorlar.

şefkatli: *sıfat* Acıyarak ve koruyarak seven anlamındadır. Sevecen

Sesi yumuşak, şefkatliydi.

şehadet: *isim* Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse olma durumudur.

Tanıklık...

Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli...

şehir ve bölge planlama: *isim* Şehrin tamamının veya bir bölümünün sosyal, fiziksel karakterinin yanında, mekânsal sorunlarını toplum için en iyi olacak şekilde yere ve zamana göre ayarlanmasını sağlamaktır.

Şehir ve bölge planlama geleceğin mesleği olarak gösteriliyor.

şehit: *isim* Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse anlamındadır.

Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı...

şehitlik: *isim* Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölme durumudur.

Savaş alanlarına, şehitliklere, anıtlara bir göz atalım mı?

şehriye: *isim* Çorba ve pilavda kullanılan, türlü biçimlerde kesilerek kurutulmuş buğday unu hamurudur.

Buğday, pirinç, mısır, çavdar, yulaf gibi tahıllardan üretilen un, bulgur, ekmek, makarna, şehriye vb.

şehvetli: *sıfat* Yeme isteği çok fazla olan anlamındadır.

Dedem midesi şehvetli adamdı.

şehzadelik: *isim* Padişahların ve oğullarının erkek çocukları olma durumudur.

Şehzadelik ve padişahlık dönemlerinde yanından ayırmadığı büyük hocaları şunlardı:

Molla Akşemseddin, Molla Hüsvrev, Molla Gürani, Hocaşade, Hızır Bey Çelebi, Ali Tusi, Molla Zirek, Sinan Paşa, Molla Lütüfi, Fahreddin Acemi, Hoca Hayreddin.

şekerleşmek: *fiil* Bir kimsenin veya şeyin sevimli, hoşça gidecek bir duruma gelmesidir.

Tatlı diller şekerleşir, / Mutluluk kalbe yerleşir,

şekillendirilme: *isim* Bir şeye biçim verilmektir. Biçimlendirilme...

Üretimdeki son aşama kâğıdın şekillendirilmesidir.

şekillenmek: *fiil* Bir şeye biçim vermektir. Biçimlenmek...

Şehirler vakıf binalarıyla gelişip şekillenmiştir.

şekilli: *sıfat* Biçimi olan anlamındadır. Biçimli...

Tarihten evvelki acayip şekilli mahluklara benzeyen bazı yelkenliler...

şelpe: *isim* Sık aralıklı sesler oluşturmak için bir tel üzerinde sol elle çekiçleme ve

salma yöntemleri uygulanırken aynı tele sağ elin bir parmağıyla veya penayla değişik perdeler üzerinden dokunulması yöntemidir.

Parmaklarla çalma tekniğine şelpe denir.

şempanze: isim Primatlardan, ayakları beş parmaklı, tek yavru doğuran, iyi tırmanıcı olan, ormanlarda yaşayan bir tür maymundur.

Örümcek ve şempanze karışımı bir görünümü sahip olan bu robotun, kol ve ayak işlevi gören dört parçası var.

şeneltmek: fiil Boş bir yeri insanların yerleşmesiyle yurt durumuna getirmektir.

Yakınımdaki apartmanları şenelteceğim.

şenlendirmek: fiil Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışlarıyla belli etme durumuna gelmesini sağlamaktır. Neşelendirmek...

Kuşlar padişahı Akıllı Kuş'a:

- Git, o bahçeyi yeniden şenlendir, demiş.

şenlenmek: fiil Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışlarıyla belli etme durumuna gelmektir. Neşelenmek, gönlü açılmak...

Kısa sürede binlerce beyaz kuşun civıltısı ile orman şenlendi.

şerbet: isim Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecektir.

Kızılıcıktan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara not ediniz.

şerefe: isim Minarenin gövdesini çepeçevre dolaşan, korkuluklu, ezan okunan yerdir.

İpi, üçüncü şerefenin üstünden minareye sıkıca bağlattı.

şerit: isim Herhangi bir maddenin dar, düz, ince ve uzun parçasıdır.

İstasyonun içinde, duvarlarda ve tavanlarda, iki uçlarından gerilip tutturulmuş lastik şeritler ve yapışkanlı bölümler bulunur.

şevk: isim Bir şeye duyulan eğilim anlamındadır. İstek, heves...

Eygören, sabahtan akşama kadar şevkle ve titizlikle çalışıp tamamlıyor her bir abajuru.

şeycik: isim Madde, eşya, söz, olay, iş, durum vb.nin yerine onları daha küçük göstermek için kullanılan, belirsiz anlamda bir sözdür.

Geçer, bir şeyciğin kalmaz inşallah!

şeyh: isim Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her birinin kurucusu, bu yolda en yüksek dereceye ulaşmış olan kimsedir.

Şeyh, içten bir yakarıyla, çıplak toprak üzerine secdeye kapanmıştı.

şeytan: isim Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın

emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cindir. İblis...

Werst(Vörst) Köyü halkı orada ruhların, hayaletlerin hatta bir çeşit şeytanın yaşadığına emindi ama...

şık: *sıfat* Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran anlamındadır. Zarif, modaaya uygun...

Kasketli, şık giyimli, bastonlu, sevimli bir amcaydı.

şıp: *isim* Düşen su damlasının çıkardığı sesin adıdır. *Ses kesilmiş, eski şıplar devam etmeye başlamış.*

şıp şıp: *zarf* "Şıp" sesi çıkararak anlamındadır.

Babam günlerdir şıp şıp diye su damlatan musluğu tamir ediyordu banyoda.

şırırtı: *isim* Su vb. ara vermeksizin, damla damla akarken "şıp" sesi çıkardığı sırada çıkan sesin adıdır.

Şırırtılar hızlanmaya başlamış.

şırıltı: *isim* Şırl şırl akan suyun çıkardığı sesin adıdır.

Derenin şırıltısını dinleyiniz.

şiddet: *isim* Bir hareketin, bir gücün derecesi anlamındadır. Sertlik...

Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?

şifahane: *isim* Kaza veya yaralanma dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı bozulmuş ve tedavi edilmesi gereken kimselere, yatarak veya ayakta tanı, tedavi ve bakım hizmetlerinin hekim, hemşire ve diğer sağlık çalışanları tarafından verildiği sağlık kuruluşudur. Hastane...

Hastalar için şifahane, yoksullar için imarethane, düşkünler için de darülaceze...

şifreli: *sıfat* Gizli haberleşmeye yarayan işaretleri, kodu olandır.

Yukarıdaki şifreli metinden yararlanarak aşağıda ne yazdığını okuyup altına yazınız.

şiiircibaşı: *isim* Bir kişinin söylediği şiirleri yazıya geçiren kimsedir.

Ne zaman ilham gelip de şiir yazmak istese, hemen yanında şiiircibaşı beliriyor; "Aman haşmetlim, siz koca padişahsınız. Padişaha yazmak yakışır mı? Siz benim kulağıma söyleyeceksiniz, ben yazacağım," diye tutturuyormuş.

şikâyet etmek: *fiil* Birinin yaptığı yanlış bir iş veya davranışı ilgili makama veya daha üst makamdakine bildirmektir.

Şairin şikâyet ettiği durum hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

şimşek: *isim* Bir bulutun tabanı ile yer arasında, iki bulut arasında veya bir bulut içinde elektrik boşalırken oluşan kırık çizgi biçimindeki geçici ışıktır. Çakım...

Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan...

şimşir: *isim* Şimşirgillerden, yaprakları her mevsimde yeşil kalan, taşlık, çorak bölgelerde kendiliğinden yetişen veya bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, odunu sarımsı renkli ve çok sert olan bir ağaçtır.

Cirit oyunlarında kullanılan bir metre uzunluğundaki sopalar; meşe, şimşir, hurma gibi ağaçların dallarından kesilir, cilalanır.

şişinmek: *fiil* Başkalarına yüksekte bakarak gibi bir tavır takınmaktır. Böbürlendiğini davranışlarıyla belli etmek, kabarmak, gururlanmak...

Hava atmak deyimi, herhangi bir üstünlüğünden dolayı şişinmek, caka yapmak anlamındadır.

şişkin: *sıfat* Herhangi bir şeyin diğer yüzeylerine göre bir yüzeyinin daha kabarık olma durumudur. Göçük zıttı...

Aşığın şişkin yanına "tek", içeri göçük yanına "aç", bir fasulye kesimini andıran yanına "bey", düzce olan yanına "eşek" derdik.

şişkince: *sıfat* Biraz kabarık olan anlamındadır.

Kolun omuz ile dirsek arasındaki bölümünde bulunan, şişkince kas kütesine pazı denir.

şişlik: *isim* Vücutta herhangi bir sebepten dolayı kabarma oluşmasıdır. Şiş...

Tevfik Efendi'nin bileğinde şişlik kalmamışsa da daha ağrısı varmış.

şişmek: *fiil* İçi hava veya gazlarla dolarak gerilmektir.

Kürekler Boğaz'ın lacivert sularında bata çıka ilerlerken Halil'in de yanakları şişer, alnı terlermiş.

şoke etmek: *fiil* Birdenbire şaşırtmak, hoş gitmeyecek bir şey yapmaktır.

Büyük ustanın 1543 yılında yaptığı İstanbul'daki Şehzadebaşı Camii'nin 1990 yıllardaki restorasyonunda yaşananlar, tüm dünyayı şoke etti.

şöhret: *isim* Herkesçe bilinme, tanınma durumudur. Ün...

Spor uluslararası şöhret kazanmayı sağlar.

şurup: *isim* Çok kaynatılarak koyulaştırılmış şerbettir.

Gülün ayrıca şurubu olur bilirsiniz.

şüheda: *isim* Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse anlamına gelen şehit kelimesinin çoğuludur. Şehitler...

Şüheda fıskırarak toprağı sıksan, şüheda!

şükretmek: *fiil* Tanrı'ya minnet duygusunu sunmaktır. Şükrelemek...

'Fatih' olan Sultan Mehmed ise ellerini kaldırarak Allah'a şükretti.

şükürler olsun: *fiil* Duyulan hoşnutluğu bildirmek için kullanılan bir sözdür.

Aciz ve fakir kulun Mehmed'e bu günleri gösterdiğin için sana şükürler olsun Rabbim!

şüphe: *isim* Bir olguyla ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlık anlamındadır. Kuşku...

Yemeğe bile ihtiyacı olduğundan şüphe duyuyorum.

şüphesiz: *sıfat* Bir olguyla ilgili gerçeğin ne olduğunu kestirememekten doğan kararsızlığı olmayan anlamındadır. Kuşkusuz...

Bu konunun değişik açılardan irdelenmesi şüphesiz ki hem karikatürcü hem de toplum açısından son derece önem taşımaktadır.

taa: *zarf* Dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin, bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği noktayı, zaman ve uzaklık bakımından abartmalı bir biçimde anlatan bir sözdür.

Taa, burunlarının dibine kadar gelmiş acayip gözlü yaratıklar merakla kendilerine bakmıyorlar mı?

taat: *isim* Allah'ın buyruklarını yerine getirmedir. İbadet etme...

Okudum bildim deme /Çok taat kıldım deme

tabanca: *isim* Kısa, hafif, cepte veya belde taşınan ateşli silahtır.

Küçük Ağa tam bir panik içinde ceplerini karıştırıyor, çakı, zincir, saat, para, yelek cebine kaçmış bir tabanca mermisi...

tabut: *isim* Ölüne konulduğu sandık biçiminde araçtır. Ölü salı...

Ölüsünü bile tahta tabutta bağrımıza basıyoruz.

tabya: *isim* Bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapıdır.

Sabahın ilerleyen saatlerinde tabyalarla donanma arasında müthiş bir top düellosu başladı.

taciz: *isim* Tedirgin etme anlamındadır. Rahatsız etme...

Herkesi sokup taciz ettiği iğnesine büyük bir önem veren sivrisinek onu görmüş.

tadılmak: *fiil* Olumlu ya da olumsuz bir şeyi bütün nitelikleriyle yaşamak anlamındadır.

Hürriyet zevki nasıl tadılmıştır?

tahıllı: *sıfat* Buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. ürünleri içerisinde bulunduran anlamındadır.

Esmer ekmekte, tahıllı yiyeceklerde ve sebzelerde çok miktarda lif bulunur.

tahlil: *isim* Birleşik bir maddenin birleşimindeki yalın cisimlerin niteliğini veya niceliğini anlamak için yapılan iş anlamındadır.

Yapılan tahliller sonucu hastanın ani kasılma geçirdiğini fark ettik ve onu kalp hastalıkları doktoruna yönlendirdik.

tahsil etmek: *fiil* Herhangi bir meslek, sanat veya iş için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkların elde edilmesi amacıyla çalışma yapmaktır.

Padişah oluncaya kadar sadece Molla Gürani değil, devrin en meşhur bilginlerinden dinî ve fennî ilimleri akademik düzeyde tahsil etti.

tahsis: *isim* Bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırmadır.

1916 yılında büyük bir özveriyle bir araya topladığı eserlerle kendisine tahsis edilen Feyzullah Efendi Medresesi'nde bir kütüphane kurmuştur.

taka: *isim* Doğu Karadeniz bölgesine özgü yelkenli bir tür kıyı teknesidir.

Deniz yolculuğu taka ile güzeldi.

takdim etmek: *fiil* Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek anlamındadır. Sunmak....

Armağanımı okul müdürümüz takdim etti.

takınmak: *fiil* Bir nitelik veya durum almaktır.

Onun her kusuru yapabileceğini ve bütün bu kusurların affedilmeye layık olduğunu önceden kabul ettiğimiz için çocuk karşısında gülümser bir yüz takınırız

takır tukur: *zarf* Sert ve kuru bir ses çıkararak anlamındadır. Takır takır...

Ufacık bir lastik top, daha iyisi takır tukur yuvarlanan bir ceviz arkasından sırtını kaldıra kaldıra koşan kediye ne buyrulur?

taklit: *isim* Belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma anlamındadır.

Taklitler yaparak, hoş hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçıya meddah denir.

taklit etmek: *fiil* Bir kimseye veya bir şeye benzemeye çalışmak anlamındadır.

Babam da etrafındaki hareketleri taklit ederek pantomim konusu haline getirmeye çalışıyor.

talan: *isim* Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malı alıp kaçması anlamındadır. Yağma...

Şöklı Belik yine obayı talan etmeye geliyordu.

talep etmek: *fiil* Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek anlamındadır. İstekte bulunmak...

İyi ürün talep eden, kalite bilinci gelişmiş tüketici hileli satıcıları iflas ettirmeyi başarabiliyor.

talim etmek: *fiil* Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak anlamındadır. Öğretmek...

Gündüzleri ata biniyor, ok atıyor, her türlü savaş tekniğini talim ediyor, akşamları da

hocasının önüne diz çöküp ders görüyordu.

tam yağlı süt: isim diğer sültere nazaran yağ oranı yüksek olan süttür.

Yumurta sarısında, karaciğerde, tam yağlı sütte ve havuçta A vitamini bulunur.

tamah: isim Mala, yiyeceğe ve içeceğe doymak bilmeme durumudur. Açgözlülük...

İçinden atamadığı hırs, tamah, acımasızlıkla yetmemiş, taşımış sırtında huzursuzluğu yüzyullarca.

tamamlama: isim Bitirmek işi anlamındadır.

Eksiklerinizi tamamlamaya çalışınız.

tambur: isim Klasik Türk müziğinin başlıca çalgılarından biri olan, yay veya mızrapla çalınan, uzun saplı, telli çalgıdır.

Lavta ve tamburda olduğu gibi sazın sapında perde sistemi vardır.

tamirat: isim Bozulmuş, eskimiş olan bir şeyi düzeltip işler veya kullanılır duruma sokmak anlamındadır. Onarım...

Bazen bir tamirat bazen araştırma görevi gereği astronotlar istasyon dışında da çalışabilirler.

tamirci: isim Bozulmuş, eskimiş olan bir şeyi düzeltip işler veya kullanılır duruma sokan kimsedir.

Oyuncak tamircisinin vitrini rengârenk, boy boy oyuncak kuşlarla süslüydü.

tamlama: isim Bir adın başka bir ad, zamir veya sıfatla birlikte oluşturduğu kelime grubudur. Terkip...

Okuduğunuz hikâyedeki tamlamaları tarayınız.

tamtam: isim Orkestrada yer alan bir tür Çin gongudur.

Bir tehlike anında, uzaktan tamtam sesini alanlar, hemen meydana koşuyorlardı.

taneli: sıfat Çok küçük parçalardan oluşmuş anlamındadır.

Taze fesleğen, çamfıstığı, taze kaşar, zeytinyağı, sarımsak ve bir tutam tuzu robota koyup - tamamen bulamaç hâline gelmeyecek- taneli kıvama gelecek şekilde çektik.

tanımak: fiil Daha önce görülen, bilinen bir kimse veya şeyle karşılaştığında bunun kim veya ne olduğunu hatırlamak anlamındadır.

Bastiğın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:

tanımlamak: fiil Bir kavramın niteliklerini eksiksiz olarak belirtmek ve açıklamaktır. Tarif etmek...

Tüketicinin haklarından söz ederken aynı zamanda sorumluluklarını da tanımlamış oluyoruz.

tanınabilmek: fiil Kim veya ne olduğu bilinme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Ölüler arasındaki Bizans imparatoru, ayakkabı ve çoraplarındaki altın işlemeli kartaldan tanınabilmişti.

tanış: *sıfat* Daha önceden bilinen (kimse veya yer) anlamındadır.

Gel tanış olalım.

tanışabilmek: *fiil* Daha önce birbirini tanımayan kimselerin birbirini tanıma duruma gelme ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Onunla tanışabileceğim miydin?

tanıtılmak: *fiil* Bir kişinin kim olduğunu başkasına bildirmek, tanıştırmak işine konu olmaktır. Takdim edilmek...

1962 yılında, henüz 26 yaşındayken bürokratik işlemler iki yıl sürdüğü için gazetelere 28 yaşında diye geçse de, Yale Üniversitesinde “en genç profesör” unvanını aldıktan sonra “Yale’de Bir Harika Türk”, “Altın Çocuk”, “Bilimin Harika Çocuğu” manşetleriyle dünyaya tanıtılıyor.

tank: 1. *isim* Su, yakıt vb. sıvıları depolamaya yarayan araçtır.

Kâğıt hamurundan ayrılan su geri dönüşüm tankına pompalanıyor.

2. *isim* Zırhlı ve silahlı, tekerlekleri paletli, motorlu savaş taşıdır.

Ne çok oyuncakların var: top, tank, tüfek, tabanca...

tansiyon: *isim* Kan hacmine ve yoğunluğuna bağlı olan atardamar içi gerilimi anlamındadır. Kan basıncı...

Tansiyonum çıkıyor, kapatıveriyorum.

tantana: *isim* Gürültü patırtıdır. Kuru gürültü...

Tantana var iş yok.

tapmak: *fiil* İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek anlamındadır.

Hakkıdır, Hakk’a tapan, milletimin istiklâl.

taptaze: *sıfat* Bozulmamış olan anlamındadır. Çok taze...

Her taraf yemyeşil, taptaze çimenlerle doluymuş.

tapu müdürü: *isim* Tapu dairesinde çalışan kişilerin amiridir.

Kaymakam, mal müdürü ve tapu müdürü, derneğin satın alma komisyonu olarak İstanbul’un yolunu tuttular.

tarafsız: *sıfat* Birinden yana olmayan veya bir düşünceye, bir isteğe katılmayan, onu desteklemeyen anlamındadır. Yansız...

Tarafsız bir bakış açısıyla gerçekleri dile getirir.

taramak: *fiil* Derleme ve araştırma yapmak için bir yayını dikkatle gözden geçirmek

veya gerekli kelime, cümle ve yazıları tespit etmektir.

Okuduğunuz hikâyedeki tamlamaları tarayınız.

taranmak: *fiil* Derleme ve araştırma yapmak için bir yayının dikkatle gözden geçirilmesi veya gerekli kelime, cümle ve yazıların tespit edilmesidir.

Kısa pantolonları diz kapaklarını örtecek şekilde biraz geçen, saçları düzgünce taranmış, güler yüzlü çocuk resimleri vardı.

taraya taraya: *zarf* Bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidererek anlamındadır. Tarayarak...

Zaten öyle hayran hayran kemana değil de camdaki yansımaya bakıyor; uzun saçlarını elleriyle taraya taraya düzeltiyordu.

tarayıcı: *isim* Kâğıt üzerindeki resim, yazı vb. simgeleri tanıyıp bilgisayar ortamına aktaran araçtır.

Belgeleri tarayıcıdan geçirelim.

tarçın: *isim* Defnegillerden, genellikle Asya'nın güneyinde yetişen ve değişik türleri bulunan bir ağaçtır.

Ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman...

tarh: *isim* Bahçelerde çiçek dikmeye ayrılmış yerdir.

Yaşlı adam, çiçek tarhları kazıyordu.

tarhana: *isim* İçine domates, biber, soğan, kokulu otlar, süt veya yoğurt katılan, bulgur, mayalanmış ve kurutularak ufalanmış hamur vb.nden yapılan çorba malzemesidir.

Bugün ‘tarhana’ dediğimiz çorba...

tarımsal: *sıfat* Bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, kalite ve verimlerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda korunması, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanmasıyla ilgilidir. Zirai... *Tarımsal ürünler selde zarar görmüş.*

tarif etmek: *fiil* Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtmektir.

O, tuvalin karşısında duruyor, boya karıştırıcısı boyaları karıyor, fırçacıbaşı da Padişah'ın tarif ettiği yerlere istediği boyaları sürüyormuş.

tarihçe: *isim* Bir olay veya nesnenin özet olarak yazılmış tarihidir.

Posterde olması gereken bilgiler: Geleneksel el sanatının adı, tarihçesi hakkında çok kısa bilgi, ürünün özelliği ve işlevleri, el sanatının üretim aşamaları, ürünün ortaya çıkmasının ne kadar zaman aldığı, mesleğin eğitimi hakkında bilgi yer almış mı?

tarihli: *sıfat* Herhangi bir tarihi taşıyandır. Günlü...

7 Kasım 1920 tarihli gazeteler, millî marş yazılması için bir yarışma açıldığını duyurmuştu.

tarla kuşu: *isim* Tarla kuşugillerden, tarlalarda yuva yapan, uzunluğu 20 santimetre, sırtı kahverengi, karnı beyaz olan, küçük, ötücü kuştur. Çayır kuşu, toygar...

Kulağınıza tarlakuşlarının kesik sesleri, arı vızıltısı, böcek seslerinden oluşan bir senfoni gelecektir.

tartışadurmak: *fiil* Bir konu üzerinde, birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmaya devam etmektir.

“Televizyondaki köpek gibi, biz de Dük’e doğum günü partisi yapalım.” Yaşına girdi mi, girmede mi, annesi babası tartışadursun, küçük kızın umurunda değildi.

tartmak: *zarf* Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmaktır.

Beni yıllardan beri tanıyan, alacağım şekerin cins ve miktarının asla değişmediğini bilen dükkân sahibi, şekerini kâğıda koymak için kaşığı arayıp buldu; tartarak bana uzattı.

tasarlayabilmek: *fiil* Bir şeyin nasıl gerçekleşebileceğini düşünme, zihinde hazırlama ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Animatörler, düşleyebileceğiniz her türlü sanal varlığı tasarlayabiliyorlar.

tasarruf etmek: *fiil* Bir şeyi dikkatli ve idareli kullanmaktır.

Eskiden elde yıkadığımız çamaşırları günümüzde makinelerde yıkayıp zamandan tasarruf etmekteyiz.

taslamak: *fiil* Kendinde olmayan bir özelliği varmış gibi göstermektir. Arkadaşları yanında bana bilgiçlik taslıyordu.

tasma: *isim* Bazı hayvanların boynuna takılan, bu hayvanları bir yere bağlamaya, çekip götürmeye yarayan kemer biçiminde bağdır.

Tasma da yoktu.

tasvir: 1. *isim* Resim anlamındadır.

Karagöz; deve veya manda derisinden yapılan ve “tasvir” adı verilen insan, hayvan veya eşya şekillerinin çubuklara takılıp arkadan yansıtılan ışıkla beyaz perde üzerinde hareket ettirildiği bir gölge oyunu türüdür.

2. *isim* Bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma anlamındadır. Betimleme...

Metinde kuş ağacı nasıl tasvir edilmiştir?

tasvir etmek: *fiil* Bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma anlamındadır. Beetimlemek...

Sanatçılar öykünün senaryosunu tasvir ederek çizer (storyboard), böylece oyunun her anında oyun oynayan kişinin ekranda ne göreceğini ortaya çıkarmış olurlar.

taşıma: 1. *isim* Sahip olmak, özellik olarak bulundurmak işidir.

Diğer kütüphane türlerinden farklı bir sorumluluk üstlenmiş olan Milli Kütüphane, aynı zamanda bir arşiv niteliği de taşımaktadır.

2.*isim* Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek işidir.

İl, ilçe, kasaba vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma gibi kamu hizmetlerine bakan, halk tarafından seçilen örgüte belediye denir.

3.*isim* Boru, kanal vb. ile sıvı maddeleri bir yerden başka bir yere aktarmak işidir.

Irmaktan su taşımaya karar vermişler.

taşınılmak: *zarf* Başka bir yere gidilmektir. Göçülme...

Yeni bir mahalleye taşınıldığında her türlü iş için önce muhtarlığa gidip kayıt yaptırmak gerekiyormuş.

taşınma: *sıfat* Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek durumudur.

Yalnızca büyük, taşınması zor parçalar kaldı geriye.

taşıyabilmek: *fiil* Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmeye gücü yetmektir.

İnsanın yanında taşıyabileceği ufak kutulardan müzik sesi geliyordu.

taşıyıcı: *isim* Bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götüren kimse veya şeydir.

Selüloz tabakaları taşıyıcı bantlarla karıştırıcı tanka naklediliyor.

taşıyivermek: *fiil* Çok çabuk veya kısa sürede bir şeyi bir alandan alıp başka bir alana götürmektir.

Tek sesli müziğimizi bir çırpıda çok sesliliğe taşıyivermişti.

taşlı: *sıfat* İçinde taş olandır. Taş karışmış olan...

Yağsız köpüklü ayranlar içmiş, taşlı bulgur pilavı yemişler.

taşmak: *fiil* Öfke, sabırsızlık veya heyecan yüzünden kendini tutamamak anlamındadır.

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

tatlandırıcı: *sıfat* Yiyecek ve içeceklerle tat vermek için kullanılan madde anlamındadır.

Glutaminasit günümüzde et ve tavuk sularında kullanılan tatlandırıcıdır.

tatlı dilli: *sıfat* Güzel, kandırıcı, gönül alıcı konuşandır. Tatlı sözlü...

Akıllı, iyi niyetli, dürüst, tatlı dilli bir adamdı.

tatlı tatlı: *zarf* Güzel, hoşça gidecek bir biçimde anlamındadır. Tatlılıkla, güzel güzel...

Rüzgâr; kırlardan, çiçeklerden, ormanlardan topladığı güzel kokuları dağıta dağıta gidiyor, tatlı tatlı esiyormuş.

tatlıcı: *isim* Şekerle veya şekerli şeylerle yapılan yiyecekleri yapan veya satan kimsedir.

Okulun önündeki tatlıcıyı çevreden uzaklaştırdılar.

tatlılık: *isim* Hoşa gitme özelliği olan, hoşça giden anlamındadır. Sevimlilik, şirinlik...

Tatlılıkla işe başla,/ İyi geçin arkadaşla...

tatma: *isim* Dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak işidir.

Görme, duyma, koku alma, tatma ve dokunma duyularına ait verilerden yararlanarak bir bilgilendirici metin yazınız.

tatsız: 1. *sıfat* Hoşa gitmeyen anlamındadır. Can sıkıcı...

Lafı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız.

2. *sıfat* Tadı iyi olmayan anlamındadır. Lezzetsiz...

Hiçbirimiz öylesine iri, gösterişli ve öylesine tatsız, çeşnisiz olmak istemiyoruz.

tav: *isim* İşlenecek bir nesnede bulunması gereken ısının, nemin yeterli olması durumudur.

Keki pişirmeden önce fırının tavını iyi ayarlamalısın.

tavlanmak: *fiil* İşlenecek bir nesneye gereken ısıyı veya nemi sağlamak, tav vermek işi yapılıdır.

Körük kavranmadan, bilek zorlanmadan, ateş harlanmadan, demir tavlanmadan, ha dur da çekiç salla...

tavus kuşu: *isim* Sülüngillerden, erkeğinin tüyleri uzun, kuyruğu parlak, güzel renkli, acı ve tiz sesli, süs hayvanı olarak beslenen bir kuştur. Tavus...

Görkemli kuyruklarını açmış tavus kuşları, yavrularını besleyen bir sığırcık, havanın kararmasını bekleyen bir baykuş...

tayfa: *isim* Gemide türlü işlerde çalıştırılan sefer işçisidir.

Hindistan yolculuğuna çıkmak üzere olan bir gemiye gizlice tayfa yazıldı.

tayfun: *isim* Okyanuslarda, Çin Denizi ile Hint Denizi'nde görülen, Dünya'nın dönüş yönüne zıt olarak doğudan batıya doğru oluşan, güçlü kasırgadır.

Hiddetle fırtına olmuş sonra kasırga, sonra bora... Nihayet tayfun olmuş.

tazecik: *isim* Çok genç anlamındadır. Genç kadın...

Yavrucağın anası hastalığa tutulmuş, yatar; günleri sayılı tazeciğin.

taze fasulye: *isim* Fasulye bitkisinin taze ve turfanda olanıdır.

Annem yemek için taze fasulye aldı.

tazelenmek: *fiil* Yenisiyle veya tazesiyle değiştirme işi yapılıdır.

Suları tazelenmiştir, elinizi yüzünüzü yıkayınız.

tecrübe: *isim* Bir kimsenin belli bir sürede veya hayat boyu edindiği bilgilerin tamamı anlamındadır. Deneyim...

Her atasözü, bir dünya görüşüne, yüzyılların oluşturduğu bir hayat tecrübesine dayanır.

tecrübeli: *sıfat* Bir konuda belli bir sürede veya hayat boyu edinilen bilgilerin tamamına

sahip olan anlamındadır. Görmüş geçirmiş...

Bu tecrübeli deniz kurdunun muhakkak bir beklediği var.

tedavi etmek: *fiil* İlaçla iyileştirmektir. Sağaltmak...

Biz, veremli bir aktörü Büyükkada mezarlığına daha yeni gömmüştük, biri de sanatoryumda tedavi edilecekti.

tedbir: *isim* Kötü veya yanlış bir şeyi önleyecek yol anlamındadır. Önlem...

Sen tedbirini al önünü kış tut, bırak yine de yaz gelsin.

tedbirli: *sıfat* Önceden hazırlıklı davranandır. Önlemini zamanında alan...

Bir defasında en sevdiği oyuncak olan elektrikli trenle oynarken kızına yakalandığı için tedbirli davranır.

tehdit etmek: *fiil* Tehlikeli bir durum yaratmaktır.

Bir hastalık, sualtı canlılarının hayatlarını tehdit etmektedir ve çok hızlı yayılmaktadır.

tehlikesiz: *sıfat* Büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durumu olmayandır.

Bazı balıklar yumurtalarını denizin en tehlikesiz yerlerine bırakırlar ve yavruları çıkıncaya kadar başlarında beklerler.

tek tük: *sıfat* Az anlamındadır. Seyrek...

Meşelerle çamlar arasında tek tük başka ağaçlar da var: Karaağaç, çınar, köknar...

tekbir: *isim* Müslümanlıkta Tanrı'nın büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve "Allahuekber" sözü ile başlayan duadır.

Akşemseddin şükretti ve tekbir getirdi.

teker teker: *zarf* Birer birer anlamındadır. Ayrı ayrı...

Adam demeti çözdü ve çubukları çocuklarının ellerine teker teker vermeye başladı.

tekerlek: *isim* Merkezde bulunan, bir eksenin çevresinde dönebilen çemberdir. Teker...

Tekerleğin icadı ile tarım faaliyetlerinin yanı sıra ticaret yaşamı da gelişmiş.

teklifsizce: *zarf* İçli dışlı bir biçimde anlamındadır. Samimi, içten olarak...

O evde iken kitapları teklifsizce karıştırmak bana yasaktı fakat babam yokken onları kucak kucağa ortaya yığarak altlarından girer üstlerinden çıkardım.

tekniker: *isim* Bir işin bilim yönünden çok, uygulama ve pratik yönü ile uğraşan kimse anlamındadır. Teknikçi, teknik adam...

Bugün birçok şeyler mucitler tarafından değil, mühendisler ve teknikerler, mekanikler (tamirciler) hatta marangozlar, mimarlar ve duvar ustaları tarafından icat edilmekte fakat birçokları hiçbir şey icat etmiyor.

teknolojik: *sıfat* İnsanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü ile ilgilidir.

Bir süre sonra kişi kendi temel ihtiyaçlarını dahi ihmal ederek bütün vaktini teknolojik araçla geçirmeye başlar.

tekstil: isim Tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak anlamındadır. Dokuma...

Oyun payımı ayırın./Dönünce oynayacağım, /Sanayiden, tekstilden, tarladan...

tekvando: isim El ve kol vuruşlarından çok, ayak ve tekme tekniklerine önem veren, Uzak Doğu'ya özgü dövüş sanatıdır.

Tolga, tekvando kursuna katılmıştır.

telaş telaş: zarf Aceleci bir şekilde anlamındadır.

Duy böyle koşturan sevinci/ Dinle nasıl telaş telaş çarpıyor

telaşlı: sıfat Herhangi bir sebeple acelecilik edendir. Telaşa düşen, pürtelaş...

Sahipleri çok telaşlıydı.

telgrafçı: isim İki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeninde çalışan görevlidir.

Bay telgrafçı, bu mesaj size gelince lütfen büroma telefon edin.

telgrafhane: isim İki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeni aracılığıyla haberleşmeyi sağlayan resmî kuruluştur.

Aynı gün telgrafhaneye gitti ve iki saatten fazla uğraşarak Doktor Haydar Bey'i aradı, sonunda da onu Polatlı'da buldu; ne olursa, ne pahasına olursa olsun, hemen gel, diye yalvardı.

telkin: isim Bir duyguyu, bir düşünceyi aşlamadır.

Anadolu'nun bitmez tükenmez, binlerce, on binlerce atasözleri, dilden dile, ağızdan ağza bize kadar ulaşan baba öğütleri, doğruyu, iyiyi telkin eden insanlık ilkeleridir.

tellal: isim Herhangi bir şeyi, olayı veya bir şeyin satılacağını halka duyurmak için çarşıda, pazarda yüksek sesle bağırarak kimsedir. Çağırmaç...

Günlerden bir gün, bir ağaç altında yarı uyur yarı uyanık yatarken tellalın sesini duymuş, irkilmiş. "Ey halk, ey insanlar!" diyormuş tellal, bir yandan da davulunu tokmağıyla dıngı dı dıngı dı diye habire dövüyormuş.

telli duvaklı: sıfat Duvakla ve telle süslenmiş olandır.

Bir uçurtma yaptım, telli duvaklı.

temas: isim Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmak anlamındadır. Dokunma, dokunuş...

Yine de çay bardağına kaşığın temasıyla çıkan çın çın sesi başka hiçbir şeye benzemez.

temas etmek: *fiil* Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmak anlamındadır. Değmek...

Başpare denilen, icra eden sanatkârın dudaklarına temas eden bir araç yardımıyla ses çıkartılır.

temaşa: *isim* Seyredilecek görüntüdür. Görülmeye değer şey...

Bir eğlence, bir temaşa gırla gitti.

temel: *sıfat* En önemli anlamındadır. Belli başlı, ana, taban, esas, asıl, baz...

Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli...

temel afet bilinci eğitimi: *isim* İnsanlara, hayatlarında karşılaşma olasılığı yüksek olan afetlerle alakalı temel bilgileri vermektir.

Çeşitli eğitimler vererek bilinçli sivil çalışmaların artmasına katkıda bulunur. Bu çalışmalardan biri de "ABCD Temel Afet Bilinci Eğitimi" dir.

temelli: *sıfat* Herhangi bir nitelikte temeli olan anlamındadır.

Türkler hakkındaki her işittiğine gerçek gözü ile bakmayıp kanutlarını bilimsel ve temelli incelemelere dayandırmaya önem vermeleridir.

temizlenme: *isim* Kirli, lekeli, pis olmama durumuna gelmektir. Arınmak, paklanmak...

Tarihe baktığımızda yıkanma ve temizlenme kültürünün zamanla gelişmiş olduğunu görüyoruz.

tenis: *isim* Ağla ortasından ikiye bölünen bir alanda tek veya çift oyuncuların raketle karşılıklı vurdukları, çeldikleri topu, belli kurallara göre, karşılanamayacak biçimde birbirlerinin alanına düşürerek sayı kazanmaları esasına dayanan oyundur. Alan topu...

Öğrencilerden her biri okullarında açılan futbol, basketbol, voleybol, tenis, tekvando ve güreş kurslarından yalnızca birine katılmıştır.

tenisçi: *isim* Ağla ortasından ikiye bölünen bir alanda tek veya çift oyuncuların raketle karşılıklı vurdukları, çeldikleri topu, belli kurallara göre, karşılanamayacak biçimde birbirlerinin alanına düşürerek sayı kazanmaları esasına dayanan oyunu oynayan kimsedir.

Bir voleybolcu için 1200, bir yüzücü için 1500 ve bir tenisçi için 1300 kalorilik bir besin listesi hazırlanması gerekiyor.

teori: *isim* Sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü anlamındadır. Kuram, nazariye...

Oktay Sinanoğlu, dünyada bir Türk bilim adamı olarak kendini kabul ettirmenin

ötesinde ürettiği teoriler, çözdüğü kuramlarla çığır açmış birisi.

tepetaklak: *zarf* Başı aşağı gelecek biçimde anlamındadır.

Boşlukta selam vermesini onun tepetaklak gelmesi anlamında kabul edebilirsiniz.

tepine tepine: *zarf* Tepinerek anlamındadır.

Tepine tepine savaş dansı yapmaya başladılar.

teпки: *isim* Herhangi bir etkiye cevap olarak doğan, genellikle olumsuz söz veya davranıştır. *Haksızlığa karşı tepki vermeyen, kandırıldığı halde buna sessiz kalan bilinçsiz tüketici, hem kendine hem de ekonomiye zarar vermiş oluyor.*

tepsi: *isim* Fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kaptır.

Bir küçük çırak, koltuğunda pasta dolu bir tepsiyle dışarı çıktı.

terbiye: *isim* Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları anlamındadır. Görgü...

Tedavi ile hastalara şifa verilebilir; terbiye ile kötüler iyi edilebilir; okumak yoluyla da bilgisizlere bilgi verilmiş olur.

terbiye etmek: *fiil* Birinin akla uygun, fiziksel ve moral gelişmesi üzerine etki yaparak çeşitli davranış yatkınlıkları, bilgi ve görgü aşılıyarak önceden tespit edilmiş amaçlara göre onun belirli bir yönde gelişmesini sağlamak anlamındadır. Eğitmek...

Bilinçli her tüketici, sadece üreticiyi terbiye etmiyor, aynı zamanda ülke ekonomisinde kaynakların daha akıllıca kullanılmasını sağlıyor.

terbiyeli: *sıfat* Topluluk kurallarına uygun olarak davranandır.

Günaydın, dedi Küçük Prens terbiyeli bir şekilde.

terbiyesiz: *sıfat* Topluluk kurallarına aykırı davranandır.

Terbiyesiz rüzgâr, demiş

tercih etmek: *fiil* Bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli saymak anlamındadır. Yeğlemek...

Yusuf Eygören, renkli yumurtaları tercih etmiyor.

tercüme: *isim* Bir ortamı iliklerine kadar hissedip o ortamdan yararlanan diğer kimselere de o ortamı anlatmaya çalışmak anlamındadır.

Osmanlı'da hafızıkütüp denilen kütüphaneciler, kütüphaneleri ruhunu okuyup bizlere tercüme edenlerdir.

tere: *isim* Turpgillerden, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitkidir.

Ha ha ha ha ha içine hatmi çiçeği biraz tere otu katasın aman.

tereddüt: *isim* Karar vermekte güçlük çekme durumu anlamındadır. Duraksama...

Doktor büyük bir tereddüitten sonra: Hoca burada, dedi.

tereyağı: *isim* Sütten çıkarılan yemeklik yağdır. Sağyağ, sadeyağ...

D vitamini yumurta, balık ve tereyağı gibi besinlerden alırız.

tereyağlı: *sıfat* Sütten çıkarılan yemeklik yağ ile yapılmıştır.

Tadı vişneli pastaya, kremaya, hindi kızartmasına, karamelaya, kiraz reçeline, kızarmış tereyağlı ekmek karışımına benzeyen şişedeki suyun hepsini bitirdi.

terk etmek: *fiil* Bırakmak anlamındadır. Ayrılmak...

İstanbulu Hoca Akşehir'i terk ettikten sonra eşi Emine, oğulları Mehmet'i dünyaya getirir.

terlemek: *fiil* Derinin gözeneklerinden sızan, kendine özgü bir kokusu olan, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı çıkarmaktır. Ter dökmek...

Çocuklar çok koşar ve çok terler.

termik: *sıfat* Isıl anlamındadır.

Tren vagonlarını çeken, tekerlekli, buharlı, elektrikli, termik motorlu veya sıkıştırılmış havalı makineye lokomotif denir.

ters ters: *zarf* Uygun olmayan anlamındadır. Elverişsiz, münasebetsiz bir biçimde...

Tam karşı da oturan teyze de gülümsemeyi bırakmış, ters ters bize bakıyordu.

terslik: *isim* Bir işin yolunda gitmemesi durumu anlamındadır. Aksilik, elverişsizlik...

Bir terslik olmazsa, iki ay içinde işe başlarsın.

tesadüfen: *zarf* Rast gelerek anlamındadır. Rastlantı sonucu olarak...

Tesadüfen bir çatının önünden geçiyorlarmış.

teselli: *isim* Bir şeyle uğraşarak acısını unutmak, sıkıntılardan uzaklaşmak anlamındadır. Avunma...

1970 yılında çok sevdiği eşini kaybeden sporcumuz, bu acısının tesellisini kızında aradı.

teslim olmak: *fiil* Üstün bir güç karşısında mücadeleden vazgeçip yenilgiyi kabul etmektir. *Teslim oluyorum.*

tespit edilmek: *fiil* Bir başkası tarafından belirlenmektir.

Mısır hiyeroglifinde üç binden fazla işaret olduğu tespit edilmiştir.

tespit etmek: *fiil* Belirlemek anlamındadır.

Atatürk'ün kitap okuma alışkanlığının belirgin özelliklerinden biri de şudur: Okuduğu kitaplarda, ileri sürülen fikirleri açıklık ve isabetle tespit eder ve gayet iyi özetlerdi.

testere: *isim* Ağaç, demir vb. şeyleri kesmeye yarayan, genellikle üçgen biçiminde dişleri olan, dar ve uzunca çelik araçtır.

Bir sabah bir testere/Beni de serdi yere.

testi: isim Geniş gövdeli, dar boğazlı, emzikli veya emziksiz olabilen, toprak, cam, metal vb. maddelerden yapılan su kabıdır.

Ağzı tıkalı testiden biraz su dökerek yarayı temizlemiştir.

teşkil: isim Meydana getirme anlamındadır. Ortaya çıkarma...

Hızlı nüfus artışı, çevre sorunlarına önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

teşvik: isim Birinde bir şey yapma isteğini uyandırmak anlamındadır. Özendirme...

Her gelen devlet başkanı bir öncekinin açmış olduğu çığırı genişleterek kütüphanelerin sayısını, bilim adamlarının ve bilim adamlarına olan teşviklerini arttırmışlardır.

teşvik etmek: sıfat Birinde bir şey yapma isteğini uyandırmak anlamındadır. Özendirmek... *İslam dininin ilk emri oku olduğu için okuma ile ilgili, ilime teşvik eden birçok Ayet-i Kerime var.*

teyp: isim Manyetik bir bant üzerine sesleri kaydeden ve okuyan aygıttır.

Her akşam, onu yatırırken geri sarma tuşu bozuk teybimizi başucuna yerleştirip kaseti koyardık.

tez: sıfat Çabuk olan anlamındadır. Süratli...

Kıvrak hareketleriyle, isabetli atışlarıyla tez zamanda çete reisinin gözüne girmiş.

tezene: isim Telli çalgıları çalmaya yarayan, kemik, maden, plastik veya özellikle kiraz ağacından yapılan alettir. Mızrap, çalgıç, pena...

Mızrap benzeri tezene denilen bir araçla icra edilir.

tezkere: isim Askerlik görevinin bittiğini bildiren belgedir.

Seyit'in de tezkeresi yaklaştı. Ancak 1914 yılında genel seferberlik ilan edilince Seyit tezkere alamadı.

tıbbi: sıfat Hastalıkları iyileştirmek, hafifletmek veya önlemek amacıyla başvuru teknik ve bilimsel çalışmaların tümüyle ilgili anlamındadır. Hekimlikle ilgili...

Tıbbi ilk yardım kaynaklarının planını yapmak...

tıbbi laboratuvar: isim Ayrıştırma, birleştirme yoluyla bir sonuca ulaşmak veya teşhis koymak için çeşitli araçlar kullanılarak tıp bilim dalıyla ilgili araştırmaların, deneylerin yapıldığı özel donanımlı yerdir.

Tıbbi laboratuvarların temizliği önemlidir.

tıkalı: sıfat Herhangi bir şeyin geçmesine imkân vermeyen anlamındadır. Kapanmış, tıkanmış...

Ağzı tıkalı testiden biraz su dökerek yarayı temizlemiştir.

tıkanmak: fiil Bir şeyin ağzını, deliğini, içine konulan veya dışarıdan uygulanan bir nesneyle kapama işine konu olmaktır.

Kulağının tıkanığını hissetmiş.

tıkır tıkır: *zarf* Düzenli bir biçimdedir. Ara vermeden, aksamadan...

Şimdi tıkır tıkır çalışıyor.

tıklatmak: *fiil* "Tık" sesi çıkararak hafifçe vurmaktır.

Annesi kapısını tıklattığında ona biraz naz yapmak istedi.

tıksırmak: *fiil* Ağız kapalıyken burun zarflarının gıcıklanması ile solunum kaslarının birdenbire kasılması üzerine, ağız ve burundan hafifçe soluk boşaltmaktır. Hapşırma...

Aksıranların tıksıranların sayısı her geçen gün artıyor.

tın: *isim* Tınlayan şeyin çıkardığı sestir. Tınlama sesi...

Tın tın tın sürekli aynı tele basıp tek bir notayı çalışmak çok sıkıcıydı.

tingir mungır: *zarf* Kuru, çınlamalı ve yankılı bir sesle (yavaş, düzenli bir biçimde) anlamındadır.

Giriş veya tekerleme kısmı, konuyla pek alakası olmayan sözlerden oluşur: "Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, pire berber iken, ben babamın beşiğini tungir mungır sallar iken, babam düştü beşikten, ben fırladım eşikten, babam kaptı küreği, annem aldı maşayı, gösterdiler kapının ardındaki köşeyi..." diye devam eder.

tıraş: *isim* Saç veya sakalı kesme işi anlamındadır.

Sakalı uzamadığı için tıraş bile olmuyor.

tırmanma: *isim* El ve ayaklarıyla tutunarak veya tırnaklarını iliştirerek dik bir yere çıkmak işidir.

Masanın ayaklarından birine tırmanmaya çalıştı.

tırnak işareti: *isim* Bir metnin içinde başkasından aktarılan yazı veya sözlerin başına ve sonuna konulan noktalama işaretinin adıdır. Tırnak ("...")...

Metinden, yazdığınız anlamı doğrulayacak cümleyi bularak tırnak işareti içinde yazın.

tırnakçıbaşı: *isim* Bir kişinin tırnaklarının bakımından sorumlu olan kimsedir.

Tırnakları biraz uzasa ya da Padişah bir şeye kızıp tırnaklarını kemirmeye başlasa, tırnakçıbaşı hemen yanında beliriyor; "Aman haşmetlim, sakın tırnaklarınıza değmeyin, o benim sorumluluğumda," diyormuş.

tıslaya tıslaya: *zarf* Tıslayarak anlamındadır.

Sen tıslaya tıslaya nar kemireceksin diye düzeni mi bozalım?

timsal: *isim* Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret anlamındadır. Simge...

Mösyö her tür parfümü kullanırdı ve bir temizlik timsaliydi.

tipleme: *isim* Belirli bir tipin bütün çapraşık özelliklerini, bunu en iyi, en rahat, en inandırıcı biçimde temsil edebilecek kişiyle canlandırmak işidir.

Oyunda hangi tiplmeler yer alır?

titizlenmek: *zarf* Çok dikkat ve özenle davranmak veya böyle davranılmasını istemektir. Titiz olmak, titizlik göstermek...

Sonra iğrenmiş gibi, titizlenmiş gibi gözleri bir tuhaf bakarak dilini bir de sırtına vurur...

titrek: *sıfat* Sesin kısık ve titreyerek çıkmasıdır. *Aminler titrek, ümitli, heyecan yüklüdü.*

titreme: *isim* Çok üşümek anlamındadır.

Tir tir titremeye başladık.

titreşmek: *fiil* Her yanı küçük ve hızlı salınım hareketleri yapmaktır.

Birinin önünde konuşulduğu zaman, yumuşak zar titreşiyordu.

titreştirmek: *fiil* Her yanı küçük ve hızlı salınım hareketleri yaptırmaktır.

Konuştuğumuz zaman ses dalgaları bu parçacıkları titreştirir.

tiz: *sıfat* İnce, keskin (ses) anlamındadır.

Birden tiz bir sesle bağırmağa başladılar.

tokaçlanmak: *fiil* Çamaşırın yassı tokmakla dövülmesidir.

Derede tokaçlanmak mı?

tokatlamak: *fiil* İnsana el içi ile vurmaktır.

Bir keresinde kendi kendine oynadığı kroket oyununda hile yaptığı için kendisini tokatlamıştı.

toksikoz: *isim* Zehirlenme anlamındadır.

Yapılan tahliller sonucu hastanın spazm geçirdiğini fark ettik ve onu kardiyojoloji doktoruna yönlendirdik. Ardından bir toksikoz vakasına müdahale ettik...

tombullaşmak: *fiil* Şişman duruma gelmek anlamındadır. Şişmanlamak...

Taneler, tohumlar, tombullaşıyor.

tomurcuklanmak: *fiil* Bir bitkinin üzerinde bulunan ve ileride sap, çiçek veya yaprak verecek olan filizin oluşmasıdır.

Resimlerde yavaş yavaş dallar tomurcuklanır, ağaçlar çiçek açar, paltolu çocuklar paltolarını çıkarmaya başlarlardı.

ton balığı: *isim* Uskumrugillerden, boyu 2,5 metre kadar olabilen, eti yenir bir balıktır. İstavrit azmanı, orkinos...

Ton balığı çok lezzetlidir.

toparlanma: *isim* Bir araya getirmek, toplu bir duruma sokmak işidir.

Hızla çoğalıp etrafımda toparlanmaya başladılar.

toparlanmak: *fiil* Bir araya gelmek, toplu bir duruma sokulmak anlamındadır.

Kırmızılar toparlanmak zorunda kaldı.

topçu: *isim* Gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silahların kullanılışı, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfıdır.

Usta Türk topçuları düşman zırhlılarından üçünü batırdı üçünü ağır yaraladı.

topçu eri: *isim* Askeriyede gülle veya şarapnel atan büyük, ateşli silahların bakımı ve kullanımından sorumlu olan askerdir.

Seyit de İstanbul'dan Çanakkale'ye, Mecidiye Tabyası'na topçu eri olarak yollandı.

toplama: *isim* Toplama işleminin sonucudur. Yekûn...

Bir değil iki değil, dile kolay tam 10 kıta! Toplam 41 mısra.

toplayıcılık: *isim* Geçimini sağlamak için doğada var olan yiyecekleri toplayıp yaşamını devam ettirmektir.

İlk insanlar ekipbiçmeyi üretim yapmayı bilmediklerinden avcılık ve toplayıcılıkla geçiniyorlarmış.

topluca: *zarf* Hep beraber anlamındadır.

Güvercinler topluca kanat çırpıp uçarak Zeyrek isimli farenin bulunduğu yere gelmişler.

topsuz: *zarf* Birçok spor oyununda kullanılan, türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış yuvarlak nesneye sahip olmayan anlamındadır.

Top oynayan çocukları görünce, topsuz top oynamaya çabalar.

toptan: *zarf* Tek tek değil toplu bir biçimde anlamındadır.

Akıllandım artık, gideceğim doktora yazdıracağım toptan ilaçları, öyle eczacıyla falan da kavga etmeyeceğim.

topu topu: *zarf* Toplam olarak anlamındadır.

Tilkinin cimrisi hepsinden betermiş: Bir çorba çıkarmış topu topu, o da sulu mu sulu.

topuz: *isim* Ucu top biçiminde eski bir silahtır.

Silah olarak kullanılan ağır topuza gürz denir.

tor tor: *zarf* Denizde kullanılan taşıtların çıkarmış olduğu sesin adıdır.

O zamanlar ne böyle denizi yarıp tor tor giden motorlar, ne de kuşlarla yarışan yatlar vardı.

tornet: *isim* Bilyeli tekerlekler ve küçük bir sandıktan oluşan basit taşıma aracıdır.

Ay başı geldiğinde; kira, faturalar, borçlar, şu bu derken scootera, babasının deyişiyle

“tornete” bir türlü sıra gelmiyordu.

torpido: isim Otomobillerde, içinde sürücü için gerekli şeylerin bulunduğu kapaklı küçük bölmedir. Torpido gözü...

Sonraki yıllarda yaz tatilimiz boyunca, torpido gözündeki bütün öteki kasetlere elimizi bile sürmemiştik.

tos: isim Alın veya boynuzla vuruş anlamındadır.

Bir tos, bir tos daha derken, keçilerin ikisi birden dengesini kaybedip, ırmağa düşmüşler.

tosbağa: isim Çok sert ve kemiksi bir kabuk içinde yaşayan, ağır ağır yürüyen, dört ayaklı, sürüngen hayvan anlamındadır. Kaplumbağa...

Arkamdan yılan, tosbağa, bir kirpi geçmiştir.

toslaşmak: fiil Birbiriyle alın veya boynuzla vuruşmaktır.

Köprüde kafa kafaya toslaşmışlar.

tosun: isim Sağlıklı, tıknaz delikanlıdır.

Biz bu ağaçlara evlât gibi baktık tosunum /Onlar da bizden hiçbir şey esirgemediler.

tozlaşmak: fiil Polenlerin rüzgâr, hayvanlar ve su aracılığıyla dişi üreme organının tepeciğine taşınmasına denir.

Bitkiler eskisi gibi sağlıklı tozlaşp çoğalamıyor.

tozlu: sıfat Çok küçük parçacıklara bölünmüş olan herhangi bir maddeye bulanmış veya tozu olandır.

Bir süre sonra, günümüze kadar gelen kömür tozlu telefon sistemine dönüştü.

tökezlemek: isim Yürürken ayağı bir yere çarpıp sendelemektir.

Babası Utku'nun tökezlediğini görünce ona doğru koştu.

tövbe: isim İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar vermedir.

Kiminin öfkesi yangın/ Kiminin tövbesi /Kiminin gözleri baygın/ Kiminin sözleri

trafik cezası: isim Kurallara aykırı davranmaktan dolayı alınan genellikle para ve hapis yaptırımlarıdır.

Gerekirse trafik cezası vermeye razı olduğunu bildirdi.

transfer: isim Sporcuların belli bir bedel karşılığında bir takımdan başka bir takıma geçmesidir.

Milyonlara transfer krallar/ Kapanın elinde...

travers: isim Tabanlık, üzerine rayların yerleştirildiği, yere enine konulmuş demir veya ağaç parçaların her biridir.

Rayların altındaki traversleri de söktük.

tuğla: isim Balçığın kalıplara dökülüp güneşte kurutulduktan sonra özel ocaklarda pişirilmesiyle yapılan ve duvar örmekte kullanılan yapı malzemesidir.

Hititliler ve Persler, yazılarını kilden tuğlalar üzerine ucu sivri bir çubukla yazarlardı.

tuhaflaşmak: fiil Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını kestirememek anlamındadır. Şaşırarak...

Başka evlerde büyüyen, başka sokaklarda yürüyen, başka hayatlar yaşayan milyarlarca insan... Bütün bunları görünce tuhaflaşıyor insan!

turna: isim Turnagillerden, Avrupa ve Kuzey Afrika'da toplu olarak yaşayan, göçebe, iri bir kuştur.

Bir köşede yelkovankuşları, başka bir köşede göç eden turnalar...

tuşu: isim Tuzlu suda, sirkede bırakılarak özel bir kıvama getirilmiş sebze veya meyvedir. *Hâlâ okutuluyor mu bilmiyorum; mesela "sobalarımızı ve tuşularımızı kurarız, babam kömür alır, annem hırka örer vb." diye.*

tutamak: isim Tutamaç anlamındadır. Tutunacak yer...

Uzay İstasyonu'nun içinde, tüm aygıtların ve mobilyaların önünde tutamaklar bulunur.

tutturulmak: fiil Bağlama işi yapılmasıdır.

İstasyonun içinde, duvarlarda ve tavanlarda, iki uçlarından gerilip tutturulmuş lastik şeritler ve yapışkanlı bölümler bulunur.

tutunmak: fiil Tutup bırakmamak, dayanmak, sarılmak veya asılmaktır.

Astronotlar çalışırken ayaklarıyla buralara tutunur ya da kendilerini bağlar.

tutuşturulmak: fiil Yanması sağlanmasıdır.

İlk olimpiyatlarda bayrak, oyunların başlangıcında tutuştırulur ve oyunlar sona erene dek yakılırdı.

tuval: isim Üzerine resim yapılan, gerdirilmiş keten, kenevir veya pamuklu kaba kumaştır.

Ressamın elindeki fırça tuvalde değdiği yeri bir sihirli değnek gibi değiştiriyordu.

tuzlanmak: fiil Tuza yatırma veya üstüne tuz ekme işi yapılmasıdır.

Kuzukulağı, yemlik, madımak tuzlanıp yenildiği gibi, lapası, çorbası yapılan otlardandır.

tüketebilmek: fiil Kullanarak, harcayarak yok etme ihtimali veya imkânı bulunmasıdır. *Hızları binlerce kilometre hıza ulaşan meteor parçaları uzay istasyonuna delik deşik edebilir ya da basit bir yangın kontrol altına alınmazsa oksijen tüketebilir veya astronotları yakarak öldürebilir.*

tüketici derneği: isim Bir malı alıp kullanan kimselerin haklarını korumak için kurulan yasal topluluktur.

Yeni aldığım bulaşık makinesinin ön paneli kısa sürede sarardı. Firma “Olur böyle şeyler; insan bile sararıyor!..” diye atlatınca, tüketici derneği aracılığıyla hakkımı aradım ve panel yenilendi.

tüketilmek: fiil Kullanarak, harcayarak yok etmek işi yapılmaktır. Bitirilmek...
Tüketilmeden önce yiyeceklerin içlerine su eklenmesi ya da ısıtılması gerekebiliyor.

tüketme: isim Kullanarak, harcayarak yok etmek, bitirmek işidir.

Sorumluğun başında, bilinçli tüketme, haklarının farkında olma, sağlığı tehdit eden ürünleri tanıma geliyor.

tülbent: isim İnce ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşak pamuklu bezdir.

İki gündür; tavuk suyuna çorba pişiyor, ıhlamur kaynatılıyor, ayağını sade yağ ile ovup üstüne sıcak tülbent koyuyorlar.

tümen: isim Tugayla kolordu arasında yer alan birliktir. Fırka...

Tümeni Çanakkale'de görevlendirildi.

tümen komutanlığı: isim Tugayla kolordu arasında yer alan birliğin komuta merkezidir.

19. Tümen Komutanlığına atandı.

tümsek: isim Küçük tepe anlamındadır. Tüm...

Gördüğün bu tümsek, Anadolu'nda,/ İstiklâl uğrunda, namus yolunda/ Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

tümü: zamir Hepsi anlamındadır.

İşin ustasına, tümüyle bitmiş, fişe takılmaya hazır, yumurta kabuğundan bir abajurun ne kadar sürede tamamlandığını soruyoruz.

tünemek: fiil Kuşlar, kanatlı evcil hayvanlar, uyumak için bir dala veya sırığa konmaktır.

Mahallenin bütün kuşları olağanüstü bir gösteriyi izlemek için gelmişçesine çınarın dallarına tünemişlerdi.

türemek: fiil Elde bulunana bakılarak onun benzerlerini oluşturmak anlamındadır. Ortaya çıkmak, meydana çıkmak...

Türklerin ata sporu olan cirit oyunları, Asya'da ve Avrupa'da, başka milletleri de etkilemiş, ciride benzer oyunlar türemiştir.

türetilmek: fiil Yabancı bir dilden alınmış bir kelimenin karşılığının oluşturulması anlamındadır.

Bu bilgisayar terimlerinin Türkçe karşılıklarının nasıl türetildiğini arkadaşlarınızla tartışınız.

tüte tüte: zarf Tüterek anlamındadır. Dumanı çıka çıka...

Kışın karlı günlerinde buğusu tüte tüte, pencere kenarına oturup bunlardan yapılan çayı içersiniz.

tüy kalemi: isim Kuşların kanatlarındaki tüylerden yapılan yazı yazma aracıdır.

Tüy kalemini masaya bırakır, yorgun gözlerini kırpıştırarak akşam alacasında arkadaşını görmeye çalışmış.

uç uça: zarf Uçarak anlamındadır.

Gökyüzünde bulut olarak uça uça buraya kadar gelmiştik.

uçabilmek: fiil Havada yol alma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

İnsanoğlu istemeyegörsün kuşlar gibi uçabilir.

uçarılık: isim Ele avuca sığmaz (kimse)) olma durumudur.

Hayatını hem bir İstanbul efendisinin ağırbaşlılığıyla hem de bir delikanlı uçarılığıyla yaşadı.

uçlu: sıfat Genellikle uzun bir nesnenin inceleyerek biten son ve sivri noktası olan anlamındadır. Ucu çıkan...

İnce uçlu bir elektrikli matkap yardımıyla oyma işlemi yapılıyor.

uçsuz bucaksız: sıfat Sonu görülmeyecek kadar geniş olandır.

Evlерinin hemen arkasında, dalgaların dövdüğü uçsuz bucaksız bir kumsal uzanıyordu.

uçucu: sıfat Düşük sıcaklıkta hızla buharlaşma özelliği olandır.

Fesleğen, peynir, zeytinyağı ve sarımsak, havaya yayılan bazı uçucu maddeler içerir.

uçurma: isim Rüzgâr veya başka bir itici güçle yerinden ayrılıp uzağa gitme işini yaptırmaktır.

Ağaç, beyazkuşun yapraklarını uçurmasına niçin izin vermiştir?

uçuvermek: fiil Çabucak havada yol almaktır.

Beyaz kanatlı kuş, gagası ile dokunur dokunmaz ağacın bütün yaprakları kuşa dönüşüp uçuverdi.

ufaklık: isim Küçük çocuktur.

Kesin bizim ufaklıkta başlar İstiklal Marşı'nı okumaya dedim.

uğraş: 1. isim Bir güçlüğü yenmek için gösterilen sürekli çabadır. Mücadele...

Uzun uğraşlar sonunda nihayet çalışmaları sonuç verdi.

2. isim Bir kimsenin kendi isteğiyle seçerek ve zevk alarak yaptığı iştir. İş güç, meşguliyet... *Yaklaşık 40 ülkeye gittiğini söyleyen Eygören, bakmış ki gezmenin sonu*

yok, kendisine yeni bir uğraş bulmak istemiş.

uğraşabilmek: *fiil* Bir iş üzerinde sürekli çalışma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Sinema ile uğraşabilmek için mutlaka üniversitelerin görsel iletişim fakültelerinde sinema eğitimi almak gerekir.

uğraşadurmak: *fiil* Sürekli bir şeyle meşgul olmaktır.

Leylek gagasıyla uğraşadursun, / Tilki bitirmiş hepsini bir solukta.

uğraştırıcı: *sıfat* Yapımı zor olan anlamındadır.

Tüylü bir sanal yaratık hazırlamak çok uğraştırıcı bir iş!

uğrayabilmek: 1. *fiil* Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Bugün erken gelirse sana uğrayabilirim.

2. *sıfat* Değişme durumuna konu olmaktır.

Çağdan çağa, bölgeden bölgeye içeriğinde ve biçiminde zenginleşmelere, bozulmalara uğrayabilen, her zaman bir ezgi eşliğinde söylenen şiiirlerdir.

uğrunda: *zarf* Amacında anlamındadır. Yolunda...

Bir tarih boyunca, onun uğrunda, /Kendini tarihe verenlerindir.

uğurlamak: *fiil* Gideni esenlik ve sevgi dilekleriyle geçirmektir. Yolcu etmek, teşyi etmek... *Oğlum, onu en sevdiği parçasıyla uğurlamak, son bir saygı duruşunda bulunmak istemişti.*

uğurlanmak: *fiil* Gidenin esenlik ve sevgi dilekleriyle geçirilmesidir. Yolcu edilmek... *Yiğitlerin cepheye uğurlandığı o gün, annemin ışıltısı azalmış gözlerinden yaşlar süzüldüğüne şahit oldum.*

uhunet: *isim* Sebepsiz bir sıkıntıdır. İnsanın üzerine bir anda çöken ağırlık hissi...

Şahver Hanım, erkek incir yaprağı işletir, uhunetini alır, diyor.

ulak: *isim* Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgiyi getiren kimse anlamındadır. Haberci...

Hep beyaz haberler veren bir ulak?

ulaşım aracı: *isim* İnsanların bir yerden başka bir yere gitmesini sağlayan araçlardır.

Bu yere hangi ulaşım araçlarını kullanarak gittin?

ulaştırmak: *fiil* Varmasını, gelmesini sağlamaktır.

Bu ürünleri tasarlamak, üretmek, ambalajlamak, tüketiciye ulaştırmak, tanıtmak ve satmak için binlerce insan ve makine çalışır.

ulusal-dini bayram günleri: *isim* Millî veya dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan zaman veya zamanlar anlamındadır.

Kütüphane, ulusal-dini bayram günleri gibi tatil günleri dışında hafta içi her gün 09.00-22.00, hafta sonu ise 09.30 ile 21.00 saatleri arasında okuyucularına açıktır.

umami: *isim* Kişinin farkında olmadan o gıdaya bağlanmasını sağlayan acı, tatlı, tuzlu ve ekşi olmayan beşinci tattır.

Tokyo İmparatorluk Üniversitesinden kimyacı Kikunae Ikeda, “umami” denen, sert ve keskin kokulu yiyeceklerden elde edilen, özel kokulu tatlar üzerinde çok önemli araştırmalar yapmıştır.

umur: *isim* Aldırış etmedir. Önem verme...

Ödevsiz Gezegen’de saatler kimsenin umurunda değildir.

umursamak: *fiil* Aldırış etmek anlamındadır. Önem vermek...

Havladı, kuyruk salladı, ama umursamadılar.

umutlanmak: *fiil* Bir şeyin olmasını inançla beklemektir. Ümitlenmek...

Yeniden umutlandı martı.

unutabilmek: *fiil* Aklında kalmamak, hatırlamamak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Sahneye çıkan oyuncular, bazen söyleyeceklerini unutabilirler.

upuzun: *sıfat* İki ucu arasının çok uzak olması anlamındadır. *Upuzun kanatlı Beyazkuş süzülerek ağacın tepesine kondu.*

uslu: *sıfat* Toplum, çevresini rahatsız etmeyendir. Edepli, yaramaz karşıtı... *Uslu ve temiz olduğundan, arada bir kızın odasına girmesine göz yumuluyordu.*

uslu uslu: *zarf* Çevresini rahatsız etmeden anlamına gelen söz grubudur.

Hırlaya hırlaya, bir parçaya da elini atarak yemesi eğlencelidir; ama ben asıl uslu uslu, başını eğip gözünü kapatarak yemesini severim.

ustalaşmak: *fiil* Bir işi yapmakta yetenekli duruma gelmektir.

En önemli şeye gelince, bazıları “bilim”, bazıları “savaşta ustalaşmak” dediler.

ustura: *isim* Tıraş için kullanılan, açılır kapanır, çok keskin bıçaktır. Baş bıçağı...

Aylarca, balonların üstüne tıraş köpüğü püskürtüp, elinde usturayla bu rolü çalıştı.

usul usul: *zarf* Yavaşça anlamındadır. Yavaş yavaş...

Budanmış nar dallarına, yapraklarına usul usul damlattı, döktü hepsini.

usulcacık: *zarf* Yavaşça anlamındadır. Belli etmeden yavaşcacık...

Girdi mi kafese,/Fırçanla usulcacık kapısını kaparsın...

utandırmak: *fiil* Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymasına yol açmaktır. Utanacak bir duruma düşürmek, mahcup etmek...

Balkan yenilgisi herkesi üzdü, utandırdı ama bir uyanış bir diriliş oldu.

utangaç: *sıfat* Bir topluluk içinde gereken güven ve cesareti kendinde bulamayandır.

Rahat konuşamayan ve rahat davranamayan, sıkılğan, mahcup...

Emine içini parça parça eden utangaç bir gülümseyişle:

—*Bildim, diye fısıldadı*

utanma: *isim* Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, mahcup olmak durumudur. Arlanma...

Hayâ utanma duygusu, utanç demektir.

uyandırmacıbaşı: *isim* Bir kişiyi uyandırmakla sorumlu olan kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

uyanık: 1. *zarf* Uyumamış anlamındadır.

Günlerden bir gün, bir ağaç altında yarı uyur yarı uyanık yatarken tellalın sesini duymuş, irkilmiş.

2. *zarf* Yapacağı işi bilendir. Dikkatli ve tetikte olan...

Türk ulusunun yüksek varlığına, hangi taraftan olursa olsun, ilişildiği zaman, işte o zaman Türk kadınları Türk erkeklerinin bulunduğu yerde hazır ve uyanık ve etkin olacaklardır...

uyaniş: *isim* Gerçekleri anlar, kavrar duruma gelmektir.

Balkan yenilgisi herkesi üzdü, utandırdı ama bir uyanış, bir diriliş oldu.

uyarlamak: *fiil* Birbirine herhangi bir bakımdan uyar duruma getirmektir. İntibak ettirmek...

Hat sanatını yumurtaya uyarladı.

uydurulmak: *fiil* Hayal gücünden yararlanarak gerçek dışı bir şey söylemek, yakıştırmak işi yapılmaktır.

“Gerçek fıkraları” diye özellikle ayırım yapıyoruz; çünkü birçok halk kahramanının başına gelen onun da başına gelmiş ve sonradan uydurulan bazı fıkralar Nasreddin Hoca fıkrası diye anlatılmıştır.

uygulamalı: *sıfat* Yalnız düşünce alanında kalmayıp işe dönüşendir. Tatbikî, pratik...

Uygulamalı olarak yapılan askerlik eğitimine talim denir.

uygunluk: *isim* Elverişli olma durumudur.

Hak ve hukuka uygunluk; hak ve hukuku gözetme ve yerine getirme; doğruluk.

uyku tulumu: *isim* Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme

durumunda içine girilen tulum biçimindeki yataktır.

Astronotlar uzayda uyku tulumlarının içinde uyuyorlar.

uykucubaşı: *isim* Bir kişinin uykusundan sorumlu kimsedir.

Sakalcıbaşı, bıyıkbaşı, cenecibaşı, dilcibaşı, buruncubaşı, gözcübaşı, kaburgacıbaşı, dudakcıbaşı, gırtlakcıbaşı, rüyacıbaşı, uykucubaşı, uyandırmacıbaşı, dondurmacıbaşı, çorbacıbaşı, bacakçıbaşı, kolcubaşı, nasırcıbaşı, kaşintıcıbaşı... sarayın odalarını doldurmuş.

uykusuzluk: *isim* Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenmeme durumu veya uyumamış olma durumudur.

Uykusuzluktan ve açlıktan ölemem.

uyruk: *isim* Bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olma durumudur. Tebaa...

Bizim uyuğumuz Türkiye Cumhuriyeti'dir.

uyuklamak: *fiil* Oturduğu yerde gözlerini kapatıp hafif dinlenmeye dalmaktır.

Uyuklamaya başlamıştım.

uyuma: 1. *isim* Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme halinde olma durumudur.

Yetişkinlerin 6-8 saat uyuması yeterliyken bu süre sizler için 10-12 saattir.

2. *isim* Olduğu gibi durmaktır. Bir ilerleme göstermemek...

Saatin uyuması ne olabilir?

uyuşmak: *fiil* Her konuda birbirine uymaktır.

Aşağıdakilerin hangisinde adı verilen tarihi şahsiyet ile açıklanan özelliği uyuşmamaktadır?

uyutmak: *fiil* Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumuna gelmesini sağlamaktır.

Beni uyutacak yerin var mı?

uyuyabilmek: *fiil* Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yittiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumunda olma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Acaba sizin üzerinizde uyuyabilir miyim?

uyuyakalmak: *fiil* Ansızın bilincin dinlenme durumuna geçmesidir.

Kral da yorgunluktan, eşikte uyuyakaldı.

uzaktan kumandalı: *sıfat* Televizyon, müzik seti vb. aletleri, otomobil, oyuncak otomobil vb. araçları belli bir uzaklıktan çalıştırmaya yarayan kablosuz aleti olan anlamındadır.

Doğum günü partisinden sonra hediye olarak gelen akülü araba ve uzaktan kumandalı uçakla oynadı durdu.

uzantılı: *sıfat* İnternet sitelerinin sonunda yer alan gov, edu gibi kelimelere denir.

İnternet'te güvenilir bilgi arıyorsan "gov, edu" uzantılı İnternet sitelerini araştırmalısın.

uzay aracı: *isim* Araştırma yapmak üzere uzaya gönderilen insanlı veya insansız araçların ortak adıdır.

Astronotlar, Rusya'dan Lev, Amerika Birleşik Devletleri'nden Gail, Çin'den Dawei ve Pakistan'dan Attiya, Mars'a gidecek olan bir uzay aracına biniyorlar.

uzay gemisi: *isim* Uzaya gitmek için yapılmış taşıttır. Mekik...

Uzay gemisi yüzeye doğru süzölmeye başlıyor ve en iyi yere inebilmesi için küçük roketler ateşlenerek gemiye yön veriliyor.

uzun atlama: *isim* Vücudun, bacakların sıçrama gücü ile yerden kesilerek alabildiğine uzağa konması yoluyla en uzağa atlamaya dayalı atletizm dalıdır.

100 metrede üç, 200 metrede dört, uzun atlamada bir kez rekor kırdı.

uzuneşek: *isim* Eğilmiş ve biri ötekinin arkasına tutunmuş birkaç kişinin üzerinden atlanılarak oynanan bir oyundur.

Birdirbir oynardık, beştaş oynardık, köşekapmaca oynardık, uzuneşek oynardık.

üçra: *sıfat* Çok uçta, kenarda veya kıyıda köşede olan anlamındadır. *Dalga sesleri, günün her saati en üçra köşelere bile kolayca ulaşabilirdi.*

üç dört: *sıfat* Sıklık bildiren bir söz grubudur.

Daha sonra Küçük Ağa, Çarıkçı Hasan'ın oturduğu sokaktan günde üç dört defa geçer oldu.

üç boyutlu: *sıfat* Eninden ve boyundan başka derinliği de olandır. Üç buutlu...

Belki hemen önünüzde boşlukta dönebilen üç boyutlu bir görüntüyü tutup kaldıracaksınız.

üçer: *sıfat* Üç sayısının üleştirme sayı sıfatıdır.

Memleketle ilgili soruların her birine üçer cevap düşünüp boş bırakılan alana yazın.

üçlü: *sıfat* Üç parçadan oluşandır. Kendinde herhangi bir şeyden üç tane bulunan... *Birbirimizi çok özlediğimizden üçlü kanepede dip dibe otururuz.*

üfleli çalgılar: *isim* Üflenerek seslendirilen müzik araçları anlamındadır. Üfleli

sazlar...

Yaylı ve üflemeli çalgılar topluluğu...

üfleyebilmek: *fiil* Dudakları büzererek soluğu bir şey üzerine hızla vermek, üfürmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Siz de mesela ney üfleyebilirsiniz.

üfürmek: *fiil* Üfleyerek bulunduğu yerden uzaklaştırmaktır.

Rüzgâr beni sizin pencerenin önüne üfördü.

üleşmek: *fiil* Bölüşmek anlamındadır. Paylaşmak...

Bir bütünü paylara ayırıp aralarında bölüşmek, üleşmektir.

üleştirme: *isim* Bir şeyi eşit parçalarla pay etmektir. Paylaştırma, bölüştürme...

Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir.

ülkü: *isim* Amaç edinilen, ulaşılmak istenen şeydir. İdeal...

Atatürk, yarının adamı olmak kararını verdiği gün, bu başarılarla ulaşmak onun için bir ülküydü.

ümit: *isim* Bir şeyin olmasını istemekten doğan duygudur. Umut...

Geçip giderken son bir ümitle, bu kez avazı çıktığı kadar seslendi ona.

ümitli: *sıfat* Bir şeyin olmasını istemekten doğan duyguya sahip olan anlamındadır. Umutlu...

Aminler titrek, ümitli, heyecan yüklüydü.

ümitsiz: *sıfat* Bir şeyin olmasını istemekten doğan duyguya sahip olmayan anlamındadır. Umutsuz...

Hayatta inişler ve çıkışlar var, ümitsiz olma.

ümitsizce: *zarf* Umutsuzca anlamındadır.

Ümitsizce cevap verdi muhtarın oğlu: "Ne yapacağız ki?"

ümmet: *isim* Hz. Muhammed'e inanarak, onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümüdür.

İslam ümmeti emirle beraber okumaya, ilme, kitaplara, kütüphaneye önem vermişlerdir.

ünite: *isim* Bir yapıyı oluşturan bölümlerden her biri anlamındadır.

Acil bir durumda zarar gören ünite kapatılabilir.

ünlü daralması: *isim* Geniş ünlülerin, yanlarındaki bazı ünsüzlerin etkisiyle darlaşması: geymek > giymek...

Bugün ünlü daralmasını öğrendim.

ünlü düşmesi: *isim* Çeşitli sebeplerle kelimenin iç veya son ünlüsünden birinin düşmesi: oyun > oyunamak, oynamak...

Ağız kelimesindeki ses olayı ünlü düşmesidir.

ünsüz benzeşmesi: *isim* Kelime içinde, yan yana düşen iki sestten birinci sesin ikincisinin etkisiyle değişmesi: yurt-daş > yurttaş...

Ünsüz benzeşmesinin arandığı sesleri biz “fıstıkçışahap” olarak kodladık.

ünsüz türemesi: *isim* Kelime içine veya başına bir ünsüzün eklenmesi: af- olmak > affolmak...

“hissetmek” kelimesindeki “s” harfi ünsüz türemesine örnektir.

ünsüz yumuşaması: *isim* Sert ünsüzlerin yumuşak ünsüz veya sızıcı ünsüz oluşu: "Ekmek-e > ekmeğe, kabak-a > kabağa, yurt-a > yurda, borç-a > borca, dip-e > dibe."

Ünsüz yumuşaması biraz daha kolaydı.

üreme: *isim* Canlıların cinsel hücrelerinin birleşmesinden ortaya çıkan tohumla veya doğrudan doğruya oluşturdukları sporlarla çoğalmalarıdır.

Bitki ve hayvanların köken, dağılım, yapı, gelişim, büyüme ve üremelerini inceleyen bilim dalına biyoloji denir.

üretebilmek: *fiil* Oluşturmayı, yaratmayı, meydana getirmeyi becermektir.

Hâlâ kanatlarımız yok ama kanatların işini yapan araçlar üretebiliyoruz.

üretilme: *isim* Oluşturmak, yaratmak, meydana getirmek işi yapma anlamındadır. *Mehmet Âkif'in yarışmaya katılması için çözüm üretilmesi önemliydi.*

üretken: *sıfat* Üretme gücü olandır. Çok üreten...

Görev yaptığı 25 yıl boyunca bir milyondan fazla gök cismi gözlemleyen Hubble'ın şu ana kadarki en üretken bilimsel cihazlardan biri olduğu söylenebilir.

ürkek: *sıfat* Çok ürken anlamındadır. Korkuya çabuk kapılan...

Beyaz, uzun tüylü, basık suratlı, nazlı, ürkek bir kediydi.

ürkek ürkek: *zarf* Ürkekçe anlamındadır. *Korka korka... Otlar arasında ürkek ürkek dolaşan tavşanlar görünüyor.*

ürkü: *isim* Topluluğu saran ortak korkudur. Panik...

Hepsi patlamak üzere olan savaşın verdiği ürküden söz ediyordu.

ürkütme: *fiil* Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında kaygı duymasına yol açmak anlamındadır.

Kediyi ürküttüğü için azarlandı.

ürperti: *isim* Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı anlamındadır.

Bu gidişin gönüllerde böylesine ürperti hâsıl etmesi ölüme en yakın gidiş olmasından kaynaklanıyordu.

üslup: *isim* Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir

çağın kendine özgü anlatış biçimidir. Biçem, tarz, stil...

Konu, üslup özgürce seçilmiştir.

üst kat: *isim* Bulunulan yere göre bir üst daire ve bölümdür.

Üst kattaki komşunun fırsatı kaçırmayan teyzesi de kokudan öldüğünü söylüyordu.

üste: *isim* "Başarmak, becermek" anlamındaki üstesinden gelmek deyiminde geçen bir sözdür.

Birlik olursanız, zorlukların üstesinden gelirsiniz.

üstlenmek: *fiil* Bir görevi üzerine almak anlamındadır. Yüklenmek...

Küçük Ağa, düşmanla mücadelede çok faydalı görevler üstlenir ve adı bir kahraman olarak her yerde duyulur.

üşüşüvermek: *fiil* Çabucak her yandan çokça bir araya gelmektir. Toplanmak, birikmek... *Caminin kenarında oturan aksakallı dededen aldıkları kuş yemlerini havaya savurunca, güvercinler başlarına üşüşüverdi.*

üşütmek: *fiil* Hasta olmak anlamındadır. Soğuk almak...

Üşütürsen diyorum.

üvey: *sıfat* Yalnız yasaca akraba sayılan, aralarında kan bağı bulunmayandır. Öz olmayan...

Mehmet'ini, üvey ağasının yanında yakaladı.

üye: *isim* Herhangi bir topluluğu oluşturan bireylerden her biridir. Aza...

Ürünleri kullanırken ölçsüz ve sınırsız davranırsak, sağlığımızı kaybedebilir ve diğer insanlarla, ailemizin üyeleri ile ilişkilerimizde ciddi sorunlar yaşayabiliriz.

üye olmak: *fiil* Bir kuruluşa üye olarak girmektir.

Türk Kızılayı'na üye ol bağış yap sen de.

üzerine: *zarf* Hakkında anlamındadır.

Cirit oyununun kaynağı ve çıkışı üzerine çeşitli söylentiler vardır.

üzüm üzüm: *sıfat* Genellikle gözlerin renginden ve şeklinden dolayı benzetildiği meyveyi vurgulamak için kullanılan bir söz grubudur.

Elma elmaydı yanakları, üzüm üzümdü gözleri...

üzüntülü: *sıfat* Olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği olandır. Acılı... *Üzüntülü, kederli ve umutsuz insanları mizahla hayata bağlamış ve sorunlara gülümseten çözümler üretmiştir.*

vaaz: *isim* Cami, mescit vb. yerlerde vaizlerin yaptığı, genellikle öğüt niteliği taşıyan dinî konuşmadır.

Kuvayı Milliyeciler, İstanbullu Hoca'yı vaazlarını durdurması için uyarır fakat o,

uyarılara aldırılmaz ve vaazlarına devam eder.

vadetmek: *fiil* Bir işi yerine getireceğine söz vermek anlamındadır.

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...

vaftiz: *isim* Hristiyanlıkta doğduktan kısa bir süre sonra çocuğa ilk günahını silmek ve onu Hristiyanlaştırmak amacıyla yapılan kutsal işlemdir.

Hristiyanlar yeni doğan çocukları, vaftiz ayini denilen bir törende yıkıyorlar.

vaka: *isim* İlgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş anlamındadır. Hadise...

Bir zehirlenme vakasına müdahale ettik...

vakfetmek: *fiil* Mal ve mülkünü satılmamak şartıyla bir hayır kurumuna veya işine bağışlamaktır.

Kütüphaneye "Ben bu kitapları milletim için topladım ve milletime vakfediyorum." diyerek "Millet Kütüphanesi" adını vermiştir.

vakıf: *isim* Birçok kişi tarafından kurulan ve toplum yararına çalışmayı ilke edinen kuruluştur.

Vakıf kuran insanı özellikle iyilik, şefkat, yardımlaşma ve dayanışma duygularını harekete geçirir.

vakum: *isim* Havası alınmış anlamındadır.

Basıncılı vakumla hamurdaki su miktarı yarı yarıya düşürülüyor.

valilik: *isim* Bir ilde devleti temsil eden en yetkili yöneticinin, ilbayın görevidir.

Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimseye vezir denir.

vantrolog: *isim* Karnından konuşan kimse anlamındadır.

Karnından konuşanlara 'vantrolog' derler.

var: *isim* Elde bulunan her şey anlamındadır.

Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda...

varılma: *isim* Bir düşüncenin veya olgunun değerinin anlaşılmasıdır.

Toplumumuzda bu değerlerin bilincine varılması ve bunların eyleme dökülmesi yeni bir atılımı sağlayacaktır.

varılmak: *fiil* Bir yere ulaşmak anlamındadır.

Üretimle varılan sonuç...

vasıta: *isim* Otomobil, tren, gemi, uçak gibi taşıma araçlarının ortak adı anlamındadır. Taşıt...

Motorlu araçlar kullanılmadan önce, kağnılar en önemli yük taşıma vasıtalarıydı.

vatan: *isim* Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası anlamındadır. Yurt...

Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı...

vatansever: *sıfat* Yurdunu, milletini büyük bir tutku ile seven, bu uğurda her türlü özveriye katlanan (kimse) anlamındadır. Yurtsever...

Her vatansever Türk'ün damarlarından akan kan gibi.

vecd: *isim* Sevgi veya heyecandan doğan coşkuluk anlamındadır. Kendinden geçme...

O zaman vecd ile bin secde eder-varsa-taşım...

veda: *isim* Ayrılırken birbirine selam ve esenlik dilemedir.

Ne de olsa veda vakti gelmiştir.

vefali: *sıfat* Sevgisi kalıcı anlamındadır.

Vefalı bir insanda bulunması gereken özelliklerin altını çizin.

velinimet: *isim* Birine, etkisi yaşadıkça sürececek bir iyilik ve bağışta bulunan kimsedir. Ana...

Eskiden tüketiciyi yani müşteriye "velinimet" olarak görürdük.

verdirebilmek: *fiil* Yorgunluktan kurtulmak için dinlenebilmektir.

Sık sık içtiği kahve, uzun çalışmalarına biraz ara verdirebilirdi.

verdirilmek: *fiil* Zarar görmesi sağlanılmaktır.

Muhtar Emmi düşmana ağır zayıyat verdirilen bir çatışmadan küçük sıyrıklarla kurtulmuş.

veremli: *sıfat* Herhangi bir organa ve en çok akciğerlere yerleşen Koch basilinin yol açtığı ateşli ve bulaşıcı bir hastalığa, tüberküloza tutulmuş anlamındadır.

Biz, veremli bir aktörü Büyükkada mezarlığına daha yeni gömmüştük, biri de sanatoryumda tedavi edilecekti.

vergi: *isim* Kamu hizmetlerine harcanmak için hükûmetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı paradır.

Vergi ödemenin toplumun yararına olacağını ve hizmet olarak topluma yansıtacağını unutmayın.

vergi adaleti: *isim* Herkesin gelirin göre vergi vermesidir.

Herkesin gideri ve harcamaları aynı miktarda değil herkesin ödediği vergi miktarı farklı olmalı, öyle değil mi? Evet, sanırım. Buna vergi adaleti diyoruz.

vergi rekortmeni: *isim* Bir yılın sonunda kamu hizmetlerine harcanmak için hükûmetin, yerel yönetimlerin yasalara göre doğrudan doğruya veya bazı malların

fıyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan herkesten topladığı parayı en çok veren kimsedir.

Zengin insanlar vergi rekortmeni olurlar.

verilebilmek: *fiil* Yiyecek veya içecekleri yenebilmek veya içilebilmektir.

7-15 yaş grubunda günde 2 veya 3 defa 1 tablet verilebilir.

verilme: *isim* Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek işidir.

Sağlıkla ilgili verilmesi gereken başka bilgiler var mı?

verme: *isim* Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek işidir.

Adam demeti çözdü ve çubukları çocuklarının ellerine teker teker vermeye başladı.

veteran: *isim* Yaşı ilerlemiş atletlerin yarıştırdığı müsabakadır.

Kızını büyütip yetiştirdikten sonra bu kez veteranlarda atletizme döndü.

veteriner: *isim* Hayvan hastalıklarını tedavi eden uzmandır. Baytar...

Bu yarışmadan önce atlar veterinerine muayene ettirilir ve esenlik onayı alınır.

veyahut: *bağlaç* Yahut anlamındadır. Bir düşünceden cayıldığında "daha doğrusu, iyisi" anlamlarında kullanılan bir söz...

Bu oyunları el sallayarak oynayabileceksiniz ya da bu havada duran "ekran"ın içine yürüyeceksiniz! Veyahut da bilim insanları bilgisayar oyununu beyninize yerleştirmenin bir yolunu bulacak.

vezirlik: *isim* Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimse olma durumudur. Vezaret...

Orhun Kitabeleri, Göktürklerin dört hükümdarına vezirlik yapan Bilge Tonyukuk tarafından diktirilmiştir.

vezne: *isim* Banka vb. kurum ve kuruluşlarda para alınıp verilen yerdir.

Maliye Veznesi'nden Tefvik Efendi, banka önünde vezne arabasından inerken nasıl oldu ise ayak bileğini incitmiş, iki gündür hasta, evde yatıyor.

vızıltı: *isim* "Vız" diye çıkan sesin adıdır.

Kulağınıza tarlakuşlarının kesik sesleri, arı vızıltısı, böcek seslerinden oluşan bir senfoni gelecektir.

vızır vızır: *zarf* Hiç ara vermeksizin anlamındadır. Sürekli bir biçimde...

Sor da hemen vızır vızır cevabını al!

vicdanlı: *sıfat* Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güce sahip olandır.

Bu duruş bizim bir karayığın, bir kuru kalabalık değil vicdanlı, akıllı bir toplum; vefa gibi, minnet gibi, sevgi gibi erdemlere sahip ciddi bir millet olduğumuzu gösteriyor.

virüs: 1. *isim* Veri girişi yoluyla bilgisayarlara yüklenen, sistemin veya programların bozulmasına, veri kaybına veya olağan dışı çalışmasına neden olan yazılımdır.

Bilgisayarımnda virüslere karşı koruma programı var, ama nedense pek işe yaramıyor.

2. *isim* Hastalık yapıcı, bakterilerden daha küçük, yaşamak için bir başka hücrenin içine girmek zorunda olan ve ancak elektron mikroskobunda görülebilen parazittir.

Soğuk algınlığı, nezle ve grip gibi virüslerle oluşan enfeksiyonlar için antibiyotik almayın.

virüs programı: *isim* Zararlı yazılımlardan bilgisayarı koruyan sistemdir.

İyi bir virüs programı yüklenene kadar bilgisayarı kullanmam yasakmış.

vişneli: *sıfat* Vişneye sahip olan anlamındadır.

Tadı vişneli pastaya, kremaya, hindi kızartmasına, karamelaya, kiraz reçeline, kızarmış tereyağlı ekmek karışımına benzeyen şişedeki suyun hepsini bitirdi.

vitrin dolabı: *isim* İçine konulan eşyaların görünmesi için yapılmış dolaptır.

Vitrin dolabına, fiskos sehпасına zıpladı.

vole: *isim* Havadan gelen topa, futbolda sıçrayarak ayağın üstüyle, teniste raket ile vurmaktır.

Eşsiz bir vole, harika frikik bütün gazetelerde.

voleybol: *isim* Altışar kişilik iki takım arasında, bir alan ortasında gerilmiş olan ağ üzerinden topun karşılıklı olarak elle oynanması oyunudur. Uçan top...

Öğrencilerden her biri okullarında açılan futbol, basketbol, voleybol, tenis, tekvando ve güreş kurslarından yalnızca birine katılmıştır.

voleybol oynamak: *fiil* Altışar kişilik iki takım arasında, bir alan ortasında gerilmiş olan ağ üzerinden topun karşılıklı olarak elle oynanmasıdır.

Hakem oyunu pek izlemiyor, yan sahada voleybol oynayanlara bakıyordu sık sık.

voleybolcu: *isim* Altışar kişilik iki takım arasında, bir alan ortasında gerilmiş olan ağ üzerinden topun karşılıklı olarak elle oynayan kimsedir.

Kendisini başarılı bir voleybolcu olarak da gösterdi.

volkan: *isim* Magmanın yer içinden yüzeye çıktığı veya geçmişte çıkmış olduğu, genellikle koni biçiminde, tepesinde bir püskürme ağzı bulunan dağ anlamındadır. Yanardağ...

Ateşler püskürecek uyanan volkan gibi!

volkanik: *sıfat* Magmanın yer içinden yüzeye çıktığı veya geçmişte çıkmış olduğu,

genellikle koni biçiminde, tepesinde bir püskürme ağı bulunan dağ özelliği taşıyan anlamındadır.

Bazen volkanik dağlarda patlama olur.

vurgulu: *zarf* Üstünde önemle durularak anlamındadır. Dikkat çekilerek...

Örnekleri inceleyerek sıfatların anlamlarını daha vurgulu hâle getiriniz.

vurma: *isim* Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmaktır.

Hızlı ama sakın hareketlerle fırçayı diğer elinin işaret parmağına vurmaya başladı.

vuruluş: *isim* Silahla yaralamak, öldürmek işidir.

Anne kuşun vuruluşunu apartmanda oturan sarı saçlı bir çocuk görmüştü.

vuruş: *isim* Bir maddeyi bir yüzey üzerine sürmek işi anlamındadır.

Fırçayı vuruşundaki ahenk, ustalığıyla birleştiğinde tüm gizli duyguları suyun üzerinde bir anda görünür oluyordu.

vuruşmak: *fiil* Birbirini vurmak anlamındadır. Dövüşmek...

Niçin savaşalım, boşu boşuna vuruşalım?

wifi: *isim* Kablosuz bağlantı anlamındadır.

Üzerinde wifi bölümü, ısı, ışık ve nem algılayıcıları bulunan akıllı mandal, havadaki sıcaklığı ve nem oranını ölçerek kullanıcısına çamaşır yıkamak ve kurutmak için en ideal zamanı bildiriyor, çamaşırlar kurduğunda ve yağmur yağma ihtimali olduğunda çamaşırların toplanması için akıllı telefondaki uygulamasına bildirim gönderebiliyor.

yabancılaştırmak: *fiil* Tanımaz, bilmez duruma gelmektir. Yabancı olmak...

Vücuduna yabancılaştırmış.

yağdırmak: *fiil* Yağmur, kar, dolu gökten düşmesini sağlamaktır.

Başkası söylese inanmazdım /Yağmur yağdırdığına şu bulutun.

yağışsız: *sıfat* Havadaki su buharının yoğunlaşma sonunda sıvı veya katı durumda yere düşmemesi anlamındadır. Kurak...

Ailenizle birlikte sıcak ve yağışsız bir günde pikniğe gideceksiniz.

yağma: *isim* Üst üste ve çok gelmektir.

Aradan bir hafta geçmeden İç İşleri Bakanına telgraflar yağmaya başlamış.

yahni: *isim* Kavrulmuş soğan ve salça ile pişirilen, sade veya sebzeli et yemeğidir.

Yahni yaparsın, der.

yahut: *bağlaç* Veya anlamındadır. Ya da...

Doksan saatin ancak on saatinde konu komşunun yahut ev halkından birisinin ilmiklerime el sürdüğü oldu.

yakalatmak: *fiil* Bir kimseyi veya bir şeyi elle tutulmasını sağlamaktır.

Gölgesini üç oyun boyunca yakalatmayan oyuncu bir oyun boyunca dokunulmazlık kazanıyordu.

yakarış: *isim* Tanrı'dan bir şey dilemek amacıyla söylenen sözdür. Dua...

Şeyh, içten bir yakarışla, çıplak toprak üzerine secdeye kapanmıştı.

yakılabilmek: *fiil* Türkü, ağıt vb. düzenlemek, bestelemek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Kahramanlık, aşk, doğa gibi konularda türküler yakılabildiği gibi oyun türküleri de vardır.

yakın: *isim* Erişmesi, olması zaman bakımından yaklaşmış olan anlamındadır.

Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

yakından: *zarf* Yakın bir yerden anlamındadır. Yakın olarak...

Duyduğunuz ama yakından görmediğiniz araçlar hangileridir?

yakınmak: *fiil* Kendine yapılan bir haksızlığı, kendisini tedirgin eden bir durumu, çare bulması veya sadece sıkıntısına ortak olması için karşısındakine anlatmak anlamındadır. Sızlanarak anlatmak, şikâyet etmek...

Mucit, "Ne olur bana yardım ediniz, ben televizyonu icat ettim, kimse bana inanmak istemiyor, herkes benimle alay edip gülüyor." diye yakındı.

yakışıklı: *sıfat* Güzel, gösterişli (erkek) anlamındadır.

Öyle yakışıklısınız ki hele benim gözüme öyle güzel görünüyorsunuz ki!

yaklaştırmak: *fiil* Aralarında sıkı ilgi veya duygusal bağın oluşmasına sebep olmaktır.

Aile üyelerini birbirine yaklaştıran duygular nelerdir?

yakma: *isim* Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak işidir.

Ağaç, beyaz kuşun kendisini yakmasını engellemek için ne yapmıştır?

yakut: *isim* Pembe veya erguvan tonları ile karışık koyu kırmızı renkte, saydam bir korindon türü olan değerli taşır.

Her taşı bir yakut olan bu vatan...

yalamak: *fiil* Dilini gezdirerek bir şeyin üzerindeki almaktır.

Kedi tatlı mırıltılar çıkararak bu sütü yalıyordu.

yalıçapkını: *isim* Yalıçapkınıgillerden, su kıyılarında yaşayan, sırtı mavi ve yeşil, karnı pas rengi bir kuştur. Emircik, iskele kuşu...

Çocukların çok iyi tanıdığı ördeklerin, tavukların yanı sıra deve kuşları, kekkikler, yalıçapkınları, pelikanlar da vardı.

yalınlık: *isim* Birleşik veya karmaşık olmama durumudur. Sadelik...

Yalınlığı en kısa yoldan anlatır.

yalıtılmak: *fiil* Elektrik akımının olumsuz etkilerini önlemek için iletkeni kauçuk, lastik, porselen vb. ile kaplamak, izole etmek işi yapılmaktır.

Mıknatıslı bir çubuğa, yalıtılmış iletken bir tel sarılmıştı.

yalıtmak: *fiil* Birbirinden ayırmak anlamındadır.

Ikeda, bazı besinlerde bulunan glutaminasit maddesini yalıtmıştır.

yaltaklık: *isim* Kendisine çıkar sağlayacak olanlara aşırı bir saygı ve hayranlık göstererek yaranmak anlamındadır. Dalkavukça davranış, yağcılık, yalakalık...

Hepsi değişmişler, hepsinde, yalan da olsa tatlı bir sokulganlık, bir yaltaklık var.

yalvarış: *isim* Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındırarak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek işidir. Yalvarma, rica...

Bu tam bir yalvarıştı, sanki ömür dileniyordu.

yama: *isim* Delik ve yırtığı uygun bir parça ile onarma, kapatmadır.

Gelişigüzel yama yapmak yerine özgün desenler kullanılmaya başlanmıştır.

yamyassı: *zarf* Çok yassı anlamındadır. Dümdüz bir biçimde...

Madenî liralarımızı rayların üstüne koyup yamyassı ettirdiğimiz trenler, bundan böyle bizim çocuk yanlarımızı, bitmek bilinmeyen hülyalarımızı yamyassı edip geçecekti buralardan ha!

yanıştırmak: *fiil* Vapur, kayak vb. kıyıya varmasını sağlamaktır.

Balıkçı Salih, sandalını kumsala yanıştırdı.

yanılmak: *fiil* Tanımayarak, niteliğini iyi anlamayarak aldanmaya yol açmaktır.

Hesaplarım beni yanılmazsa çok yakın bir zamanda uçacağım Halil kardeş.

yanına sokulmak: *fiil* Çok yaklaşmak anlamındadır.

Balık adamların yanına sokuldu.

yanıtsız: *zarf* Bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılığın olmamasıdır. Cevapsız...

Sude bu daveti asla yanıtsız bırakmazdı.

yankı: *isim* Sesin bir yere çarpıp geri dönmesiyle duyulan ikinci sestir. Aksiseda, akis, eko...

Bak hele üzerimden ses yankı uzaklaşır...

yankılanmak: *fiil* Sesin bir yere çarpıp geri dönmesi anlamındadır. Ses çıkarmak, aksetmek...

Biraz sonra gök gürlemesi gibi bir ses yankılanmış.

yanlışızsız: *zarf* Bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumundan uzak bir biçimde anlamındadır.

Bir metni yanlışsız söyleyecek kadar iyi bilmek anlamındaki deyim sular seller gibidir.

yapağı: *isim* İlkbaharda kırılan koyun tüyüdür. Yapak...

Üstüne de bolca karabiber kirli yapağı sarmalı.

yapımcı: *isim* Bir şeyin yapılmasında, ortaya konulmasında, gerçekleştirilmesinde emeği geçen kimse veya kuruluştur.

Bu ağacı, keman yapımcısı Eyüp Usta'ya verir.

yapışkanlı: *sıfat* Herhangi bir maddenin bir yere yapışmasını sağlayan manasındadır.

İstasyonun içinde, duvarlarda ve tavanlarda, iki uçlarından gerilip tutturulmuş lastik şeritler ve yapışkanlı bölümler bulunur.

yapıştırabilmek: *fiil* Yapışkan bir maddeye bulanmış olan bir şeyin ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalma ihtimali veya imkânı bulunmasıdır.

Aşağıdaki boşluğa kahramanınızın görselini yapıştırabilirsiniz.

yapmacık: *sıfat* İçten olmayan (tavır, davranış, duygu) anlamındadır. Yapma, yapay, sahte... *Hiçbir yapmacığa kaçmadan, Türk müziğini çok sesliliğin zenginliğine taşımayı başaranların belki de ilkiydi.*

yapraklanmak: *fiil* Bitkilerin yeşil ve türlü biçimdeki bölümlerinin çıkmasıdır. Bitkilerin yeşil ve türlü biçimdeki bölümlerinin oluşması...

Ben okurken dışarıdan kuşlar ötüşecek, yeni yapraklanmış ağaçların sallandıkları görünecekti.

yapraksız: *sıfat* Bitkilerin yeşil ve türlü biçimdeki bölümleri olmayan anlamındadır.

Yapraksız büyük ağaç sustu.

yaptırım: *isim* Kanun, ahlak gibi kurumların buyruklarının yerine getirilmesini sağlamadır. *Toplumunu düzenleyen ve devlet yaptırımıyla güçlendirilmiş bulunan kuralların, yasaların bütününe hukuk denir.*

yar: *isim* Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse anlamındadır. Dost...

Yar bana bir eğlence... Aman bana bir eğlence...

yaralamak: *fiil* Silah, bıçak vb. bir araçla yara açmaktır.

Usta Türk topçuları düşman zırhlılarından üçünü batırdı üçünü ağır yaraladı.

yararlılık: *isim* Faydalı olma durumudur. Faydalılık, yararlık, yararlılık... *Fatih Sultan Mehmet'in hayatı birçok yararlılıklar ve iyi örneklerle doludur.*

yarasa: *isim* Yarasalardan, ön ayakları perdeli kanat biçiminde gelişmiş, vücudu yumuşak sık kıllarla kaplı, iskeletleri hafif yapılı, uçabilen memeli hayvandır.

Yarasalar da farelere benzer bir şey olmalı.

yaratıcı: isim Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak görülmeyen yeni bir şey ortaya koyan, yapan anlamındadır.

Adam Mez şöyle ifade ediyor bu dönemde yaratıcı fikirler ve ilime hayranlık artmış, sayısız kütüphane kurulmuş ve kitap ticareti büyük ölçüde gelişmiştir.

yaratma: isim Zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak, yapmak işidir.

Animatörler, gerçek dünyanın bir benzerini bilgisayarda yaratmaya çalışıyorlar.

yarbay: isim Orduda rütbesi binbaşı ile albay arasında olan subaydır.

O zamanlar rütbesi yarbaydı.

yardım istemek: fiil Bir iş yaparken yanında bulunanlardan bu işi beraber yapmayı istemektir.

Annesinden, dedesinden yardım istedi, babasını ikna edebilmek için yine olmadı.

yardım kurumu: isim Toplumda bireyler arasında yardımlaşmayı sağlayan dernek ya da cemiyetlerdir.

Aşağıdaki alana tanıttığınız yardım kurumuyla ilgili bir resim yapınız.

yarılmak: fiil Yarısını bitirmek anlamındadır.

Baharı yarılacak neredeyse.

yarılma: isim Üzerinde çatlaklar açılmak anlamındadır.

Yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlar.

yarısı: 1. isim Kendisinde de başka kimsenin vasıflarının tamamı olmasa bile belli bir bölümü olandır.

Kadı karısı kadı yarısı sayılır.

2. isim Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biridir.

Uzanınca balkonun yarısını kaplıyor.

yâr: isim Sevilen ve aşık olunan kimse anlamındadır. Sevgili...

Benim sadık yârim kara topraktır.

yasaklanmak: fiil Yapılmaması buyrulmak veya istenmektir. Yapılması engellenmek, önlenmek...

Olimpiyatlar, MS 393'te Bizans İmparatoru tarafından yasaklandı.

yasal: sıfat Yasanın, dinin ve kamu vicdanının doğru bulduğudur. Yasalara uygun, kanuni, meşru, legal...

Milli Kütüphane, 1950 yılında kabul edilen Kuruluş Kanunu ile yasal kimlik kazanmış, 1983 yılında ise bugünkü binasına taşınmıştır.

yaşamak: *fiil* Herhangi bir durumda bulunmak veya olmak anlamındadır.

Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;

yaşamsal: *sıfat* Hayati anlamındadır.

Astronotlar birçok yaşamsal işi çekimsiz ortamda yapmak zorundadır.

yaşanabilmek: *fiil* Hayatını sürdürmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Günlük hayatta yaşanabilecek olaylara yer verilmiştir.

yaşatılma: *isim* Varlığını sürdürmek işidir.

Cirit oyunlarının özelliğini yitirmeden, yeni bir düzenleme ve özendirme ile yaşatılması gerekmektedir.

yaşayış: *isim* Canlılığını, hayatını sürdürmek işidir.

Yatak yumuşak, oda ılık, yaşayış tatlı, herkes sevimli, yalnız ne kadar yazık ki çok sürmüyor!

yaşlanma: *isim* Yaşı ilerlemek, ihtiyarlamak durumudur.

Süper Babaanne ile yaşlanmanın tadını tatmıştık.

yaşlıca: *sıfat* Biraz ihtiyar olan anlamındadır.

Geçenlerde, otobüste yaşlıca bir amcanın yanına oturdum.

yaşlılık: *isim* Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar olma durumudur.

Dedem yaşlılığını unutup / Gençler gibi coşuyor...

yaşmak: *isim* Kadınların ferace ile birlikte kullandıkları, gözleri açıkta bırakan, ince yüz örtüsüdür.

Oyalı yaşmağının kenarıyla sildiği gözyaşlarını kimselere göstermek istemiyordu.

yatışmak: *fiil* Ayaklanmanın veya kargaşanın sakinleşmesidir.

Ortalık yatışınca Dük'ün pastası kesildi.

yatıvermek: *fiil* Ansızın bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmaktır.

Yaşınız elveriyorsa şöyle gök kubbenin altında sırtüstü yatıverip taze ot kokusunu ciğerlerinize çekiniz.

yatkın: *sıfat* Benimsenmiş anlamındadır. Alışmış, eğilimli...

Bunların hepsi de akla yatkın, bildiğimiz adlardır.

yatmak: *isim* Ölünün gömülmüş olması anlamındadır.

Düşün altındaki binlerce kefansiz yatani.

yavan: *zarf* Anlamsız anlamındadır.

"Gülü seven dikenine katlanır." Atasözüyle sohbeti bağlayan kişi karşısında, başka söz yavan olur.

yavaşcacık: *zarf* Usulcacık anlamındadır.

Çekingenliğinden henüz kurtulamamış olan Tombul, yavaşcaık yaklaştı. yavaşlatabilmek: fiil Hızını kesmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır. Uzayda, gemiyi yavaşlatabilecek hava bulunmuyor.

yavrucak: isim Çocuklara sevgiyle yaklaşıldığını belirten bir sözdür. Yavrucuk, yavrucağız...

Yavrucağın anası hastalığa tutulmuş, yatar; günleri sayılı tazeciğın.

yaygınlaştırmak: fiil Çoğu kimselerce duyulmuş, öğrenilmiş, kullanılmış veya benimsenmiş olma durumuna getirmektir.

Olimpiyatlar, yalnızca yarışlarla değil, yaygınlaştırdığı birtakım simgeler, değerler ve içerdiği etkinliklerle de anılır.

yayımlanmak: sıfat Kitap, gazete, dergi vb. şeyleri basmak ve dağıtmak işi anlamındadır. Neşretmek...

Jules Verne'in 1865 yılında yayımlanan Ay'a Yolculuk romanında kahramanlar mermi benzeri bir uzay aracıyla Ay'a gitmek üzere bir yolculuğa çıkarlar.

yayıncı: isim Bir sanatçının, bir yazarın eserini yayıma hazırlayan kimse veya kuruluş anlamındadır. Yayıncı, editör...

Atatürk, okuduğu kitapların çoğunu yurt dışındaki yayıncı firmalardan ve kitapçılardan getirmişti.

yaz kış: zarf Bütün yıl boyunca anlamındadır.

Musa Emmi gece gündüz, yaz kış demeden çalışmıştı.

yazı masası: isim Üzerinde yazı yazılan, genellikle çekmeceli masadır.

Yeni köşkte kütüphanesindeki yazı masasında oturduğu pek nadirdir.

yazıcı: 1. isim İş yazı yazma olan kimsedir.

Emrinizde bu kadar yazıcı varken, sizin kalem tutmanız ne derece doğru?

2. isim Bilgisayarda hazırlanan metnin yazılı sayfa hâlinde dökümünü veren araçtır.

Yazıcı bilgisayar terimidir.

yazık: isim Herkesi üzebilecek şey anlamındadır. Günah...

Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı...

yazılım: isim Bir bilgisayarda donanıma hayat veren ve bilgi işlemde kullanılan programlar, yordamlar, programlama dilleri ve belgelemelerin tümüdür.

Yazılımları kullanabilen uzmanlar, becerikli parmaklarını klavye üzerinde oynatarak bahçeyi "canlandırıyorlar", yani sanal bir varlık haline getiriyorlar.

yazım kılavuzu: isim Bir dildeki sözcüklerin doğru yazımını gösteren ve bir dilin yazım kurallarının yazıldığı kitaptır.

Yazılarımda sözlük ve yazım kılavuzundan yararlanırım.

yazım kuralları: isim Bir dildeki sözcüklerin yazılış biçimlerini belirleyen kurallardır.

Yazılarımda yazım kurallarına uyarım.

yazım yanlışı: isim Bir yazının yazımı esnasında yapılan yanlışlardır.

Yazım yanlışlarını düzelterek kutucukların içine gerekli noktalama işaretlerini yapınız.

yeğnik: isim Hafif anlamındadır.

Yeğniktiler inceden inceden...

yelek: isim Ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysidir.

Küçük Ağa tam bir panik içinde ceplerini karıştırıyor, çakı, zincir, saat, para, yelek cebine kaçmış bir tabanca mermisi...

yelkovan: isim Yelkovangillerden, kanatları sivri, siyahımsı veya kül rengi gövdeli bir deniz kuşudur.

Bir köşede yelkovan kuşları, başka bir köşede göç eden turnalar...

yelmek: fiil Aceleyle, telaşlı bir biçimde koşmaktır.

Eğer Hak bilmez isen /Abes yere yelmektir...

yelpaze: 1. isim Çeşitlilik anlamındadır.

Türkiye arabeskten popa; ondan halk müziğine uzanan bir çizgide çok renkli bir müzik yelpazesine sahip.

2. isim Sallandığında küçük bir hava akımı yapan ve özellikle yüzü serinletmeye yarayan, katlanabilir, taşınabilir araçtır.

Karşıdaki teyze yelpazenin kenarındaki dantelleri ısıırıyordu.

yeltenmek: fiil Yapamayacağı bir işe girişmek, özenmek, heves etmek, meyletmektir.

Düşman Boğazi donanmayla denizden geçmeye yeltendi.

yemekhane: isim Okul, fabrika vb. kuruluşlarda yemek yenilen büyük salondur.

Vakıf okullar, yemekhanesi, kütüphanesi ve diğer imkânlarıyla eğitim için beklerdi.

yemin etmek: fiil Bir şeyi yapmaya veya yapmamaya söz vermek anlamındadır. Ant içmek...

Kardeşimi astırdığınız için sizden öç almaya yemin etmiştim.

yemlik: isim İlbaharda yetişen, uzun ve sivri yapraklı, toplanıp yenilen bir yabancı otur. *Şehir ahalisi için biraz masraflı olacak ama reçeteyi yazalım bari: Kırlara çıkınız, kuzukulağı, yemlik, madımak toplayınız.*

yenik: sıfat Savaş veya yarışmada yenilmiş anlamındadır. Mağlup...

Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkar ve ülkenin dört bir yanında düşman işgalleri başlar.

yenileme: *isim* Bir kimse veya bir şeyin yerine yenisini koymak işidir.

Yazarın, insanın kendisini yenilemesi için verdiği reçeteyi kısaca anlatınız.

yenilenmek: *fiil* Canlanmak anlamındadır.

Yazar, tabiatın baharda yenilenmesi gibi insanın da yenilenmek için bir reçeteye ihtiyacı olduğunu anlatmaktadır.

yenilikçi: *sıfat* Yenilikten yana olan anlamındadır.

Yenilikçi bir yazar.

yer: *isim* Durum anlamındadır. Konum, vaziyet...

Fıskırır ruh-ı mücerret gibi yerden naşım...

yer altı: *isim* Yerin, yüzeyi altındaki bölümüdür.

Yer altlarının en çalışkan çocuğudur.

yerel: *sıfat* Belli bir bölge ile ilgili anlamındadır. Yöresel...

Kuzeybatıdan esen, genellikle soğuk, kimi kez fırtına niteliğinde yerel rüzgâra karayel denir.

yerkabuğu: *isim* Dünya'nın dışını çepeçevre kaplayan, üzerinde karalar ve denizlerin bulunduğu bölümdür. Yeryüzü...

Yerkabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi veya yanardağların püskürme durumuna geçmesiyle oluşan sarsıntıya deprem denir.

yere sermek: *fiil* Yere yıkmak anlamındadır. Ağaçları kesmek...

Balta girmemiş ormanları çayır biçer gibi yerlere sererim.

yerleşik: *sıfat* Belli bir yere yerleşmiş anlamındadır.

İnsanlar toprağı işlemeyi, hayvanları evcilleştirmeyi başarınca yerleşik yaşama geçmişler.

yerleştirilme: *isim* Yerine koymak işi anlamındadır.

Sıra basit çizgilerle karaktere ana hatların yerleştirilmesindedir.

yeşil yeşil: *zarf* Gözlerinin rengi yeşil anlamındadır.

Yeşil yeşil gülümsüyordum.

yetebilmek: *fiil* Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Büyüyünce iyi bir işi olsun, kendi kendisine yetebilsin istiyordu.

yetişebilmek: *fiil* Ulaşmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır. *Otobüse yetişebilmek için adımlarını hızlandırdı.*

yetmek: *fiil* Bir hayvanı yedeğe alıp çekmektir.

Yediyordu Elif kağnısını...

yevmiye: *isim* Çalıştığı işten bir günde aldığı para anlamındadır. Gündelik...

Yevmiyesi yüz elli liraya müzisyen olarak iş buldum.

yığılma: *isim* Bir tepe oluşturacak biçimde üst üste koymak işine konu olmaktır.

Bir şeyin yığılmasıyla oluşturulan küme, tepeye yığın denir.

yığmak: *fiil* Toplamak anlamındadır. Bir araya getirmek...

Fırtınanın kumsala yığıdığı çöpleri, kargalarla birlikte temizledi.

yıkanılmak: *sıfat* Banyo yapılmak anlamındadır.

Yıkanılacak yer...

yıldız kayması: *isim* Bir yıldızın gökyüzünde hızla yer değiştirmesidir.

Çok hızlı hareket eden bu göktaşları atmosfere girdiğinde çok ısınır ve yanar. Bu sırada ışık da ortaya çıkar. Bu sayede onları gökyüzünde hızla hareket eden ışıklar olarak görebiliriz. Bu olay akanyıldız ya da yıldız kayması adlarıyla da bilinir.

yıldız ney: *isim* Uzunluğu 65-67 cm arasında olan karar sesi “Do” olan neylerdir.

Ses çeşitlerine yani akorduna göre neylerin isimleri değişir: Kız Ney, Mansur Ney, Şah Ney, Yıldız Ney, Bolahenk, Sipürde, Davud gibi.

yıllanmak: *fiil* Üzerinden bir veya daha çok yıl geçmektir.

Anadolu'nun yıllanmış sirke gibi keskin, bir kalemde söylenen sözleri vardır.

yıllık kullanıcı giriş kartı: *isim* Bir kuruluşa, bir toplantıya veya bir spor karşılaşmasına bir yıl boyunca serbestçe girebilme olanağı sağlayan belgedir.

Üniversite veya yüksekokul öğrencilerine ve mezunlarına “Yıllık Kullanıcı Giriş Kartı” verilir.

yılmaz: *sıfat* Bir işten gözü korkup vazgeçmeyendir. Yılmayan...

Yılmaz bir irade.

yıpranmak: *fiil* Saygınlığı azalmak anlamındadır.

Atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

yıpratmak: *fiil* Yıpranmış duruma getirmektir. Eskitmek...

Siz o narin ve asil parmaklarınızı kalem tutarak yıpratmamalısınız.

yırtmak: *fiil* Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak anlamındadır.

Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

yinelemek: *fiil* Tekrarlamak anlamındadır.

Asıl görülmesi gerekeni gözler göremez, diye yineledi Küçük Prens.

yitiş: *isim* Yok olmak, ortadan kalkmak, kaybolmak işidir.

Neden sonra, senin asıl büyüklüğünün bu sıradanlıkta, bu paylaşımda, bu yitişte olduğunu anladım.

yoğunluk: *sıfat* Hacmine oranla ağırlığı çok olma durumudur.

Ben ve diğer buharcıklar sıkışıklıktan, yoğunluktan bir şey göremez olmuştuk.

yok yok: *isim* "Hayır hayır!" anlamında kullanılan bir sözdür.

Yok yok, istemem.

yoklayıcı: *isim* Bir hastalık ya da sıkıntı durumunda halini sormaya gelen kimselerdir.

Yoklayıcıları ile konuştukça Tevfik Efendi açılıyor, inlemesi kesiliyor, artık gözlerini süzmesi, burnundan soluması kalmıyor.

yoksa: *bağlaç* Endişe, merak, umut gibi duyguları güçlü biçimde anlatmak için kullanılan bir sözdür.

Bizden mi saklanıyordu yoksa ben mi göremiyordum, onu da bilmiyordum.

yoksulluk: *isim* Geçinmekte çok sıkıntı çekme durumudur. Sefillik, sefalet, fakirlik...

Yetersiz beslenme, yoksulluk, kıtlık, ihmal gibi sebeplerle ihtiyaçtan daha az besin tüketilmesidir.

yoksun: *sıfat* Belli bir şeyden kendisinde olmayandır. Belli bir şeyin yokluğunu çeken, mahrum...

Bilim ve teknolojiden yoksun ilk insanlar, uçmanın olanaksız olduğunu düşünürdü.

yola çıkmak: *fiil* Bir yere varmak için bulunduğu yerden ayrılarak yolculuğa başlamaktır. Harekete geçmek...

Hep birlikte karar vermiş, ertesi gün de yola çıkmıştık.

yollanmak: *fiil* Gönderme işi yapılmaktır. Gönderilmek...

Temel eğitimden sonra Edirne'ye yollandı.

yorumlama: *isim* Bir yazıyı veya bir sözü yorum yaparak açıklamak işidir. Tefsir...

Tiyatro veya sinemada sanatçının rolünü yorumlama biçimine oyun denir.

yön vermek: *fiil* Yeni bir biçim, yeni bir düzen vermektir.

Uzay gemisi yüzeye doğru süzölmeye başlıyor ve en iyi yere inebilmesi için küçük roketler ateşlenerek gemiye yön veriliyor.

yöneltmek: *fiil* Bir şeye belli bir yön vermektir. Yönelmesini sağlamak, çevirmek...

Dawei ise Mars'ın güzel bir yakın görüntüsünü alabilmek için dijital fotoğraf makinesini pencerelerden birinden gezegene doğru yöneltiliyor.

yönetmen: *isim* Tiyatro ve sinema oyunlarında oyuncuların rollerini dağıtıp oyunu düzenleyen, metin, yorum, dekor, müzik vb. öğeler arasında birlik sağlamaya çalışan kimsedir. Rejisör...

Yönetmene nasıl bilgi iletebilirim?

yönlendirme: *isim* Bir kimsenin davranış, tutum, yapacağı iş vb. alanlarda izleyeceği

yolu göstermek işidir. Oryantasyon...

Öğretmeninizin yönlendirmesiyle gruplara ayrılıyorsunuz.

yönlenebilmek: *fiil* Gideceği yeri bulma becerisi olmak anlamındadır. *Kendi kendine yönlenebilen bu robot çeşitli algılayıcılarla donatıldı.*

yudum: *isim* Sıvı içiminde ağza alınan miktardır.

Yavaşça küçük bir yudum alıyorsunuz.

yudum yudum: *zarf* Azar azar anlamındadır.

Tevfik Efendi yatağa uzanmış, bu tatlı yaşayışı sanki yudum yudum içiyor, inleyerek, gözlerini bayıltarak nasıl düştüğünü anlatıyor.

yudumlaya yudumlaya: *zarf* Yudumlayarak anlamındadır. Azar azar...

Fatih, ayrıntı yudumlaya yudumlaya ictikten sonra kadına sorar:

– Nine, ayrıntının çok lezzetli ama içindeki şu saman copleri niye?

yulaf: *isim* Buğdaygillerden, en çok hayvan yemi olarak yetiştirilen otsu bitkidir.

Buğday, pirinç, mısır, çavdar, yulaf gibi tahullardan üretilen un, bulgur, ekmek, makarna, şehriye vb. ekmek ve tahıl grubu olarak adlandırılır.

yular: *isim* Bir yere bağlamak veya çekerek götürmek için hayvanın başlığına veya tasmaına bağlanan iptir.

Karlar eriyince kırar yuları...

yummak: *fiil* Kısarak kapamak anlamındadır. Sıkarak kapalı duruma getirmek, gözlerini kapatmak...

Yummuş gözünü; damlamayı dinlemeye başlamış.

yumruklamak: *fiil* Parmakların kapanmasıyla oluşan yumruk biçimiyle vurmaktır.

Kalbi göğsünü güm güm yumrukluyordu.

yumurtlamak: *fiil* Tavuk, kuş, balık vb. yumurta yapmaktır.

Yumurtladı.

yurtseverlik: *isim* Yurdunu, milletini büyük bir tutku ile seven, bu uğurda her türlü özveriye katlanan (kimse) olma durumudur. Vatanseverlik...

Yurtseverliğin ne olduğunu tüm dünyaya öğreten kahramanlarımızı saygıyla rahmetle anıyoruz.

yusyuvarlak: *sıfat* Çok yuvarlak anlamındadır.

Genç ama fiçı gibi şişman, yusyuvarlak bir kız.

yutulabilmek: *fiil* Yutulma ihtimali olan anlamındadır.

Dişlerini de yutulabilen bir diş macunıyla fırçalıyorlar.

yuvarlanıvermek: *fiil* Ansızın devrilmek, düşmektir.

Sırtüstü yuvarlanıverdim.

yuvarlanma: *isim* Devrilmek, düşmek işidir.

Düşmemek için çabaladıysa da paldır kültür yokuş aşağı yuvarlanmaya başladı.

yüceden yüceden: *zarf* Ulu, büyük bir şekilde anlamındadır.

Yürüdü düşman üstüne, yüceden yüceden...

yücelmek: *fiil* Yükselmek, ulu, ulvi bir duruma gelmektir.

O, eğildikçe yücelmişti.

yüksek atlama: *isim* Vücudu, bacakların sıçrama gücü ile yerden keserek bir engelin öte yanına geçirmeye dayanan bir spor dalıdır.

Yoksa yüksek atlama?

yüksek atlamak: *isim* Vücudu, bacakların sıçrama gücü ile yerden keserek bir engelin öte yanına geçirmeye dayanan bir spor dalını yapmaktır.

Uzun atlamış, yüksek atlamış, disk atmış, gülle atmış, pentatlon yapmış, voleybol oynamış bir sporcu.

yükseköğretim elemanı: *isim* Ortaöğretimi bitirenlere, üniversite, akademi vb. eğitim kurumları tarafından planlanıp uygulanan öğretimden sorumlu olan öğretmenlerdir.

Yükseköğretim elemanlarına, devlet memurlarına, ordu mensuplarına, odaya kayıtlı meslek sahiplerine, emeklilere ve araştırmacılara "Sürekli Kullanıcı Giriş Kartı" verilir.

yüksek yüksek: *sıfat* Çok yüksek anlamındadır.

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar.

yükseliş: *isim* Yükselme çıkma işidir.

Güvercinlerin ağla birlikte göğe yükselişini gören kötü kalpli avcı çok üzülmüş.

yükselmek: *fiil* Yüce duruma gelmek anlamındadır. Yücelmek...

O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

yükümlü: *sıfat* Bir şeyi yapma zorunluluğu olandır. Memur, mükellef...

Herhangi bir işte çalıştıkları için gelir elde eden ya da serveti olan bireyler vergi ödemekle yükümlüler.

yürütmek: *fiil* Adım atarak ilerlemek, gitmek işini yaptırmaktır. Adım atarak ilerlemesini, gitmesini sağlamak...

Gelen filan yoksa treni çalıştırıyorum, bebeği yürütüyorum, helikopteri uçuruyorum.

yürüyebilmek: *fiil* Adım atarak ilerlemek, gitmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Ağaçların yürüyebileceğini hayal bile etmemiştim.

yüz milyonlarca: *sıfat* Pek çok anlamındadır. Çok sayıda...

Yaprak fırtınasıyla savaşı önlemeseydik, yüz milyonlarca insan ölecekti.

yüzdürmek: *fiil* Kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemesini, durmasını sağlamak veya kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak işini yaptırmaktır.

Leğene su doldurup oyuncak deniz motorunu yüzdürüyorum pat pat pat!

yüzsüz: *isim* Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymayan anlamındadır. Sıkılmaz, çekinmez, arsız...

Vergi yüzsüzleri diyor gazeteler, vergi vereni takdir ediyorlarsa onları da ortaya çıkarmak doğal değil mi?

yüzünden: *zarf* -den ötürü anlamındadır.

Kilimin boyası yüzünden kederler içindedir.

zalim: *sıfat* Acımasız ve haksız davranandır. Zulmeden...

Bu toprağın evlatları zalimlere karşı istiklali ve istikbali için direndi.

zam: *isim* Bir şeyin fiyatını artırmadır. Bindirim...

Hep aynı haberler; savaşlar, kavgalar, zamlar...

zaman kapsülü: *isim* İçerisine hazırlandığı zamana ait eşyalar konulan ve temel amacı ileride kapsülü bulacak olan insanlarla iletişime geçmek ile arkeologlara, tarihçilere ve antropologlara yardımcı olmak olan kutudur.

Zaman Kapsülüne koyacağınız bir mektup yazacaksınız.

zannetmek: *fiil* Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak anlamındadır. Sanmak...

Kırkpınar Yağlı Güreşleri'ni Kırklareli'nde zannettim ama Edirne'deymiş.

zar: 1. *isim* İnce perde veya örtüdür.

Diğer aygıtın zarında da bir titreşim oluşuyor ve konuşma diğer tarafa aktarılmış oluyordu.

2. *isim* İnce ve yumuşak yaprak biçimindeki organlar veya organ bölümleridir. Çeper...

Sesler, kulaklarımın zarını patlatırcasına beynimde çınliyordu.

zar zor: *zarf* Güçlülük anlamındadır.

İyice afallayan Peri ile Ege, zar zor teşekkür ederek dükkândan çıktılar.

zarifleşmek: *fiil* Güzelleşmek anlamındadır. Kibarlaşmak...

Bunlar da kuşaktan kuşağa gelişip zarifleşmiştir.

zariflik: *isim* Biçim, görünüş, durum, konuşma ve davranışlarıyla hoş giden, beğenilen olma durumudur. Zarafet...

Kedi ne biçimli, ne güzel hayvandır! Yalnız irilerini, koca koca tüylülerini demek

istemiyorum, en çalimsızında, hastalıklısında, sakatında bile bir zariflik vardır.

zavallıcık: isim Acınacak durumda olan kişilerin durumuna daha çok acındığını belirtmek için kullanılır.

Şu zavallıcığa yardım edeyim de kurtulsun.

zayıflayabilmek: fiil Zayıf duruma gelmek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Bir süre sonra, astronotların kemikleri ve kasları ağırlıksızlık yüzünden zayıflayabilir.

zayıflık: isim Görevini yapacak yeterli gücü olmama durumudur.

İnsan aklının unutmak denen zayıflığına karşı en değerli ve kesin çare bulundu.

zayıat: isim Yitikler anlamındadır. Kayıplar...

Muhtar Emmi de düşmana ağır zayıat verdirilen bir çatışmadan küçük sıyrıklarla kurtulmuş.

zedelenmek: sıfat Zarar görmek anlamındadır.

Mimar Sinan'ın 'çiraklık eserim' dediği Şehzadebaşı Camii'nin zedelene kemeri için restorasyon çalışmaları başlatıldı.

zehir: isim Büyük üzüntüdür. Acı, keder, sıkıntı...

Zehir oldu bu hoş gezme.

zehir zıkkım: sıfat Son derece acı anlamındadır.

Meyveleri zehir zıkkım /Dalları diken içerisinde...

zelzele: isim Deprem etkisi yaratacak büyük olaylardır.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele...

zemin katı: isim Giriş katı anlamındadır.

Yan apartmanın zemin katında oturan yaşlı kadın da börek çörek parçaları veriyordu.

zencefil: isim Zencefilgillerden, Hindistan ve Malezya'da yetişen, yaklaşık 100 santimetre yüksekliğinde, kamyş görünüşünde otsu bir bitkiden elde edilen ve baharat olarak kullanılan tozdur.

Ha ha ha ha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman...

zenginleştirme: isim Parasının, malının çok olmasını sağlamak işidir.

Genel kültürünü sürekli zenginleştirmeye çalışırdı.

zeytin dalı: isim Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağacının dalıdır.

İlk olimpiyatlarda şampiyonlara, madalya yerine, birer yabancı zeytin dalı verilirdi.

zeytinlik: isim Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü ağaçların

yetiştirildiği alandır.

Şimdi bir ak ev, biraz ötede portakal ve mandalina bahçesi, sonra zeytinlik.

zıkkım: isim Zehir anlamındadır. Ağrı...

Meyveleri zehir zıkkım...

zımpara kâğıdı: isim Maden, tahta ve daha başka şeylerin yüzünü aşındırıp düzeltmeye ve parlatmaya yarayan üstüne zımpara tozu yapıştırılmış kalınca kâğıttır.

Zımpara kâğıdı gibi sertleşmiş boğazımdan su bile zor geçiyordu.

zıpkın: isim Büyük balıkları vurup çekmeye yarayan ucu çengelli mızraktır.

En büyük zevki zıpkınla balık avlamaktı.

zıpkıncı: isim Büyük balıkları vurup çekmeye yarayan ucu çengelli mızrakla balık avlayan kimsedir.

Bir süre sonra geçirdikleri kaza Bay Aronnax, uşağı Conseil ve Zıpkıncı NedLand (NedLend)'in hiç beklemedikleri bir şeyle karşılaşmalarına neden oldu.

zıplama: isim Bir yere çarpıp yukarı fırlamak işidir.

İlk zıplamayla son zıplama arasında nasıl bir görünüm farkı olur?

zıplaya zıplaya: zarf Zıplayarak anlamındadır. Fırlayarak...

Harfler yan yana, alt alta, /Zıplaya zıplaya sayfalarında...

zırh: isim Savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysidir.

Kara, pala bıyıklı, sırmalı elbisesinin üzerine çelik zırhlar giymiş bir adamın karşısında durdu.

zırhlı: sıfat Savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi giymiş veya savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysiyle kaplanmış.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar...

zıt anlam: isim Anlamları birbirinin karşıtı olan (söz) anlamındadır. Karşıt anlam: Aşağı yukarı, ileri geri, siyah beyaz, dar geniş, büyük küçük...

Altı çizili kelimelerin yerine, aynı anlama gelecek kelimeleri; kırmızı yazılan kelimelerin yerine zıt anlama gelecek kelimeler getirerek cümleleri yeniden yazın.

zifirî karanlık: isim Çok koyu karanlıktır.

Orası zifirî karanlıktı.

zikir: isim Anma anlamındadır. Söyleme, sözünü etme...

Siz de bu zikir halkasına kendinizi katınız.

zilci: isim Bandolarda zil çalan kimsedir.

Biz de arkadaşlarımızın ardından koşup iş aramıştık ama davulcuyla zilciye iş yoktu.

zincirli: *sıfat* Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağı olandır.

Deri kılıfındaki zincirli saat dedemindir.

zinde: *sıfat* Gücü ve sağlık durumu yerinde anlamındadır. Canlı, diri, sağlam...

Lev, yürüyüş bandında idman yaparak zinde kalıyor.

zira: *bağlaç* Çünkü anlamındadır.

Eskiden bu şehirde oturmadığından ve insanlara karışmadığından durumun böyle olduğunu kendisi de bilmiyor, insanlarla görüşmüyor; zira mucitlerin yalnızlığa ihtiyaçları vardır.

zirveleşmek: *fiil* En üst mertebeye ulaşmaktır.

Bu sebeple manevi yeri emsalsizleşti, erişilemez derecede zirveleşti.

ziyade: *zarf* Çok anlamındadır. Daha çok, daha fazla...

Türkülerin anonimleşmesinde, daha ziyade göçler, kervanlar, askeri sevkler, gurbete iş için gidişler, gezgin halk şairlerinin faaliyetleri, yakın zamanlarda basın ve yayın organları rol oynar.

ziyafet: *isim* Eğlenmek veya bir olayı kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir araya gelerek yedikleri yemektir. Şölen, toy...

Yalnız kütüphanede değil, yemekte, ziyafet sofrasında, trende, arabada, deniz kenarında, odasında istirahatte, uyumadan önce yatak odasında her zaman müsait olduğunda devamlı okur, okurdu.

zonklamak: *fiil* Vücudun bir yeri nabız atışı gibi, kesik kesik ağrımak veya sancımaktır. *Hem zonklıyor hem ateş gibi yanıyor.*

zorla: *zarf* İstemeyerek anlamındadır. İsteksiz olarak, zoraki...

Bak bugün gene başım çatlıyor, ayakta zorla geziyorum.

zorlaştırmak: *sıfat* Sıkıntı veya güçlükle yapılan duruma getirmektir. Güçleştirmek...

O, bu sallantı içinde süzülüp dururken durumu büsbütün zorlaştıran bir değişiklik oldu ve haftalarca yolunu beklediği Mehmet günde iki defa sokağa çıkmaya başladı, böylece de KüçükAğa'nın kafasında buhranını ağdalaştıran soru çengelleniverdi.

zorlaya zorlaya: *zarf* Zorlayarak anlamındadır. Güçlülükle...

Kendisini zorlaya zorlaya, bozuk bir gülümseyişle: Aman ne güzel çocuk, diyebildi.

zorunda: *isim* Yapmaktan kaçınma olanağı bulunmamaktır. Kesinlikle yapması gerekme... *Astronotlar tüm malzemeleri kullandıktan sonra yerine koymak zorundadırlar.*

zorunluluk: *isim* Olması gerekmedir. Olduğundan başka olmama, zorunlu olma,

mecburiyet, mecburilik, zorunluk...

Yamama işinden doğan kırk yama, günlük yaşamın bir zorunluluğu olarak gelişme göstermiştir.

zulmetmek: fiil Eziyet etmektir. İşkence etmek...

Acımasız ve haksız davranana, zulmedene zalim denir.

zulüm: isim Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasını uğrattığı kötü durumdur. Eziyet, cefa...

Bu işgalleri ve düşman askerlerinin halka yaptıkları zulmü duyan İstanbullu Hoca direniş hareketine karşı çıkmakla yaptığı hatayı anlar ve Kuvayı Milliyecilerin tarafına geçer.

zurnalı: isim Ağaçtan yapılan, iki karış boyunda, ağız bölümü yayvan, keskin bir ses çıkaran ve çoğu zaman davulla veya dümbelele birlikte çalınan nefesli çalgısı bulunan anlamındadır.

Cümle âlem birikmiş işte davullu zurnalı.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Türkçe Öğretim Programı'nın değişmesiyle sözlük kullanımının yöntemi de değişmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışıyla hazırlanan yeni programla birlikte eskisi gibi metinden bilinmeyen bazı kelimelerin anlamlarının kitabın arkasındaki sözlükten öğrenilmesine son verilmiştir. Bunun yerine bilinmeyen kelimelerin anlamlarının öğrenciler tarafından metnin bağlamından hareketle tahmin edilmesi istenir. Bu çaba sonuçsuz kalınca kelimelerin anlamları öğretmen rehberliğinde öğrencilere sezdirilir. Bu çaba da sonuçsuz kalınca öğrencilerden kelimelerin anlamlarını sözlükten araştırıp bulmaları istenir. Anlamı bulunan sözcük ve deyimler ile cümleler kurularak öğrencilerin zihninde anlamın kalıcı olması sağlanmaya çalışılır (Elbir ve Yıldız, 2013: s. 261). Yapılan araştırmalar öğrencilerin büyük bir kısmının sözlük sahibi olduğunu ve sözlüklere başvurduklarını göstermektedir. Örneğin Yaman'ın (2010: 741) araştırmasına göre “öğrencilerin % 81'inin (330 kişi) kendisine ait bir sözlüğü bulunmaktadır. Bu öğrencilerin %56'sı (227 kişi) bilinmeyen kelimelerin anlamının belirlenmesinde sözlüklerden yararlanmaktadır”. Yine aynı “araştırmaya katılan öğrencilerin %72'si (291 kişi) metinlerde karşılaştığı ve anlamını bilmediği kelimeler için hemen sözlüğe bakmaktadır”. Ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları ile ilgili yapılan bir başka araştırmada bu yaştaki öğrenciler anlamını bilmedikleri bir kelime ile karşılaştıklarında önce metinden hareketle onu anlamlandırmaya çalışmaktadır. Sonra bu akıl yürütmenin doğruluğunu kontrol etmek için sözlüklere başvurmaktadır. Sözlüklerde bulunmayan bilgi için de internet, öğretmen, aile büyükleri veya arkadaş gibi diğer bilgi kaynaklarına yönelmektedirler (Melanlıoğlu, 2013). Bu bulgular, sözlüklerin öğrencilerin aklına gelen ilk başvuru kaynaklarından biri olduğunu açıkça göstermektedir. Bu yüzden sözlükler dil eğitiminin tamamlayıcı birer unsuru olarak tasarlanmalı ve öğrencilerin beklentilerini karşılayacak düzeyde olmalıdır. Zira “hedef kitlenin beklentilerine cevap veremeyen sözlüklerin başarılı olma ihtimali yoktur” (Boz, 2006: 24-25). Ancak Türkiye'deki okul sözlükleri incelendiğinde böyle bir kapasitelerinin olmadığı görülür. Mevcut okul sözlükleri daha çok sezgisel bir temele dayanırlar ve yazarlarının öngörüsüne göre şekillenmişlerdir (Baskın, 2017: s. 778). Bunun nedeni Türkiye'de sözlük ile ilgili çalışmaların bireysel ve çoğu zaman amatörce yapılmasıdır (Baskın, 2014: s. 447).

Kullanıcıların sözlüksel beklentileri birbirinden oldukça farklıdır. Özellikle okul çağında hızlı gelişim gösteren bireylerin zihinsel ve dilsel becerilerine paralel olarak

sözlüklerin de geliştirilmesi ve öğrencilerin taleplerini karşılaması gerekir. Bu ancak, sınıf temelli sözlüklerin hazırlanması ve bu sözlüklerin de hedef söz varlığını esas alması ile mümkündür. Bu yüzden sözlük yazarları eserlerini yazmaya başlamadan önce hedef kitlelerini belirlemeli ve bu hedef kitlenin sözlük ihtiyacını öğrenmekle işe başlamalıdır. Yapılan bu çalışmada da hareket noktası öğrencilerin maruz kalacağı hedef söz varlığıdır. Son üç yılda okutulan Türkçe ders kitapları taranmış, kelimeleri listelenmiş ve bunlardan eğitim sözlüklerine uygun olarak bir sözlük hazırlanmıştır.

Bu sözlüğün en temel gerekçesi *Güncel Türkçe Sözlük (TDK)* gibi Türkçenin temel kaynağı durumundaki eserlerin bile bazı madde başlarını ya da bunların açıklamalarını içermiyor olmasıdır. Örneğin aşağıdaki maddeler *Güncel Türkçe Sözlük*'te yoktur:

- a vitamini
- aç aça
- açıcı
- açıp açıp
- ad verme töreni
- adil olmak
- affedici
- ağırlıksızlık
- akarat
- akıllı mandal
- akülü araba
- ala ala
- aldırmaııcı
- alımlı alımlı
- alıp alıp
- altı ay
- amaç-sonuç
- animatronik
- anlat anlat
- ardından
- aşrı aşrı
- atanıvermek

- ata sporu
- atlı savaşçı
- atta
- avcibaşı
- ay yıldızlı forma
- ayakkabıcıbaşı
- ayet-i kerime
- aynı aynı
- b vitamini
- bacakçıbaşı
- balata yakmak
- balıkçık
- balık-ekmek
- balkonlu
- bandosuz
- bardak bardak
- başpare
- belirginleştirici okuma
- beyaz beyaz
- beyaz ekmek
- beyazlamak
- bez bebek
- bıyıkçıbaşı
- bilgi çağı
- bilmiş bilmiş
- bin bir
- bionic kangroo (biyonik kanguru)
- bitişik eğik yazı
- boyakarıştıracıbaşı
- bölgeden bölgeye
- börek çörek
- buharcık

- bulgur bulgur
- burmalı
- buruncubaşı
- buuv!
- büyülemek
- büyüüp büyüüp
- cepheden cepheye
- ciltius, altius, fortius
- ciritli
- computer
- çağdan çağa
- çenecibaşı
- çengellenivermek
- çevre mühendisliği
- çizgi karakter
- çoklu medya
- çorbacıbaşı
- çöp kutusu
- çuf çuf
- çün
- dağıta dağıta
- daha hızlı daha hızlı
- danışmanbaşı
- dar hane çorbası
- değişe değişe
- dehşet verici
- demir tozu
- deniz kuşu
- derecelik
- desenlendirmek
- detoks
- dıngı dı dıngı dı dı

- dilcibaşı
- doğa olayı
- dolaşa dolaşa
- dondurmacıbaşı
- döndüre döndüre
- döne döne
- dönem dönem
- dudakçıbaşı
- dura dura
- duş almak
- duvar ustası
- dünyaca
- düşünceden düşünceden
- düğ
- efekt uzmanı
- egzersiz bisikleti
- eğitim durumu
- eğlendirici
- el yapımı
- elektronik mektup
- elif elif
- elma elma
- emredici
- emsalsizleşmek
- enerjili
- esin kaynağı
- esinlenilmek
- esnetilmek
- et yemeği
- ettirilebilmek
- eze eze
- fark etme

- farklı farklı
- fazla fazla
- fırçacıbaşı
- film çekme makinesi
- fotokopi bölümü
- geceden geceden
- geliştirici
- gelinebilmek
- gelse gelse
- genel seferberlik
- gerivermek
- gezdirilebilmek
- gezen
- gıcırdaya gıcırdaya
- gırtlakçıbaşı
- giriş kat
- görsel efekt
- görüntülenebilmek
- gösteri sanatları
- göz teması
- gözcübaşı
- gümüş madalya
- güney yarımküresi
- günlük giriş kartı
- güzel sanat dalları
- ha ha
- hafız ı kütüp
- halk kütüphanesi
- halk oyunları
- ham film
- hareket ettirmek
- harfli

- haşrolmak
- hat sanatı
- hatırlatıcı
- hava freni
- hayır kurumu
- hayırevi
- hayran hayran
- hayretli
- hazır ve nazır
- heceden heceden
- hecelenmek
- hediye edilmek
- heykelcibaşı
- hırlaya hırlaya
- hıhıt
- hızlı okuma tekniği
- hikâye haritası
- hiyeroglif yazısı
- huduttan hududa
- ısı kalkanı
- ısıtıvermek
- icat etme
- iç açıcı
- içindeki
- idari blok
- ideografik
- ilan edilmek
- ilişkilendirilebilmek
- ilmek ilmek
- iltifatta bulunmak
- imal edilmek
- imkân sağlamak

- imla (yazım) kuralları
- ince ince
- inceltmek
- insula
- inşaat mühendisliği
- interaktif salon
- iptal edilmek
- iran kedisi
- israf edilmek
- iyi geceler
- iyi iyi
- iyileştirilme
- kaburgacıbaşı
- kaçışmak
- kaldırıp kaldırıp
- kalorilik
- kamçı çalmak
- kana kana
- kapanıvermek
- kapatma
- kaptırılmak
- kara kara
- karar verilmek
- karayığın
- kare kare
- karıncacık
- kasaba kasaba
- kaşıntıcıbaşı
- kavuşturulmak
- kayıt cihazı
- kayıtçı
- kazandırılmak

- keçeli kalem
- kel mel
- kepekli ekmek
- kerecik
- kese kese
- keſiſim kumesi
- kır lalesi
- kırmızı ışık
- kış olimpiyatları
- kimlik bilgisi
- kiſileſtirilmek
- kiſisel bakım
- kitap dıſı materyal
- kolcubaſı
- koli koli
- konferans salonu
- konser alanı
- kontrol ettirmek
- kontrol paneli
- konuşan kitaplık
- konuſturulmak
- kor komaz
- koſul sonuç
- kroket
- kulakıbaſı
- kullanıcı
- kumanda edilmek
- kurcalattırılmak
- kurſun asker
- kuru baklagil
- kuruluſ kanunu
- kuruluvermek

- kuşaktan kuşağa
- kuşatıcı
- kuvvetlendirilme
- kükrek
- kütüp
- lahor
- lahor çividi
- led
- led ışık
- mal müdürü
- malzeme bilimi
- mansur ney
- masal anası
- menzil okçuluğu
- meraklı meraklı
- merkezli
- merkezlik
- metalik ses
- metnin türüne uygun okuma
- metre metre
- millet kütüphanesi
- milli mücadele
- millik
- mimarbaşılık
- mobilize olmak
- mokasen
- muzip muzip
- müddetçe
- namaz duası
- napiim
- nasırcıbaşı
- neticelenebilmek

- nezaket kuralı
- niceden niceden
- nişancıbaşı
- niteleyici
- nolur
- not alarak okuma
- numaralandırılmak
- ocimumbasilicum
- oda orkestrası
- oflayıp puflama
- okçubaşı
- okuyucu bankosu
- olimpiyat bayrağı
- olimpiyat meşalesi
- olimpiyat şampiyonu
- ordu mensubu
- orman mühendisliği
- ortak pazar
- otlaya otlaya
- ova bayır
- öbek öbek
- ödevsiz
- önceden önceden
- önem verilmek
- önlenebilmek
- özel efekt
- öz güvenli
- pantomim
- pantomimci
- para mara
- parazvane
- parçalı bulutlu

- parçalık
- parti numarası
- patchwork (pecvork)
- patlatıvermek
- paylaşarak okuma
- peyzaj mimarlığı
- popüstü
- porsiyonluk
- rebab keman
- renklendirilmek
- resimlenmek
- robot balık
- rüyacıbaşı
- sabitlenmek
- sade f yağı
- saf saf
- sakalcıbaşı
- santimlik
- sapanlı
- sarkıtılmak
- satın alma komisyonu
- savaş pilotu
- savura savura
- sayagelmek
- sayede
- sayfa sayfa
- scanner
- scooter
- scooterlı
- seçici dinleme
- seke seke
- sencileyin

- seslenilme
- seslenilmek
- sessiz sessiz
- sıkıntıcıbaşı
- sevdiceği
- sipürde
- sokak sokak
- sola sola
- son kullanma tarihi
- sorgulayarak okuma
- sorgulayıcı
- soslu
- soyadı kanunu
- söylene söylene
- söz hakkı
- söz sanatı
- söze girme
- serbest stil
- stilli
- stop motion
- storyboard
- su altı kamerası
- su altı yaşamı
- su damlası
- su ibriği
- süpernova
- sürekli kullanıcı giriş kartı
- süreli yayın
- sürpriz beklemek
- şah ney
- şehir ve bölge planlama
- şelpe

- şeycik
- šiircibaşı
- tadılmak
- tahıllı
- tam yağlı süt
- tapu müdürü
- taraya taraya
- tartışadurmak
- taşınılmak
- tazecik
- telaş telaş
- temel afet bilinci eğitimi
- tepine tepine
- tespit edilmek
- tıbbi laboratuvar
- toksikoz
- topçu eri
- tor tor
- toplayıcılık
- tutturulmak
- tutuşturulmak
- tüketici derneği
- tüketilmek
- tümen komutanlığı
- tümü
- türetilmek
- tüte tüte
- tüy kalemi
- uça uça
- uğraşadurmak
- uğraştırıcı
- uhunet

- ulaşım aracı
- umami
- uslu uslu
- usul usul
- uyandırmacıbaşı
- uzantılı
- üç dört
- ürkek ürkek
- verdirebilmek
- verdirilmek
- vergi adaleti
- veteran
- virüs programı
- vişneli
- vitrin dolabı
- voleybol oynamak
- wifi
- yanına sokulmak
- yardım istemek
- yardım kurumu
- yazık yazık
- yazım kılavuzu
- yazım yanlışı
- yeşil yeşil
- yıkanılmak
- yıldız ney
- yoklayıcı
- önlenebilmek
- yudumlaya yudumlaya
- yutulabilmek
- yüksek atlamak
- yüceden yüceden

- yükseköğretim elemanı
- yüksek yüksek
- zaman kapsülü
- zarifleşmek
- zavallıcık
- zıplaya zıplaya
- zıt anlam
- zilci
- zirveleşmek
- zorlaya zorlaya
- zorunda
- zurnalı

Ayrıca 5. sınıf Türkçe sözlüğünün arka kısmında yer alması gereken ünlemler bölümünde yer verilen şu ünlemlerin anlamı da *TDK Güncel Türkçe Sözlük*'te yoktur:

- dahha
- hı hı
- hıı
- hoy
- ınnh
- len
- mmm...
- ohhh beee
- öfff pöff

5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitabında yer alan atasözlerinden aşağıda yer alanların anlamları yine *TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nde bulunmamaktadır:

- balı tatlı olanın sineği Bağdat'tan gelir
- baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz
- beş kardeşin beşi bir değil
- çok arpa atı çatlatır
- çok sözünü az söyle az sözünü öz söyle
- eğrinin iki yakası bir araya gelmez
- komşunun hakkında hüküm vermeden önce iki ay onun mokasenleriyle yürü

(Meksika atasözü)

- sağlıktan büyük zenginlik yoktur
- sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa

5. sınıfta yer alan şu deyimlerinde anlamları yine *TDK Atasözleri ve Deyimler*

Sözlüğü 'nde bulunmamaktadır:

- ağızdan ağıza aktarılmak
- Allah'ın rahmetine kavuşmak
- ayağı yere basmak
- burnunun dibine gelmek
- can katmak
- canı dişine tak etmek
- canla başla çalışmak
- çırpınıp durmak
- dilden dile dolaşmak
- gözü pek olmak
- gün yüzüne çıkmak
- hırsla kapılmak
- hodri meydan
- kafa dengi
- kolay lokma olmak
- korkudan bir köşeye sinmek
- kulu köpeği olmak
- püf noktası
- sevinçten bayılmak
- soğuktan dişleri keman çalmak
- yüreğine taht kurmak

Aşağıdaki madde başlarının açıklamaları *Güncel Türkçe Sözlük* 'te bulunmakla birlikte 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki anlamı karşılamamaktadır. Dolayısıyla aşağıdaki açıklamalar *Güncel Türkçe Sözlük* 'te bulunmamaktadır. Bu madde başları ve içerikleri şunlardır:

ağdalaştırmak: *fil* Aşırı veya yoğun bir hale getirmektir. Ağırlaştırmak, yoğunlaştırmak...

Küçük Ağa 'nın kafasında buhranını ağdalaştıran soru çengelleniverdi.

akıtılmak: *fiil* Birbiri ardına sıralı nesnelere hızlı bir şekilde hareket ettirmek, bir yerden ötekine geçirmektir.

Resimler hızlı olarak akıtılarak karakterin hareket ettiğini sandığımız görüntüler elde edilir.

aklanmak: *fiil* Beyaz renkli olmaktır.

Aklanacağı yerde cilalanmış gibi daha bir parlaklaştı.

aksaklık: *isim* İşlerin gerektiği gibi işlememesidir. Düzensizlik, arıza, pürüz...

Bu seçimlerde yaşadığınız sorunlar ve aksaklıklar nelerdir?

aktarılmak: *fiil* Bir maddenin su dolu bir kaptan kağıda geçirilmesidir. Taşınmak, nakledilmek...

Su üzerine damlatılan boyaların kâğıda aktarılmasıyla yapılan eski bir kâğıt boyama sanatına ebru denir.

alçaltmak: *fiil* Sesi hafifletmektir.

Sesimi nerede yükseltip alçaltmalıyım?

algılayıcı: *isim* İnsanların çevrelerinde olup bitenleri duyu organlarıyla algılamasına benzer biçimde, ortamdaki sıcaklıktaki, basınçtaki, hızdaki ve benzeri değerlerdeki değişimleri elektrik sinyallerine çevirerek makinenin algılamasını sağlayan sensörlerdir.

Kendi kendine yönlenebilen bu robot çeşitli algılayıcılarla donatıldı.

ambalajlamak: *fiil* Bir eşyayı, dış etkilerden zarar görmeyecek ve kolay taşınabilecek şekilde paketlemektir. Sandıklamak ...

Bu ürünleri tasarlamak, üretmek, ambalajlamak, tüketiciye ulaştırmak, tanıtmak ve satmak için binlerce insan ve makine çalışır.

anlama: *isim* Bir şeyin ne olduğunu akıl yoluyla kavramadır. Akıl erdirmesi...

Bir yandan seviniyor diğer yandan da bu garip olayı anlamaya çalışıyordu.

anlaşılma: *isim* Bir şeyin ne olduğunu bilmektir. Kavramak...

Yazınızda genel olarak, genellikle, her zaman, ama, fakat, özellikle, açıkçası, çünkü, bunun nedeni” gibi ifadeler kullanırsanız anlattıklarınızın kolay anlaşılmasını sağlamış olursunuz.

anlatılma: *isim* Bir konunun anlaşılmasının sağlanmasıdır.

Anlatılması kolay ancak yapılması veya katlanması çok güç.

anlayabilme: *isim* Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavrama durumudur.

Beden dilini konuşup anlayabilmemiz için iki temel ögeye gerek duyarız: Jestler ve

mimikler.

anonimleşmek: *fiil* Yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen bir duruma gelmektir.

Türküler böylelikle anonimleşirler.

anten: *isim* Uydudan gelen boşluktaki dalgaları toplayarak bu dalgaların televizyon, radyo vb. aletlerin içerisinde görüntü vermesini sağlayan cihazdır.

Dawei bir televizyon anteni kurarken, Lev ve Attiya da, Mars toprağına Dünya Gezegeni'nin bayrağını dikiyorlar.

aptalca: *zarf* Davranışlarını kontrol edemeyen, zekâsı kıt kimseye yaraşır nitelikte olandır. Budalaca, zekâsı kıt gibi...

Gerçi kek yiyenlerin boyu uzar diye bir kural yoktu ama Alis olağanüstü şeylere öylesine alışmıştı ki olayların normal olarak gelişmesini aptalca ve can sıkıcı bulmuştu.

aralama: *isim* Mola verme anlamındadır.

Bazen de pek az uyku aralaması ile okumaya devam ederdi.

arayış: *isim* Birini ya da bir şeyi bulma durumunda olmadır. Talep hâlinde bulunma...

İnsanın uzayda ya da Dünya dışı başka bir gezegende yaşamsal kaynak arayışına gideceği kesindir.

arındırılmak: *fiil* Temizlenmek anlamındadır.

Tüm su ve atıklar arındırılıyor ve geri dönüştürülüyor.

armalı: *sıfat* Üzerinde bir devletin, bir hanedanın, bir şehrin simgesi olarak kabul edilmiş resim, harf veya şekil bulunan anlamındadır.

Yiğitler gelir güreş tutmaya göğsü armalı.

aromasız: *sıfat* Bitkilerden yayılan ve koku alma duyusunu etkileyen hoş ve keskin kokunun bulunmaması anlamındadır.

Kızılıktan, kuşburnudan, nardan, gülden şurup-şerbet yapılır, hepsi de aromasız, katkısız şifa niyetine içilir, bir kenara not ediniz.

artış: *isim* Çoğalma işidir. Fazlalaşma, yükselme, artım...

Hızlı nüfus artışı, çevre sorunlarına önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

aşılmak: *sıfat* Geçilmektir. Kat edilmek...

İnsanoğlu ucu bucağı görünmez denizleri aştı aşmasına da, aşılın her yol ayrılık getirir.

aşınmak: *fiil* Eskimek anlamındadır. Yıpranmak...

Büyük usta mektubunda, 'Bu notu bulduğunuza göre kemerlerden birinin kilit taşı aşındı ve nasıl değiştireceğinizi bilmiyorsunuz.' diyordu.

avlama : *isim* Bir av hayvanını ölü veya diri olarak ele geçirmek, yakalamaktır.

Bu sevimsiz, çirkin yüzlü avcı galiba beni avlamaya gelmiş.

aydınlatılmak: *fiil* Işıklandırılmak anlamındadır.

Yumurtalar bir fanusa koyularak aydınlatılıyor.

ayıklanmak: *fiil* Bir şeyin işe yaramayan kötü ve zararlı kısımlarının atılması anlamındadır.

Adam gelir de önüne bir tabak ayıklanmış nar koymazsak, gönlünüzü kırarım,” dedi, durdu.

ayrıştırmak: *fiil* Birleşik bir maddeyi çeşitli etkilerle kendisini meydana getiren daha basit maddelerine veya atomlarına ayırmaktır.

Oralarda üreticiler değerli hammaddeyi ayrıştırır ve yeni ürünler üretir.

bağımlılık: *isim* İçki, uyuşturucu madde vb.ne aşırı derecede düşkün olma durumudur. Tutkun...

Bağımlılık; bilgisayar, tablet ve cep telefonlarıyla İnternet’e, televizyona ve başka bir oyun cihazına olabilmektedir.

bağışlama: *isim* Bir şeyi yarar gözetmeden karşılıksız olarak verme anlamındadır.

Bir kişinin malının bir kısmını halkın ihtiyacını gidermek üzere bağışlamasına denir.

bağışlanmak: *sıfat* Karşılıksız olarak verilmiş demektir.

Vakfedilen kurumların yaşaması ve topluma hizmet sunabilmesi için bağışlanan gelir kaynaklarına denir.

bağlatmak: *fiil* Bir şeyi bir yere tutturmak işini başkasına yaptırmaktır. Düğümletmek...

İpi, üçüncü şerefenin üstünden minareye sıkıca bağlattı.

bakabilmek: *fiil* Görüp inceleme ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Güçlük çekerseniz okuduğunuz metne bakabilirsiniz.

bakma: *isim* Gözleri bir noktaya çevirme işidir.

Aynı yere bakmaya başladı.

bant: *isim* Elektrik yardımıyla dönen bir şerit üzerinde yürüyüş veya koşu yapılabilen araçtır. Yürüyüş bandı...

Lavlar ayaklarımın altından yürüyen bantlar gibi akıp gidiyordu.

barındırmak: 1. *fiil* Yaşamak anlamındadır.

Her biri bambaşka bir yaşam barındırır içinde.

2. *fiil* Yaşamasını, yerleşip oturmasını sağlamak anlamındadır.

Müzik kültürü ile yetişmiş ve birçok yetenekli müzisyeni barındıran bir ülkedir Türkiye.

barınma: *isim* Doğa etkilerinden korunmak için kapalı bir yere sığınma işidir.

Kuş evleri, kuşların barınmaları için evlerin ön yüzlerine özel olarak yerleştirilen yapılardır.

barometre: isim, Hava basıncını ölçmeye, hava değişikliğini önceden belirlemeye ve bulunulan yüksekliği tespiti yarayan âlettir.

Adeta çıkacak kasırgayı bir barometre hassasiyetiyle sezen cahil bir denizci gibi...

basabilmek: fiil Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koyma becerisi bulunmak anlamındadır.

Baksın, kim kimin gölgesine basabiliyor.

basamaklı: sıfat Ondalık sayı sisteminde bir sayının sağdan sola doğru rakamlarının derecelerine göre her birinin bulunduğu yere sahip olma durumudur.

Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen bin, milyon, milyar ve trilyon sözleri yazıyla yazılabilir.

bastonlu: sıfat Yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metalden yapılan araca sahip olan anlamındadır.

Kasketli, şık giyimli, bastonlu, sevimli bir amcaydı.

başlatılmak: fiil Başlaması sağlanmak anlamındadır. Başlamasına yol açılmak...

Mimar Sinan'ın 'çiraklık eserim' dediği Şehzadebaşı Camii'nin zedelenen kemerleri için restorasyon çalışmaları başlatıldı.

bata çıka: zarf Herhangi bir birikintinin içerisine girip daha sonra belirerek sürüklenmek anlamındadır.

İki keçi, ırmakta bata çıka sürüklenmeye başlamışlar.

bayılmak: fiil Gözlere yarı açık bir halde hüzünlü bir hava vermektir.

Tevfik Efendi yatağa uzanmış, bu tatlı yaşayışı sanki yudum yudum içiyor, inleyerek, gözlerini bayılarak nasıl düştüğünü anlatıyor.

belirginleştirilmek: fiil Açık bir biçime getirilmektir.

Daha sonra karakter renklendirilip yüz ve beden ayrıntuları belirginleştirilir.

belirleyebilmek: fiil Belirli duruma getirme becerisine sahip olmaktır.

Medya araçlarında ya da İnternet sitelerinde sunulan bilgilerin size uygun olup olmadığını nasıl belirleyebilirsiniz?

benimsenmek: fiil Kabul edilmektir.

Hoşgörü, dayanışma, dostluk ve barış da olimpiyatlarda sporcular ve izleyenler tarafından benimsenen amaçlardır.

benzeme: isim Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunma anlamındadır.

Robotun bacak mekanizmasına, gerçek bir kangurunun bacaklarındaki yapıya

benzemesi için yaylar yerleştirilmiş.

bırakma: isim Tutmaktan vazgeçme işidir.

Sinan, adamlarına ipi bırakmalarını söyledi.

biçme: isim Ekin, ot vb.ni orakla, tırpanla, makine ile kesme işidir.

İlk insanlar ekip biçmeyi üretim yapmayı bilmediklerinden, avcılık ve toplayıcılık geçiniyorlarmış.

binebilmek: fiil Bir şeyi kullanma ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Arkadaşlarıyla oynarken onların scooterlarının peşinden koşuyordu bir tur binebilmek için.

bitirme: isim Tamamlamak işidir.

Lafı kısa kesip bu tatsız sohbeti bir an önce bitirmeye bakarsınız.

blok: isim Birbirine bitişik yapılan büyük binaların her biridir.

Milli Kütüphane; İdari Blok, Okuma Salonları Bloğu ve Depo Bloğu olmak üzere 3 bloktan oluşmuştur.

bobin: isim Üzerine iplik, tel, film, kâğıt gibi şeyler sarılan makara anlamındadır.

Bobine sarılan kâğıttan alınan numune kalite kontrol laboratuvara gönderiliyor.

bohçacı: isim Bohça içinde taşıdığı kumaş ve öteberiyi evlere götürüp satan kadındır.

Bohçacı kadının on yumurtaya verdiği toz boyalar ne güne duruyor.

boşalmak: fiil Yer, memuriyet, makam vb. için açık, münhal duruma gelmek anlamındadır.

Babası vefat edince köyüne döndü ve bir süre babasından boşalan imamlık görevini yerine getirdi.

bulunuş: isim Varlığı bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarmaktır. Keşfetmek...

Bundan yedi bin yıl kadar önce yazının bulunuşu insanlık tarihinde bir dönüm noktası oldu.

bütünleştirilmek: fiil Tamamlanılması sağlanılmaktır. Bir araya getirilmek...

Yapılan çalışmalar deprem mühendisliği, jeodezi ve jeofizik eğitimleriyle bütünleştirildi.

büzme: isim İnsanların ağlamaklı oldukları durumlarda dudaklarının almış olduğu durumdur.

Mehmet bir parça kendine gelmiş, dudaklarını büzmeye başlamıştı.

cumhuriyetçilik: isim Cumhuriyet yönetimine taraftar olmayı, cumhuriyet rejimini benimsetmeyi amaçlayan Atatürk'ün ilkelerinden biridir.

Amacın gerçekleştirilmesi için Atatürk, Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve inkılapçılık ilkelerini belirlemiştir.

çatallı: *sıfat* İki veya daha çok kola ayrılan değnek durumunda olan anlamındadır.

Bebeğin gövdesi ve bacakları, ağacın çatallı olan ince dalından; kafası, gazoz kapağındandır.

çatırdama: *isim* Sert bir şey kırılırken, yanarken, yerinden sökülürken veya sıkıştırılırken oluşan sesin çıkmasıdır.

Kiraz ağacının dallarından birinin çatırdamasıyla çocuklardan biri yere düştü.

çatlama: *isim* Parçaları ayrılıp dağılmayacak bir biçimde yarıma anlamındadır.

Açar açmasına da yeni dükkânında güzel güzel yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe ve emeğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlama başlar.

çattırmak: *fiil* Denk getirme işini yaptırmaktır. Karşılaştırma...

Sizi merhametlisine, cömerdine, saygılsına, kıskanç olmayanına çattırmış olsun!

çekebilmek: *fiil* Düşünceleri üzerinde toplama ihtimali veya imkânı bulunmak anlamındadır.

Anlatıcı dinleyenlerin ilgisini çekebildiği ölçüde başarılı sayılır.

çevrilme: *isim* Bir dilden diğer bir dile aktarılmasıdır. Tercüme edilme...

Küçük Prens kitabının 210 dile ve lehçeye çevrilmesinin nedeni ne olabilir?

çıkabilme: *fiil* Farklı anlamları algılama ihtimali bulunmak anlamındadır.

Farklı kişiler aynı karikatüre baktığında değişik mesajlar çıkarabilirler mi?

çıkılabilme: *fiil* Gerektiğinde herhangi bir şeyi bulunduğu yerden ayırma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Uzay İstasyonu'ndaki bilimsel deneyleri gerçekleştirmek için gereken tüm malzemeler, istasyonun duvarlarına takılıp çıkarılabilen raflarda bulunur.

çıkartılmak: *fiil* Herhangi bir oyunda yer alan karakterlerin sahneye gelmesi anlamındadır.

Karagöz oyunundaki tipler, yöresel müzik ve danslar eşliğinde sahneye çıkartılır.

çıkma: 1. *isim* Dışarıya varmaktır. İçeriden dışarıya doğru gitmek...

Onların evden çıkmalarını bekliyorum, dört gözle bekliyorum.

2. *isim* Kitap, gazete, dergi vb. şeyleri basmak ve dağıtmak anlamındadır.

İyi kitap yazılması için iyi dergi çıkması için kötülerinin de bulunması lazımdır.

3. *isim* Spor müsabakalarında bir üst tura yükselmektir.

Rakiplerini yenerek finale çıkma hakkını kazandı.

4. *isim* Yeni yetişip satışa sunulmaktır. Piyasaya sürülmek...

Ürünün ortaya çıkması ne kadar zaman alır?

5. *isim* Bir şeyin yukarısına doğru yürümektir.

Yaşlı adam merdivenleri çıkmaya başladı.

6. *isim* Osmanlı döneminde şehzadelerin devlet yönetimini öğrenmek amacıyla illerin yönetimine atanmasıdır.

Sancağa çıkma dönemi gelince Molla Gürani ile birlikte Manisa'ya gönderildi.

çinicilik: *isim* Duvarları kaplayıp süslemek için kullanılan, bir yüzü sırlı ve genellikle çiçek resimleriyle bezeli, pişmiş, balçık levha yapma sanatıdır.

Çinicilikte çok ilerilere girmiştik.

çizebilmek: *fiil* Resim yapma becerisi bulunmak anlamındadır.

Bilgisayar oyunlarını yaratan ekiplerin hikâyeler yazabilen, resim çizebilen, bilgisayar programlayabilen insanlara ve daha fazlasına ihtiyacı var.

çizik: *sıfat* Bir nesnede, üzerinde sert ve sivri bir şeyin sürtüp geçmesinden hâsıl olan izdir.

Bir yerinde bir kırık çizik falan görürsem bu fiyatı da vermem.

çözdürmek: *fiil* Verilen bir şifreli cümlenin anlamını bulma işini yaptırmaktır.

Telgraf memuruna cümleyi çözdürüp hemen eve geri dönüyormuş.

çözme : *isim* Herhangi bir sorunun bilinmeyen, gizli yanını bulmaktır.

Animatörlerin problem çözme becerilerinin yüksek olması, fizik kurallarını iyi bilmeleri gerekiyor.

dadandırmak: *fiil* Bir kimsenin ayağını bir yere alıştırmasıdır. Sık sık gitmesine sebep olmak...

Cıvıl cıvıl kuşlar dadandırdık yuvalarına.

dağıtılmak: *fiil* Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyin birisine verilmesidir. Gönderilmek...

Filmin kopyaları hazırlanarak ilgili yerlere dağıtılıyor.

damlama: *isim* Tane tane düşme işidir.

Yummuş gözüni; damlamayı dinlemeye başlamış.

damlatılmak: *fiil* Damla hâlinde akıtılmaktır.

Su üzerine damlatılan boyaların kâğıda aktarılmasıyla yapılan eski bir kâğıt boyama sanatına ebru denir.

davetli: *isim* Bir yere çağrılmış olup orada misafir olarak bulunan kimsedir.

Davetliler coşar, eğlence devam eder.

depolanmak: *fiil* Korunmak, saklanmak veya gerektiğinde kullanılmak için bir şeyin bir yere konulmasıdır. Belli bir yerde biriktirilmek...

Kanguru sıçrayıp ayakları tekrar yere değdiğinde bu yaylar sıkışıyor ve bunun sonucunda bir miktar enerji depolanıyor.

derinleşmek: *fiil* Alçak gönüllük gibi ahlaki kurallara saygısında yoğunluk kazanmaktır.

O, dışarı çıktıkça, kenarda kaldıkça, tevazuda derinleştikçe gönüllere daha çok girmişti.

diyafram: *isim* Titreşerek ses meydana getiren veya ses dalgalarının elektrik akımına çevrilmesini sağlayan, mikrofon, telefon kulaklıkları ve hoparlörlerde kullanılan, çok ince madenî levhadır.

Mıknatıs, karşı taraftan gelen sesin titreşimleriyle oluşan akım değişikliğiyle diyaframı hareket ettirir.

dondurulmak: *fiil* Soğukta bırakılıp donması sağlanmaktır. Buz hâline getirilmek...

Uzun süre dayanmaları için bunlardan bazılarının suyu alınmış, bazıları da dondurulmuş oluyor.

durabilmek: *fiil* Bir kimseye karşı çıkma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Düşmana karşı dimdik ayakta durabileyim.

duyurulma: *isim* Bir durumu yayma işidir. İlan edilme...

Millî marş yazılması için yarışma açıldığının duyurulması.

düşme: *isim* Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inme işidir.

Sayfaların arasından bir yazının ya da yaprağın düşmesini ister gibi kitapları tek tek sallıyordu.

düşünme: *isim* Bir sonuca varmak amacıyla bilgileri incelemek, karşılaştırmak ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmedir. Zihinsel yetiler oluşturma, muhakeme etme işi...

Atatürk daha çocukluğunda okumaya, düşünmeye çok meraklıydı.

düşünülme: *isim* Zihinde canlandırılmadır. Tasavvur edilme...

Basit bir yıkama işleminden tutunda beslenmeye kadar birçok basit iş üzerinde detaylı düşünülmesi gereken bir eylem haline gelmektedir.

düzenlenme: *isim* Bir işi yapmak için her şeyin tamamlanmış olması anlamındadır. Tertip edilmek...

Zamanla kış sporlarının yer aldığı kış olimpiyatları da düzenlenmeye başladı.

eğitimi: *sıfat* Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme işini görmüş anlamındadır. Terbiye görmüş...

Eğitimli erlere ihtiyacımız var.

eğrilmek: *fiil* Eğri bir durum almaktır. Kıvrılmak...

Ormanın en büyük ağacı olmasına rağmen, ihtiyar ağacın tepesi yay gibi eğrilmişti.

eksiz: *sıfat* Kelime türetmek veya kelimenin görevini belirtmek için kullanılan, başa, sona veya kelimenin içine eklenebilen, bağımlı dil bilgisi öğelerinin olmamasıdır.

Aşağıdaki cümlelerde bazı kelimeler eksiz verilmiştir.

emeklilik: *isim* Belirli bir süre çalıştıktan sonra kanunlar gereği işi ile ilgisi kesilerek kendisine aylık bağlanmış olma durumudur.

Yusuf Eygören, emeklilik hayatını renklendirmek için giriştiği yumurta oyma sanatıyla üç yılı aşkın bir süredir ilgileniyor.

emzikli: *sıfat* İbrik, çaydanlık, testi vb. kapların, suyu azar azar akıtmaya yarayan içi delik uzantısına sahip olan anlamındadır.

Su koymaya yarayan kulplu, emzikli kaba ibrik denir.

erime: 1. *isim* Kendini çok fazla utanmış veya üzölmüş durumda hissetmektir.

O kadar ki tek başına ürettiği teoriler için dahi “biz”i kullanması kendini yaptığı işe vermesi ve onun içinde erimesinin de deliliydi.

2. *isim* Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçme işidir.

Karıştırıcı sürekli dönerek selülozun suda erimesini sağlıyor.

ettirilmek: *fiil* Bir işin yapılmasıdır.

Stop motion denilen bir teknikle bir nesne kare kare hareket ettirilip fotoğrafları çekiliyor ve sonra bu fotoğraflar arka arkaya hızla oynatılıyor.

ezme: *isim* Üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak yassılaştırma. Biçimini değiştirme işi...

Kesme, doğrama, ezme ya da dövme işlemi sırasında, çeşitli malzemelerdeki uçucu maddeler havaya yayılır.

fırçacı: *isim* Bir kimsenin boya yaparken onun yerine fırçayı kullanandır.

Size bir fırçacı bulalım.

gazlı: *sıfat* Sindirim sırasında ağızdan yutulan hava ile mayalanma sonucu oluşan uçucu maddeleri yapan içeceklerdir.

Cips, çikolata ve gazlı içeceklerden olabildiğince kaçınmalıyız.

genişletmek: *fiil* Kapsamı büyük anlamındadır. Dar sınırlar içinde kalmayan, yaygın duruma getirmek...

Mısırlılar, bu resimlerle yazının her iki şeklini de genişletip basitleştirdiler.

gıcırdatmak: *fiil* Sert nesnelere birbirine sürtünmesi sonucu oluşan sesi çıkarmaya yol

açmaktır.

Kayıkçı Halil ahşap evin tahtalarını gıcırdatarak salona geçmiş.

gıdıklanmak: *fiil* Vücudun bazı yerlerine dokunarak ürperme veya gülererek kaçınma ile beliren bir sinir tepkisi uyandırılmaktır.

Ağacın beli gıdıklanıyor.

güvenebilmek: *fiil* Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Sözüne güvenebileceğiniz biri.

habercilik: *isim* Bir haberi usulünce hazırlayan ve yayın organlarında yayımlayan kimsenin yaptığı işidir.

Jules Verne 1889 yılındaki aynı öyküde gazete haberciliğine alternatif olarak, haberlerin bir şekilde insanlara haberciler ve devlet adamları tarafından sözlü olarak aktarılabilceğini yazdı.

havalanma: *isim* Yerden ayrıлып göğe yükselme işidir.

Ağla birlikte havalanmayı başarabiliriz.

icra etmek: *fiil* Bir mûsikî parçasını, notalarını ağızla veya bir çalgı ile seslendirmek suretiyle söyleme veya çalmadır.

Başpare denilen, icra eden sanatkârın dudaklarına temas eden bir araç yardımıyla ses çıkartılır.

ilişmek: *fiil* Birdenbire, farkında olmadan görmek anlamındadır.

Gözüne bir kulübe ilişir, oraya varır.

indirilmek: *fiil* Yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesinin sağlanmasıdır.

67 ile 72 arasındaki hafif gemi, Dolmabahçe sirtlarından Kasımpaşa'ya kadar 3 millik bir yoldan dağlar aşılarak, yüzlerce manda ve binlerce asker eşliğinde, yağlı kızaklar üzerinden kaydırılarak bir gecede Haliç'e indirildi.

irdelenme: *isim* Bir konunun incelenmesi ve eleştirilmesi gereken bütün yönlerini birer birer incelemeye, araştırmaya, tetkik etmeye konu olma işidir.

Bu konunun değişik açılardan irdelenmesi şüphesiz ki hem karikatürcü hem de toplum açısından son derece önem taşımaktadır.

isabetli: *sıfat* Bir kimsenin silah vb. aletlerle yapmış olduğu atışlarda hedefini vurma durumudur.

Kıvrak hareketleriyle, isabetli atışlarıyla tez zamanda çete reisinin gözüne girmiş.

itibari: *edat* Belli bir zamandan sonra anlamındadır. Bakımından...

Milli Kütüphane; 31.07.2011 tarihi itibariyle kitap, sureli yayın ve kitap dışı materyal olmak üzere 2.947.351 adet materyalden oluşan bir koleksiyona sahiptir.

karşı karşıya: *zarf* Bir sıkıntı ile karşılaşmak anlamındadır.

Ulusun yaşamı tehlikeyle karşı karşıya kalmadıkça savaş bir cinayettir.

karikatürize: *sıfat* İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resim durumuna getirilmiş olandır.

Siz olsaydınız bu mesajı nasıl karikatürize ederdiniz?

kasılma: *isim* Kasın büzülüp toplanmasıdır. Büzüşmek işi...

Yapılan tahliller sonucu hastanın ani kasılma geçirdiğini fark ettik ve onu kalp hastalıkları doktoruna yönlendirdik.

kazanım: *isim* Bir dersin öğretimi esnasında çocuklara kazandırılması istenilen ölçütlerdir.

Hayırlarınız çoğunluktaysa hayır cevabı verdiğiniz soruların kazanımları konusunda daha dikkatli olunuz.

koyabilmek: *fiil* Bir kimseye veya nesneye ad verebilmektir.

Ona koyabileceğiniz bir isim düşününüz.

mahvolmak: *fiil* Çok kötü bir duruma düşmektir. Çökmek, perişan olmak...

Biraz uyumazsam bitkinlikten mahvolacağım.

mecra: *isim* Su yatağıdır. Su yolu...

Denizleri birbirine karıştırır, nehirlerin mecralarını değiştirir, dağları yerinden oynatırım.

mekanik: *isim* Makine ile yapılan işleri yapan kimsedir.

Bugün birçok şeyler mucitler tarafından değil, mühendisler ve teknikerler, mekanikler (tamirciler) hatta marangozlar, mimarlar ve duvar ustaları tarafından icat edilmekte fakat birçokları hiçbir şey icat etmiyor.

ölçüosebilmek: *fiil* Karşılaştırma ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Hele Süleymaniye ile boy ölçülebilecek bir yer düşünemiyorum artık.

özdeşleştirmek: *fiil* Her türlü nitelik bakımından aynı duruma getirmektir.

Siz de kitap okurken kitap kahramanlarıyla kendinizi özdeşleştirir misiniz?

parçalamak: *fiil* Çok acımak anlamındadır.

Küçük Ağa ise insanın yüreğini parçalayacak kadar komikti.

püf: *isim* Hava kabarcıklarını gidermek için dudakları hafifçe büzerek dışarı verilen soluğun çıkardığı sestir.

Eski çırak ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta

önünde dönen çanağa arada sırada “püf” diye üfleyerek zamanla testi çatlatacak olan bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp giderir.

salgılamak: *fiil* Hücrelerin, vücuttaki bezlerin kandan ayırıp oluşturdukları ve yeniden kana, başka organa veya dışarıya saldıkları sıvı madde oluşturmaktır.

Ağzımızda, çiğnemeye ve ön sindirime yardımcı olan, tükürük salgılayan bezler bulunur.

salınım: *isim* Çeşitli sebeplerden dolayı dünyada ve uzayda var olan gazların fazlalaşmasıdır.

Atmosferde fazla gaz salınımı olursa, bu durum sera etkisi yapar.

senet: *isim* Resmi kurumlarda kullanılması için üzerinde kişinin bilgilerinin yazılı olduğu kağıttır.

Annem, ben okul değiştireceğim zaman muhtara gidip nüfus kâğıdı sureti ve ikametgâh senedi çıkartmıştı.

seslendirilmek: *fiil* Ses olarak çıkarılmaktır.

Bu bölümlerin ikinci bir ses tarafından seslendirilmesi soruların ayırt edilebilmesi açısından uygun olacaktır.

sıçrayabilmek: *fiil* Ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri teperek hızla yukarıya veya ileriye atılma becerisi bulunmaktır.

Bu robot, 40 cm yukarıya ve 80 cm ileriye sıçrayabiliyor.

simgelemek: *fiil* Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, alem, remiz, rumuz, timsal, sembol durumuna getirmektir.

Eserdeki her parça ayrı bir kültürü simgeler.

söktürmek: 1. *fiil* Karışık bir yazıyı okumak işini yaptırmaktır.

Şöyle bir iki evirir çevirir, söktüremez; çaresiz geriverir.

2. *fiil* Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarma işini yaptırmaktır.

Terbiyesiz rüzgâr, demiş. Ne oluyorsun? Yoksa bana bu fakirin çatısını mı söktüreceksin?

sökülme: *isim* Güzelliklerin farkına varmaktır.

Şiirde geçen “Gönül perdelerinin sökülmesi” sözüyle ne anlatılmak isteniyor?

söylenebilmek: *fiil* Herhangi bir şeyi bildirmek, anlatmak, hatırlatmak ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Yani görev yaptığı 25 yıl boyunca bir milyondan fazla gök cismi gözlemleyen Hubble’ın şu ana kadarki en üretken bilimsel cihazlardan biri olduğu söylenebilir.

söyleyiş: *isim* Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak işidir.

Salonunda toplanmıştık geçen gece beş on kişi / Vardı onun kendine has bir hikâye söyleyişi...

sunabilmek: *fiil* Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek ihtimali veya olasılığı bulunmaktır.

İnternet ve sosyal medya, bilinçli tüketiciler için sonsuz fırsatlar sunabiliyor artık.

şakımak: *fiil* Hoş bir ses tonu ile konuşmaktır.

Sude, "Kendimi sahile atıyorum," diye şakıdı.

şehvetli: *sıfat* Yeme isteği çok fazla olan anlamındadır.

Dedem midesi şehvetli adamdı.

tozlaşmak: *fiil* Polenlerin rüzgâr, hayvanlar ve su aracılığıyla dişi üreme organının tepeciğine taşınmasına denir.

Bitkiler eskisi gibi sağlıklı tozlaşıp çoğalamıyor.

transfer: *isim* Sporcuların belli bir bedel karşılığında bir takımdan başka bir takıma geçmesidir.

Milyonlara transfer krallar/ Kapanın elinde ...

ünite: *isim* Bir yapıyı oluşturan bölümlerden her biri anlamındadır.

Acil bir durumda zarar gören ünite kapatılabilir.

ünsüz benzeşmesi: *isim* Kelime içinde, yan yana düşen iki sestem birinci sesin ikincisinin etkisiyle değişmesi: yurt-daş > yurttaş.

Ünsüz benzeşmesini biz "fıstıkçışahap" olarak kodladık.

ürperti: *isim* Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı anlamındadır. *Bu gidişin gönüllerde böylesine ürperti hâsıl etmesi ölüme en yakın gidiş olmasından kaynaklanıyordu.*

üzüm üzüm: *sıfat* Genellikle gözlerin renginden ve şeklinden dolayı benzetildiği meyveyi vurgulamak için kullanılan bir söz grubudur.

Elma elmaydı yanakları, üzüm üzümdü gözleri...

varılma: *isim* Bir düşüncenin veya olgunun değerinin anlaşılmasıdır.

Toplumumuzda bu değerlerin bilincine varılması ve bunların eyleme dökülmesi yeni bir atılımı sağlayacaktır.

verilebilmek: *fiil* Yiyecek veya içecekleri yenebilmek veya içilebilmektir.

7-15 yaş grubunda günde 2 veya 3 defa 1 tablet verilebilir.

yakılabilmek: *fiil* Türkü, ağıt vb. düzenlemek, bestelemek ihtimali veya imkânı bulunmaktır.

Kahramanlık, aşk, doğa gibi konularda türküler yakılabildiği gibi oyun türküleri de vardır.

yalıtmak: *fiil* Birbirinden ayırmaktır.

Ikeda, bazı besinlerde bulunan glutaminasit maddesini yalıtmıştır.

yavan: *zarf* Anlamsız anlamındadır.

“Gülü seven dikenine katlanır.” Atasözüyle sohbeti bağlayan kişi karşısında, başka söz yavan olur.

zelzele: *isim* Deprem etkisi yaratacak büyük olaylardır.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele...

Yukarıdaki madde başlarının açıklamalarında karşılaşılan soruna ünlemler, atasözleri ve deyimlerde rastlanılmamıştır. Metinlerde kullanılan anlam ile TDK’de kullanılan anlam bu noktada benzerlik göstermektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son üç yılın 5. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları incelendiğinde toplam 8996 söz varlığı unsuruna sahip olduğu görülmüştür. Bu söz varlığının 940'ı özel isimlere aittir. Öğrencilerin 4. sınıf ve daha öncesinde Türkçe dersinde karşılaştığı ve öğrendiği varsayılan 4296 kelime bu sınıfta da tekrar edilmiştir. Bu durumda 5. sınıf öğrencileri daha önce karşılaşmadıkları 3760 kelime ile bu sınıfta karşılaşmaktadır. Bu söz varlığı özel isimler, ünlemler, kısaltmalar, deyim ve atasözleri dışarıda tutulduğunda 3347'ye düşmektedir. Sözlük hazırlayanlar bu kelimeleri madde başı yapmalıdır. Çünkü hedef söz varlığı budur. Zira sözlüklerde ünlemler, kısaltmalar, özel isimler gibi dilsel birimler sözlüklerin bütüncül yapısında değil, arka kısımda yer alan ekler bölümünde olmalıdır. Burada yayımlanacak olan 5. sınıf sözlüğünün ek kısmında şu kısaltmalara yer verilmelidir:

cm: Santimetre

edu: Eğitim (*education*)

gov: Resmi kurum (*government*)

haz.: Hazırlayan

KDV: Katma değer vergisi

km: Kilometre

MÖ: Milattan önce

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (*North Atlantic Treaty Organization*)

No.: Numara

PN: Parti numarası

SKT: Son kullanma tarihi

UOK: Uluslararası Olimpiyat Komitesi

UUİ: Uluslararası Uzay İstasyonu

ÜT: Üretim tarihi

Sözlüğün bu arka kısmındaki ekleri arasına kelime türünün de öğrenimi kolaylaştırmak adına ünlemler de dâhil edilmelidir. 5. sınıf Türkçe sözlüğünde şu ünlemlere yer verilmelidir:

aa: *ünlem* Şaşma, hatırlama, sevinme, acıma, üzülmeye, kızma vb. duyguların anlatımına güç kazandıran sözdür.

Aaa! Benim kokum da kalmamış. Papatya gibi kokuyordum. Çok üzüldüm.

ayy: ünlem Birdenbire duyulan acı, ağrı, şaşırma, ürkme veya sevinç anlatan bir sözdür.

Ayy, bayılmak üzereyim.

bravo: ünlem "Aferin, yaşa" anlamlarında beğeni bildiren bir sözdür.

Ey sevgili atalarımız, ninelerimiz, hepinize bitmez, tükenmez minnet, hepinize sonsuz saygı. Bravo!

bre: ünlem Şaşkınlık, coşku anlatan bir seslenme sözüdür.

Davran bre pehlivan! Ha ömrüne bereket.

buuv!: ünlem Rüzgarın eserken çıkarmış olduğu sesin adıdır.

Rüzgar, sivrisineği önüne katmış.

– Buv! Buv!

dah: ünlem Binek veya koşum hayvanlarını yürütmek için söylenen bir sözdür. Deh...

Dah etti, yok! Dahha dedi, gitmez.

dahha: ünlem Binek veya koşum hayvanlarını yürütmek için söylenen bir sözdür.

Deh...

Dah etti, yok. Dahha dedi, gitmez!

düt: ünlem Düdük sesidir.

Uzaniyorum yere; trenin gidişini, istasyonda duruşunu, sonra yeniden hareket edişini, arada bir lokomotiften “ düüt ” diye düdük sesi çıkarmasını seyretmek o kadar hoş oluyor ki...

efendim: 1. ünlem Anlaşılmayan bir sözü tekrarlatmak için söylenen bir sözdür.

Efendim! Denizciğim ne? Tamam, hemen söylerim!

2. ünlem Karşı çıkma, paylama cümlesini pekiştirmek için söylenen bir sözdür.

Ağzını açıp bir şey söylese, "Aman efendim, sakın!" diyen onlarca kişi beliriyormuş.

gıdı gıdı: ünlem Çocukları gıdıkladıkları veya güldürürken söylenen sözdür.

Kalem kardeş, gıdıklamasan beni yazarken. Hiç olur mu öyle şey? Gıdı gıdı!

gidi: ünlem Azarlama sözüdür.

Seni gidi utanmaz!

haa: ünlem Bir şeyin birdenbire hatırlandığını veya kavrandığını anlatan bir sözdür.

Haaa! Şeyi diyorsun kolum ağrıyordu da.

ha ha: ünlem Alay anlamındaki gülme sesinin adıdır.

Ha ha! Napiim zaman geçmiyor evde.

hah: ünlem Olması istenen veya beklenen bir şey olur olmaz duyulan sevinci ve onama duygusunu anlatan bir sözdür.

“Hah!” dedi küçük kızın annesi, “Avuç içi kadar, tam bizim eve göre.”

hayhay: *ünlem* "İsteyerek, seve seve, elbette" anlamlarında onama bildiren bir sözdür.

-Hay hay, demiş tilki; nasıl gelmem?

hele hele: *ünlem* Söylenen sözü pekiştirmek için kullanılan bir sözdür.

Aldığı hediyeler arasında nice değerlileri gelmesine rağmen, kitap, hele hele çok sevdiği veya okumadığı bir kitap geldiği zaman çok memnun olur ve getirenlere özellikle iltifat ederdi.

hı hı: *ünlem* Evet anlamında kabul, doğrulama, onama sözüdür.

Babası da "Hı hı!" deyip başını sallıyordu.

hıı: *ünlem* Evet anlamında kabul, doğrulama, onama sözüdür.

"Canlı, ama oyuncak değil, tıpkı senin gibi bir yavru," demedi annesi. "Hıı!" dedi.

hişt: *ünlem* "Hey, bana bak, sana söylüyorum" anlamında kullanılan bir seslenme sözüdür. Hiş...

Gökten bir kuş hişt hişt ederek geçmiştir.

hoy: *ünlem* Seslenme sözüdür.

Hoy! Senin pehlivan dediğin şahın olup da uçandır.

innh: *ünlem* Acı çekerken ağızdan çıkan bir sestir.

Innh, oraya yığılmışım!

ilahi: *ünlem* Ey Allah'ım anlamındadır.

Her cerihamdan, ilâhî, boşanıp kanlı yaşım...

köftehor: *ünlem* Sevgiyle karışık bir azarlama sözüdür.

Köftehor, benim gibi bir gün iş bulur, üç gün işsiz kalırsan sen de gülmezsın!

kurban olayım!: *ünlem* Yalvarma sözü anlamındadır.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!

len: *ünlem* Öfke ve nefret anlatan bir seslenme sözüdür. Ulan, lan...

Öyle mi len?

maşallah: *ünlem* "Ne güzel, Allah nazardan saklasın" anlamlarında beğenme duyguları bildiren bir sözdür.

Cin gibi maşallah!

mmm...: *ünlem* Herhangi bir şeyi beğendiğimizi ifade ederken kullandığımız sözdür.

"Mmm..." sesini çıkarmayı da unutmayın!

of: *ünlem* Sıkıntı, bezginlik, usanç, acı, yorgunluk vb. duyguları belirten bir sözdür.

Of, elim yandı!

oh oh: *ünlem* Sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama vb. duyguları belirten bir sözdür.

Oh oh! Çok sevindim!

ohhh beee: *ünlem* Rahatlamayı belirten bir sözdür.

Ooohh bee! Söyledikçe rahatladım, kendime geldim.

öff: *ünlem* Usanç, bezginlik, tiksinti vb. duygular anlatan bir sözdür.

Öff!.. Daha iki durak vardı eve, ama ben dayanamayacaktım.

öfff pöff: *ünlem* Sıkıldığını belirten bir sözdür.

Onun yanındaki, sürekli öfff pöff yaparak dışarı bakıyordu.

puf: *ünlem* Gülme esnasında ağızımızdan çıkan bir sözdür.

Boyuna posuna bakmadan,

– Puf, puf! diye gülmüş.

sakın: *ünlem* Asla anlamındadır.

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.

tüh: *ünlem* "Vah vah" anlamında pişmanlık bildiren bir seslenme sözüdür. Tü...

Bileydim tüm kutuyu sana verirdim. Tüh, tüh, tüh!

uff: *ünlem* Acı, sızı duyulduğunda veya sıkıntılı bir durumda söylenen bir sözdür.

"Uff... Amca çok sıcak oldu, camı açalım!" dedim.

vah: *ünlem* "Yazık" anlamında söylenen bir sözdür.

Vah benim kulaklarım, vah benim bıyıklarım! Çok geç kaldım.

vah vah: *ünlem* "Çok yazık" anlamında kullanılan bir sözdür.

Vah vah, geçmiş olsun, büyük kaza geçirmişsin!

vallahi: *ünlem* "Tanrı'yı tanık tutarım, Tanrı hakkı için" anlamında kullanılan bir yemin sözüdür.

Billahi, tallahi, vallaha...

Keselim selamı sabahı bir daha görüşmem, vallahi!

yahu: *ünlem* Üzerine dikkati çekmek için söylenen söze katılan bir kelimedir.

Bizim nar yeme hakkımız yok mu, yahu?

yazık yazık: *ünlem* Çok üzüldüğünü ifade etmek için kullanılır.

Hoca, der, yazık yazık!

Okul sözlüklerinin önemli bir kısmı deyim ve atasözlerine ayrılmıştır. Bu söz varlığı unsurları diğer sözlüksel unsurlardan ayrı olarak sözlüklere konumlandırılır. Çünkü kendilerine ait özel anlamları, hikâyeleri ve duygu durumları vardır. Bu yüzden bu bölüm ayrı birer sözlükte veya Deyimler-Atasözleri ortak sözlüğünde anlatılmalıdır.

5. sınıfların son üç yılda okul ortamında karşılaştıkları atasözleri şunlardır:

aç ayı oynamaz: *atasözü* Kendisinden iş beklenen kimseden emeğinin karşılığı esirgenmemelidir.

Biraz yemek yiyip öyle derslerime çalışayım, hem ne demişler aç ayı oynamaz.

aç tavuk kendini darı ambarında sanır: *atasözü* İnsanlar, yokluğunu, yoksulluğunu çektikleri şeyler için olmayacak hayaller, düşler kurar.

Ne demişler aç tavuk kendini darı ambarında sanır, biz tatili rüyamızda görürüz.

açın halinden tok ne anlar: *atasözü* Varlığı yerinde ve refah içinde yaşayan kimseler, yoksulların ne büyük geçim sıkıntısı içinde bulduklarını bilmezler.

Önünde yemeği, cebinde parası açın halinden tok ne anlar.

ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur: *atasözü* Çocuklar ana ve babalarından öğrendiklerini yapmaya özenirler.

Benim büyük oğlum ansiklopedi okurdu, şimdi mühendis oldu yurt dışında. Makine mühendisi. Ama tarihe de çok meraklıdır haa! Benim gibi... Ne demişler: 'Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.

ağacı kurt insanı dert yer: *atasözü* Kurt ağacı nasıl içten içe kemirirse dert de insanı içten içe yer bitirir.

Şu dertlerini anlat da bir çaresine bakalım yoksa ağacı kurt yediği gibi seni de dert yiyecek.

ak akçe kara gün içindir: *atasözü* Çalışarak kazandığımız para, dar zamanımızda bizi sıkıntıdan kurtarır.

Ne zaman dara düşeceğimiz belli olmadığı için bu günlerimizde para biriktirmeliyiz, hem ak akçe kara gün içindir.

ak koyunun kara kuzusu da olur: *atasözü* İyi bir ailenin çocuğu kötü de olabilir.

Bu çocuk kime çekti deme, ak koyunun kara kuzusu da olur.

akıl akıldan üstündür: *atasözü* Bir kimsenin aklına gelmeyen bir çare, başka birinin aklına gelebilir.

Saatlerdir düşünüyorduk, Ali derdimizi hemen çözdü. Boşa dememişler akıl akıldan üstündür, diye.

armut dibine düşer: *atasözü* Bir kimse örnek aldığı kişi gibi davranır, onun özelliğini alır.

Erkek çocuklar genellikle babalarına benzer, eee, armut dibine düşer.

ateş düştüğü yeri yakar: *atasözü* Bir acıyı onu çekenden başkası tam anlayamaz veya aynı ölçüde üzülemez.

Ateşin düştüğü yeri yakacağı belliydi.

atın ölümü arpadan olsun: *atasözü* Çok sevilen bir şey yapılırken veya sevilen bir yiyecek yenilirken sonuç kötü de olsa zor veya kötü şeylere katlanılır.

Arpanın detoks etkisi var. Hücreleri yeniliyor, sağlık için çok önemli. 'Atın ölümü

arpadan olsun' diye boşuna dememişler, demek.

ava giden avlanır: atasözü Çıkarını başkalarına zarar vermekte arayan kimse, o zarara kendisi uğrar.

Aktar Niyazi kapıda durmuş, hem gülüyor hem de başka bir kese kâğıdı uzatıyordu çocuklara. "Ava giden avlanır." dedi. "Nasıl kandırdım sizi ama?"

Baca eğride olsa dumanı doğru çıkar: atasözü Yaradılıştan iyi ve doğru olan kimse, ne denli elverişsiz ortam içinde bulunursa bulunsun niteliğini yitirmez.

Bu kadar yalanın içinde bir tane doğru çıkması bana baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar atasözünü çağrıştırdı.

bakarsan bağ bakmazsan dağ olur: atasözü Bakılıp onarılan şeylerden yararlanır, bakımsız bırakılanlardan bir yarar elde edilemez.

İşte bakarsan bağ bakmazsan dağ olur demişler. Bizim güzelim bahçede ne hale gelmiş

bakmakla usta olursa kediler kasap olurdu: atasözü Yapılmadan yalnızca nasıl yapıldığı görülerek hiçbir şey öğrenilemez.

Bakmakla usta olursa kediler kasap olurdu, gel şu işin ucundan tut biraz.

balı tatlı olanın sineği Bağdat'tan gelir: 1. atasözü Yeter ki malın, mülkün ve paran olsun; ondan faydalanmak isteyen pek çok kimse olduğuna, hatta bunlardan kimilerinin çok uzaklardan geldiğine bile şahit olacaksın.

Servete konunca tanıdık sayısı artmaya başladı. Boşuna dememişler balı tatlı olanın sineği Bağdat'tan gelir, diye.

2. atasözü Kıymetli bir malın mı var? Kaygılanma, onun müşterisi eninde sonunda mutlaka çıkıp gelir.

Balı tatlı olanın sineği Bağdat'tan gelir, sabahtan beri arabamı almak isteyenlerle konuşuyorum.

baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz: atasözü Bir insanın gücü sınırlıdır, tek başına her işi yapamaz. Kimi zor işleri yapması için de başka insanların gücüne, işbirliğine ihtiyaç duyar. Güçler birleştirilince zor işlerin yapılması da kolaylaşır .

Anneciğim baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz derler, ödevimde bana yardım edebilir misin?

beş kardeşin beşi bir değil: atasözü İnsanlar birbirlerine yakın gözükse de aslında birbirlerinden farklıdırlar.

Yedikleri içtikleri ayrı gitmezdi oysa beş kardeşin beşi bir değilmiş.

bin bilsen de bir bilene danış: atasözü Bir insan bir şeyi ne kadar iyi bilirse bilsin, gene de onu kendisinden daha iyi bilen bulunabilir.

Bundan sonraki felsefem, bin bilsen de bir bilene danıştır.

bir elin nesi var iki elin sesi var: atasözü Başarıya ulaşmak için birlik olmak gerektir.

Bir elin nesi var iki elin sesi var diye boşa dememişler. İşlerimiz hemen bitti.

bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır: atasözü İyilik küçük de olsa unutulmaz.

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır, bu iyiliğini unutmam.

birlikten kuvvet doğar: atasözü Toplu veya beraber davranmak daha büyük güç sağlar.

Birlik ve beraberlik içinde olursak kuvvetli oluruz. Birlikten kuvvet doğar.

borç yiğidin kamçısıdır: atasözü Borç, kişiyi daha çok çalışmaya zorlar.

Ne demiş atalarımız: 'Borç yiğidin kamçısıdır.' Çalışsınlar ödesinler di mi ama?

bugünün işini yarına bırakma: atasözü Bugün yapılması gereken bir işin ertesi güne bırakılması iyi değildir.

Bugünün işini yarına bıraka bıraka ödevler birikti.

bülbülü altın kafese koymuşlar yine de vatanım demiş: atasözü Kişi, başka yerlerde ne kadar rahat ve mutlu olursa olsun yine de kendi yurdunu özler.

Çayyolu'nu biliyor musun, işte oraya taşındık. Yeni sitelerden biri; sessiz, güzel, yeşillik falan ama benim gönlüm yine de buralardan yana. Ne demişler, 'Bülbülü altın kafese koymuşlar, yine de vatanım.' demiş.

bülbülün çektiği dilinden: atasözü İlerisi düşünülmeden söylenen söz insanın başına dert açabilir.

"Bülbülün çektiği dilinden." gibi atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

cambaz ipte balık dipte gerek: atasözü Kişi, sadece uzman olduğu alanda çalışmalıdır.

Otobüsten indim, kendi kendime söylenmeye başladım: "Cambaz ipte balık dipte gerek. Aç ayı oynamaz. Ağacı kurt insanı dert yer. Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. Sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa..." Ooohh bee! Söyledikçe rahatladım, kendime geldim.

cins horoz yumurtada öter: atasözü Çocuğun soyluluğu ve değeri daha bebekken her hâlden anlaşılır.

Cins horoz yumurtada öter, atasözünün anlamını yeni öğrendim.

çok arpa atı çatlatır: atasözü Bir işte ölçüyü kaçırıp ileri gidersek zararımıza olur.

"Şimdi yemesen çocuğum. Bak eve gidiyorsun, annecin ne güzel yemekler yapmıştır. İştahını kapatma, bu kez yemek yiyemezsin. Yesen de ağırlık yapar fıstıkla beraber. Hazmı zordur

fıstığın. Ne demiş atalarımız: 'Çok arpa atı çatlatır.'

çok sözünü az söyle az sözünü öz söyle: atasözü Bir konu hakkında düşüncelerimizi kısa ve öz cümlelerle, karşımızdaki insanların sıkılmalarına sebep olmadan anlatmalıyız.

En iyisi biz susalım ve diyelim ki: Çok sözünü az söyle, az sözünü öz söyle.

dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur: atasözü Ne kadar uzak düşmüş olurlarsa olsunlar, insanlar günün birinde birbirleriyle karşılaşabilirler.

Hele ayrılanların bir gün kavuşabileceklerini belirleyen “Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.” atasözündeki teselli, insanoğluna umut, umuttan doğan mutluluk verir.

damdan düşen damdan düşenin halinden bilir: atasözü İyi bir durumdayken kötü duruma düşen kimse, başına aynı durum gelen kimsenin derdini iyi anlar.

Ne kadar teselli etseniz boşuna ancak damdan düşen damdan düşenin halinden bilir.

damlaya damlaya göl olur: atasözü Azar azar olagelen şeyler birikerek önemli bir niceliğe ulaşacağı için küçümsenmemelidir.

Damlaya damlaya göl olmuş amma bozukluk birikmiş burada.

danışan dağları aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış: atasözü Bilmediği şeyi bir bilene soran, en zor işlerin bile üstesinden gelir; sormayan ise güçlükler içinde yuvarlanır gider.

Sormaktan çekinmeyin. Unutmayın, danışan dağları aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış.

davulun sesi uzaktan hoş gelir: atasözü İşin içinde olmayanlar o işi kolay veya kârlı sanırlar.

Metinde geçen “Davulun sesi uzaktan hoş gelir.” atasözünün anlamını bulunuz.

demir tavında dövülür: atasözü Her iş zamanında ve uygun durumda yapılır.

Çocuklara bazı alışkanlıkları küçükken vermek gerekir. Çünkü demir tavında dövülür.

derdini söylemeyen derman bulamaz: atasözü İnsan sıkıntısını başkasına açıklayarak giderebilir.

Neden üzülüyorsun? Bak, derdini söylemeyen derman bulamaz.

dilencinin torbası dolmaz: atasözü Şundan bundan yardım dileyerek geçinmeye çalışanların istekleri bitmez.

Yavrum bir dahakine materyallerini getir, unutma dilencinin torbası dolmaz.

duvara dayanma yıkılır insana güvenme ölür: atasözü İnsan yapacağı işte başkalarına değil, kendine güvenmelidir.

Yine yarı yolda bıraktılar beni. Boşuna dememişler duvara dayanma yıkılır insana güvenme ölür, diye.

eğriye eğri doğruya doğru: atasözü Gerçek neyse aynen belirtilmelidir.

Eğriye eğri, doğruya doğru, sesiniz de tüyleriniz gibiyse siz bu ormanda yaşayan tüm yaratıkların en iyisi, en güzeli, kısacası Anka kuşusunuz demektir.

eğrinin iki yakası bir araya gelmez: atasözü Sahtekâr, dürüst olmayan kişiler hep sıkıntı içinde yaşar.

Eğrinin iki yakası bir araya gelmez, gel sen şu sahtekarlıklarından vazgeç.

ekmek elden su gölden: atasözü “Kendisi çalışmayıp başkasının kazancıyla geçinme durumu” anlamında kullanılan bir sözdür.

Öğrencilik ne kadar güzel. Ohh! Ekmek elden su gölden.

el elden üstündür: atasözü Bir kimse, kendisinden üstün bir başkasının da olabileceğini bilmelidir.

Son yapılan deneme sınavında 2. olunca el elden üstün olduğunu anladım.

emek olmadan yemek olmaz: atasözü Yaşayabilmek, harçayabilmek için çalışıp kazanmak gerekir.

“Emek olmadan yemek olmaz.” atasözünü açıklayan bir yazı yazınız.

et tırnaktan ayrılmaz: atasözü Yakın hısımlar arasındaki bağ kolay kolay kopmaz anlamındadır.

Unutma oğul, et tırnaktan ayrılmaz.

ev alma komşu al: atasözü Komşuluk ilişkileri, iyi bir komşuya sahip olma çok çok önemlidir.

Ev satın alınırken dikkat edilecek birinci husus: Ev alma komşu aldır.

fare deliğe sığmamış bir de kuyruğuna kabak bağlamış: 1 atasözü Yapamayacağı kadar ağır bir işi varken başka bir iş daha yüklenmiş anlamındadır.

2. atasözü Kendisi sığıntı durumundayken yanına bir kişi daha almış anlamındadır.

Otobüsten indim, kendi kendime söylenmeye başladım: “Cambaz ipten balık dipte gerek. Aç ayı oynamaz. Ağacı kurt insanı dert yer. Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. Sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa...” Ooohh bee! Söyledikçe rahatladım, kendime geldim.

gülme komşuna gelir başına: atasözü Birinin başına gelen kötü bir durum senin de başına gelebilir.

Bak gülüyordun komşuna geldi başına.

gülü seven dikenine katlanır: atasözü İnsan sevdiği kimse veya sevdiği iş yüzünden gelecek sıkıntılara katlanır.

Senden gelecek tüm cefaya razıyım. Gülü seven dikenine katlanmasını bilmeli.

güneş girmeyen eve doktor girer: *atasözü* Güneşsiz evde hastalık eksik olmaz.

“Güneş girmeyen eve doktor girer.” atasözünü sınıfta canlandırınız.

hayır dile komşuna hayır gelir başına: *atasözü* Sen başkaları için iyi şeyler dile ve yap ki başkaları da senin için iyi şeyler dilesin, yapsın.

Bugüne kadar hep hayır diledik komşumuza hayır geldi başımıza.

her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır: *atasözü* Herkesin kendine özgü bir çalışma yöntemi, bir iş yapma biçimi vardır.

Ben bu şekilde yapacağım. Hem her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır.

irmaktan geçerken at değiştirilmez: *atasözü* Bir yöntemden başka bir yönteme geçiş tehlikeli bir durum veya zamanda yapılmamalıdır.

“Irmaktan geçerken at değiştirilmez.” atasözünün anlamını bulunuz.

işleyen demir şıldar: *atasözü* Tembel tembel oturan kimse hantallaşır, iş yapma yeteneğini yitirir, çalışan kimse gittikçe açılır, daha yararlı işler yapar.

Çalıştıkça kendime geliyorum. Ne demişler, işleyen denir şıldar.

işleyen demir pas tutmaz: *atasözü* Tembel tembel oturan kimse hantallaşır, iş yapma yeteneğini yitirir, çalışan kimse gittikçe açılır, daha yararlı işler yapar.

“İşleyen denir pas tutmaz.” atasözü ile “işleyen demir şıldar.” atasözü eş anlamlıdır.

kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz: *atasözü* Hiç kimse suçlu olduğunu kabul etmek istemez.

“Kabahat samur kürk olsa, kimse sırtına almaz.” sözündeki gerçek her zaman her devirde geçerlidir.

keskin sirke küpüne zarar: *atasözü* Öfkeli, sert kimsenin zararı kendisinedir.

“Ne ekersen onu biçersin.”, “Taşıma su ile değirmen dönmez.”, “Keskin sirke küpüne zarardır.”, “Üzüm üzümüne baka baka kararır.”, “Bülbülün çektiği dilinden.” atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

komşu komşunun külüne muhtaçtır: *atasözü* Komşular en küçük şey için bile birbirlerine muhtaçtırlar.

“Komşu komşunu külüne muhtaçtır.” atasözünü birer cümle ile açıklayınız.

komşu köpeği (iti) komşuya ürümez: *atasözü* Komşudaki uygunsuz kişi, başkalarını incitse de komşusunu rahatsız etmez.

“Komşu köpeği (iti) komşuya ürümez.” atasözünü birer cümle ile açıklayınız.

komşuda pişer bize de düşer: *atasözü* İnsanların, çevresindekilerin kazancından yararlanma umudunu anlatan bir sözdür.

“Komşuda pişer bize de düşer.” atasözünü birer cümle ile açıklayınız.

komşunun hakkında hüküm vermeden önce iki ay onun mokasenleriyle yürü: *Kuzey Amerika atasözü* Başkasının hakkında hüküm vermeden önce o kimsenin imkanlarını da göz önünde bulundur ve kendini onun yerine koyup yorum yap anlamına gelen bir sözdür.

“Komşunun hakkında hüküm vermeden önce iki ay onun mokasenleriyle yürü.” sözlerinin anlamını araştırınız.

lafla peynir gemisi yürümez: *atasözü* Şöyle yaparım, böyle yaparım demekle yapılması gereken iş yapılmaz.

Lafla peynir gemisi yürümez, icraat görelim.

misafir umduğunu değil bulduğunu yer: *atasözü* Konuk, ev sahibinin kendisine çok şeyler ikram etmesini bekleyebilir ama ev sahibi ancak evinde olanları ikram edebilir.

Kusura bakmayın, misafir umduğunu değil bulduğunu yermiş.

mum dibine ışık vermez: *atasözü* Etkili kişi kendi yakınlarına yardımcı olamaz.

“Mum dibine ışık vermez.” *atasözü* hem gerçek hem de mecaz anlamdadır.

ne dilerse eşine o gelir başına: *atasözü* Sen başkaları için iyi şeyler dile ve yap ki başkaları da senin için iyi şeyler dilesin, yapsın.

Başkaları hakkında iyi düşün. Ne dilerse eşine o gelir başına...

ne ekersen onu biçersin: *atasözü* Nasıl davranırsan öyle karşılık görürsün.

“Ne ekersen onu biçersin.”, “Taşıma su ile değirmen dönmez.”, “Keskin sirke küpüne zarardır.”, “Üzüm üzümüne baka baka kararır.”, “Bülbülün çektiği dilinden.” *atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.*

rüzgar eken fırtına biçer: *atasözü* Herkesin zarar görmesine yol açacak işler yapan kimse, çok sert tepkilerle karşılaşır ve sonunda en büyük zarara kendisi uğrar.

Bu işlerle uğraşma, bak rüzgar eken fırtına biçer.

sağlam kafa sağlam vücutta bulunur: *atasözü* Bir kişinin bedensel sağlığı ne kadar iyi olursa zihinsel sağlığı ve düşünce gücü de o derece güçlü olur. İyi bir düşünce yapısına sahip olur.

Spor yap zihnin açılsın. Unutma, sağlam kafa sağlam vücutta bulunur.

sağlık varlıktan yeğdir: *atasözü* Sağlıktan büyük zenginlik olmaz.

Sağlığını kaybedenler için mal, mülk fayda sağlamaz. Sağlık varlıktan yeğdir.

sağlıktan büyük zenginlik yoktur: *atasözü* Dünyada hiç bir şey insan sağlığından daha önemli değildir.

Şimdi değerini bilmiyoruz ama sağlıktan büyük zenginlik yoktur.

sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa: *atasözü* Herkes kendisini emir verme konumunda

görür, iş yapmakla yükümlü saymazsa ortada işi yapacak kimse bulunmaz.

Otobüsten indim, kendi kendime söylenmeye başladım: “Cambaz ipte balık dipte gerek. Aç ayı oynamaz. Ağacı kurt insanı dert yer. Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. Sen ağa ben ağa bu ineği kim sağa...” Ooohh bee! Söyledikçe rahatladım, kendime geldim.

sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar: *atasözü* Arkadaşların yardımıyla yapılan veya bir amaç uğruna topluca girişilen bir işten ayrılanlar zarara uğrarlar.

Bizden uzaklaşma sürüden ayrılanı kuzuyu kurt kapar.

taşıma su ile değirmen dönmez: *atasözü* İş yapacak olanda yeteri kadar güç bulunmadıkça başkalarının küçük katkılarıyla sürekli ve büyük bir iş yürütülemez.

“Ne ekersen onu biçersin.”, “Taşıma su ile değirmen dönmez.”, “Keskin sirke küpüne zarardır.”, “Üzüm üzümüne baka baka kararır.”, “Bülbülün çektiği dilinden.” atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

tek kanatla kuş uçmaz: *atasözü* Gereken koşullarla donanıp güçlenmeyen kişi amacına ulaşamaz.

Tek kanatla kuş uçmaz, şartların olgunlaşmasını bekleyeceğiz.

terzi kendi söküğünü dikemez: *atasözü* İnsanlar başkalarına yaptıkları hizmetleri kendilerine yapamazlar.

“Terzi söküğünü dikemez.” derler ya, babam da öyle işte. Çalışırken en zor sorunları çözer, ama bir türlü bilgisayarına iyi bir program yükleyemez.

tok iken yemek yiyen mezarını dişiyile kazar: *atasözü* Tok karnına yemek yemek, sağlık için çok zararlıdır.

Yedik de yedik şimdi de rahatsız olduk. Boşuna dememişler tok iken yemek yiyen mezarını dişiyile kazar, diye.

üzüm üzümüne baka baka kararır: *atasözü* Her zaman bir arada bulunan, arkadaşlık eden kimseler birbirlerine huy aşılar.

“Ne ekersen onu biçersin.”, “Taşıma su ile değirmen dönmez.”, “Keskin sirke küpüne zarardır.”, “Üzüm üzümüne baka baka kararır.”, “Bülbülün çektiği dilinden.” atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

yalnız taş duvar olmaz: *atasözü* Nasıl bir tek taş ile duvar örülmezse insan da tek başına önemli bir işi başaramaz, başkalarıyla ilişki kurmak, işbirliği yapmak zorundadır. *Yalnız taş duvar olmaz derler gel güçlerimizi birleştirelim.*

yenik pehlivan oyuna doymaz: *atasözü* Başarılı olmak için yaptığın işi iyi bilmek yetmez hırslı olmak da gerekir.

Yenik pehlivan oyuna doymaz derlerdi de inanmazdım.

yılanın başı küçükken ezilir: *atasözü* Büyüyeceği belli olan her tehlike daha en başta önlenmeli, düşman güçlenip büyük zarar verecek duruma gelmeden tedbir alınmalıdır.

Aman elinizi çabuk tutun, yılanın başı küçükken ezilmeli.

5. sınıfların son üç yılda okul ortamında karşılaştıkları deyimler şunlardır:

adım atmak: *deyim* Yürümek için ayağını öne doğru uzatıp basmaktır.

Yapraklarının sayısınca adım attı.

af dilemek: *deyim* İşlenen hata veya suç için bağışlanmayı istemektir.

Yaptığı küstahlık için af dileyecek yerde,

– *Terbiyesiz rüzgâr, demiş.*

ağır basmak: *deyim* Bir işte gücü ve etkisi üstün gelmektir.

Bir yandan zahmeti, bir yandan da renklerin alacası ağır bastı.

ağız birliği etmek: *deyim* Bir konuda anlaşarak aynı biçimde konuşmaktır. Söz birliği etmek...

Tüm sınıf ağız birliği etmişti.

ağızdan ağıza aktarılmak: *deyim* Bir sözü kuşaktan kuşağa aktarmak anlamındadır.

Bunlar ağızdan ağıza aktarılırken değişiyorlardı.

ağzı kulaklarına varmak: *deyim* Çok sevinmek anlamındadır.

Sevinçten ağzı kulaklarına varıyordu.

ağzı sulanmak: *deyim* Yeme, içme isteği artmak anlamındadır.

Rastlantı bu ya, bizim Tilki Baba da oradan geçiyormuş, peynirin kokusunu alıvermiş hemen, ağzı sulanmış.

ağzının suyu akmak: *deyim* Çok beğenip istemek anlamındadır. İmrenmek... *Yazarın yemek tarifini tamamladıktan sonra ağzının suyunun akmasının sebebi nedir?*

ağızından bal akmak: *deyim* Çok tatlı konuşmaktır.

Bir dedem açık insan/ Pek de zeki/ Dilinden bal akar...

ağzını açmak: *deyim* Konuşmaya başlamak anlamındadır.

Ağzını bir açtı sabaha kadar kapatamadık.

akan sular durmak: *deyim* İtiraz edememek anlamındadır.

Söyleyecek sözü kalmamak... “Atalarımız şöyle demiş” diyerek söze başlayan bir kişi, konusuyla ilgili atasözlerini sıralayıverdi mi akan sular durur.

akıl almak: *deyim* Danışmak anlamındadır. Görüş almak...

Bu konuda büyüklerimizden akıl almalıyız.

aklını başına almak: *deyim* Akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak

anlamındadır.

Burası Ankara değil, aklını başına al, uslu otur.

aklını başına toplamak: *deyim* Akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak anlamındadır.

Aklını başına topla, çalış.

Allah iyiliğini versin: *deyim* Hoşa gitmeyen bir davranış karşısında hoşgörü ile söylenen bir sözdür.

Allah iyiliğini versin, ne bilmesi...

Allah senden razı olsun: *deyim* Yapılan bir iyilik karşısında "Tanrı seninle olsun, iyiliğini senden esirgemesin" anlamında teşekkür olarak kullanılan bir sözdür.

Hay Allah senden razı olsun! Ne iyi ettin de geldin!

Allah'a ısmarladık: *deyim* Ayrılanın kalan veya kalanlara söylediği bir iyi dilek sözüdür.

Allah'a ısmarladık.

Allah'ın rahmetine kavuşmak: *deyim* Ölmek anlamındadır.

"Haşmetli Padişah'ımız Allah'ın rahmetine kavuştu," deyip, gömmeye karar vermişler.

allak bullak etmek: *deyim* Karmakarışık bir duruma getirmek anlamındadır.

Bu fotoğraf çektirme hadisesinden sonra Küçük Ağa'nın kalbini de kafasını da allak bullak eden değişiklikler oldu.

altından kalkmak: *deyim* Zor bir işi başarmak anlamındadır.

Bu işin de altından kalktı.

altlarından girip üstlerinden çıkmak: *deyim* Karıştırmak anlamındadır.

Babam yokken onları kucak kucağa ortaya yığarak altlarından girer üstlerinden çıkardım.

altüst etmek: *deyim* Çok karışık duruma getirmek anlamındadır. Düzenini bozmak...

Dergileri karıştırdı hızla, duvara dayalı yaşlı kütüphaneyi altüst etti.

altüst olmak: *deyim* Çok karışık duruma gelmek anlamındadır.

Önceki bilgi ve düşünceleri altüst oldu.

ardı arkası kesilmemek: *deyim* Aralıksız olarak gelmek anlamındadır.

Alkışların ve takdirlerin ardı arkası kesilmedi.

ateşi düşmek: *deyim* Hastanın ateşinin geçmesi veya azalması anlamındadır.

Sabaha doğru çocuğun ateşi düşmeye başladı.

avucunu yalamak: *deyim* Umduğunu ele geçirememektir. □

Sen avucunu yalarsın! Beni daha fazla rahatsız etme, tamam mı?

ayağa fırlamak: *deyim* Hızla ayağa kalkmak anlamındadır.

Emre birden ayağa fırlayarak virüslere, “Savulun be etrafımdan!” diye bağıırır.

ayağı yere basmak: *deyim* Hayalcilikten vazgeçip gerçekçi bir tutum almaktır.

Ayağı yere basan cümleler kurmayı bir türlü öğrenemedi.

ayaklarına karasular inmek: *deyim* Çok yorulmak anlamındadır. Güçsüz, dermansız kalmak...

Bu şehirde akşama doğru / İçime korku / Ayaklarına kara su iner.

azat etmek: *deyim* Köle ve cariyelerin özgürlüğünü geri vermektir.

İhtiyarlayınca, çiftçi onu azat etti.

bakış atmak: *deyim* Kısa bir süre bakıp geçmek anlamındadır.

Ürkek, kaçamak bir bakış attı önce.

barut kesilmek: *deyim* Çok öfkelenmek anlamındadır.

Arkadaşlarının onu kandırıldığını duyunca barut kesildi.

baş edebilmek: *deyim* Bir kimseyi yola getirmeye veya bir şeyi yapmaya gücü yetmektir.

Ben onunla baş edemem; o herif beni sinek gibi ezer.

baş göstermek: *deyim* Belirmek anlamındadır. Ortaya çıkmak...

Komün üyeleri arasında sorunlar baş göstermeye başladı

baş sallamak: *deyim* Karşısındakinin her sözünü uygun bulur görünmektir.

Babası da “Hı hı!” deyip başını sallıyordu.

baş çıkarmak: *deyim* Güçlükler çıkaran biriyle olan işini, kendi istediği yolda sonuçlandırabilmektir.

Padişah bakmış başa çıkamıyor, o da havaya girmiş.

baş güreşmek: *deyim* Yağlı güreşte, en usta pehlivanların başpehlivanlık için yarışmasıdır.

Pehlivanımız daha ilk günden başa güreşeceğini gösterdi.

başına dert olmak: *deyim* Bir kimse veya olayın sıkıntı vermesidir.

Tuhaf kedi yavrusu, Dük’ün başına dert olmadan önce, üst kattaki komşuya da bir gelip bir daha gitmeyen bir konuk yerleşmişti.

başına taç etmek: *deyim* Çok değer vermek anlamındadır. İlgi göstermek...

Mehmet Akif başlara taç edilmişti.

başında paralansın: *deyim* Yeni alınan bir şey için “hayırlı olsun” manasında söylenen sözdür.

Güle güle kullan, başında paralansın!

bıyık altından gülmek: *deyim* Birinin durumuna belli etmemeye çalışarak gülümsemektir.

“Esas ben sizi işleteyim de görün.” diyerek, bıyık altından güldü ve çocuklara sırtını dönerek, raflardan birine uzandı.

bin derde deva: *deyim* Pek çok işe yarayan anlamındadır. Her sıkıntıyı gideren...

Ha ha ha ha ha bin derde deva geliyor biraz daha sabret güzelim...

bir baltaya sap olamamak: *deyim* Belli bir iş sahibi olamamak anlamındadır.

Onca sene uğraştı yine de bir baltaya sap olamadı.

boğazı düğümlemek: *deyim* Üzüntüden boğazı tıkanmak anlamındadır.

Küçük Ağa boğazı düğümlemiş, gözleri yana yana, onu öptü, öptü, belki yüzlerce defa öptü; içine sindirmek isteyen bir hırsla öptü.

boy göstermek: *deyim* Görünmek anlamındadır.

Gerçi ressamlar patatesi tablolarına pek sokmamışlardır, üzüm, armut, elma gibi bir yeri yoktur onların gözünde, ama biçimini düşünüyorum da yakındır diyorum günümüzün resminde boy göstermesi.

boynu kıldan ince olmak: *deyim* Haksız olduğu anlaşıldığında verilecek her türlü cezaya razı olmak anlamındadır.

Boynum kıldan incedir padişahım.

boyuna bosuna bakmamak: *deyim* “Fizik yapısının gereğince gelişmemiş olmasını göz önünde bulundurmadan” anlamında kullanılan bir sözdür.

Boyuna posuna bakmadan,

– *Puf, puf, diye gülmüş.*

burnunda tütmek: *deyim* Çok özlemek anlamındadır.

Dedemi o kadar özledim, burnumda tütüyor.

burnundan solumak: *deyim* Çok öfkelenmiş olmaktır.

Annem ise, başköşeye kurulmuş soğanları gördükçe burnundan soluyor, ama ses çıkarmıyor.

burnunun dibine gelmek: *deyim* Çok yaklaşmış olmak anlamındadır.

Taa, burunlarının dibine kadar gelmiş acayip gözlü yaratıklar merakla kendilerine bakmıyorlar mı?

burun buruna gelmek: *deyim* Beklenmedik bir anda karşılaşmak anlamındadır. Birbirlerine çok yaklaşmak...

İkisi de ırmağın üzerindeki köprüünün ortasına yürüyüp burun buruna gelmişler.

burun kıvırmak: *deyim* Önem vermemek anlamındadır. Küçümsemek, beğenmemek...

Açıkçası durmadan yakınan o kadınlara burun kıvırdım.

caka yapmak: *deyim* Gösterişli davranmaktır. Fiyakalı durumda olmak...

Baktım ki caka yapıyor, vesikayı el âleme göstere göstere eviriyor, çeviriyor.

can çekişmek: *deyim* Ölmek üzere bulunmak anlamındadır.

O gün can çekişerek öldüm oracıkta.

can derdine düşmek: *deyim* Zor bir durumdan kurtulmaya çalışmak anlamındadır.

Herkes can derdinde, ben de Şahin'in ardına düşmüşüm.

can katmak: *deyim* Cansız varlıkları canlı hale getirmektir.

Bazen meddahlık yapıp, /Can katarım öyküye...

canı dişine tak etmek: *deyim* Dayanamaz duruma gelmektir. Sabrı kalmamak...

Sonunda bir sabah canı dişine tak etmiş.

canı sağ olsun! : *deyim* Üzülmeye gerek olmadığını karşı tarafa bildirilmesi için kullanılan iyi dilek sözüdür.

Canım, senin canın sağ olsun!

canından bezmek: *deyim* Ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmaktır.

Canından bezmiş Koca Kafa, "Bana bulaşma! Fena boğazlarım!" diye hırladı.

canını dişine takmak: *deyim* Bütün gücünü harcayarak yapmaktır.

Canımızı dişimize takıp var gücümüzle çalışalım ki bu iş bitsin.

canla başla çalışmak: *deyim* Her türlü zorluğu, sıkıntıyı göze alarak, tüm gücüyle çalışmak anlamındadır.

Düğün parası için canla başla çalışıyoruz.

cin gibi: *deyim* Anlayışlı ve zeki anlamındadır.

Cin gibi maşallah!

cirit atmak: *deyim* Bir yerde çokça bulunmak, sık dolaşmak ve serbestçe davranmaktır.

Bir de ortalıkta cirit atan grip virüsleri var.

çaba göstermek: *deyim* Bir işi başarmak için çalışmak, uğraşmak, gayret göstermektir.

Çocukların sağlıklı büyümeleri ve yetişmeleri için büyükler çaba gösterirler.

çalım satmak: *deyim* Kurulup büyüklük taslamak anlamındadır.

Çalım satarak kara kara yürüdü.

çene çalmak: *deyim* Gevezelik etmektir. Çok konuşmak...

Orada kahvaltı eder, çene çalar ve televizyon seyrediyor.

çenesi düşmek: *deyim* Yerli yersiz konuşup gevezelik etmektir.

Arkadaşların çenesi düşünce dersler çekilmez oluyor.

çırpınıp durmak: *deyim* Bir şey satmak için uğraşmak anlamındadır.

Üretenler bize mal veya hizmetlerini satmak için çırpınır durur.

çorbada tuzu bulunmak: *deyim* Bir iş veya görevde az da olsa emeği geçmiş olmaktır.
Bu kadarlık da olsa yardım edelim de çorbada tuzumuz bulunsun.

dehşete düşmek: *deyim* Çok korkmak anlamındadır.

Birileri, para için yarışmaya girerken Âkif Bey de "işin içinde para var!" diye dehşete düşüyor, dolayısıyla da yarışmaya katılmıyordu.

deli etmek: *deyim* Sinirlendirmek anlamındadır.

Mikrop olanı bizi hasta edip yataklara düşürdü, öteki de sinirden deli etti beni.

denk düşmek: *deyim* Rast gelmek anlamındadır.

Bugün bildiğimiz anlamda bir kütüphane kuruluşu ise milattan önce yedinci yüzyıla denk düşer.

ders vermek: *deyim* Öğretmek anlamındadır. Yetiştirmek...

Alçak gönüllü rüzgâr yine hiddetlenmeden ona küçük bir ders vermek istemiş.

destek olmak: *deyim* Güç sağlamak anlamındadır. Yardımcı olmak...

Ödevimi yapabilmem için ailem bana destek oldu.

devede kulak kalmak: *deyim* Çok az önemi olmak anlamındadır. Söz etmeye değer bulmamak...

Kitaptan öğrendikleri, hayattan gözlediklerinin yanında devede kulak kalır.

devreye girmek: *deyim* Karışmak anlamındadır. Araya girmek...

Kâğıdın kopmasıyla birlikte 2. bobin devreye girerek üretimin ara vermeksizin devam etmesini sağlıyor.

diken üstünde olmak: *deyim* Bir yerde tedirginlik duymak anlamındadır.

Ona bir şey olacak diye her an diken üstünde olacağız anlaşılan.

dikkat çekmek: *deyim* İlgi toplamak anlamındadır.

"Evet, Bir Bardak Daha Çay İstiyorum" adlı kitabın yazarı Katharine Branning'in (Ketrin Birening) Türk çayı hakkındaki konuşması uluslararası medyada da bir hayli dikkat çekti.

dikkat kesilmek: *deyim* Bütün dikkatini bir şey üzerinde toplamaktır.

Herkes gözünü dört açmış, adeta nefesini tutmuş, benden gelecek açıklamaya dikkat kesilmişti.

dilden dile dolaşmak: *deyim* Herkese yayılmak anlamındadır. Herkesin ağzında işitilmek, herkesçe konuşulmak...

Ağabeyimin gözü pekliği dilden dile dolaşıyormuş.

dile getirmek: *deyim* Konuşturmak anlamındadır.

Kimileri geçmiş savaşlarda bitkilerin çektiği acıları dile getiriyordu.

dili çözülmek: *deyim* Konuşamayan veya susan kişinin konuşmaya başlamasıdır.

Küçük Ağa'nın heyecanı azalmamış fakat dili çözülür gibi olmuştu.

dilinden düşürmemek: *deyim* Sürekli olarak aynı kişiden veya şeyden söz etmektir.

Sık sık anmak...

Tekerlemeler gibi dillerden düşmeyen bu özlü sözlere "Atasözleri" adı verilir.

dişini sıkmak: *deyim* Darlığa, sıkıntıya dayanmak, katlanmak anlamındadır.

O bıçak yaraları yüzünden dişlerimi sıkıyordum.

dizlerinin bağı çözülmek: *deyim* Korkudan ayakta duramayacak duruma gelmek anlamındadır.

Mengene gibi bir el, cerrahın yakasına yapışınca zavallının dizlerinin bağı çözülecek gibi oldu.

dört gözle beklemek: *deyim* Çok isteyerek veya özleyerek beklemek anlamındadır.

Onların evden çıkmalarını bekliyorum, dört gözle bekliyorum.

dudak bükmek: *deyim* Bir şeyi beğenmediğini, küçümsediğini belli etmektir.

Umursamamak, pek aldırış etmemek...

Kız düşündü, dudak büktü.

duymazlıktan gelmek: *deyim* İlgilenmek istemediği için duymamış gibi davranmak anlamındadır.

Evine gönderilen haberleri hep duymazlıktan gelmişti.

dünya durdukça durasın: *deyim* Çok yaşa, Tanrı sana sonsuz bir ömür versin!□ anlamında kullanılan bir iyi dilek sözü anlamındadır.

Bu işler olupbitti mi, onun boyadığı yünün boyası, dünya durdukça durur.

dünyaya gözlerini yummak: *deyim* Ölmek anlamındadır.

Uzun uğraşlar sonuç vermedi ve hasta dünyaya gözlerini yumdu.

el açmak: *deyim* Dilenmek anlamındadır.

Oturup kör gibi, namerde el açmak iyi mi?

el çırpmaq: *deyim* Birini çağırmak için ellerini birbirine vurmaktır.

Tam el çırpıp sevinçli haberi vermek için lalasını çağıracağı sırada Sinan, Padişah'ı durdurdu.

el pençe durmak(divan): *deyim* Saygı gösterilen kimse karşısında el kavuşturmuş bir biçimde anlamındadır.

Padişah olarak yıllardır sağa sola taşıdıkları, önünde el pençe durdukları beden, aslında canlı değil, bir taş parçası!

el üstünde tutmak: *deyim* Bir kimseye çok saygı ve sevgi göstermek anlamındadır. *Dünyanın el üstünde tuttuğu bu bilim adamı, üstelik Yale(Yeyl)Üniversitesindeki görevini artık Türkiye merkezli yürütüyordu.*

el vermek: *deyim* Yardım etmektir.

El verelim çocuklar, güçlensin alayımız...

ele geçirmek: 1. *deyim* Yakalamak anlamındadır.

Cirit oyununun amacı rakibin ciridini ele geçirmektir.

2. *deyim* Sahibi olmak anlamındadır.

Bu her yanı gören Tepe'yi ele geçiren Boğazi sonrada İstanbul'u ele geçirir.

eline almak: *deyim* Bir işi kendi yapmaya başlamak anlamındadır.

Oğlum piyanosunun başına geçmiş, arkadaşı ise gitarını eline almıştı.

eline sağlık: *deyim* El emeği ile güzel bir şey yapana söylenen iyi dilek sözü anlamındadır.

“Elinize sağlık, affedersiniz, kusura bakmayın” ifadeleri aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

eline su dökemez: *deyim* Değerce ondan çok geride anlamında kullanılan bir sözdür.

Değme ressam elinize su dökemez, demiş.

elini ayağını bağlamak: *deyim* Özgürlüğünü elinden almak anlamındadır. Adayı ele geçiren korsanlar elimizi ayağımızı bağlamıştı.

elini çabuk tutmak: *deyim* Gerekli önlemi zamanında almak anlamındadır.

Aman elinizi çabuk tutun, yılanın başı küçükken ezilmeli. □

esir düşmek: *deyim* Tutsak olmak anlamındadır.

Ünlü Türk kaptanı Kara Memiş esir düşmüştü.

etekleri zil çalmak: *deyim* Çok sevinmek anlamındadır

İlk mektebe gittiği gün Gülsüm'ün sevincinden etekleri zil çalıyordu.

eti ne budu ne?: *deyim* İmkânları, gücü sınırlı, parası az anlamında kullanılan bir sözdür.

Etin ne, budun ne a karıncacık! demiş.

evvel zaman içinde, kalbur saman içinde: *deyim* “Çok zaman önce” anlamında bir tekerlemedir.

Giriş veya tekerleme kısmı, konuyla pek alâkası olmayan sözlerden oluşur: “Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, pire berber iken, ben babamın beşiğini tungur mungur sallar iken, babam düştü beşikten, ben fırladım eşikten, babam kaptı küreği, annem aldı maşayı, gösterdiler kapının ardındaki köşeyi...” diye devam

eder.

farkında olmak: *deyim* Görülmesi veya bilinmesi gereken şeylerden haberi bulunmaktır. Kavranması gereken bir şeye dikkat etmek...

Biz farkında olmasak da bizim hakkımızda fikir edinirler.

fır dönmek: *deyim* Bir kimseye yaranmak veya yardım etmek için üstün çaba harcamaktır.

Bilmem kaçınıcı kez kasabayı fır dönmüştük.

fikrini almak: *deyim* Birinin düşüncesinden yararlanmaktır.

Padişah, istediği zaman istediği ayakkabıyı giyip çıkaramıyor, ayakkabıcıbaşıyı çağırıp onun fikrini almak zorunda kalıyormuş.

geçmiş olsun: *deyim* Hastalananlara, kaza geçirenlere, beklenmedik büyük bir olumsuz durumdan kurtulanlara veya hapishaneye girenlere söylenen iyi dilek sözüdür.

Neyse bununla geçmiş olsun.

göçüp gitmek: *deyim* Ölmek anlamındadır.

Bir gün göçtün gittin, / İnanamadık Gülpembe...

gölge düşürmek: *deyim* Bir şeyin değerini veya ününü azaltacak işler yapmak anlamındadır.

Dük'ün mutluluğuna gölge düşüren olaylar, birbirini takip etmeye başladı.

gönül kırmak *deyim* Birini çok üzecek bir davranışta bulunmak, gücendirmek anlamındadır.

Adam gelir de önüne bir tabak ayıklanmış nar koymazsak, gönlünüzü kırarım, dedi durdu.

güreş tutmak: *deyim* Güreşmek anlamındadır.

Yiğitler gelir güreş tutmaya göğsü armalı.

göz gözü görmemek: *deyim* Yoğun sis, duman, toz vb. sebeplerle hiçbir şey görülememek anlamındadır.

Orası göz gözü görmeyecek kadar karanlıktı.

göz koymak: *deyim* Bir kimseyi veya bir şeyi ele geçirmeyi istemek anlamındadır.

Fatihliğe göz koyduğunu "Allah'ın ve Peygamberimizin yardımı ile şehri düşman elinden alacağız!" sözüyle ilan ediyordu.

göz önüne sermek: *deyim* Açıklamak anlamındadır. Sergilemek, göstermek, tanıtmak...

Baharda bunu iyicene coşturuyor, pek canlı biçimde gözler önüne seriyor, insanoğluna da yol gösteriyor.

göz süzmek: *deyim* Baygın ve anlamlı bakmak anlamındadır.

İnliyor, göz süzüyor, burnundan soluyarak konuşuyordu.

göz yummak: *deyim* Görmezlikten gelmek anlamındadır. Hoş görmek, bağışlamak...

Uslu ve temiz olduğundan, arada bir kızın odasına girmesine göz yumuluyordu.

gözden çıkarmak *deyim* Bir mal, para, değer yargısı vb. maddi veya manevi varlığın elden çıkarılmasını kabul etmek anlamındadır.

İnsan, emeğini o kadar kolay gözden çıkaramıyor. □

gözden kaybolmak *deyim* Ortadan çekilmek veya görünmez olmak anlamındadır.

Kaybolmak...

Pencereden dışarı bakıyorum, onlar gözden kayboluncaya kadar.

göze batmak: 1. *deyim* Aşırı derecede görünür olmak anlamındadır.

Şöyle kenara göze batmayacak bir masaya iliştik.

2. *deyim* Tedirgin etmek, uygunsuz veya yakışsız görünmek anlamındadır.

Hiçbir zaman göze batmak ve sivrilmek isteme.

gözleri takılıp kalmak: *deyim* Bir şeyden gözlerini ayıramamak anlamındadır.

O anda pek çok şeyler yapmak istediği hâlde, gözleri köşeyi ağır ağır dönen tramvaya takılıp kalmıştı.

gözlerine inanmamak: *deyim* Hiç umulmayan, hiç beklenmeyen bir şeyin görülmesi karşısında şaşırarak anlamındadır.

Ağaca yaklaştıkça gözlerine inanamadılar.

gözlerini fal taşı gibi açmak: *deyim* Şaşkınlıkla, hayretle bakmak anlamındadır.

Bu kez gözlerini fal taşı gibi açıp öyle baktı kemanın yanındaki fiyat etiketine.

gözlerinin içi gülmek: *deyim* Çok sevindiği yüzünden, gözlerinden belli olmak anlamındadır.

Bakıyorum bugün gözlerinin içi gülüyor da onun için söyledim.

gözü açık: *deyim* Fırsattan yararlanmak anlamındadır. Kurnazca davranmak...

İçlerinden en akıllı ve gözü açık olanlar ağacın dibindeki pekmezli dalları hemen keşfetti.

gözü ilişmek: *deyim* Birdenbire veya istemeden görmek anlamındadır.

Gözüne bir kulübe ilişir, oraya varır.

gözü pek olmak: *deyim* Cesur, korkusuz olmak anlamındadır.

Ağabeyimin gözü pekliği dilden dile dolaşıyormuş.

gözünde tütmek: *deyim* Çok özlemek anlamındadır. *Köyüm gözümde tütüyor, yaz bir gelse de köyüme gitsem.*

gözüne (içine) bakmak: *deyim* Gözünün veya gözlerinin içine bakmak anlamındadır.

Herkes: "Hadi söyle!" dercesine gözlerimin içine bakıyordu.

gözüne kestirmek: *deyim* Zevkine uygun bulmak anlamındadır. Hoşlanmak...

Mimar, düşünüyü gerçekleştirmiş; yıllar önce gözüne kestirdiği tepeyi ulu bir yapıyla ölümsüzleştirmişti.

gözünü ayırmamak: *deyim* Bir şeye sürekli olarak bakmaktan kendini alamamak anlamındadır.

Bitki tohumunu toprağa eken çiftçi, gözünü tarladan ayırmazdı.

gözünü dört açmak: *deyim* Aldanmamak için çok uyanık bulunmak anlamındadır.

Herkes gözünü dört açmış, adeta nefesini tutmuş, benden gelecek açıklamaya dikkat kesilmişti.

gün yüzüne çıkmak: *deyim* Belli olmak, belirginleşmek ve görünmek anlamındadır.

Cam şişede gizlenmiş mektup, inanılmaz gerçeği gün yüzüne çıkardı.

haber almak: *deyim* Kendisine bildirilmek anlamındadır. Öğrenmek, bilgi edinmek...

İnsanların doğruhaber almalarını sağlar.

hak vermek: *deyim* Birinin düşüncesini, davasını, iddiasını doğru bulmaktır.

Padişah, Nazenin Sultan'a hak vermiş.

Hanya'yı Konya'yı anlamak: *deyim* Bir işin gerçek yönünü anlayarak aklı başına gelmek anlamındadır. Akıllanmak...

Büyüyüp sorumluluklar başlayınca insan anlıyor Hanya'yı Konya'yı.

hapı yutmak: *deyim* Kötü bir duruma düşmek anlamındadır.

"Eyvah, yine hapı yuttuk!" dedim.

harekete geçmek: *deyim* Bir işi yapmaya başlamaktır. Bitirmek amacı ile bir işe girişmek... *Vakıf kuran insanı harekete geçiren değerler arasında iyilik şefkat yardımlaşma dayanışma özellikle sayılmalıdır.*

hasret kalmak: *deyim* Özlemek anlamındadır.

Senin o hoş sesine hasret kaldık.

haşa sümme haşa: *deyim* "Öyle olmasına ihtimal yok, öyle değildir" anlamında kullanılan bir sözdür.

Haşa! Sümme haşa! Ben öyle bir şey demedim.

haşır neşir olmak: *deyim* Kaynaşmak anlamındadır. Bir arada bulunup uğraşmak...

Bir padişahın boyalarla haşır neşir olması ne derece doğru?

hava atmak: *deyim* Herhangi bir üstünlüğünden dolayı şişinmek anlamındadır.

Amma hava attınız canım.

havanda su dövmek: *deyim* Boşuna uğraşmak anlamındadır.

Havanda su dövmeyelim, önce namussuzu bulalım sonra bunları konuşalım.

havaya girmek: *deyim* Kibirleşmek anlamındadır.

Padişah bakmış başa çıkamıyor, o da havaya girmiş.

hayal kırıklığına uğramak: *deyim* Çok istenilen veya umulan bir şeyin gerçekleşmemesinden üzüntü duymak anlamındadır.

Şaşırın ve hayal kırıklığına uğrayan Ali ve Esin, otellerine geri dönmek için mini füzeye biniyorlar.

hayal kurmak: *deyim* Gerçekleşmesi istenen, özlenen şeyi düşünmek anlamındadır.

Yokluk içinde yaşayanlar, hep hayal kurarlar.

hayata bağlamak: *deyim* Yaşamayı sevdirmek, hayattan kopmamak anlamındadır.

Üzüntülü, kederli ve umutsuz insanları mizahla hayata bağlamış ve sorunlara gülümseten çözümler üretmiştir.

hayata gözlerini yummak: *deyim* Ölmek anlamındadır.

Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yumdu.

hayran kalmak: *deyim* Çok beğenmek anlamındadır.

Vitrine koyulan kemana herkes hayran kalır ve bir gün, bir adam onu oğluna doğum gününü hediyesi olarak alır.

hayranlık duymak: *deyim* Çok beğenmek, tutkuyla bağlanmak anlamındadır.

Karşınızdaki düşman size saygı ve hayranlık duyuyorsa o asker ancak ve ancak Mehmetçik'tir.

helal olsun: *deyim* "Hakkımı helal ediyorum" anlamında kullanılan bir sözdür.

Helâl olsun hakkımız...

hesap kitap etmek: *deyim* Ayrıntılarıyla hesap edip düşünmek anlamındadır.

Hesap kitap etti ve haftalarca ve aylarca çizdi ve bir kez daha otomobili icat etti.

hevesini kırmak: *deyim* Zevki kaçmak anlamındadır. Hevesi kalmamak, şevki kırılmak...

Konuşurken, söze başladığımız sırada karşınızdakinin kaşlarını çattığını, asık suratla sizi dinlediğini görürseniz konuşmak hevesiniz kırılır.

heyecan duymak: *deyim* Heyecanlanmak anlamındadır.

Sınav sonuçlarının açıklanınca heyecan duydum.

hırsa kapılmak: *deyim* Bir konu hakkında inat etmek, üstelemek anlamındadır.

Küçük Ağa tam deliye döndü ve Emine'yi yanına almak için çılgın bir hırsa kapıldı.

hizmet etmek: *deyim* Birinin amaçlarının gerçekleşmesini sağlamaktır.

Başlangıcı belli olamayan uzun bir geçmişten bu yana insanoğluna hizmet ediyoruz, diyorlardı.

hodri meydan: *deyim* “Kendine güvenen meydana çıksın!” manasında meydan okuma anlamındadır. Kafa tutma...

Hodri meydan! Vakit tamam, peşrev tamamdır.

hoş görmek: *deyim* Gücenilecek veya karşılık gelinecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak anlamındadır. Anlayışla karşılamak, kusur saymamak...

Bir suç işleyecek olursak, bu suçu hoş görüp de geçiştirmemeliyiz.

hoşa gitmek: *deyim* Beğenilmek anlamındadır. Bir kişiden veya bir şeyden hoşlanmak...

Bu oyun yeni arkadaşlarının hoşuna gitmişti.

hoşça kal: *deyim* Ayrılan kimsenin kalanlara söylediği bir iyi dilek sözüdür.

Hoşça kal.

iç çekmek: *deyim* Üzüntüyle derinden soluk almak anlamındadır.

“Ah, Hezarfen kardeşim!” diye içini çekmiş Kayıkçı Halil.

içi açılmak: *deyim* Güzel bir şey karşısında sıkıntısı dağılmak anlamındadır. Ferahlamak...

Artık bu çehrenin karşısına geç. Bak, bak, için açılsın.

içi içine sığmamak: *deyim* Telaş, sabırsızlık, coşkunluk göstermekten kendini alamamak anlamındadır.

Nazmiye'den çok İhsan'ın içi içine sığmıyor, birazdan başlarına gelecekleri tasarlayarak kahroluyordu.

içi sızlamak: *deyim* Bir şey veya kişi için çok üzülme anlamındadır.

Sizi böyle görünce içim sızlıyor.

içine kurt düşmek: *deyim* Kendisine zararı dokunacak bir durum meydana geleceğinden kuşkulanmak anlamındadır.

Kız geçen cuma, pazardan geç geldiğinden beri esasen içine kurt düşmüştü.

içine sinmek: *deyim* İçi rahat etmek anlamındadır.

Boş durmak içine sinmiyormuş.

içini çekmek: *deyim* Üzüntüyle derinden soluk almak anlamındadır.

Bir kadın, “Kim bilir?” diyerek içini çekiyor.

iki ayağını bir pabuca sokmak: *deyim* Birini bir işi hemen yapması için çok sıkıştırmak anlamındadır.

Geziye çıkarken iki ayağımı bir pabuca soktular.

iki büküm olmak: *deyim* Yorgunluk, hastalık, yaşlılık vb. nedenlerle beli bükülmek anlamındadır. Öne doğru eğilmek...

Elleriyle yüzünü kapattı. İki büküm oldu.

iliğine kadar: *deyim* İyice, en son sınırına dek anlamındadır.

Vatan için bir şeyler yapmış olmanın verdiği mutluluğu iliklerimize kadar hissettik.

imza atmak: *deyim* Bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı biçimde kullandığı işareti yazmaktır.

Yazdığınız her yazının altına mutlaka tarih ve imza atınız.

ipliği pazara çıkmak: *deyim* Kötü nitelikleri ve suçları ortaya çıkmak anlamındadır.

Sizi isterse tefe koyar, itibarınızı kırar, ipliğinizi pazara çıkarır.

(birinin) işi başından aşmak: *deyim* Pek çok işi olmak anlamındadır. *Annem, "Babanın işi başından aşkın oğlum, sabret biraz!" diyor.*

izini kaybetmek: *deyim* Bir kimse hakkında bilgi alamamak anlamındadır.

Gerçekten de Padişah izini kaybettirip, sıradan bir insan gibi, sıradan bir köye yerleşmiş.

kafa dengi: *deyim* Anlayışları, tutum ve gidişleri birbirine uygun arkadaşlardan her biridir.

O tam bir kafa dengiydi.

kafasını şişirmek: *deyim* Gürültü veya gevezelikle bir kimseyi tedirgin etmek anlamındadır.

Hak hukuk diye insanın kafasını şişirirler!

kalbi çarpmak: *deyim* Çok heyecanlanmak anlamındadır.

Kalbi hızla çarpmaya başladı.

kalbini kırmak: *deyim* Gönül kırmak anlamındadır.

Bu dünya öyle çatık kaşla dolaşmaya, şunun bunun kalbini kırmaya değer bir dünya değildir.

kan dökmek: *deyim* Ölüme yol açmak anlamındadır. Cana kıymak...

Neredeyse kan dökülecek, yiğitler birbirine girecek.

kan ter içinde: *deyim* Çok terli, yorgun ve perişan bir durumda anlamındadır.

İşte şimdi de kan ter içinde oturdum masanın başına.

kara kara düşünmek: *deyim* Çok üzüntülü olmak, düşünceye dalmaktır.

Ekrana, duvarlara bakıp kara kara düşünmeye başladım.

karar vermek: *deyim* Bir sorunu karara bağlamak anlamındadır. Kararlaştırmak...

Kral, ona danışmaya karar verdi.

kaskatı kesilmek: *deyim* Aşırı coşku, soğuk, korku, üzüntü vb. etkisiyle hareket edemeyecek, bir şey söylemeyecek duruma gelmektir. Donup kalmak...

Mehmet'in üstüne atılmak, kollarına alıp bağrına bastırmak, istediği hâlde, karşı karşıya gelince donup kalmış, bütün adaleleri kaskatı kesilmişti.

kaşla göz arasında: *deyim* Kimsenin sezmesine imkân vermeyecek kadar kısa bir zaman içinde anlamındadır. Çok çabuk...

Babaannem kaşla göz arasında soğanları yine odama koydu.

katıla katıla gülmek: *deyim* Aşırı derecede gülmek anlamındadır.

Kızım beni yere yatmış, trenle oynarken görünce katıla katıla gülmüş; bana, "Ne o baba, çocukluğa mı özendin?" diye takılmıştı.

kılıktan kılığa girmek: *deyim* Giysi değiştirmek anlamındadır.

Tanınmamak için kılıktan kılığa giriyordu.

kıt kanaat geçinmek: *deyim* Yoksulluk içinde, zar zor ve güçlükle geçinmek anlamındadır.

Orada toprakla uğraşıyor, kıt kanaat geçiniyordu.

kim bilir: 1. *deyim* Belirsizlik, bilinmezlik bildiren bir söz anlamındadır.

Kim bilir bizimkiler beni ne kadar cesur bulurlar.

2. *deyim* Olabilirlik bildiren bir söz anlamındadır.

'Kim bilir ne kıskanır arkadaşlarım beni şunu gıy gıy çaldıkça,' diye düşünüyordu.

kolay lokma olmak: *deyim* Kolay elde edilir olmak anlamındadır.

Odayı geri almak için müdüre ısrar etmeliydin; kolay lokma olduk.

kolları sıvamak: *deyim* Bir iş yapmaya güçlü bir biçimde, istekle hazırlanmaktır.

Tahta çıkınca hemen kolları sıvadı.

korkudan bir köşeye sinmek: *deyim* Kimsenin görmeyeceği bir yere saklanmak, gizlenmek, sesi çıkmaz olmak anlamındadır.

Korkudan bir köşeye sinmiş görünce yüreğim cız ediverdi.

köşe bucak kaçmak: *deyim* Kimseye görünmek istememek anlamındadır.

Öteki ayak sesleri beni köşe bucak kaçırırken seninkiler bir müzik sesi gibi beni çağıracak.

kulak asmak: *deyim* Önem vermek anlamındadır. Dinlemek...

Ortanca Gelin, kaynananın öğütlerine kulak asmadı.

kulu köpeği olmak: *deyim* Bir şeyin aşırı istenmesi durumunda kullanılan, büyük iddialı söz demektir.

Koma yollarda beni, kulun köpeğın olayım.

küçük dilini yutmak: *deyim* Şaşırarak anlamındadır. Donakalmak...

Gördükleri karşısında az daha küçük dilini yutacakmış.

küplere binmek: *deyim* Çok öfkelenmektir.

Sorunun çözülmeyişini öğrenen müdür küplere bindi.

laf anlatmak: *deyim* Sözünü dinletmek anlamındadır. Karşıdakini ikna edinceye kadar konuşmak...

Padişah, "Ama olur mu?" demişse de, kimseye laf anlatamamış.

laf atmak: *deyim* Uzaktan, dolayısıyla dokunacak söz söyleyip işittirmek anlamındadır.

Okula gider gelirken laf atıyor, okşuyor; kraker, cips, bisküvi ikram ediyorlardı.

maruz kalmak: *deyim* Bir olay veya bir durumla karşı karşıya olmak anlamındadır.

Aradan yüz yıl geçmeden barış içinde yaşadığımız ülkemizde, 15 Temmuz 2016 gecesi hain bir saldırıya maruz kaldık.

maymun iştahlı olmak: *deyim* Hevesi çabuk geçen anlamındadır. Kararsız...

Benim haylaz, maymun iştahlı bir çocuğum var.

meydan okumak: *deyim* Korkmadığını, çekinmediğini açıkça bildirmek, kavga veya yarışmaya çağırarak anlamındadır.

Hülasa yüz türlü yüzmek bilir, dalgıçlara meydan okurdu.

meydana çıkmak: *deyim* Ortaya çıkmak anlamındadır. Görünmek...

Onun okuduğunu okuyacak olsanız, işaretlediği şekilleri bilerseniz, kitabın bütün ilginç yönlerinin belirtildiği meydana çıkar.

meydanı dar etmek: *deyim* Birini çok sıkıntıya sokmak, her yönden sıkıştırmak anlamındadır.

Sorduğu sorularla ona meydanı dar etmişti.

mırın kırın etmek: *deyim* Bir isteğinin yerine getirmemek için çeşitli sebepler ileri sürmek anlamındadır. Nazlanmak...

Heykelci önce mırın kırın etmiş ama sonra gerçeğinin söylemiş.

muradına ermek: *deyim* İsteğine kavuşmak anlamındadır. Dileğinin gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek...

Keloğlan her masalın sonunda mutlaka muradına eren bir kahramandır. □

nalıncı keseri gibi kendine yontmak: *deyim* Yaptığı işlerde hep kendi çıkarını düşünmek anlamındadır.

O nalıncı keseri gibi kendine yontu yontu meseleyi anlatır.

nam salmak: *deyim* Ününü her yana yaymaktır.

İhtiyar, yünleri boyanması için dağ köylerinde nam salmış Duru Kadın'a göndermek istedi.

nazını çekmek: *deyim* Her istediğini yerine getirmek anlamındadır.

Bir tutamı ile üç evlik yün boyamak dururken Duru Nene'nin nazı çekilir mi? □

neci oluyor: *deyim* Niçin karışıyor, ona ne? anlamındadır.

Sen neci oluyorsun, kendi işine bak!

neden olmak: *deyim* Bir şeyin olmasına veya ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak anlamındadır.

Suların buza göre yansıtma özelliğinin az olması güneş ışınlarının emilimini azaltmakta ve ısınmaya neden olmaktadır.

nefes almak: *deyim* Havayı ciğerlerine çekmek anlamındadır. Soluk almak...

Padişah'ın nefes almadığını, kalbinin çarpmadığını söylemişler.

nefesini tutmak (beklemek): *deyim* Heyecan, merak veya endişeyle sonucu izlemek anlamındadır.

Nefesini tuttu ve kâğıdı köşesinden kaldırmaya başladı.

not almak: 1. *deyim* Bir şeyi başlıca noktalarını özetleyerek yazmaktır.

Satır altlarını kırmızı ya da mavi kalemle çizer, sayfa kenarlarına notlar alırdı.

2. *deyim* Öğrencinin iyi veya kötü numara, derece almasıdır.

Dün olduğumuz sınavdan oldukça yüksek bir not aldım.

not tutmak: *deyim* Biri söz söylerken başkasının onun söylediklerini yazmasıdır.

Ahmet'e ne zaman uğrasa onu hep kâğıtların arasına gömülmüş hesap yaparken, not tutarken görüyormuş.

nöbet tutmak: *deyim* Asker, polis vb. bir yeri, bir kimseyi, bir aracı gözetlemek, korumak gibi amaçlarla bulunduğu yerden belli bir süre ayrılmamaktır.

Bahçenin çevresinde nöbet tutmaya başlamışlar.

ok yaydan çıkmak: *deyim* Geri dönülemeyecek bir iş yapmak anlamındadır.

Amcam, beni bir kahraman gibi müdafaaya çalıştı, çalmadığı kapı bırakmadı. Fakat ok yaydan çıkmıştı.

ortadan kaybolmak: *deyim* Nereye gittiği bilinmemektir. Kimseye sezdirmeden gitmek...

Kümeşteki civcivler ortadan kayboldu.

ödü kopmak: *deyim* Çok korkmak anlamındadır.

Mürekkep balığının diş doktorundan ödü kopar.

ölçüp biçmek: *deyim* Bir konuda çok ayrıntılı düşünmektir. İnceden inceye düşünmek,

değerlendirmek...

Gözleriyle ölçüp biçerdi orayı.

pabucu dama atılmak: *deyim* Kendinden üstün birinin çıkmasıyla gözden düşmek anlamındadır.

Evin hanımı, "Senin pabucun dama atıldı," diyordu şimdi.

paha biçilmez: *deyim* Değeri ölçülemeyecek kadar yüksek anlamındadır.

Kültür hazinemizin paha biçilmez en kıymetli eserlerinden biri 1072-1074 yılları arasında ünlü dil bilgini Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Divanu Lugati't Türk adlı eserdir.

pes etmek: *deyim* Yenilgiyi kabul etmektir. Pes demek...

Herkesin İstiklal Marşı'nı bildiğini anlayınca pes ettim.

peşini bırakmamak: *deyim* Bir kimseyi veya şeyi izlemekten vazgeçmemektir.

Bu uzun yolculuk boyunca Dedektif Şx (Şks) de onların peşini bırakmayacaktı.

pusu kurmak: *deyim* Saldıracağı kimseye görünmemek için bir yerde gizlenip beklemektir.

Buraya geldiğinizi öğrenince size pusu kurdum.

püf noktası: *deyim* Bir işin en ince, hassas ve önemli noktasıdır.

Sen, demiş, daha bu işin püf noktasını bilmiyorsun, biraz daha emek vermen gerekiyor.

rağbet görmek: *deyim* İstenilmek anlamındadır. Beğenilmek, istekle karşılanmak...

Genel Kurmay Başkanlığı'nın isteği üzerine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan bu yarışma çok rağbet gördü.

randevu almak: *deyim* Bir kimseden belli bir saat ve yerde buluşmak için söz almaktır. Gün almak...

Röportaj yapacağım kişiden randevu aldım.

rast gelmek: 1. *deyim* Tesadüf etmektir. Denk gelmek...

Ağzın hangisine rast gelirse öttür gitsin!

2. *deyim* Düşünmediği, ummadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmektir.

Haber alamamış, alıp da gelememiş olanlar rast geldikçe soruyor, o da nazlarını yapıyor, anlatıyor.

rast gitmek: *deyim* Uygun düşmektir. İstenilen biçimde gelişmek...

İşi rast gitmediği için akşamları somurtkan ve huysuzdu.

razı etmek: *deyim* Kabul ettirmek anlamındadır.

Sinan, yaşlı bahçıvanı bahçesini vermeye razı etti.

razı olmak: *deyim* Uygun bulmaktır. Beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek...

Gerekirse trafik cezası vermeye razı olduğunu bildirdi.

rekor kırmak: *deyim* Eski rekoru aşır yeni, üstün bir sonuç elde etmektir.

100 metrede üç, 200 metrede dört, uzun atlamada bir kez rekor kırdı.

rencide etmek: *deyim* İncitmek anlamındadır. Kalbini kırmak...

Herkesin içinde beni rencide etmesi hoş bir davranış değildi.

rol almak: *deyim* Bir oyunda görev almaktır.

Oyunda rol alacak oyuncular senaryoyu günler öncesinden ezberlemeye başlarlar.

rol oynamak: *deyim* Birinin bir işte önemli etkisi olmaktır.

Türkülerin anonimleşmesinde, daha ziyade göçler, kervanlar, askeri sevkler, gurbete iş için gidişler, gezgin halk şairlerinin faaliyetleri, yakın zamanlarda basın ve yayın organları rol oynar.

ruhu şad olmak: *deyim* “Ölüler, sevin sin, mutlu olsun” anlamında kullanılan bir sözdür.

Sonunda vereme yakalandı ve 1939 yılında vefat etti. Ruhu şad olsun...

saçını süpürge etmek: *deyim* Kadının özveri ile çalışır hizmet etmesi anlamındadır.

Ah gençliğim, ah sana saçımı süpürge ettiğim gençliğim de diyecek değilim.

sahip çıkmak: *deyim* Korumak anlamındadır. Koruyucu olmak, ilgilenip gözetmek...

Bütün dünya, bir milletin yurduna nasıl sahip çıktığına o gece bir kere daha şahit oldu.

sevinçten bayılmak: *deyim* İstenen veya hoşır giden bir şeyin olmasıyla duyulan aşırı coşku halidir.

İhtiyar, sevincinden bayılmıştı.

sırtı yere gelmemek: *deyim* Sarsılmamak anlamındadır. Yerinden düşürülememek, güçlü olmak...

Sağlam pehlivandı, bir türlü sırtı yere gelmedi.

sineye çekmek: *deyim* Kötü bir davranış, söz veya olaya ister istemez katlanmaktır.

Leylek kızmış, ama çekmiş sineye.

soğuktan dişleri keman çalmak: *deyim* Aşırı derecede üşümek anlamındadır.

Siz dersiniz ya, üşüyünce dişleriniz birbirine vurduğunda, soğuktan dişlerimiz keman çalıyor diye... Öyle bir üşümeydi bizimkisi.

soluğu kesilmek: *deyim* Gücü tükenmek anlamındadır.

Musa Emmi bile bir tek bademini, cevizini çaldırıldığı zaman hırsız karganın arkasından soluğu kesilene kadar koşuyor, taş atıyor, silah patlatıyordu.

söküp atmak: *deyim* Gözden çıkarmaktır. Kıymak, feda etmek...

Bu gidişle insanlar bitki soyunu dünyadan söküp atacaklar.

söz almak: *deyim* Herhangi bir konuda söz verdirmektir.

Türklere bir elçi gönderip onlardan bugün olsun ateş açmamaları için söz aldık.

sular seller gibi: *deyim* Bir metni yanlışsız söyleyecek kadar anlamındadır.

Göz açıp kapayıncaya kadar on kıta şiiri sular seller gibi okudu.

suratı asık olmak (surat asmak): *deyim* Kaşlarını çatıp yüzüne küskün veya dargın bir anlam vermek, anlamındadır. Somurtmak...

Babam biraz surat astı ama anam katıldı gülmekten.

şehadet şerbeti içmek: *deyim* Şehit düşmek anlamındadır.

Kimimiz ise kardeşiyle birlikte şehadet şerbetini içti.

şifa vermek: *deyim* İyi etmek anlamındadır. Sağlığına kavuşturmak...

Tedavi ile hastalara şifa verilebilir; terbiye ile kötüler iyi edilebilir; okumak yoluyla da bilgisizlere bilgi verilmiş olur.

şifreyi çözmek: *deyim* Bir metinde kullanılan işaretlerin anlamını bulmaktır.

Sufi ile Pufi'nin akşama kadar şifreyi çözmesi gerekiyormuş.

talán etmek: *deyim* Yağmalamak anlamındadır. *Şökli Belik yine obayı talán etmeye geliyordu.* **taş çatlasa:** *deyim* En fazla anlamındadır.

Hem dağ köylerinde herkes kendini bileli sekiz renk, taş çatlasa dokuza çıkmaz.

tefe koymak: *deyim* Biri hakkında alaylı dedikodu yapmak anlamındadır.

Sizi isterse tefe koyar, itibarınızı kırar, ipliğini pazara çıkarır.

ter boşanmak: *deyim* Çok terlemek anlamındadır.

Birden bir ter boşandı.

teselli etmek: *deyim* Avutmak anlamındadır. Avundurmak...

Sabırsızlanan, öfkelenen, yer yer endişeye kapılan Fatih'i teselli etme ve hedefe yöneltme görevi her defasında Akşemseddin'e düştü.

tıpış tıpış yürümek: *deyim* Kısa adımlarla çabuk yürümek anlamındadır.

Tıpkı canlıymış gibi tıpış tıpış yürüyor bana doğru.

tir tir titremek: *deyim* Çok korkmak anlamındadır.

Yaşını başına almıştır ama ona diş doktoru dediniz mi, tir tir titrer.

tuz biber ekmek: *deyim* Üzüntüyü, kusuru artıracak durum yaratmak anlamındadır.

Bu sözleriyle arkadaşımızın acısına tuz biber ekti.

tuzla buz olmak: *deyim* Cam türünden şeyler onarılamayacak biçimde kırılmak anlamındadır. Dağılmak, paramparça olmak...

Hatıra vazoymuş, tuzla buz oldu.

umut etmek: *deyim* Beklemek anlamındadır.

Her yıkandığı sudan daha beyaz olarak çıkacağını umut etti.

ün salmak: *deyim* Ünü herkesçe bilinmek ve her yerden duyulmaktır.

Ün salmıştı asker içinde...

üstü kaval altı şeşhane (altı kaval üstü şeşhane): *deyim* Giysilerini birbirine uygun düşüremeyen, yakıştıramayanlar için söylenen bir sözdür.

Üstünüzün kaval altınızın şeşhane olduğunu söyleyecek bir kişi varsa o da komşunuzdur.

yataklara düşürmek: *deyim* Yataktan kalkamayacak kadar hasta olmak anlamındadır.

Mikrop olanı bizi hasta edip yataklara düşürdü, öteki de sinirden deli etti beni.

yenik düşmek: *deyim* Yenilmek anlamındadır. Mağlup olmak...

İyilikle kötülük çatışır, kötüler yenik düşer masallarda.

yol açmak: *deyim* Bir olayın sebebi olmak anlamındadır. *Onun serüven merakı bir gün evden kaçmasına yol açtı.*

yola düşmek: *deyim* Yola çıkmak anlamındadır. Yol almaya başlamak...

Bu yüzden kral, halktan biri gibi giyinerek yola düştü.

yolunda görünmek: *deyim* Sorunsuz olduğu anlaşılma anlamındadır.

Her şey yolunda görünüyordu.

yolunu beklemek (gözlemek): *deyim* Gelmesini beklemek anlamındadır.

Hoş geldin sefalar getirdin, sanki yolunu bekliyordum.

yolunu bulmak: *deyim* Gereken çareyi bulmak anlamındadır.

Bilim insanları bilgisayar oyununu beyninize yerleştirmenin bir yolunu bulacak.

yolunu tutmak: *deyim* Bir yere gitmek anlamındadır.

Kaymakam, mal müdürü ve tapu müdürü, derneğin satın alma komisyonu olarak İstanbul'un yolunu tuttular.

yüreği cız etmek: *deyim* Çok acımak anlamındadır. İçi sızlamak...

Korkudan bir köşeye sinmiş görünce yüreğim cız ediverdi.

yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak): *deyim* Birdenbire korkup heyecanlanmak anlamındadır.

Alaca Güvercin'in minicik yüreği hop hop etti.

yüreğine taht kurmak: *deyim* Birisi (veya herkes) tarafından çok sevilir, sayılır olmak anlamındadır.

Düşman askerleri hakkındaki bu insancıl görüşü onun, Anzakların yüreğine taht kurmasına neden olmuş.

yüzü asılmak: *deyim* Somurtmak anlamındadır.

Kız, keşke birazcık daha param olsaydı, diye düşündü ve yine yüzü asıldı.

yüzünden düşen bin parça: *deyim* Öfke veya küskünlükten ileri gelen can sıkıntısıyla suratı asık olmak anlamındadır.

Aliciğim neyin var? Yüzünden düşen bin parça, diye seslendi bakkalımız Salim amca.

zihni açılmak: *deyim* Kavrayışı, anlayışı çoğalmak anlamındadır.

Ne de olsa ferah yer, belki zihnim açılır.

zincir vurmak: *deyim* Özgürlüğünü elinden almak anlamındadır.

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.

5. sınıfların son üç yılda okul ortamında karşılaştıkları özel isimleri ise şöyle gruplayabiliriz:

Alfabe ve dil isimleri: Arap alfabesi

Morse

Orhun yazısı

Sırpça

Soğd

Türk alfabesi

Aylar: Haziran

Temmuz

Bilim dalları: Gökbilim

Jeodezi

Jeofizik

Dergi, kitap ve şarkı isimleri: 80 Günde Devriâlem

80 Günde Dünya Gezisi

Alis Harikalar Diyarında Tavşanın Peşinden

Anadolu Masalları

Araba İle Dünya Gezisi

Ay'a Gezi

Başak Çocuk Dergisi

Balonla Beş Hafta Gezi

Ben Bir Küçük Kilimim

Bilim Çocuk Dergisi

Bin Bir Gece Masalı

Bir Bardak Çay Daha İstiyorum

Bir Yolcuya

Bye Bye Türkçe
Cennetin Pınarları
Cingöz Recai
Çanakkale Türküsü
Çocuklarıma Şiirler
Davul Tozu Minare Gölgesi
Deniz Altında Yirmi Bin Fersah
Divanı Lügatit Türk
En Güzel Kimin İşi
Etno Spor Festivali
Ev Ve Sınıf Etkinlikleri Antolojisi
Forsa
Güneşin Uyuduğu Yer
Guguklu Saatin Kumrusu
Gülpembe
Her İşin Başı Sağlık
İki Yıl Okul Tatili
İkiz Gezinler
İlköğretim Türkçe Sözlük
İlkyaz Dergisi
Kaptan Grant'ın Çocukları
Kaptan Grant'ın Maceraları
Karagöz-Hacivat
Karagöz İle Hacivat İncelik
Karpatlar Şatosu
Keloğlan Akıllı Oğlan
Keloğlan Masalları
Kırkpınar Yağlı Güreşleri
Kırmızı Başlıklı Kız
Kutadgu Bilig
Küçük Ağa
Küçük Prens
Maçoloji
Masal Yıldızı

MEB Temmuz Kitapçığı
Mermi Taşıyan Kadınlar
Mustafa Kemal'in Kağnısı
Nane Limon Kabuğu
O Geliyor
On Beş Yaşında Bir Kaptan
Orhun Kitabeleri
Osman Cemal Bey'in Nar Hakkı
Ödevsiz Gezegen
Perseid Göktaşı Yağmuru
Piti Kuş Efsanesi
Sahibini Arayan Keman
Sarımsak Soslu Makarna
Seksen Günde Dünya Gezisi
Tavuk Suyuna Çorba
Time
TSE Öncü Çocuk Dergisi
Tüketicinin Bilinç Gücü
Yelkovan Kuşlarının Efsanesi
Yumurta Oyma Sanatı
Dönence
Devlet ve ülke isimleri: ABD
Amerika Birleşik Devletleri
Anadolu Selçuklu Devleti
Asur
Avustralya
Bizans İmparatoru
Göktürk Devleti
Hindistan
Kırım
Kuzey Amerika
Macaristan
Malta
Pakistan

Pers

Rusya

Suriye

Sümerler

Uygur Devleti

Yeni Zelanda

Dini isimler: Eyüp Sultan

Fatih Camisi

Hacı Bayram Veli

Hacı Bektaş

Hakk

Hazreti Ebubekir

Hazreti Osman

Hindu

Hoca Efendi

Hristiyan

Hz. Peygamber

Hz. Davud

İslamiyet

Kuran-ı Kerim

Mevlevi

Molla Akşemseddin

Molla Hüsrev

Molla Lütü

Molla Nasreddin

Molla Zirek

Müslümanlık

Rab

Rumi

Şehzadebaşı Camii

Yeni Cami

Han, hakan, padişah ve şehzade isimleri: 2.Beyazıt

III. Selim

Bilge Tonyukuk

Melikşah
Nizamülmülk
Sultan Fatih
Sultan İkinci Abdülhamit
Sultan Mehmet
Sultan Murad
Sultan Orhan
Sultan Selim
Şehzade Mehmet
Yavuz Sultan Selim

Yuluğ Tikin

Hayvan isimleri: Ağaçbakan

Akıllı Kuş
Alaca Güvercin
Anka Kuşu
Beyaz Martı
Beyaz Yunus
Beyazkuş
Civelek
Comar
Çöpçü Martı
Dr. Mırnav
Dük
Gecekarası
Hödük
Karamık
Karbıyık
Koca Kafa
Kocabaş
Kuşağacı
Marsık
Mestan
Mırnav
Pisican

Pisingot
Sobukaze
Tekir
Tombul
Tombul Sarı Balık
Tombulcuğum
Tombulcuk
Tosun
Yunus
Yunus Balığı
Zerrişte
Zeyrek
Kişi isimleri: Abdullah
Abdülkadir Bulut
Abuzer Kalyon
Akif
Alaaddin
Ali Fuad
Ali Tusi
Aliciğim
Aliço
Alper
Arda
Ata
Ayhan
Aylin
Batur
Beyhan
Bircan
Büşra
Can
Canan
Cavit
Davud

Dilara
Duran
Dursun
Duru
Eda
Efe
Ekrem
Elif
Emre
Engin
Enver
Erinç
Esin
Eyüp
Fikret
Filiz
Fuad
Gökçe
Gökçen
Gülten
Harun
Hasanlar
Hasan Can
Hasan Tahsin
Hilal
Hüseyin
İlker
Kalender
Mehmed
Melahat
Meriç
Merve
Mestanoğlu
Mesut

Musa
Muzaffer
Münire
Nalan
Nasraddin
Nasreddin
Nazan
Nazile
Nazlı
Necati
Nermin
Niyazi
Nuri
Onur
Osman
Özcan
Peri
Pufi
Ramazan
Rasim
Remzi
Rukiye
Sabiha
Sadık
Salih
Samet
Sena
Seyit
Sinem
Suat
Sude
Sufi
Suzan
Taner

Tolga

Tuğrul

Turgut

Utku

Vehbi

Yalçın

Yaşar

Yusuf

Ziya

Kurum, kuruluş isimleri: Adnan Ötüken Okuma Salonu

Ağaçlandırma Ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı

Altınay Sernikli Süreli Yayınlar Salonu

Ankara Üniversitesi

Anne Çocuk Eğitim Vakfı

Arama Kurtarma Derneği

Askeri Hava Okulu

Atatürk Anıtı

Atatürk Belgeliği Şube Müdürlüğü

Avrupa Birliği

Avrupa Uzay Ajansı

Bandoya Kavuşturma Derneği

Boğaziçi Üniversitesi

Çevre Ve Kültür Değerlerini Koruma Ve Tanıtma Vakfı

Çok Amaçlı Çalışma Salonları

Danışma Salonu

Demirspor Kulüpleri

Deniz Ritim Orkestrası

Deprem Araştırma Enstitüsü

Depo Bloğu

Dr. Müjgan Cunbur Okuma Salonu

Eğitim Bilim Ve Kültür Kurumu

Etno Spor Konfederasyonu

Fen Fakültesi

Feyzullah Efendi Medresesi

Feza Gürsey Bilim Merkezi
Genel Kurmay Başkanlığı
Görev Kontrol Merkezi
Havacılık Okulu
Hubble (Habl) Uzay Teleskobu
İbni Sina Okuma Salonu
İskenderiye Kütüphanesi
İstanbul Rasathanesi
Kandilli
Kandilli Rasathanesi
Kandilli Rasathanesi Ve Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE)
Kızılay
Kitap Dışı Materyaller Şube Müdürlüğü
Kültür Bakanlığı
Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu
Mikrofilm Ve Basımevi Şube Müdürlüğü
Milli Atletizm Takımı
Milli Eğitim Bakanı
Milli Kütüphane
Müzik Dinleme Salonu
Nadir Eserler Patoloji Ve Restorasyon Şube Müdürlüğü
Okuma Salonları Bloğu
Osmanlı Saray Kitaplığı
Pantomimciler Birliği Yönetim Kurulu
Rasathanei Amire
Reform Kulübü
Rio Olimpiyat Oyunları
Sağlık Bakanlığı
Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
Tokyo İmparatorluk Üniversitesi
Türk Kızılayı
Türk Tayyare Cemiyeti
Türkiye Deprem Şebekesi
Türkiye Erozyonla Mücadele

Türkiye İstatistik Kurumu
Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği
Türkkuşu Sivil Havacılık Okulu
Ulusal Havacılık Ve Uzay Dairesi
Uluslararası Olimpiyat Komitesi (Uok)
Uluslararası Uzay İstasyonu UUI
UNESCO
Uzlaştırma Kurulu
Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi
Yale Üniversitesi
Yıldız Teknik Üniversitesi
Yunus Emre Toplantı Salonu
Zeynep Kamil Hastanesi
Kişilerin ait olduğu yerleri anlatan isimler: Afrikalı
Amerikan
Ankaralı
Avustralyalı
Anzak
Avrupalı
Bizanslı
Edremitli
Erzurumlu
Fenikeli
Hititli
Horasani
İstanbulu
İsviçreli
İtalyalı
Kastamonulu
Kayserili
Mısırlı
Osmanlı
Rumelili
Samsunlu

Selçuklu

Türki

Ukraynalı

Metin karakterleri: Aruz

Basat

Bayat

Baybican

Beberuhi

Bilgin Kalan

Cingöz

Çelebi

Dedem Korkut

Hacı Cavcav

Hacivat

Nasreddin Hoca

Oroz

Şöklı Belik

Tiryaki

Önemli gün ve haftalar: 23 Nisan Bayramı

655 Kırkpınar Yağlı Güreşleri

1960 Roma Olimpiyat Oyunları

Avrupa Veteranlar Şampiyonası

Dünya Veteranlar Şampiyonası

Geleneksel Türkiye Cirit Oyunları Yarışması

Kapalı Salon Dünya Veteranlar Şampiyonası

Nasreddin Hoca Doğum Şenlikleri

Sanatçı, yazar ve sporcu isimleri: Abdürrahim Karakoç

Afet İnan

Ali Emiri Efendi

Aslı Niyazioğlu

Aslı Zülal

Attila İlhan

Aycan Onur Önel

Aycan Onur

Bariş Manço
Beydeba
Buruni
Cahit Önel
Cahit Sıtkı Tarancı
Cahit Zarifoğlu
Cevat şakir Kabaagaçlı
Dursun Ali Tokel
Ekrem Badibay
Emin Özdemir
Emine Çaykara
Enver Ziya Karal
Evliya Çelebi
Eygören
Fahreddin Acemi
Farabi
Filiz Özdem
Gazali
Gökyay
Hakkı Uslu
Halikarnas Balıkcısı
Hamdullah Suphi Bey
Harezmi
Hasan Ali Yücel
Hasan Rıza Soyak
Hulusi Behçet
İbni Sina
İdris Zengin
İskender Pala
İsmail Hakkı Sunat
İzğü
Kaşarlı Mahmut
Koca Sinan
Kübra Kara

Maço
M. Halistin Kukul
M Necati Öngay
Mehmet Akif
Mehmet Önder
Memduh Şevket Esendal
Mevlana
Mustafa Kutlu
Mustafa Ruhi Şirin
Muzaffer İzgü
Nazan Öncel
Niyazi Sayın
Nuri Çözü
Nurullah Ataç
Oktay Sinanoğlu
Osman Cemal
Osman Cemal Kaygılı
Ömer Açık
Ömer Seyfettin
Özakman
Pir Sultan Abdal
Prof. Dr. Fikri Akdeniz
Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu
Rabia Kandıra
Rana Şule
Recep Kara
Refik Halit
Reşat Nuri Güntekin
Rıza Vural
Samed Behrengi
Semiha İsen
Sennur Sezer
Server Bedi
Sinanoğlu

Şevket Yücel
Şükrü Kaya
Şiirsel Dizdar
Tamburi Cemil Bey
Tarık Buğra
Turgut Hocam
Turgut Özakman
Uluğ İğdemir
Yalvaç Ural
Yusuf Eygören
Yusuf Has Hacib
Ziya Gökalp
Ziya Osman Saba
Tarihi olaylar ve kişiler: 1.Dünya Savaşı
19. Tümen Komutanlığı
Anafartalar Zaferi
Arıburnu Savaşı
Balkan Savaşı
Büyük Taarruz
Conkbayırı zaferi
Çanakkale zaferi
I. ve II. Dünya Savaşları
İkinci Anafartalar Zaferi
Kuvayı Millîye
Libya Savaşı
Ömer Halis Demir
Sabiha Gökçen
Sakarya Meydan Savaşı
Tasnif dışı: ABCD Temel Afet Bilinci Eğitimi
Atatürk Yılı
Birleşmiş Milletler
Dinah
Dodolar
Franklık

Gençlerbirliği

Haçlı

Kurtalan Ekspresi

Nobel

Oğuzlar

Siren

Tukanlar

Türk Lirası

Unvan isimleri: Afandi

Affan Dede

Affan Efendi

Ahmed Paşa

Ahmet Bey

Ahmet Çelebi

Ahmet Efendi

Âkif Bey

Aksakal

Aktar Niyazi

Aruz Bey

Asım Bey

Ayşe Hanım

Bakkal Hüseyin,

Balıkçı Salih

Bitlis Beyi

Cavit Bey

Çarıkçı Hasan

Denizciğim

Doktor Haydar Bey

Duru Kadın

Duru Nene

Dr. Tuba Sarıgöl

Dölger Ahmet

Elifçik

Eminecik

Eyüp Usta
Fatma teyze
Fatihlik
Fırıncı Bekir
Fiko
Gazi Paşa
Gazi Mustafa Kemal
Gülsüm Hanım
Hacı Hasan Efendi
Hezarfen
Hezarfen Ahmet
Hezarfen Ahmet Çelebi
Hezarfen Ahmet Efendi
Hoca Hayreddin
Hocazade Hızır Bey Çelebi
İçişleri Bakanı
İhsan Bey
İsmet Paşa
İstanbullu Hoca
Kadı Efendi
Kağan
Kaptan Nemo
Kara Memiş
Kasap Ali
Kayıkçı Halil
Kayıkçı Halil Efendi
Koca Yusuf
Kuvayı Milliyeci
Latife Hanım
Makbule Hanım
Makbuleciğim
Maraşlı Sütçü İmam
Mareşal Fevzi Çakmak
Mehlika Hanım

Mehmet Âkif Bey
Mehmet Amca
Mehmet Bey
Mıstık
Muhtar Emmi
Musa Emmi
Nasraddın Huca
Nazenin Sultan
Niğdeli Ali
Niyazi Amca
Nuri Bey
Nuri'nin Babası Hasan Amca
Ortanca Gelin
Osman Cemal Bey
Pembe Hatun
Sahaf Burhan Efendi
Salim Amca
Sareciğim
Sinan Paşa
Süper Babaanne
Şaban
Şahver Hanım
Tevfik Efendi
Tuğrul Bey
Turgut Bey
Türkiye Cumhurbaşkanı
Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sanatçısı
Yarbay Mustafa Kemal Bey
Yaşar Dede
Yüzbaşı Mehmet
Yabancı isimler: Abraham Lincoln
Adam Mez
Alberto Douglas Scottı
Alexander Fleming (Aleksandır Filemink)

Alise (Alis)
Antoine De Saint Exupry (Antuan Dö Sent Egzüperi)
Arganaute (Arganot)
Attiya
Baird
Bayaronnax
Canberra (Kanbera)
Charlie Chaplin (Çarli Çaplin)
Cheetah
Conseil (Konsil)
Coroebus (Korobus)
Coubert (Kubert)
Curtis Lafrance (Körtis Lafrıns)
Dalton
Dawei
Dedektif Şx
Descartes
Elisabeth Madzar (Elizabet Madzer)
Gail
Graham Bell (Grehim Bel)
Gutenberg
Hubble
Hubble Efsanesi
Huges (Hugs)
Ikeda
James B. Connolly (Ceymıs B. Konoli)
Jules
Jules Verne
Katharine Branning (Ketrin Birening)
Kepler –Galileo
Kikunae Ikeda
Lafontaine
Lev
Lewis Carroll (Levis Kerıl)

Ligor
Lincoln Beachey (Linkoln Biçi)
Linkoln
Lord Kinross
Louis Pasteur
Marconi
Mary (Meri)
Mayis Alizade
Millan Nasreddin
Michelangelo (Mikelanjelo)
NASA
Nato
Nautilüs
Nedland Nedlending
New York
Orville
Orville Wright (Örtil Rayt)
Phileas Fogg (Şlis Fog)
Pioneer (Paynır)
Profesör Bay Arannax (Aranaks)
Ralph (Ralf)
Robert
Samuel Mors
San Francisco (San Fıransisko)
Serkisof
Simon Lake (Saymın Leyk)
Şks
Sterlin
Stuart (Ştuart)
Toriçelli
Werst (Vörst) Köyü
Wright
Wright Kardeşler
Volta

Zvezda

Yer isimleri: Antartika

Anzak Anıtı

Arıburnu

Atatürk Parkı

Ayrancı

Beşiktaş

Boğaziçi

Conkbayırı

Çaltı

Çanakkale Şehitliği

Dolmabahçe Sarayı

Dünya

Dünya Gezegeni

Gizliada

Hançadırı

Harbiye

Issızada

Karaağaç

Akşehir Gölü

Anadoluhisarı

At Meydanı

Atatürk Orman Çiftliği

Balıkesir

Balkan

Beyşehir Gölü

Büyükada

Büyükanıt

Büyükçekmece

Çamlık Köyü

Çanakkale Boğazı

Çarşı Meydanı

Çayyolu

Dumlupınar

Dumlupınar Sokak
Düzce
Edremit
Elâzığ
Eminönü
Eminönü Meydanı
Eminönü Mısır Çarşısı
Ergenekon
Ganj
Gelibolu
Gelibolu Yarımadası
Girit
Gizli Ada
Gök Adaları
Haliç
Hanya
Hazar Denizi
İcadiye Tepesi
İpek Yolu
İskenderiye
İstiklal Caddesi
İznik
Kasımpaşa
Kırklareli
Kırkpınar
Kızıl Gezegen
Malta adası
Manisa
Marmara Denizi
Marmara Köşkü
Mavi Ülke
Mecidiye Cephaneliği
Mecidiye Tabyası
Mestan Sokak

Mısır Çarşısı
Nişabur
Orta Asya
Oyuncakçı Çıkması
Parbat Dağı
Pera Caddesi
Polatlı
Rumeli Hisarı
Silivri
Sincan
Soğanlı
Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü
Sultan Ahmet
Şehzadebaşı
Topkapı Sarayı
Yeşilhisar
Yıldız Sarayı
Yukarı Ayrancı
Yunus Emre Mahallesi

Öğrencilerin aradığı kelimeyi hızlı bir şekilde bulmaları için kullandıkları sözlüklerde gereksiz madde başlarına yer verilmemelidir. Bu da ancak sözlüğün kullanılacağı sınıfın hedef söz varlığını esas almasıyla mümkün olabilir. Bu aynı zamanda aranılan söz varlığının bulunması anlamına da gelir. Bu da Türkçe eğitiminin niteliğini arttıracaktır. Bu yüzden her sınıfa özgü sözlükler hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aldı, M., Kaçalın, M., Günyüz, M., Özkan, M. A., Karataş, İ. H., Uncu, Ü., ... Gündoğdu, A. (2015). *Türkçe 5 ders ve öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Cem Veb Ofset San. Tic. Ltd. Şti.
- Baskın, S. (2014). Türkiye ve dünyada sözlük bilimi: Tanımı, kapsamı ve diğer bilimlerle ilişkisi. *International Journal of Language Academy*, 2(4), 445-457.
- Baskın, S. (2017). 5. sınıf öğrencilerinin sözlük ihtiyacı ve ortaokul sözlükleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3, 765-789.
- Baskın, S. (2018). Dil bilgisi öğretirken neden sözlüklere başvurmalıyız?. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 21(1), 30-40.
- Baş, B. (2013). İlköğretim okulları için hazırlanan deyim sözlükleri üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1(1), 30-31.
- Bergenholtz, H. (2012). What is a dictionary?. *Lexikos*, 22, 20-30.
- Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y.(2017). *İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Doku Yayıncılık Ticaret Anonim Şirketi.
- Boz, E. (2006). *Sözlük ve sözlükçülük sorunları*. G. Gülsevin ve E. Boz (Ed.), *Türkçenin çağdaş sorunları*.(s. 1-44). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A., Demir E., Köksal, K. (2016). *İlköğretim Türkçe ders ve çalışma kitabı 4*. Ankara: Özgün Matbaacılık Sanayii ve Ticaret Anonim Şirketi.
- Dash, N. S. (2007). The Art of Lexicography (Edt. Muhvic, V. and Socanac, D.). *Encyclopedia of Life Support Systems*, 224 - 276. Oxford: EoLSS Publishers.
- Dinçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1).
- Elbir, B. ve Yıldız H. (2013). Türkçe öğretiminde sözlük kullanımı ve sözlükçülük. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. 11 (6), 249-268.
- Fuertes-Olivera, P. A., ve Bergenholtz, H. (Eds.). (2011). *e-Lexicography: the internet, digital Initiatives and lexicography*. A ve C Black.
- Göçer, A. (2001). Türk dili ile ilgili sözlüklere genel bir bakış ve günümüz ilköğretim sözlükleri. *Türk Dili*. 598, 388-403.
- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Electronic Turkish Studies*. 4(4), 1025-1048.
- Güncel Türkçe sözlük*. Ankara: TDK. www.tdk.gov.tr
- Haykır, H. A., Kaplan, H., Kıryar, A., Taracı, R., Üstün, E. (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Hengirmen, M., Öziş, N., Öngay N.(2015). *İlköğretim Türkçe 4. sınıf ders kitabı*. Ankara: Engin Yayınları.
- İlhan, N. (2009). Sözlük hazırlama ilkeleri, çeşitleri ve özellikleri. *Turkish Studies*. 4(4), 534-554.
- Jackson, H. (2002). *Lexicography: an introduction*. Psychology Press.
- Karasar, N (1984). *Bilimsel araştırma metodu*. Ankara: Hacetepe Taş Kitapçılık.
- Kubbealti Lugati*, www.lugatim.com
- Melanlioğlu, D. (2013). Ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları: Nitel bir araştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 2(2), 266-284.
- Nielsen, S., ve Fuertes-Olivera (2013). Development in lexicography: from polyfunctional to monofunctional accounting dictionaries. *Lexikos*. 23(1), 323-347.
- Tetik, N., Zorlu, N., Türker, H., Polat, Z. (2016). *Ortaokul ders ve öğrenci çalışma kitabı Türkçe 5. Sınıf*. Ankara: MEB Yayınları.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uluğ, F. (1998). Eğitim sisteminde değişime yapısal uyum sorunları. *Kuram ve Uygulamalı Eğitim Yönetimi Dergisi*. 14(14), 153-166
- Yaman, H. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları üzerine bir değerlendirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. (27), 735- 751.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

- <https://ayseustunol.blogspot.com/2013/07/adil-olmakadil-olmakherkese-esit.html> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
- <https://www.bilgimnette.com/mal-muduru-nedir-kime-denir.html> (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
- <https://www.dersimiz.com/balin-olsun-tek-sinek-bagdattan-gelir-atasozu-873.html> (erişim tarihi: 20 Temmuz 2018)
- <https://www.dersimiz.com/canla-basla-calismak-deyimi-3503.html> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <https://www.dersimiz.com/terimler-sozlugu/Serbest-Stil-Nedir-37333.html> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <https://www.derszamani.net/sehir-ve-bolge-planlama-bolumu-nedir-hakkinda-bilgi.html> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <http://www.dilbilgisi.net/konular/amac-sonuc-cumleleri/> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
- <http://www.dilbilgisi.net/konular/edebi-turler-soz-sanatları/soz-sanatları/> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <https://doktordanhaberler.com/toksikoz/> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <http://www.dostyakasi.com/6-7-ve-8-siniflar-icin-turkce/4254-turkce-genel-bilgiler.html> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- https://www.ebilge.com/33758/Son_kullanma_tarihi_ve_uretim_tarihi_nedir.html (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <http://www.eba.gov.tr/sozluk/kart> (erişim tarihi: 15 Temmuz 2018)
- <https://eksisozluk.com/oda-orkestrasi--66216> (erişim tarihi: 18 Temmuz 2018)
- <https://eksisozluk.com/rebap--1429742> (erişim tarihi: 19 Temmuz 2018)
- <http://www.elektroteknoloji.com/blog/page/156/> (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/10602041> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/7730762> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/10911873> (erişim tarihi: 14 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/6160910> (erişim tarihi: 14 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/11228139> (erişim tarihi: 14 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/4677941> (erişim tarihi: 15 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/12922471> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/11399789> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)
- <https://eodev.com/gorev/11151724> (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
- <http://www.hastalikvetedavisi.net/category/sifali-bitkiler/page/41> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <http://www.junkcreative.com/storyboard-nedir-ve-storyboard-tasarimi-nasil-yapilir/> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <http://www.kadrajdan.com/2017/02/stop-motion-nedir.html> (erişim tarihi: 21 Temmuz 2018)
- <http://www.kisacaodev.com/saglam-kafa-saglam-vucutta-bulunur-atasozunun-anlami-nedir.html> (erişim tarihi: 24 Temmuz 2018)
- <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/halk-oyunlari> (erişim tarihi: 15 Temmuz 2018)
- <http://www.lamp83.com.tr/teknik-bilgiler/37/led-nedir/> (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
- <http://limithizliokuma.com/hizli-okuma-teknikleri#tamam> (erişim tarihi: 15 Temmuz 2018)
- <http://www.masatenisi.org/forums/topic/4366-veteran-ne-demektir/> (erişim tarihi: 23 Temmuz 2018)
- <http://www.meydansozluk.com/bak/uhunet> (erişim tarihi: 23 Temmuz 2018)
- <https://www.muhandisbeyinler.net/peyzaj-mimarligi-nedir/> (erişim tarihi: 19 Temmuz 2018)
- <http://www.mynet.com/cevaplar/sorular-cevaplar/polenlerin-ruzg%C3%A2r-hayvanlar-ve-su-araciligiyla-disi-ureme-organinin-tepecigine-tasinmasina-tozlasma-adi-verilir-polenler-tepecige-yapistiktan-sonra-polen-icindeki-erkek-ureme-hucrelerinden-biriyumur/607> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
- <https://www.nedir.com/ki%C5%9Fisel-bak%C4%B1m> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)
- <http://www.neokur.com/abc/27558/gosteri-sanati-nedir> (erişim tarihi: 15 Temmuz 2018)

<http://neyneva.com/yildiz-ney/> (erişim tarihi: 23 Temmuz 2018)
<https://www.okulaski.com/animatronik-nedir-animatronik-ne-demektir.html> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
<https://www.okulaski.com/ham-film-nedir-ham-film-ne-demektir.html> (erişim tarihi: 15 Temmuz 2018)
<http://www.pandaalu.com/tr/sektorler/otomotiv/isi-kalkani/> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)
<http://www.sanalokulumuz.com/kumelerde-kesisim-islemi/10204> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)
<https://seyler.eksisozluk.com/tatli-eksi-tuzlu-ve-acinin-yanina-resmi-olarak-eklenmis-besinci-tat-umami> (erişim tarihi: 23 Temmuz 2018)
<https://tarihnedio.com/yildiz-patlama-supernova/> (erişim tarihi: 23 Temmuz 2018)
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri (erişim tarihi: 10 Haziran 2018)
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat (erişim tarihi: 01 Temmuz 2018)
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_eczacilik&view=eczacilik (erişim tarihi: 01 Temmuz 2018)
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_kisiadlari&view=kisiadlari (erişim tarihi: 01 Temmuz 2018)
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_ttas&view=ttas (erişim tarihi: 01 Temmuz 2018)
<http://teknoselfi.com/wifi-nedir-nasil-calisir/> (erişim tarihi: 25 Temmuz 2018)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Hayır_kurumu (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Malzeme_bilimi (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Tek_Pazar (erişim tarihi: 23 Temmuz 2018)
https://tr.wiktionary.org/wiki/can%C4%B1na_tak_etmek (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
<https://tr.wiktionary.org/wiki/ideografi> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)
https://www.turkcebilgi.com/mansur_ney (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
<https://www.turkedebiyati.org/dinleme-turleri/> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
<https://www.turkedebiyati.org/sanatin-siniflandirilmesi/> (erişim tarihi: 22 Temmuz 2018)
<https://www.uludagsozluk.com/k/citius-altius-fortius/> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
<https://www.uludagsozluk.com/k/lahor-%C3%A7ividi/> (erişim tarihi: 17 Temmuz 2018)
<http://www.videojet.com.tr/tr/homepage/resources/glossary/variable-data-printing/batch-number.html> (erişim tarihi: 21 Temmuz 2018)
<https://yasamloji.net/diyet/detok-suyu-diyeti-nedir-listesi-nasil-yapilir.html> (erişim tarihi: 14 Temmuz 2018)
<https://www.yeniakit.com.tr/haber/b-vitamini-nedir-hangi-besinlerde-bulunur-247126.html> (erişim tarihi: 13 Temmuz 2018)
<http://zehirlenme.blogspot.com/2008/06/kuru-baklagiller-kurubaklagiller.html> (erişim tarihi: 16 Temmuz 2018)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı Erdem AKSOY
Kişisel Bilgiler Uyuşu: T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri: 17.04.1985 / Kaman
İletişim Bilgileri 05065959234
erdem235@mynet.com

Öğrenim Bilgileri Lise:1999-2003 Prof. Dr. N. Erşen Anadolu Öğretmen Lisesi

Lisans: 2003-2007 Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programı

2007-2012: Millî Eğitim Bakanlığı Sivas İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yıldızeli-Menteşe İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni

İş Deneyimi

2012- hâlen: Millî Eğitim Bakanlığı Sivas İl Millî Eğitim Müdürlüğü Seyrantepe İMKB Ortaokulu Türkçe Öğretmeni